

SOSIAALIPOLITIIKAN PÄIVÄT SOCIAL POLICY CONFERENCE

23-24.10.2025

Helsingin yliopisto Main Building
(Fabianinkatu 33)

ABSTRAKTIKIRJA

ABSTRACT BOOK

Sisällysluettelo – Table of Contents

Yhteistyökumppanit – Sponsors	8
Ohjelma	10
Torstai 23.10.2025	10
Perjantai 24.10.2025	10
Wifi	10
Programme	11
Thursday, 23 October 2025	11
Friday, 24 October 2025	11
Wi-Fi	11
Puhujat / Speakers	12
Jon Kvist, Professor, University of Roskilde	12
Keynote by Jon Kvist on Thursday: The future Nordic welfare state model? Problems and potentials illustrated by the case of Denmark	12
Femke Roosma, Professor, University of Amsterdam	14
Keynote by Femke Roosma on Friday: Unpacking the dynamics: How trust constructs – or erodes – welfare state legitimacy.....	14
Paneelikeskustelu / Panel discussion (only in Finnish) on Friday afternoon.....	16
Luottamus epävarmuuksien yhteiskunnassa	16
Työryhmät – Working groups	17
1 Sosiaalipolitiikan uudistaminen – Social policy reform.....	19
1.1 Luottamus hoitosuhteessa.....	20
1.2 Yksilölähtöinen ja yhteisöllinen lähestymistapa tukee sosiaalipolitiikan uudistamista	20
1.3 Kokonaisvaltaisen toipumisen käytännöt mielenterveyspalveluissa ja -kuntoutuksessa	21
1.4 Kasvavan luottamuksen Osallisuuden polut.....	21
1.5 Sosiaalipolitiikka ja mielikuvituskriisi / Social policy and the crisis of social imagination	22
1.6 Kuntouttava työtoiminta uuden työn ja ekososiaalisen politiikan edistäjänä.....	22
1.7 Kontrollista luottamukseen – perustulo ja ihmiskuvan muutos	23
1.8 Näkymättömät: Yhteiskunnallinen näkymättömyys osallisuuden kokemuksen ja sen tuottamisen näkökulmasta	24
1.9 Eläköityminen kestävyys siirtymän sosiaalisena teknologiana	25
1.10 Hyvinvointialueiden talous (sosiaali-)politiikan menneen ja tulevan näyttämönä.....	25
1.11 Beyond Inclusion: Rethinking Education Policy for Marginalised Communities in India.....	26
1.12 Integration or Isolation: Maghreb communities in France and the incompatible nature of multiculturalism and assimilation in the twenty-first century.	27
1.13 Digital Transformation and Social Policy Reform: Exploring Opportunities for Inclusion and Participation	28
2 Sosiaaliturvauudistusten vaikutukset ja politiikka – The Impacts and Politics of Social Security Reforms	29
2.1 Seeing Europe from a centre of calculation. How statistics became part of governing social security coordination	30
2.2 Kannustin työllistymiselle vai este kokoaikatyöhön? Sosiaaliturvan suojaosat ja työssäkäynti politiikan pyörteissä	31
2.3 Sosiaaliturvauudistusten vaikutukset pienituloisiin työntekijöihin: simulointituloksia ja tilastollisia havaintoja yksityisten palvelualojen tapaustutkimuksesta.....	32
2.4 Perustuslain ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten vaikutus sosiaaliturvaa sopeutettaessa	34
2.5 Absolute Poverty Measurement and Minimum Needs Assessment: Some Foundations and reference points for Evaluating Finland's Social Security Reforms	35
2.6 Loss of Solidarity and Civic Virtue? Shift from the Three Worlds of Welfare to Technocratic Social Investment Hybrid Welfare States	36
2.7 Sosiaaliturvan elinkaarianalyysi – kuka hyötyy maksetuista veroista loppujen lopuksi?.....	36
2.8 Between the client and the technology – street-level bureaucrats’ perspectives on discretionary practices in administering social assistance in the digital era.....	38

2.9 Active dimensions of poverty - active practices of Finnish parents facing economic hardship	39
2.10 Harkinta viimesijaisen turvan uudistuksissa huoltoavusta nykypäivään.....	40
3 Sosiaaliturva muutoksessa – Social security in times of change	42
3.1 Measuring Adequacy in Social Security Reform: How Absolute Poverty Thresholds Can Strengthen Public Trust and Policy Effectiveness.....	44
3.2 Muuttuuko arvio sosiaaliturvaleikkausten vaikutuksista, kun toimeentulotuen simulointia tarkennetaan? / How well does social assistance protect from recent benefit cuts? – analysis with a refined microsimulation model (presentation in English).....	45
3.3 Trust in the Welfare State and Social Resilience during Polycrisis: Evidence from Lithuania	46
3.4 Indexation adjustments and flexible pension claiming: Quasi-experimental evidence from Finland.....	47
3.5 Tutkimusaie: Sosiaalinen luototus lääkeomavastuiden maksamiseen – kokeilun vaikutusten arviointi / Credit for medicine costs – a policy experiment (presentation in English).....	47
3.6 “Jokainen fiksu vanhempi voi kanavoida lapsilisät tuohon samaan salkkuun kuten keskiluokan perheissä jo nykyisin onkin” - Vauvojen osakesäästötili ikkunana hyvinvointivaltion tulevaisuuden kuvitteluun	49
3.7 Työttömyysetuussanktiot nuorilla aikuisilla: työmarkkinariskitekijöiden merkitys työ- ja koulutussiirtymissä....	49
3.8 Kuka saa ja kenelle annetaan? Työttömyysturvan sanktioiden kohdentuminen terveydentilan mukaan vuonna 2023	50
3.9 Sosiaaliturvan hakemisen haasteet: esimerkkinä eläkettä saavan hoitotuki	52
3.10 Luottamus, kieli ja kokemukset sosiaaliturvan muutoksissa.....	53
4 Luottamus, hyvinvointi ja sosiaalipolitiikka kansainvälisessä vertailussa – Trust, wellbeing and social policy in international comparison.....	54
4.1 Trust and the Formation of Japan’s Welfare State: Insights from a Reconstructed 1964 Survey.....	55
4.2 Has trust strengthened in Finland?	55
4.3 Climate Activists and Free Riders: Does Trust in Others Increase the Perception that Others are Doing Their Part to Mitigate Climate Change and the Willingness to Pay?.....	56
4.4 Trust and CAM – The Impact of Social and Political Trust on CAM use	57
4.5 Religiosity and Trust in European Countries	57
5 (Epä)luottamus maahanmuuttajien arjessa – (Dis)trust in the everyday life of migrants.....	59
5.1 Imagination, (Dis)trust, and (im)Mobility: South Asian Migrants’ Negotiations of Belonging in Finland	60
5.2 Fear of Authorities Among Multilingual Families with Children – Recommendations for Building Trust in Social Services	61
5.3 Everyday citizenship and displaying motherhood among migrant women in Finland	62
5.4 From Perceived Discrimination to Political Participation: The Role of Emotional Attachment and Trust among Integration Patterns of Migrants in Europe	63
5.5 Exploring everyday trust and distrust in stay-at-home migrant mothers’ lives in Finland	63
5.6 Life under Double Standards: A comparative study of Refugees’ perceptions of Differential treatment in Denmark and Norway.....	64
6 Vammaisuus ja luottamus yhteiskunnassa – Disability and Trust in Society	66
6.1 Articulations of Autistic Utopia – exploring safer spaces in the field of civic neurodiversity activism.....	67
6.2 Kehitysvammaiset ihmiset rikoksenteijöinä.....	68
6.3 Assessment accommodations.....	69
6.4 Rakenteellinen vammaissosiaalityö luottamusta rakentamassa	70
6.5 Vajaamielisiksi määriteltujen ihmisten ja heidän elämänsä kuvaukset laitoshuollon asiakirjoissa 1927-1977.....	71
6.6 Uusliberaalin politiikan vahvistuminen ja vammaisen ihmisen oikeus työhön Suomen lähihistoriassa (1970-2025)	72
6.7 Kaikkein torjutuimpia ovat pyörätuolikäyttäjät – työnantajien eri vammaisryhmiin kohdistama rekrytointitorjunta Suomessa	73
6.8 Terapeuttien tuki kehitysvammaisten lasten ja nuorten vapaa-ajan yhdenvertaiselle osallistumiselle.....	74
6.9 Responsibility, trust and knowing? – an exploration of decision documents concerning individual arrangements	76
7 Health Disparities and Social Policy.....	78
7.1 Health and wellbeing of European students: evidence from EUROSTUDENT VIII.....	79
7.2 Occupational–class trends in diagnosis–specific sickness absence among natives and migrants in Finland	80
7.3 Mediating Family Background Effects on Early Mental Health and Mortality: A Sibling Correlation Approach	80
7.4 Healthcare access barriers among Nepali migrants in Finland: An interview-based analysis	81

7.5 Työttömien ja työllisten väliset erot sairauspäivärahopäivälle siirtymisessä	82
7.6 Lapsuusajan haitalliset kokemukset ja matala sosioekonominen asema suomalaisissa perheissä: yhteys ja sen muutokset	83
7.7 Railways to Better Minds: The Influence of High-Speed Rail on Cognitive Health Inequalities	83
8 Luottamuksen paradoksit sosiaali- ja terveydenhuollossa – Paradoxes of trust in the health and social care sector.....	85
8.1 Luottamuksen paradoksit vankien sosiaalityössä: Kokemusasiantuntijoiden näkökulmia rikollisuudesta irrottautumisen tukemisessa	87
8.2 Humanoidirobotteihin liittyvät eettiset näkökulmat hoivakodeissa – odotukset ja todellisuus	88
8.3 Täyttääkö sosiaalipalvelulain yhteisöllinen asuminen lupauksensa? Pilottitutkimuksen tuloksia	89
8.4 Etnografian hyödyntäminen sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimuksessa: luottamuksen rakentumisen tarkastelu kolmessa tapaustutkimuksessa	90
8.5 Neuvonpitoa päätöksenteon rajapinnoilla – johtajien ja poliitikkojen välinen luottamus hyvinvointialueilla	91
8.6 Käytössä mutta käsittämätön: Lastensuojelun paradoksaaliset teknologiat	92
8.7 Kokemukset terveyspalveluista kriisinkestävyiden vahvistajana ja heikentäjänä.....	93
8.8 Uhriutumisen kulttuuri ja epäluottamus: Sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden rooli kulttuurisessa murroksessa	94
9 Yhteisösosiaalityö luottamuksen rakentamisen kenttänä – Community Social Work as a Field for Building Trust	96
9.1 Luottamuksen rakentaminen yhteisöissä – tekemisen demokratia sosiaalityön käytäntönä	97
9.2 Kaupunkilähiöiden eriarvoisuuteen vastaaminen kuntien ja hyvinvointialueiden rajapinnalla. Keinona kriittinen yhteisöperustainen sosiaalityö	98
9.3 Yhteisötyön menetelmien opetus – elämäntarina, havainnointi ja yhteisöanalyysi.....	99
9.4 Tiedon tuottaminen ja rakenteellinen sosiaalityö yhteisösosiaalityön perustana – kokemuksia Päijät-Hämeestä100	
9.5 Asunnottomien palvelujärjestelmän muutos, luottamus ja yhteisösosiaalityön mahdollisuudet	102
9.6 Valmennusmallin hyödyntäminen monitoimijaisessa palveluverkostossa	102
9.7 “I don’t know who, but I know it’s the witches” – Building trust and community care for older adults in the context of witchcraft accusations	103
10 Kuntoutus ja osallisuus muuttuvassa yhteiskunnassa	105
10.1 Työeläkekuntoutuksen toimivuus ja vaikutukset kuntoutujien näkökulmasta -työkokeiluun osallistuneiden kuntoutujien haastatteluihin perustuva tutkimus.....	106
10.2 Kelan ammatillisen kuntoutuksen Työhönvalmennus – monimenetelmällinen implementaatiotutkimus.....	107
10.3 Sosiaalinen kuntoutus haavoittuvassa asemassa olevilla nuorilla	108
10.4 Avunsaantiin liittyvät kokemukset ja haasteet sosiaalisessa kuntoutuksessa olevien nuorten määrittelemänä ..	109
10.5 Terapeuttinen hallinta ja nuorten mielenterveyden koulutuksellistaminen: Subjektuuden, osallisuuden ja kuntoutuksen ambivalenssit	110
10.6 Mielenterveyden ongelmista kuntoutujien toimintamahdollisuuksiin	111
11 Ruoka-avun tulevaisuus hyvinvointivaltiossa – The Future of Food Assistance in the Finnish Welfare State113	
11.1 Migrant welfare recipients managing their own scarce resources and those of others – a case of food uncertainty	115
11.2 Transformative Utopianizing of Fair Food Futures: Professionals as Enablers of Social Change in the Context of Charitable Food Assistance	116
11.3 Reorganization of food aid in Finland: Expectations and consequences	117
11.4 Ruoka-apu Suomessa 2020-luvulla: trendit ja hyvinvointivaltion tulevaisuus	117
11.5 Kuka saa seistä leipäjonossa - ruoka-avun asiakkaiden tulkintoja toisistaan.....	118
11.6 Avuton tulevaisuus: Millaiseksi ruoka-avun parissa toimivat ihmiset hahmottelevat hyvän tulevaisuuden	120
12 Päihde- ja riippuvuuspalvelut muutoksessa: lakimuutosten ja leikkausten yhteisvaikutusten arviointia tarvitaan	122
12.1 Laitosmuotoisen päihde- ja riippuvuuskuntoutuksen tilanne ja muutokset	124
12.2 Miten käy osallisuuden päihde- ja riippuvuuspalvelujen muutoksessa?.....	124
12.3 Stigma ja kielelliset representoinnit päihkeitä käyttäviä ihmisiä koskevissa viranomais- ja mediadiskursseissa125	
12.4 Tarvearviointi porttina päihdepalveluihin	126
12.5 Päihde- ja riippuvuuspalvelujen muuttuvat käsitteet ja järjestämisen tavat	127
13 Luottamus ja luottamussuhteet lasten, nuorten ja perheiden palveluissa – Trust and Trust-Based Relationships in Services for Children, Youth, and Families	128

13.1 Luottamus kodin pysyvyyteen ja palvelujärjestelmään sijaishuollosta itsenäistyneiden, asunnottomuutta tai sen riskiä kokeneiden nuorten aikuisten keskuudessa	129
13.2 Luottamuksen ja toimivallan suhteet käytösoireisen lapsen palveluintegraatiossa.....	130
13.3 Valta ja luottamus lastensuojelun sosiaalisuudessa kokemusasiantuntijatoimintaan osallistuneiden nuorten näkökulmasta.....	132
13.4 Virhetietoisien päätöksenteon käytännöt lastensuojelun avohuollossa	133
13.5 Luottamuksen rakentuminen lastensuojelua kohtaan moniammatillisissa yhteistyösuhteissa.....	134
14 Luottamus ikääntyneiden hoivassa – Epävirallisen ja virallisen hoivan jännitteet - Trust in care for older people – The tensions between informal and formal care	136
14.1 Erot vanhempien, isovanhempien ja lapsettomien hoivatoiveissa yli 60-vuotiailla pääjähämäläisillä	137
14.2 Horjuva luottamus hoivaan? Ikääntyneiden ja asiakasohjaajien näkemyksiä palvelujärjestelmän kyvystä vastata huolenpidon tarpeisiin	138
14.3 Läheisavun kuormittavuus ja läheisauttajan elämäntilanne – Tuloksia TerveSuomi 2024 -väestötutkimuksesta	139
14.4 Kotihoitoa saavien muistisairaiden henkilöiden läheisauttajan kuormittuneisuus – yhteydet palvelujen käyttöön ja pitkäaikaishoidon tarpeeseen.....	140
15 Intergenerational Relations, Trust and Environmental Crises	142
15.1 Contested futures of an eco-welfare state: a choice experiment on prioritizing policy objectives in Finland	143
15.2 Saving the planet, and the budget: Political Trust and Public Attitudes towards Environmental and Other Taxes	143
15.3 Rising seas and fractured generations and geographies: Social policy tensions in the face of existential climate threats	144
15.4 Workers' knowledge production and participation in workplace sustainability transition	144
15.5 From Home to Habitat: How Ecological Knowledge and Intergenerational Bonds Shape Age-Friendly Housing in Romania	145
15.6 Stretched Thin: Insights on the affective tensions and positionings amid the environmental crisis in Turin (Italy)	146
16 Luottamus, tulevaisuus ja arjen rajapinnat: työn, perheen ja muun elämän tasapainoilua	148
16.1 Työn ja perheen välinen konflikti eurooppalaisissa eroperheissä: onko lasten eron jälkeisellä asumisjärjestelyllä merkitystä?	149
16.2 Työn ja muun elämän rajojen hallinnan profiilit ja niiden taustatekijät.....	149
16.3 Äitien kokemukset työn ja perheen yhteensovittamisesta taloudellisesti niukoissa elämäntilanteissa	150
16.4 Sukupuolirooliasenteet, käsitykset vanhemmuudesta ja isien perhevapaan käyttö Suomessa.....	151
16.5 Vertaileva tutkimus kansalaisten asenteista perhevapaiden jakamista kohtaan.....	151
16.6 Asennekampanjoita, kannustimia ja hedelmällisyysoppia: Syntyvyyden lisäämisen politiikkaehdotukset yksilöllistyneen väestönhallinnan muotona.....	152
16.7 Emotionaalista vakautta tavoittelemassa: lapsettomien aikuisten käsityksiä hyvästä vanhemmuudesta ja lasten saamisesta Suomessa ja Skotlannissa.....	152
16.8 Lapsiperheiden taloudellinen turvallisuus.....	153
17 Ekosysteeminäkökulma työllisyyden edistämiseen – An ecosystem perspective on promotion of employment	155
17.1 Exploring Municipal Variation in the Implementation of Active Labour Market Policies: Evidence from Job Centres in Denmark.....	157
17.2 Social economy and work integration social enterprises promoting employment – are we losing the potential?	158
17.3 The role of impact evaluation in reforming employment services.....	160
17.4 Kumppanuusverkoston toiminta paikallisen työllisyydenhoidon ekosysteemissä.....	160
17.5 Näennäisharkinta työllisyyspalveluissa: Asiantuntijoiden kokemuksia harkintavallan rajoista työnvälityksessä sekä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluissa	162
18 Muuttuvat työn järjestämisen tavat ja työn poliittinen talous – Changing Forms of Organising Work and the Political Economy of Work.....	164
18.1 Are Migrants Destined for Disadvantage? A Triple Interaction of Ethnic Penalties in the European Labor Market	166
18.2 Regulating non-regulation: migrant labour as non-work	167
18.3 Measuring cumulative precarity using EU-SILC data: the case of Lithuania.....	168

18.4 Paced-, Piece-rated and Unpaid work: Migrants Navigating Institutional Continuity and Change in the Finnish and Norwegian Cleaning Sectors	169
18.5 Työn organisoinnin muodot, muuttuva solidaarisuus ja ammattiliittojen asema. Esimerkkinä nuoret työntekijät ravintola-alalla ja varastotyössä	169
18.6 Julkishankinnat ja palvelutyöntekijän työehdot ja -olot.....	170
18.7 Korkeakoulutettu, ylityöllistetty, pienituloinen: luottamus taidetyön tekijöiden viranomaiskohtauksissa.....	171
18.8 Pakolla joustat: Kokemuksia nykyaikaisesta työn kontrollista suomalaisilla prekaareilla työmarkkinoilla.....	172
18.9 Työvoiman joustavat käyttötavat 2000-luvun Suomessa - politiikan ja tiedontuotannon paradigmat	173
18.10 Politiikka-analyysi vanhushoivan järjestämisen tavoista ja hallinnan ulottuvuuksista alustataloudessa.....	174
19 Muuttuvien työmarkkinoiden uusi sosiaalipolitiikka – New policies for changing labour market	177
19.1 Työkyvyttömyyseläkkeensaajien työssäkäynti ja erilaiset työssäkäynnin mallit.....	178
19.2 Changes in the prevalence of psychiatric long-term sickness absences among six socioeconomic groups in Finland 2010-2023	179
19.3 Demographic change as demographic awakening: Changing labour practices via dis/abilities	180
19.4 Neurodiversiteetin huomioiminen työhyvinvoinnin johtamisessa	182
19.5 Työssä, työttömänä, eläkkeellä – vai jotain siltä väliltä? - Analyysi 55–65-vuotiaiden työmarkkinatiloista vuosina 2012 ja 2024.....	183
19.6 Older adults in a digitalising Europe: The impact of the COVID-19 pandemic	184
19.7 Platform work and its connection to labour market risks.....	185
19.8 Labour, Migration, Welfare, and the Liberal Paradox in Europe.....	185
19.9 A novel Finnish register-based measure of precarious employment: affected employee groups and subjective and objective employment outcomes	186
19.10 Labor supply of gig workers. A register-based study of employment and earnings of light entrepreneurs in Finland.....	186
19.11 Green Jobs & Flexible Work: How Ready Are We?	187
19.12 Chronotype as a Dimension of Labour Market Inequality: Evidence from Finland.....	189
20 Luottamus ja henkinen kriisinkestävyys osana kokonaisturvallisuutta – Trust and psychological resilience as a part of comprehensive security	191
20.1 Kylien yhteisöllinen varautuminen osana kokonaisturvallisuuden ketjua?.....	192
20.2 <i>I can and I manage!</i> – Local food growers’ resilience practices	193
20.3 Väestökriisit, luottamus ja yhteiskunnan turvallisuus: yhteiskuntahistorian näkökulma.....	194
20.4 Luottamus monikielisen kriisiviestinnän onnistumisen edellytyksenä ja tuloksena: Kielivähemmistöjen kokemuksia monikielisestä kriisiviestinnästä koronaepidemian aikana	195
20.5 Vastavuoroisuuden odotus ja arvot auttamishalukkuuden taustalla katastrofeissa	196
20.6 Suomalaisten luottamus Ukrainan sotaan liittyvään tietoon ja tiedonvälityksen hyväntahtoisuuteen	197
21 Väkivalta luottamuksen kyseenalaistajana ja yhteiskuntapolitiittisena kysymyksenä – Violence as a socio-political issue and a challenge to trust.....	198
21.1 Digitaalisen väkivallan seuraukset sosiaalialan ammattilaisten ja digitaalisen väkivallan kohteena olleiden kuvaamina.....	199
21.2 Lähisuhdeväkivallan turvakotien erityispiirteet eri maanosissa: maailmanlaajuinen näkökulma	200
21.3 Väkivaltatyön ammattilaisten näkemyksiä ylijärjestöjen perheiden kokemasta pakottavasta kontrollista.....	201
21.4 Seksuaaliväkivallan kokijat ja tekijät kansanedustajien määrittelyvallan kohteina	201
21.5 Mental health service utilization among IPV victims: a register-based study comparing single and multiple reports	203
21.6 Safe reporting of crime for migrants with precarious legal status: a cumulative segregation and state-induced impunity.....	204
21.7 Trust in Media in Ukraine During Wartime	204
22 Generatiiviset tekoälyt ja luottamus niiden muovaamassa yhteiskunnassa – Making sense of trust in a society being shaped by generative AIs.....	206
22.1 Knowledge workers’ perceptions of surveillance and privacy implications of group-based communicative AI	207
22.2 Adopting generative AI in university teaching: Disciplinary perspectives through the lens of diffusion of innovations theory	208
22.3 AI-augmented estrangement versus unalienated working life: A case study on employees’ perspectives on generative artificial intelligence adoption at a large company.....	209
22.4 Obstacles to Human Oversight in the Use of Generative Work Support Tools in Public Administration	210

23 Opiskelijatyöryhmä – Working group for students.....	211
23.1 Disability, Religion, and Climate Justice: Framing Perspectives and Inclusion.....	212
in Practice — Master’s thesis.....	212
23.2 Psychiatrizing normal life? Conflicting pressures in general practitioners’ views about psychiatric diagnosing in a psychiatrizing society — Master’s thesis.....	212
23.3 E-Government in the Post-Soviet Space: A Case Study of the ASAN Xidmət Model in Azerbaijan — Master’s thesis.....	212
23.4 To live or not to live? Housing opportunities for low-income people in Helsinki through public housing — Bachelor’s thesis.....	213
23.5 Public Health or Private Gain? A Utility Theory Analysis of Pharmaceutical Participation in COVID-19 Vaccine Alliances – Master’s thesis.....	213
24 Luottamuksen rajapinnat: Näkökulmia haavoittuvuuteen, mediaan ja sosiaalipolitiikkaan – Boundaries of trust: Perspectives on vulnerability, media and social policy	214
24.1 Youth Exposure to Audiovisual Alcohol Marketing in Finland: A Mixed-Method Study.....	214
24.2 Role of social media hashtag ‘#Veikkauskraatia’ advocacy for stricter gambling regulation in Finland: Analysis of X data.	215
24.3 Talousvaikeudet, velkaantuminen ja avun hakeminen rahapeliongelman kanssa kipuilevissa lapsiperheissä ...	215
25 Participatory Research as a Methodology for Building Trust in Transnational Families	217
25.1 Diaspora Engagement, Trust, and Local Development in Albania: Evidence from Hoti and Dajçi.....	218
25.2 Co-researching trust with stay-at-home mothers in transnational families in Finland: methodological reflections	219
25.3 Building legal trust through participatory research: Navigating rights and remedies for transnational families in Europe	220
25.4 ‘Love labour’ across borders, lessons from ‘experts by experience’, Roma in Ireland	221

Yhteistyökumppanit – Sponsors

Vuoden 2025 Sosiaalipolitiikan päivien yhteistyökumppaneina toimivat/
Sponsors of the Social Policy Conference 2025 are:

- Eläketurvakeskus / Finnish Centre for Pensions
- Kela / Social Insurance Institution of Finland
- SAK / The Central Organisation of Finnish Trade Unions
- SOSTE / Finnish Federation for Social Affairs and Health
- Tieteellisten seurain valtuuskunta / Federation of Finnish learned societies
- Tieteentekijät / The Union of Research Professionals
- Tietoarkisto / Finnish Social Science Data Archive
- Väestöliitto / the Family Federation of Finland
- Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut / Social Science Professionals
- REPAIR Algoritmisten järjestelmien murtumat ja uudet alut STN hanke / REPAIR Breakages and renewal of algorithmic system Strategic Research Council project

Lämpimät kiitokset yhteistyökumppaneillemme konferenssin tukemisesta!
We warmly thank our partners for supporting the conference!

Tieteellisten seuran
valtuuskunta

TIETEENTEKIJÄT

TIETOARKISTO
FINNISH SOCIAL SCIENCE
DATA ARCHIVE

Yhteiskunta-alan
korkeakoulutetut

Ohjelma

Torstai 23.10.2025

10.15–12.00 Ilmoittautuminen päiville (Päärakennus, Fabianinkatu 33:n puoleinen sisäänkäynti)

12.00–12.15 Päivien avaus, professori Minna van Gerven ja apulaisprofessori Ilkka Pietilä, Päärakennus Auditorium (F2044)

- Sosiaalipoliittisen yhdistyksen tervehdys, yhdistyksen puheenjohtaja Lina Van Aerschot

12.15–13.00 Pääpuhuja professori Jon Kvist (Roskilden yliopisto, Tanska), Päärakennus Auditorium (F2044)

13.00–13.30 Kommenttipuheenvuoro ja keskustelu, emeritusprofessori Olli Kangas (Turun yliopisto), Päärakennus Auditorium (F2044)

13.30–14.00 Kahvitauko (Agora)

14.00–16.30 Työryhmät (ks. Tilat alla)

16.45–17.15 Sosiaalipoliittisen yhdistyksen syyskokous (Agora)

18.30–22.00 Illanvietto ravintola The Cockissa (illalliskortin ostaneille), Fabianinkatu 17

Perjantai 24.10.2025

09.00–11.00 Työryhmät (Ks. Tilat alla)

11.00–12.00 Lounas (omakustanteinen)

12.00–12.45 Pääpuhuja professori Femke Roosma (Amsterdamin yliopisto, Alankomaat), Päärakennus Auditorium (F2044)

12.45–13.05 Kommenttipuheenvuoro ja keskustelu, professori Heikki Ervasti (Turun yliopisto), Päärakennus Auditorium (F2044)

13.15–14.15 Paneelikeskustelu: Luottamus epävarmuuksien yhteiskunnassa (F2044)

Luottamus on yhteiskuntamme elinehto, ja järjestöjen ja julkisten palveluiden yhtenä tehtävänä on ollut yhteiskunnallisen luottamuksen rakentaminen. Paneelissa pohditaan seuraavia kysymyksiä: Miten luottamusta rakennetaan nykyisessä, epävarmuuksien ajassa? Millainen rooli ja millaisia toimintamahdollisuuksia julkisilla palveluilla ja järjestöillä on?

- Panelistit:
 - Järjestötyön yliopettaja Tarja Nyman, Humak ammattikorkeakoulu
 - Toimitusjohtaja Juha Pantzar, Takuusäätiö
 - Edunvalvontapäällikkö Anne Perälähti, Soste
 - Nuorisopalvelujohtaja Mikko Votka, Helsingin kaupunki
- Paneelin juontajat:
 - Anna Leppo, dos. HY,
 - Tiina Valkendorff, VTT, HY

14.15–14.30 Sosiaalipoliittisen yhdistyksen gradupalkinto, Ullamaija Seppälä, Päärakennus Auditorium (F2044)

14.30 Kutsu Sosiaalipolitiikan päiville 2026, Päärakennus Auditorium (F2044)

- Professori Veli-Matti Ritakallio (Turun yliopisto)

14.45 Päivien lopetus

Wifi

Eduroam:in lisäksi Sosiaalipolitiikan päivien kävijöiden käytössä on wifi, jonka nimen ja salasanan saa infopisteeltä.

Programme

Thursday, 23 October 2025

10.15-12.00 Registration for the conference (Main Building, entrance from Fabianinkatu 33)

12.00-12.15 Opening of the days by Professor Minna van Gerven and Associate Professor Ilkka Pietilä, University Main Building, Auditorium (F2044)

- Greetings from the Social Policy Association, President of the Association Lina Van Aerschot

12.15-13.00 Keynote by Professor Jon Kvist (University of Roskilde, Denmark), University Main Building, Auditorium (F2044)

13.00-13.30 Comment and discussion, Professor emeritus Olli Kangas (University of Turku), University Main Building, Auditorium (F2044)

13.30-14.00 Coffee break (Agora)

14.00-16.30 Working groups (see rooms below)

16.45-17.15 Autumn meeting of the Social Policy Association (Agora)

18.30-22.00 Conference dinner in restaurant The Cock (for those who have purchased the dinner ticket), Fabianinkatu 17

Friday, 24 October 2025

09.00-11.00 Working groups

11.00-12.00 Lunch (self-funded)

12.00-12.45 Keynote by professor Femke Roosma (University of Amsterdam, Netherlands), University Main Building, Auditorium (F2044)

12.45-13.05 Comment and discussion, Professor Heikki Ervasti (University of Turku), University Main Building, Auditorium (F2044)

13.15-14.15 Panel discussion of the social and health organisations (in Finnish, for details please see the Finnish version)

14.15-14.30 Social Policy Association Graduate Prize, Docent Ullamaija Seppälä, Auditorium (F2044)

14.30 Invitation to the Social Policy Conference 2026 Auditorium (F2044)

- Professor Veli-Matti Ritakallio (University of Turku)

14.45 Ending the Social Policy Conference 2025

Wi-Fi

In addition to Eduroam, conference participants will have access to Wi-Fi; the network name and password can be obtained at the information desk.

Puhujat / Speakers

Jon Kvist

Professor, University of Roskilde

Jon Kvist on eurooppalaisen yhteiskuntapolitiikan ja hyvinvoinnin professori Roskilden yliopistosta. Kvist on julkaissut laajalti pohjoismaisesta hyvinvointimallista, eriarvoisuudesta, sosiaalisista investoinneista, eurooppalaistumisesta ja menetelmistä, mukaan lukien hiljattain ilmestynyt teos yksityisestä hyvinvoinnista (Frihed, Lighed og Privat velfærd, jonka toisena kirjoittajana on Jesper Brask Fischer). Kvist on ollut mukana useissa Tanskan hallituksen komiteoissa, kuten uudistuksia (Reformkommissionen), sosiaalipolitiikkaa (Ekspertudvalget på det sociale område), vähimmäistoimeentuloetuuksia (Ydelseskommissionen) ja työttömyysvakuutusta (Dagpengekommissionen) käsittelevissä komiteoissa. Hän toimii myös asiantuntijana ja maakoordinaattorina Euroopan komission Euroopan sosiaalipolitiikan verkostossa (ESPAnet). Hän on toiminut puheenjohtajana ja osallistunut lukuisiin kansainvälisiin tutkimushankkeisiin ja työryhmiin.

Jon Kvist is a professor of European Public Policies and Well-being at Roskilde School of Governance, Institute for Social Science and Business, Roskilde University. Kvist has published widely on the Nordic welfare model, inequality, social investments, Europeanization and methods, including a recent book on private welfare (Frihed, Lighed og Privat velfærd with co-author Jesper Brask Fischer). Kvist has been on various Danish government Commissions , including most notably on Reforms (Reformkommissionen), Social Policy (Ekspertudvalget på det sociale område) Minimum Income Benefits (Ydelseskommissionen), and unemployment insurance (Dagpengekommissionen). He also sits as an expert and a country coordinator in the European Commission's European Social Policy Analysis Network (ESPAnet). He has chaired and participated in numerous international research projects and working groups

Keynote by Jon Kvist on Thursday: The future Nordic welfare state model? Problems and potentials illustrated by the case of Denmark

The Nordic welfare model is often showcased internationally for its ability to combine high employment with exceptionally low levels of inequality. Yet domestically, pressing questions

persist. In Denmark: Why has the number of vulnerable youth and adults remained stubbornly high, despite decades of reform and current labor shortages? Is the modern welfare state itself contributing to problems it is meant to solve?

In his keynote, Jon Kvist draws on insights from comparative welfare state research and his extensive experience in national commissions to explore paradoxes of the Nordic welfare model. He will highlight both its enduring strengths and its limitations, and offer reflections on how the model might evolve to address emerging social challenges. The talk invites critical discussion on the future of the welfare state in a Nordic context.

Femke Roosma Professor, University of Amsterdam

Femke Roosma on professori Amsterdamin yliopistossa sekä apulaisprofessori Tilburgin yliopistossa. Roosma tutkii hyvinvointivaltiota ja yhteiskuntapolitiikkaa sekä sitä, miten niiden avulla voidaan varmistaa parempi sosiaaliturva ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus yhteiskunnassa. Hän tarkastelee erityisesti hyvinvointiasenteiden, solidaarisuuden ja ansaitsevuuden käsitysten sekä luottamuksen monia ulottuvuuksia hyvinvointivaltion kontekstissa. Hänen keskeinen kiinnostuksenkohteensa tutkimuksessa on se, miten hyvinvointivaltion legitimizeettiä voidaan vahvistaa.

Femke Roosma is Professor by special appointment at the Dr. J.M. den Uyl chair at the University of Amsterdam and Associate Professor Sociology at Tilburg University, in the Netherlands. She conducts research into the welfare state and social policy, and how these can ensure better social security and more social cohesion in society. In particular, she studies multiple dimensions of welfare attitudes, solidarity and deservingness perceptions and trust in the context of the welfare state. Her leading research interest is how we can strengthen the legitimacy of the welfare state.

Keynote by Femke Roosma on Friday: Unpacking the dynamics: How trust constructs – or erodes – welfare state legitimacy

In recent decades, the welfare state has come under pressure from both external and internal factors, such as the financial crisis, COVID-19, ongoing fiscal austerity, demographic changes, ‘new’ social risks, immigration and welfare chauvinism, as well as challenges related to effective policy implementation and digital welfare. On the one hand, the welfare state still enjoys broad support and is perhaps even taken for granted; on the other hand, there is growing dissatisfaction with its performance on various dimensions.

Against the backdrop of these pressures, the legitimacy of the welfare state emerges as a complex issue. It depends not only on underlying patterns of solidarity between different groups in society, but also on people’s trust in institutions and in the street-level bureaucrats responsible for

implementing policy. Do people perceive the welfare state as acting with integrity, as being responsive and competent in fulfilling its tasks—and what role does individuals' institutional capital play in shaping these perceptions?

This keynote examines how various dimensions and aspects of trust in the welfare state contribute to the construction—or erosion—of its legitimacy. Drawing on empirical examples from both qualitative and quantitative (case) studies, it illustrates how trust in the social system is formed through the interplay between policy, implementation, and citizens' institutional capital, and what challenges this presents for sustaining broad public support for the welfare state.

Paneelikeskustelu / Panel discussion (only in Finnish) on Friday afternoon

Luottamus epävarmuuksien yhteiskunnassa

Luottamus on yhteiskuntamme elinehto, ja järjestöjen ja julkisten palveluiden yhtenä tehtävänä on ollut yhteiskunnallisen luottamuksen rakentaminen. Paneelissa pohditaan seuraavia kysymyksiä: Miten luottamusta rakennetaan nykyisessä, epävarmuuksien ajassa? Millainen rooli ja millaisia toimintamahdollisuuksia julkisilla palveluilla ja järjestöillä on?

Panelistit:

Järjestötyön yliopettaja Tarja Nyman, Humak ammattikorkeakoulu
Toimitusjohtaja Juha Pantzar, Takuusäätiö
Edunvalvontapäällikkö Anne Perälahti, Soste
Nuorisopalvelujohtaja Mikko Vatka, Helsingin kaupunki

Paneelin juontajat:

Anna Leppo, dos. HY,
Tiina Valkendorff, VTT, HY

Työryhmät – Working groups

Työryhmä / working group	päivä(t) day(s)	rakennus / building	huone / room
1. Sosiaalipolitiikan uudistaminen – Social policy reform	to ja pe Thu & Fri	Päärakennus Main Building	F3005
2. Sosiaaliturvauudistusten vaikutukset ja politiikka - The Impacts and Politics of Social Security Reforms	to ja pe Thu & Fri	Päärakennus Main Building	U3039
3. Sosiaaliturva muutoksessa - Social security in times of change	to ja pe Thu & Fri	Päärakennus Main Building	U3029
4. Luottamus, hyvinvointi ja sosiaalipolitiikka kansainvälisessä vertailussa - Trust, wellbeing and social policy in international comparison	to / Thu	Päärakennus Main Building	U3030
5. (Epä)luottamus maahanmuuttajien arjessa - (Dis)trust in the everyday life of migrants	To / Thu	Kielikeskus Language Centre	sh. 205
6. Vammaisuus ja luottamus yhteiskunnassa - Disability and Trust in Society	to ja pe Thu & Fri	Päärakennus Main Building	U3040
7. Health Disparities and Social Policy	to / Thu	Kielikeskus Language Centre	sh. 204
8. Luottamuksen paradoksit sosiaali- ja terveydenhuollossa - Paradoxes of trust in the health and social care sector	to ja pe Thu & Fri	Päärakennus Main Building	U4062
9. Yhteisösosiaalityö luottamuksen rakentamisen kenttänä - Community Social Work as a Field for Building Trust	to / Thu	Päärakennus Main Building	U3041
10. Kuntoutus ja osallisuus muuttuvassa yhteiskunnassa	to / Thu	Päärakennus Main Building	U4079
11. Ruoka-avun tulevaisuus hyvinvointivaltiossa - The Future of Food Assistance in the Finnish Welfare State	to ja pe Thu & Fri	Päärakennus Main Building	U3043
12. Päihde- ja riippuvuuspalvelut muutoksessa: lakimuutosten ja leikkausten yhteisvaikutusten arviointia tarvitaan	to / Thu	Päärakennus Main Building	U3031
13. Luottamus ja luottamussuhteet lasten, nuorten ja perheiden palveluissa - Trust and Trust-Based Relationships in Services for Children, Youth, and Families	to / Thu	Kielikeskus Language Centre	sh. 206
14. Luottamus ikääntyneiden hoivassa: epävirallisen ja virallisen hoivan jännitteet - Trust in care for older people – The tensions between informal and formal care	to / Thu	Päärakennus Main Building	U4071

15. Intergenerational Relations, Trust and Environmental Crises	to / Thu	Kielikeskus Language Centre	sh. 304
16. Luottamus, tulevaisuus ja arjen rajapinnat: työn, perheen ja muun elämän tasapainoilua	to ja pe	Päärakennus	U4080
17. Ekosysteeminäkökulma työllisyyden edistämiseen - An ecosystem perspective on promotion of employment	to / Thu	Päärakennus Main Building	U4070
18. Muuttuvat työn järjestämisen tavat ja työn poliittinen talous - Changing Forms of Organising Work and the Political Economy of Work	to ja pe Thu & Fri	Päärakennus Main Building	U4075
19. Muuttuvien työmarkkinoiden uusi sosiaalipolitiikka - New policies for changing labour market	to ja pe Thu & Fri	Päärakennus Main Building	U4072
20 Luottamus ja henkinen kriisinkestävyys osana kokonaisturvallisuutta - Trust and psychological resilience as a part of comprehensive security	to / Thu	Kielikeskus Language Centre	sh. 203
21. Väkivalta luottamuksen kyseenalaistajana ja yhteiskuntapoliittisena kysymyksenä - Violence as a socio-political issue and a challenge to trust	to ja pe Thu & Fri	Päärakennus Main Building	U4078
22. Generatiiviset tekoälyt ja luottamus niiden muovaamassa yhteiskunnassa - Making sense of trust in a society being shaped by generative AIs	pe / Fri	Päärakennus Main Building	U3041
23. Opiskelijatyöryhmä: Opinnäytetyöpaja - Working group for students	to / Thu	Kielikeskus Language Centre	sh. 307
24. Luottamuksen rajapinnat: Näkökulmia haavoittuvuuteen, mediaan ja sosiaalipolitiikkaan - Boundaries of trust: Perspectives on vulnerability, media and social policy	pe / Fri Aloitus klo 9:30 Starting at 9:30	Päärakennus Main Building	U3031
25. Participatory Research as a methodology for building trust. - Co-creating evidence to develop best policy and practice for transnational families in Europe and beyond	Fri	Main Building	U4079

1 Sosiaalipolitiikan uudistaminen – Social policy reform

FI

Työryhmän vetäjä:

VTT, Dos. Johannes Kananen, Turun yliopisto
johannes.kananen@utu.fi

Työskentelykielet:

suomi (to 23.10.), englanti (pe 24.10.)

Ohjelma: To 23.10. esitykset 1.1 – 1.8, pe 24.10. esitykset 1.9 – 1.13

Tila:

Päärakennus F3005

Työryhmän kuvaus:

Monet kriisit koettelevat yhteiskuntiamme tässä ajassa, liittyen esimerkiksi talouteen, sosiaalisiin ongelmiin, politiikkaan, ympäristöön, terveyteen ja turvallisuuteen. Useat sosiaalipolitiikan tutkijat ovat havahtuneet siihen, että sosiaalipoliittisten rakenteiden, käytäntöjen ja ajattelutapojen on muututtava radikaalisti, jotta sosiaalipolitiikka voisi olla osa siirtymää kohti tasapainoista, kestäväää ja turvallista yhteiskunnallista kehitystä. Samalla uudistusten täytyy kuitenkin rakentua olemassa olevien käytäntöjen ja perinteiden varaan. Moderni yhteiskuntamme on niin monimutkainen, että ei ole mahdollista ajatella, että uusia käytäntöjä ja uutta lainsäädäntöä lähdettäisiin luomaan ikään kuin tyhjästä.

Tässä työryhmässä keskustellaan siitä, mitä uudet, radikaalit muutokset voisivat olla sekä sovitetaan uudistuksia osaksi olemassa olevaa sosiaalipolitiikkaa – miten siirtymä tasapainoiseen, kestäväään ja turvalliseen yhteiskuntaan tapahtuu orgaanisesti, rauhanomaisesti, demokraattisesti ja kaikkien kansalaisten tarpeet sekä planetaariset rajat huomioivalla tavalla? Työryhmään toivotaan kaikenlaisia sosiaalipolitiikan uudistamiseen liittyviä alustuksia – empiirisiä, teoreettisia, valmiita johtopäätöksiä ja alustavia suunnitelmia. Alustukset voivat liittyä mihin tahansa sosiaalipolitiikan osa-alueeseen, mukaan lukien sosiaaliturva ja sosiaali- ja terveyspalvelut.

EN

Chair:

Johannes Kananen, University of Turku
johannes.kananen@utu.fi

Working languages: Finnish (Thursday 23.10.), English (Friday 24.10.)

Programme:

Thursday 23rd October presentations 1.1–1.8, Friday 24th October presentations 1.9–1.14

Room:

Main Building F3005

Description:

Our societies are currently facing multiple crises, including in areas such as the economy, social relations, politics, environment, health and international relations. Several social policy scholars have realized that social policies must be radically reformed so they could contribute to a transition to a balanced, sustainable and secure society. At the same time, reforms must build on existing policies and traditions.

This working group discusses radical social policy reform and how such reform can be integrated with existing structures: how does a transition to a balanced, sustainable and secure society happen organically, peacefully, democratically in a way that respects the needs of all citizens as well as planetary boundaries? The working group welcomes all kinds of contributions - empirical, theoretical, solid conclusions and preliminary ideas. Contributions may be related to any area of social policy.

1.1 Luottamus hoitosuhteessa

Annukka Ahonen, lääketiet. lis., Outamon lastenkoti, MediAhoset OY

Tutkitusti hoitosuhteessa luottamuksella ja itse hoitosuhteella on suuri merkitys, terapiatyössä jopa suurin merkitys koko hoidossa.

Miten luodaan luottamuksellinen suhde ja luottamus hoitoon 15 minuutin tapaamisella?

Luottamus hoitotyössä keskustelunavauksessa pohdin, miten luottamuksen voi saavuttaa tilanteessa, kun yleisesti ottaen koko yhteiskunnallinen luottamus terveyden/sairaushoitoon horjuu. Pohdin omia keinojani rakentaa luottamusta niin potilassuhteessa, työpaikalla kuin laajemminkin verkostoissa joihin kuulun. Olen työskennellyt lääkärinä 22 vuotta. Uraan on mahtunut monenlaisia työtehtäviä ja työyhteisöjä, organisaatioita ja niitä kuuluisia organisaatiouudistuksia. Olen tavannut kymmeniätuhansia potilaita. Ja heistä jokainen on ollut työni ydintä.

1.2 Yksilölähtöinen ja yhteisöllinen lähestymistapa tukee sosiaalipolitiikan uudistamista

Emma Rautava, projektipäällikkö, Päijät-Hämeen hyvinvointialue
Outi Jokinen, TKI-asiantuntija, projektipäällikkö, LAB-ammattikorkeakoulu

Koronapandemia ja sen seuraukset osoittivat, että sosiaalipalvelut eivät ole riittävästi pystyneet vastaa-maan erityisesti kaikkein haavoittavimmissa tilanteissa olevien ihmisten tarpeisiin. Palvelut näyttäytyvät siiloina, ja kokonaisvaltainen näkökulma puuttuu. NEAR – NEw sociAl sERVICES: Innovative tools and skills for person-centered and community-based social models -hankkeen yhtenä tarkoituksena on vastata näihin haasteisiin. Hanke toteuttaa osaltaan Euroopan unionin sosiaalipolitiikan linjauksia.

Hankkeen lähtökohtana on yksilölähtöinen ja yhteisöllinen lähestymistapa (person-centered and community-based approach), jonka lähtökohtina ovat palveluiden integraatio, yksilöllisyyden huomioiminen, kokonaisvaltaisuus sekä läheisten ja yhteisön merkityksen painottaminen asiakastyössä. Näkökulma korostaa, että yhteisön resursseja ja vahvuuksia voidaan hyödyntää yksilöiden toimijuuden tukemisessa, ja vastaavasti yksilöillä on vahvuuksia ja annettavaa yhteisöille. Yksilölähtöinen ja yhteisöllinen lähestymistapa edellyttää muutosta sosiaalisen työn ammatillisissa käytännöissä ja ammattilaisen roolissa asiantuntijan ohella saattajaksi, tukijaksi, ohjaajaksi ja motivoijaksi.

Euroopan unionin Interreg Europe -ohjelman rahoittama hanke toteutetaan vuosina 2023–2027. Siihen osallistuu kumppaneita Espanjasta, Tšekistä, Belgiasta ja Italiasta, sekä Suomesta Päijät-Hämeen hyvinvointialue ja LAB-ammattikorkeakoulu. Hankkeessa edistetään Euroopan alueiden välistä yhteistyötä, hyvien käytäntöjen jakamista sekä aluepolitiikan toimeenpanoa ja kehittämistä. Suomessa hankkeen toimenpiteet kytkeytyvät Päijät-Hämeen hyvinvointialueen osallisuusohjelman kehittämiseen ja sen toimeenpanon tukemiseen.

Hanke toimii sekä alueellisella tasolla paikallisesti että alueiden välisellä tasolla kansainvälisesti. Tavoitteena on tunnistaa ja jakaa yksilölähtöisiä ja yhteisöllisiä sosiaalisen työn käytäntöjä. Vaikka Euroopan eri alueet ovat erilaisia, niin sosiaalipalvelujen haasteet ovat usein melko samanlaisia. Eri maissa näihin haasteisiin on etsitty erilaisia ratkaisuja. Alueet tunnistavat, mallintavat ja jakavat hyviä työtapoja ja koulu-tuskäytäntöjä. Kumppanialueet voivat soveltaa niitä paikallisesti. Jakaminen tapahtuu muun muassa opin-tovierailujen ja henkilöstövaihtojen kautta. Samalla tunnistetaan osaamista, jota ammattilaisilla tulisi olla yksilölähtöisen ja yhteisöllisen työtavan omaksumiseksi ja soveltamiseksi. Lisäksi hankkeessa toteutetaan pilotti, jossa Belgiassa kehitetty terveyslukutaitoisen organisaation malli käännetään suomeksi, ja sitä pilotoidaan päijäthämäläisillä sosiaali- ja terveystalouden työpaikoilla.

Esityksessä painottuvat yksilölähtöinen ja yhteisöllinen lähestymistapa ja sen rooli sosiaalipolitiikan ja sosiaalipalveluiden muutoksessa. Lähestymistapaa esitellään empiirisesti hankkeessa tunnistettujen ja jaettujen hyvien käytäntöjen kautta.

1.3 Kokonaisvaltaisen toipumisen käytännöt mielenterveyspalveluissa ja -kuntoutuksessa

Maarit Mäkinen, projektipäällikkö, Lasten ja nuorten säätio

Kokonaisvaltaisen toipumisen käytännöt (healing-centered practices) perustuvat yhteisölliseen, kulttuuriseen ja luovaan toimintaan, jonka vaikuttavuutta on vaikea mitata perinteisin mittarein. Miten tällaiset mielenterveyspalvelut istuvat suomalaisiin kuntoutuksen rakenteisiin?

1.4 Kasvavan luottamuksen Osallisuuden polut

Ville Pellinen, toimitusjohtaja, Lapinlahden lähde OY

Sosiaalipolitiikassa on viime aikoina yleistynyt korostunut kova linja, jossa tukea tarvitsevia henkilöitä pyritään patistamaan yhä voimallisemmin täyspäivätyöihin erilaisten keppien avulla.

Aivan olennainen kysymys kuitenkin on, toimiiko tämä ja onko tämä oikein? Voitaisiinko kasvavan keskinäisen epäluottamuksen ja negatiivisen ihmiskuvan sijaan parempia ja kestäviä työllisyysvaikutuksia saavuttaa kokonaistaloudellisesti järkevästi päinvastoin luottamusta, pystyvyyttä, merkityksellisyyttä, toimijuutta ja osallisuutta lisäämällä?

1.5 Sosiaalipolitiikka ja mielikuvituskriisi / Social policy and the crisis of social imagination

Anyara Wise, kansalaistoiminnan päällikkö, Kansalaisareena ry

This PhD research explores how social policy might be reimagined in the midst of a crisis of social imagination, where market-driven framings dominate and narrow the horizons of possibility for policy goals. It also examines the relationship between social policy and the power to define futures, an emerging concept signifying the power to define possible and preferable futures. It does so by examining civil society organisations (CSOs) as infrastructures of imagination that contest dominant trajectories and hegemonic discourses. The research seeks to study a selection of counter-hegemonic CSOs' discourses and ask which valued outcomes they contain, and how they reflect or contest hegemonic policy framings. In addition, the research will examine what kinds of future images are embedded in these discourses, and how these imaginaries might inform and reframe existing social policy. This research considers the possibility that strengthening the imaginative capacity of social policy may be key to it playing a role in advancing sustainability, and indeed that strengthening social imagination of people and groups through social policy may be possible.

1.6 Kuntouttava työtoiminta uuden työn ja ekososiaalisen politiikan edistäjänä

Ossi Laaksamo, väitöskirjatutkija, Jyväskylän yliopisto

Yli kaksi vuotta yhtäjaksoisesti työttömänä olleita henkilöitä oli Suomessa vuoden 2025 alussa yli 55000. Vaikka määrä vaihtelee jonkin verran, on viimeisen kymmenen vuoden aikana luku pysytellyt pääosin yli 30000 henkilössä. (TEM 2025.) Tämä väestöryhmä on aktivoivan työllisyyspolitiikan kohde, mitä tyypillisesti on toteutettu paikkakunnan ainoana omana aktivointitoimenpiteenä – kuntouttavana työtoimintana. Viimeaikaiset ja suunnitteilla olevat muutokset työllisyyspalveluiden järjestämisvastuisiin ja kuntouttavan työtoiminnan kohdentumiseen ovat vaikutustensa osalta vielä avoimia (Saari 2024; 178; Kela 2025; Kuntaliitto 2024). Kuntouttavan työtoiminnan rajaaminen ja korvaaminen lähempänä avoimia työmarkkinoita olevalla aktivointipalvelulla viittaa anglo-amerikkalaiseen workfare-ajatteluun, jonka uhka yhteiskunnalliselle luottamukselle on siinä, että sosiaaliturvan saaminen sidotaan työvelvoitteeseen. Kuntouttava työtoiminta voisi tarjota pitkäaikaistyöttömien tilanteen parantamiseen vaihtoehtoisenkin väylän, joka ei perustu workfare-ajatteluun, vaan yhtäaikaisten sosiaalisten ja ekologisten arvojen edistämiseen. Tuore väitöstutkimus (Laaksamo 2025) on tarkastellut kuntouttavaa työtoimintaa etnografisella menetelmällä ja vahvan kestävyysnäkökulmasta. Tutkimustulokset osoittavat lupaavia signaaleja kuntouttavan työtoiminnan mahdollisuuksista toimia ekososiaalisesti edistyksellisen sosiaali- ja työllisyyspolitiikan rakentamisessa. Tutkimus toteaa silti, ettei kuntouttava työtoiminta nykyisellään kykene riittävästi vaikuttamaan ekologisesti kestäväen ja yhteiskunnallisesti oikeudenmukaisemman siirtymään. Aktivoinnin institutionaalisproduktivistiset periaatteet estävät palvelun suotuisten piirteiden laajentumisen.

Tutkimus hahmottelee uutta asemaa osalle kuntouttavasta työtoiminnasta, joka pystyisi tarjoamaan palvelunkäyttäjille vapaaehtoisen ja velvoittavasta aktivoinnista vapautetun työn sen laajemmassa määritelmässä. Tällainen työ pohjautuu yksilölliseen työtahtiin sekä sosiaalisesti ja ekologisesti ensiarvoiseksi hoivaksi paikallisyhteisöistä, ympäristöstä, muista lajeista sekä käytetystä materiaasta, mitä kapitalistinen arvontuotanto ja julkinen toimija laistavat. Velvoittavan aktivoinnin osittainen muuntaminen tällaiseksi työksi mukailee aiempia tutkimuksia aktivoinnin potentiaalista auttaa yhtäaikaaisesti hankalasti työllistyviä sekä luontoympäristöä ja lähiyhteisöitä (Dukelow 2022; Dukelow & Murphy 2022; Stamm ym. 2020; Hirvilammi ym. 2016; ORSIhanke2022). Sosiaalipolitiikan tutkimuspäivien esitykseni keskittyy käsittelemään tätä ekososiaalista politiikkatoimea.

Lähteet:

Dukelow, F. (2022). What role for activation in eco-social policy? *Social Policy and Society*, 21(3), 496-507.

Dukelow, F., & Murphy, M. P. (2022). Building the future from the present: Imagining post-growth, post-productivist ecosocial policy. *Journal of Social Policy*, 51(3), 504–518.

Hirvilammi, T., Matthies, A.-L., Närhi, K., & Stamm, I. (2016). Kestävää siirtymää edistäviä työn ja toimeentulon muotoja – Analyysi kirjallisuudesta. *Janus*.

Kela. (2025) Työttömyystukien laskutus kunnilta.

Kuntaliitto. (2024). Kuntouttavasta työtoiminnasta uuteen vaikuttavampaan matalan kynnyksen palveluun.

Laaksamo, O. (2025) Jätteen ja aktivoinnin jäljillä: Etnografinen tutkimus kuntouttavasta työtoiminnasta osana ekososiaalista siirtymää. Jyväskylän yliopisto.

ORSI-hanke. (2022). Uudistuvan sosiaaliturvan tavoitteeksi turvallinen arki ja hiilineutraali hyvinvointivaltio.

Saari, J. (2024). Harvinainen hetki: Hyvinvointivaltio valinkauhassa. Kunnallissalan kehittämissäätiö

Stamm, I., Matthies, A.-L., Hirvilammi, T., & Närhi, K. (2020). Combining labour market and unemployment policies with environmental sustainability? Across-national study on ecosocial innovations. *Journal of International and Comparative Social Policy*, 36(1), 42-56.

TEM (2025). Pitkäaikaistyöttömyys.

<https://www.tyollisyyskatsaus.fi/graph/tkat/tkat.aspx?ssid=250830192829618&lang=FI&top=2&sub=24#>

1.7 Kontrollista luottamukseen – perustulo ja ihmiskuvan muutos

Aleksi Salonen, kokemusasiantuntija, kirjoittaja

Nykyinen suomalainen sosiaaliturva rakentuu pitkälti kontrollin ja aktivoinnin logiikalle. Ihmistä lähestytään järjestelmässä ensisijaisesti ehtojen ja sanktioiden kautta, ikään kuin kansalainen olisi epäluotettava ja passiivinen. Tämä ohjaa myös sitä, millaiseksi sosiaalipolitiikan ihmiskuva muodostuu.

Perustulo tarjoaa vaihtoehtoisen lähtökohdan: luottamuksen. Se ei ole vain tekninen uudistus, vaan myös arvovalinta. Utopistiselta kuulostava ajatus siitä, että ihmiset käyttävät heille maksettavan rahan oman hyvinvointinsa edistämiseen, saa tukea monista tutkimuksista ja kokeiluista niin Suomessa kuin muualla. Perustulo haastaa kysymään, miksi järjestelmän täytyy ensisijaisesti kontrolloida, eikä mahdollistaa.

Olen kokemusasiantuntija ja kirjoitan näistä kysymyksistä aktiivisesti myös julkiseen keskusteluun. Päivittäin käymäni somekeskustelut ja pitkäaikainen kokemus palveluiden käyttäjänä ovat osoittaneet, että ihmiskuva ei ole vain abstrakti ajatus – se vaikuttaa konkreettisesti siihen, miten tukiin suhtaudutaan ja miten niitä kehitetään.

Esityksessäni pohdin, miten siirtymä kontrollista luottamukseen voisi tapahtua orgaanisesti, demokraattisesti ja ihmisten kokemuksi kuunnellen. Kysyn: mitä tapahtuu, jos sosiaalipolitiikan uudistaminen alkaisi luottamuksesta eikä epäilystä?

1.8 Näkymättömät: Yhteiskunnallinen näkymättömyys osallisuuden kokemuksen ja sen tuottamisen näkökulmasta

Ville Tikka, tutkija, Diakonissalaitos, Näkymättömät-ohjelma

Tutkimuksen tarkoituksena on tukea Näkymättömät-ohjelman (STEA) puitteissa osallisuuden edistämistä sekä sanoittaa ja valottaa osallisuuden kokemuksen toteutumiseen tai toteutumattomuuteen vaikuttavia ilmiöitä ja juurisyitä. Ilmiötasoisena tutkimuskohteena on yhteiskunnallinen näkymättömyys, osallisuuden puute. Näkymättömyys ei ole yksilöä tyhjentävästi määrittävä tai pysyvä olemisen tila, vaan ennemmin monimutkainen, risteävien ja toisiinsa kietoutuvien muuttujien ja rakenteiden summa. Ohjelman 15 hankkeen kohderyhmät muodostavat heterogeenisen kokonaisuuden, joka kuvastaa ilmiön monipuolisuutta ja tuo esille osallistujien näkymättömyyden moninaisia ilmentymiä (näkymättömyyden kokemus palvelujärjestelmässä, palveluiden väliin putoaminen, näkymättömiin hakeutuminen omatoimisesti jne.). Hankkeiden kohderyhmät voi karkeasti jakaa seitsemään teemaan: yksinäiset työikäiset, verkkoyhteisöt, työttömänä eläköityvät, syrjäseutujen miehet, yksinhuoltajat, ruoka-avun asiakkaat ja päihiteisiin menehtyneiden vertaiset. Näkymistä käsitellään tutkimuksessa demokratian peruskysymyksenä – yhteiskunnan toimivuuden ja siihen osallistumisen perusedellytyksenä. Samaan aikaan kun poliittinen diskurssi painottaa kovia, usein taloudellisia arvoja (kilpailukyky, tuottavuus) ja mitattavuutta (niin euromääräisesti kuin vaikuttavuuden kannalta yleisemmin) vaikeasti määriteltävät ja mitattavat näkymättömyys, merkityksettömyys tai yksinäisyys ja niiden kokemukset ovat kriittisessä roolissa niin yksilön hyvinvoinnin kuin koko yhteiskunnan toiminnan kannalta. Näkymättömyys kun on monella tapaa linkittynyt yhteiskuntavastaisuuteen ja sen ilmentymiin (radikalisaatio, epäluottamus, ekstremismi). Kohderyhmien näkymättömyyden lisäksi tutkimus kohdentuu myös ohjelman hankkeisiin ja koko sotejärjestökentän näkymättömyyteen osallisuuden ja hyvinvoinnin tuottajina. Hanke pohjainen toiminta on valitettavan usein hetkellistä, aikaan katoavaa, varjorakenteita. Käsitän osallisuustoimia tarjoavat ja ylläpitävät toiminnat ja rakenteet osaksi niin kutsuttuja ”hoivan varjoinfrastruktuureja” (shadow care infrastructures, Power

ym. 2022) tai ”vaihtoehtoisia rakenteita” (alternate infrastructures, Alam & Houston 2020). Käytännössä tämä ohjaa analyysia käsittelemään osallisuutta ilmiönä, jota tuotetaan ohjelman piirissä virallisten instituutioiden ulkopuolella, usein suhteellisen näkymättömissä. Tutkimuksen tämä osuus pureutuu järjestökentän rooliin julkista sektoria täydentävänä ja sen aukkokohtia paikkaavana toimintana, joka usein kuitenkin jää varjoihin.

Alam, A., & Houston, D. (2020). Rethinking care as alternate infrastructure. *Cities*, 100, 102662. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2020.102662>

Power, E. R., Wiesel, I., Mitchell, E., & Mee, K. J. (2022). Shadow care infrastructures: Sustaining life in post-welfare cities. *Progress in human geography*, 46(5), 1165–1184. <https://doi.org/10.1177/03091325221109837>

1.9 Eläköityminen kestävyys siirtymän sosiaalisena teknologiana

Ville-Pekka Sorsa, tutkimusjohtaja, Helsingin yliopisto

Ilmastonmuutos ja sen aiheuttamat ekologiset, sosiaaliset ja taloudelliset ongelmat ovat mahdollisesti suurin ihmiskunnan kohtaama haaste koskaan. Ilmastonmuutoksen hillitseminen ja sopeutuminen jo tapahtuneiden hiilidioksidipäästöjen aiheuttamiin muutoksiin vaativat äärimmäisen nopeaa kestävyys siirtymää. Nopeassa kestävyys siirtymässä hiilidioksidipäästöjä vähennetään radikaalisti, luontokato pysäytetään ja yhteiskuntajärjestyksen sopeutumiskykyä ja resilienssiä vahvistetaan merkittävästi. Kestävyys siirtymät vaativat suunnittelua paitsi kestävämpään yhteiskuntajärjestyksen siirtymiseksi myös vallitsevan yhteiskuntajärjestyksen kestävämmien piirteiden taakse jättämiseksi. Nopeiden siirtymien esteenä on sekä uusien järjestysten kuvitelmien heikkous että yksilöllinen ja kollektiivinen vastarinta aiemman järjestyksen hylkäämistä kohtaan. Nopeiden muutosten toteuttamiseksi tarvitaan sosiaalisia teknologioita, jotka samanaikaisesti vähentävät muutosvastarintaa ja antavat askelmerkkejä uuteen järjestykseen siirtymiseen.

Eläköityminen ja eläkejärjestelmät ovat historiallisesti merkittävä esimerkki sosiaalisesta teknologiasta, joka on mahdollistanut nopeat siirtymät ihmisten arkielämässä. Esitelmässä pohditaan eläköitymistä kestävyys murroksen sosiaalisena teknologiana. Eläköityminen ymmärretään sekä metaforana kestävyys siirtymien kuvitteluun että mahdollisena konkreettisena siirtymätapana. Esitelmässä pohditaan, millaisia keskeisiä kysymyksiä eläköitymisen metaforan avulla voidaan nostaa kestävyys siirtymien suunnitteluun ja millaisia alustavia vastauksia eläkepolitiikan tutkimus voi historiallisesti tarjota näihin kysymyksiin. Lisäksi esitelmässä kartoitetaan, millaisten konkreettisten järjestelyiden avulla kestävyys siirtymä voitaisiin mahdollisesti toteuttaa eläkkeiden ja eläköitymisen muodossa.

1.10 Hyvinvointialueiden talous (sosiaali-)politiikan menneen ja tulevan näyttämönä

Otso Salo, väitöskirjatutkija, Jyväskylän yliopisto

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisrakenne päivittyi koko maassa vuonna 2023 kun hyvinvointialueet aloittivat toimintansa. Hyvinvointialueuudistus muutti esimerkiksi peruspalveluiden yksikköjen määrää, sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteita ja politiikan

valtasuhteita. Yksi hyvinvointialueuudistuksen piirre on, että valtio vastaa aikaisempaa kokonaisvaltaisemmin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen taloudesta.

Hyvinvointialueiden taloudelle asetettiin valmistelussa ristiriitaiset tavoitteet: hyvinvointialueille on osoitettava resurssit turvata perustuslain mukaiset riittävät palvelut, mutta toisaalta aluetalouden menojen kasvua olisi hillittävä. Hyvinvointialueiden talousraamit ovatkin melko tiukat. Niiden rahoituksesta pääosan muodostaa yleiskatteellinen valtionrahoitus, ja mahdollinen budjettiin kertynyt alijäämä on katettava kolmen vuoden sisällä. Hyvinvointialueilla ei ole verotusoikeutta, joten niiden mahdollisuudet vaikuttaa talouteensa liittyvät lähinnä menojen karsimiseen.

Käynnistymisvuotenaan käytännössä kaikki hyvinvointialueet tekivät alijäämäisen tuloksen. Tieto huonosta taloustilanteesta oli käytössä jo Marinin hallituksen sekä eduskunnan valmistellessa hyvinvointialueuudistuksen lainsäädäntöä, mutta se sivuutettiin, mahdollisesti uudistukselle asetetusta kiireellisestä aikataulusta johtuen. Hyvinvointialueiden sopeuttamistoimet ovat ravistelleet esimerkiksi sosiaalihuollon työtapoja ja -organisaatioita. Kansalliset trendit, kuten väestökehitys ja alueellinen eriarvoistuminen haastavat hyvinvointialueiden taloutta jatkossakin, mikäli nykyiset taloudenhoidon käytänteet jatkuvat. Miltä näyttävät tulevaisuuden hyvinvointialueiden palvelut? Onko vanhaa enää syytäkään säilyttää?

Politiikkaideoilla selittäminen on yksi sosiaalitieteiden viimeaikaisia trendejä. Hyvinvointialueuudistusta ei ole tarkasteltu ideoiden näkökulmasta. Esityksessäni pohdin mahdollisia ideoihin kytkeytyviä (ja kytkeytymättömiä) tutkimusaiheita hyvinvointialueuudistukseen ja talouteen liittyen, väitöskirjani jatkoa ajatellen. Esityksen kytkeytyy työryhmän teemaan hyvinvointialueuudistus-aiheensa lisäksi tulevaisuuspohdintoillaan.

1.11 Beyond Inclusion: Rethinking Education Policy for Marginalised Communities in India

Dr. Surbhi Dayal, Commonwealth Fellow, King's College London), Indian Institute of Management Indore

India's cultural diversity encompasses a wide array of norms and values, yet this richness often coexists with systemic exclusion. Marginalised communities—particularly denotified tribes and traditional sex workers—continue to face entrenched social barriers that hinder their access to education and public spaces. Historically nomadic, these communities have been systematically excluded from mainstream education, often due to a lack of culturally relevant frameworks and persistent stigma. The Government of India is working towards educating people coming from various sections of society. Despite policy interventions such as the Right to Education Act 2010, the prevailing educational frameworks often neglect the cultural specificities of these populations, resulting in persistent disparities in enrolment, retention, dropout rates, and academic achievement along lines of gender and social class. In this context the present paper focuses on marginalised communities of India, with special reference to traditional sex workers and denotified tribes of northern India. These communities were labelled as criminal tribes during the colonial period. Though they have been denotified from that list post-independence, they still face the stigma of being criminal once or coming from a sex work background. These communities face discrimination in their day-to-day life. The lingering stigma of criminalisation and sex work results in daily discrimination, particularly for children, who face bias from educators, peers, and society—leading to high dropout rates even after initial school enrolment. To explore the lived realities

behind these disparities, the paper draws on over a decade of ethnographic research conducted in northern India. Using participant observation and in-depth interviews, the study investigates the socio-cultural barriers that hinder children's participation and progression in formal schooling. In response, the research proposes an educational model rooted in creativity—designed to engage children from marginalised communities and foster inclusion within mainstream schools. This model has been implemented in ten schools serving denotified tribes, successfully reaching over 8,000 children. By integrating culturally responsive pedagogy with creative expression, the initiative has shown promising results in improving retention, participation, and self-confidence among students. The study highlights the effectiveness of culturally responsive pedagogical models in fostering student engagement and persistence. It further emphasises the instrumental role of community participation and non-governmental organisations in facilitating social inclusion and challenging deep-rooted exclusionary practices. The findings advocate for educational policy reforms that prioritise cultural contextualisation and the sensitisation of educators and communities, thereby enabling more equitable and inclusive educational outcomes. By situating these findings within broader debates on social policy reform, the paper advocates for a transformative approach that moves beyond one-size-fits-all solutions. It calls for radical, culturally attuned policies that address structural inequities and support the meaningful integration of marginalised communities into India's socio-educational landscape. Educational planning can be only successful if the policy makers try to understand the culture of pupils before making planning and sensitize teachers and community towards it.

1.12 Integration or Isolation: Maghreb communities in France and the incompatible nature of multiculturalism and assimilation in the twenty-first century.

Ash Fowkes-Gajan, masters student, London School of Economics

In the aftermath of independence granted to Algeria, Tunisia and Morocco, a stringent French policy of assimilation has created problems revolving around the integration of citizens of Maghreb descent who immigrated to the densely populated urban areas of France. Maghreb communities living in twenty-first century France have experienced the political and cultural dichotomy between French secular identity (*laïcité*) and the multicultural influences practiced widely in North Africa. On understanding why assimilation has been a staple feature of French policy making, the postcolonial power dynamic between France and Maghrebi peoples has maintained the dominant role played by France long after the Maghreb regions were emancipated from colonial repression. The resulting polarisation in cultural practices has triggered an investigation of the socio-economic and religious questions surrounding assimilation. Using postcolonial historiography to contextualise 'assimilation', this article addresses literature which highlights a continuous trend in French political thought from the years of postcolonialism to the twenty-first century. The interdisciplinary nature of this paper also incorporates sociological and anthropological studies on Maghreb community experience to understand poignant contemporary issues relating to religion and urban conditions. In light of these findings, the link between French postcolonial mentality and twenty-first century proliferations of assimilation can be used to understand why *laïcité* disregards the practices of citizens with Maghreb heritage. This problematic clash, across a number of French cities, reveals that assimilation has caused urbanised Maghreb communities to face discrimination; threatening the concept of a harmonious and equitable multiculturalism. Key Words: Maghreb, *Laïcité*, Assimilation, Postcolonial Legacy, Social Mobility, Multiculturalism, Identity, Jihadism

1.13 Digital Transformation and Social Policy Reform: Exploring Opportunities for Inclusion and Participation

Fauziah Mukhlisah Hamdani, Doctoral candidate, University of Milano Bicocca

The Fourth Industrial Revolution and the crisis of COVID-19, creating urgency and a general assumption that everything could and should be digitized. In many ways, the crisis encourages digital transformation in public services. However, this shift also revealed serious gaps in readiness. In several cases, digital initiatives introduced by governments were premature. It needs careful preparation, especially when the services are meant for (or involve) vulnerable groups such as the elderly, migrants, people in rural area and those with lower levels of education and income. These groups are often the ones left behind due to limited access to digital tools, low digital literacy, and the perceived benefit of the digital tools. As a result, they are either unaware of them or simply do not believe they will help, and thus do not use them. Consequently, in the end, the application becomes ineffective because it does not reach all the citizens. Many of these initiatives were developed through a top-down approach that imposed digital solutions without considering the everyday realities of citizens. This leads to a situation where digital exclusion mirrors and reinforces existing forms of social exclusion. This is where digital policy must be seen not just as a technical reform, but as a social policy issue. I aim to explore how sociodemographic factors influence critical aspect of e-government such as access, ability awareness and perceived benefit. This is where the issue of the digital divide becomes central. Amplifying this divide are structural conditions, such as government policies that impose the implementation. I use structuration theory to understand the dynamic of structure and agency, respected on the institutionalization of digital initiatives. In *Explaining Institutional Change*, Thelen and Mahoney (2009), identify four modes of institutional change: Displacement, when existing rules are replaced by new ones; Layering, when new rules are attached to existing one; Drift, when existing rules aren't change, but get impacted by the shifts in environment; Conversion, when rules remain the same but interpreted and enacted in new ways. Initially, the mode of institutional change in digital transformation resembled Drift, where existing rules remained intact but were strongly influenced by exogenous shock, shifts the prompt. Over time, the process shifted toward Displacement, as existing rules were replaced with new ones, institutionalizing the transformation through law. Giddens' structuration theory introduces the concept of the duality of structure, emphasizing that people are not merely shaped by institutions, they also shape them. This is particularly relevant in digital governance and e-participation contexts, where top-down institutional mandates may not automatically lead to meaningful engagement. Structuration theory reminds us that engagement happens when individuals feel capable of acting toward the structures they are embedded in. This preliminary idea asks how digital transformation can be aligned with democratic, inclusive, and sustainable social policy reform. It is worth exploring the possibility that to make digital services more inclusive, we must rethink how they are designed and implemented. One possibility is through co-creation and participatory approaches that involve users, especially vulnerable groups, as active contributors rather than passive recipients. By connecting structuration theory with social policy reform, this study aims to contribute to a wider conversation about how digitalization can support, rather than undermine, the goal of building a balanced, secure, and inclusive society.

2 Sosiaaliturvauudistusten vaikutukset ja politiikka – The Impacts and Politics of Social Security Reforms

FI

Työryhmän vetäjät:

Pasi Moisio, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), pasi.moisio@thl.fi

Minna van Gerven, Helsingin yliopisto

Työskentelypäivät:

torstai 23.10 ja perjantai 24.10.

Tila:

Päärakennus U3039

Työryhmän kuvaus:

Suomessa on parhaillaan käynnissä suurimmat sosiaaliturvan uudistukset vuosikymmeniin. Yleisen asumistuen, toimeentulotuen ja perusturvan rakenteita koskevat muutokset, samoin kuin uuden yleistuen suunnittelu ja toteutus, ovat esimerkkejä laajamittaisista uudistuksista, jotka muovaavat koko suomalaista hyvinvointivaltiota. Yhdessä ja erikseen nämä uudistukset määrittävät, millaisella hyvinvointimallilla Suomi vastaa väestön ikääntymisen ja julkisen talouden niukkuuden asettamiin haasteisiin. Ne luovat uutta suuntaa myös tilanteessa, jossa väestön ikääntyminen, työelämän murros, digitalisaatio ja julkisen talouden kestävyysvaive asettavat perustavanlaatuisia haasteita sosiaalipolitiikalle.

Uudistusten arviointi on yhteiskuntapoliittisesti äärimmäisen tärkeää. Se on keskeistä niin yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden, kansalaisten luottamuksen, poliittisen legitimitetin kuin hallinnon tehokkuuden näkökulmasta. Lisäksi on syytä pohtia, miten uudistukset vaikuttavat sosiaalipolitiikan arvolähtökohtiin, kuten yhdenvertaisuuteen, tasa-arvoon ja osallistavuuteen. Niiden tarkastelu on tärkeää myös sosiaalipolitiikan oikeutuksen, poliittisen päätöksenteon ja lainvalmistelun kehittämisen kannalta.

Työryhmä kokoaa yhteen tutkimuksia ja selvityksiä, jotka tarkastelevat sosiaaliturvan ja siihen liittyvien palvelujen uudistuksia eri lähestymistavoista käsin. Uudistukset voivat olla nykyisen hallituksen käynnistämiä, aikaisempien hallitusten jättämiä perintöjä tai jo toteutuneita historiallisia kehityskulkuja luotaavat esitykset. Toivotamme tervetulleiksi sekä empiiriset että teoreettiset analyysit. Kiinnostuksen kohteina ovat esimerkiksi uudistusten taloudelliset ja tulonjakovaikutukset, perus- ja ihmisoikeudelliset ulottuvuudet, teknologian murrokset ja hallinnollinen tehokkuus, käyttäjäkokemukset sekä uudistusten poliittiset ja moraalifilosofiset taustat.

EN

Chairs:

Pasi Moisio, Finnish Institute for Health and Welfare, pasi.moisio@thl.fi

Minna van Gerven, University of Helsinki

Working days:

Thursday October 23, Friday October 24

Room:

Main Building U3039

Description:

Finland is currently undergoing the most extensive social security reforms in decades. Reforms to housing allowance, social assistance, and basic benefits—as well as the design and implementation of a new general social security benefit—are examples of large-scale reforms reshaping the Finnish welfare state. These reforms, both individually and collectively, define the model of welfare through which Finland responds to the challenges posed by an ageing population and tightening public finances. At the same time, they set a course for social policy in a context of major structural changes in the labour market, rapid digital transformation, and growing fiscal pressures.

Evaluating these reforms is of utmost socio-political importance. It is essential from the perspectives of social justice, public trust, political legitimacy, and administrative efficiency. Furthermore, it is crucial to consider how these reforms influence the core values of social policy, such as equality, fairness, and inclusiveness. Examining them is also key to developing the justification for social policy, improving political decision-making, and enhancing legislative processes.

This working group brings together research and analysis on reforms to social security and related services from various disciplinary and methodological perspectives. The reforms under scrutiny may originate from the current government, stem from policy legacies of previous administrations, or represent already implemented historical shifts. We welcome both empirical and theoretical contributions. Areas of interest include, but are not limited to, the economic and redistributive effects of reforms, their implications for basic and human rights, the role of technological change, administrative performance, user experiences, and the political or moral-philosophical foundations underlying the reforms.

2.1 Seeing Europe from a centre of calculation. How statistics became part of governing social security coordination

Iiris Annala

Doctoral researcher at the University of Helsinki
Social and Public Policy
iiris.annala@helsinki.fi

The abstract summarizes a research article currently under review, and Minna van Gerven is the article's co-author.

European Union legal governance of the free movement of persons now requires the continuous collection of information on the behaviour of those governed. Social security for mobile Europeans, governed by regulations that coordinate social security systems, is one such field where administrative data is transferred from the Member States to a central EU location and converted into descriptions of the portability of rights. Although the statistics produced by this arrangement are shaping the discussion on the EU mobility space, this calculative mode of governance has not received corresponding academic attention.

The gradual evolution of statistics since the 2000s was a curious phenomenon, as the idea of reducing uncertainty through statistics had existed in the policy community for decades. The article aims to understand how the statistical way of seeing came into being and how it was possible. Analytically, the study draws on the Multiple Streams Framework, which helps to understand 1) how ideas become placed onto the agenda and 2) how ideas are transformed into adopted policies. Empirically, the study triangulates secondary written data and expert interviews.

The study finds that the legal commitment to produce statistics was a spillover of a legal reform intended to promote free movement of labour and was also influenced by its own problem stream factors regarding labour mobility. It identifies three issues that contributed to the successful adoption of the administrative questionnaires to produce statistics. First, reaching an agreement on data items to be collected required trade-offs between information interests and cost. Second, the administrative questionnaire was a pre-existing practice, as the European Commission had already, following the 2004 enlargement, monitored the flows of posted workers. This proved the added value and feasibility of data collection. Third, the statistical monitoring mechanism was developed at a time (2012–2015) when the need for quantitative social security data was pressing. The Impact Assessment, which supported a new legal revision intending to improve 'fairness' of EU social security rules, highlighted the urgency of dealing with the uncertainty problem. This time, the EU Better Regulation policy made it necessary to assess the size of the population covered by social security regulations as well as the related expenditures on cross-border social security.

The article breaks new ground and identifies an understudied dimension of EU legal governance of free movement: institutional knowledge production that allows governing the EU mobility space from a distance, thereby transforming the art of government.

Keywords

Social security coordination, statistics, multiple streams framework

2.2 Kannustin työllistymiselle vai este kokoaikatyöhön? Sosiaaliturvan suojaosat ja työssäkäynti politiikan pyörteissä

Antti Halmetoja (TAU), Paula Saikkonen (THL)

Suojaosat (tai etuoikeutettu tulo toimeentulotuessa) ovat 2000-luvulla olleet suosittuja sosiaaliturvassa läpi puoluepoliittisen kentän niin Suomessa kuin muuallakin Euroopassa. Suojaosalla tarkoitetaan sitä osuutta ansiotuloista, jota ei oteta huomioon etuuden tason määrittämisessä. Suomessa suojaosista on käyty keskustelua paljon menneen vuoden aikana, kun Petteri Orpon hallituksen päätöksen myötä suojaosista päätettiin luopua. Työssäkäyville maksettavia etuuksia voidaan pitää sosiaaliturvan kehittämisen erityisenä alueena, jossa julkinen valta turvaa työssäkäyvien kotitalouksien toimeentuloa. Tämä on selvä muutos perinteiseen, sosiaaliin riskeihin vastaavaan ajatteluun, jossa on painottunut ensisijaisesti tulonmenetysten korvaaminen työkatkosten aikana sekä toisaalta vastaaminen tarpeisiin, jotka eivät liity suoraan työhön. Työssäkäyville maksettavat etuudet haastavat myös perinteistä ajatusta, että palkan tulisi riittää elämiseen. Tutkimuksen analyttisenä viitekehyksenä hyödynnetään historiallista institutionalismia, jonka avulla avataan sitä, miten suhteellisen pysyvät instituutiot (säännöt, normit, menettelytavat) vähittäin muuttuvat. Aineistona käytetään suojaosien muutosta koskevia politiikkadokumentteja (hallituksen esitykset, valiokuntalausunnot) 2000-luvulla, suojaosien ja niiden poistamisen perusteita tarkastellaan lähinnä asumistuessa ja työttömyysturvassa. Tavoitteena on tarkastella suomalaisen sosiaaliturvan erityispiirteitä ja toisaalta yhtäläisyyksiä eurooppalaiseen keskusteluun suojaosista sekä yleisemmin sosiaaliturvan roolista palkkatulojen täydentäjänä.

2.3 Sosiaaliturvauudistusten vaikutukset pienituloisiin työntekijöihin: simulointituloksia ja tilastollisia havaintoja yksityisten palvelualojen tapauksesta

Merja Kauhanen

Milla Nyyssölä

Työn ja talouden tutkimus LABORE

Petteri Orpon hallituksen (2023–) kaudella toteutetut sosiaaliturvauudistukset ovat laajimmat vuosikymmeniin. Muutokset kohdistuvat erityisesti työttömyysturvaan, yleiseen asumistukeen ja toimeentulotukeen, ja niiden rinnalla valmistellaan myös verotuksen uudistuksia (HE 2023; STM 2023; VM 2025; THL 2025). Käynnissä oleva keskustelu on painottunut julkisen talouden säästöihin ja työllisyysvaikutuksiin, jolloin vähemmälle huomiolle on jäänyt se, miten muutokset kohdentuvat matalasti palkatuille ja epävarmoilla aloilla työskenteleville.

Tässä selvityksessä on tarkasteltu sosiaaliturvauudistuksen vaikutuksia erityisesti yksityisillä palvelualoilla työskentelevien henkilöiden toimeentuloon, etuuksien käyttöön ja tasa-arvoon hyödyntäen muun muassa Tilastokeskuksen FOLK-aineistoa ja SISU-mikrosimulointimallia. Tuloksia on peilattu koko väestöön ja niitä on eritelty myös eri ominaisuuksien mukaan. Lisätarkasteluna SISU-mallilla on simuloitu hallituksen esitysluonnoksen (VM, 2025) keskeisiä veromuutoksia.

Toimeentulon ongelmat ovat palvelualoilla yleisiä (PAM 2024a, 2024b). Tilastokeskuksen FOLK-rekisteriaineistoista nähdään, että yksityisten palvelualojen työntekijöillä etuuksien tarve on keskimääräistä suurempaa: vuonna 2022 asumistukea sai 16,2 % (koko väestössä 6,9 %), toimeentulotukea 3,3 % (1,7 %) ja työttömyysturvaa 13,1 % (7,4 %).

Tilastokeskuksen SISU-mikrosimulointimallilla (versio 25.30) estimoidut staattiset tulokset osoittavat, että sosiaaliturvamuutosten myötä työttömyysturvan taso heikkenee yksityisillä palvelualoilla noin viidenneksen ja suojaosan poistaminen staattisessa mallissa kasvattaa

toimeentulotuen tarvetta erityisesti osa-aikatyötä tekeillä, joiden toimeentulotuen käyttö lisääntyy mallissa jopa 60 %. Yleisessä asumistuessa saajien määrä vähenee palvelualoilla lähes 40 % ja keskimääräinen etuus 31 %, kun koko väestössä keskimääräinen vähennys jää yhdeksään prosenttiin. Toimeentulotuen käyttö palvelualoilla puolestaan kasvaa noin 50 % (ilman simuloinnin jälkikalibrointia), mikä voi siirtää perusturvan painopistettä viimesijaiseen tukeen. Verotuksen osalta VM:n (2025) esityksen mukaiset veronkevennykset lisäävät käytettävissä olevia tuloja suhteellisesti eniten suurituloisilla koko väestössä, mutta pienituloisilla ja erityisesti palvelualojen työntekijöillä niiden vaikutus jää vähäiseksi eikä riitä kumoamaan sosiaaliturvaleikkausten aiheuttamia merkittäviä tappioita.

Tulonjakovaikutusten tarkastelusta puolestaan voidaan havaita, että muutokset kasautuvat haavoittuvimpiin ryhmiin. Väestötasolla käytettävissä olevat rahatulot vähenevät väestössä keskimäärin 0,4 %, kun taas palvelualojen työntekijöillä nähdään lähes kaksikertainen menetys, 0,9 %. Pienituloisimmassa kymmenyksessä tappio on koko väestössä 1,6 %, kun taas palvelualojen toisessa desiiilissä se tuloista leikkaantuu jopa 4,8 prosenttia. Lakimuutokset kasvattavat sekä tuloeroja (Gini +0,24 yksikköä) että pienituloisuusastetta. Sukupuolittain tarkasteltuna naiset menettävät suhteellisesti enemmän kuin miehet lähes kaikissa tuloluokissa, ja osa-aikatyötä tekevien naisten toimeentulo heikkenee erityisen merkittävästi.

Soviteltujen työttömyysetuuksien käyttö on palvelualoilla huomattavasti yleisempää kuin palkansaajilla keskimäärin (TYJ 2024), jolloin näillä aloilla työskentelevien osalta suojaosan poisto vaikuttaa erityisen paljon. Osa-aikatyön ja sovitellun päivärahan yhdistelmä onkin kyselyiden perusteella käynyt monelle taloudellisesti kannattamattomaksi (YTK 2025; A-kassa 2025). Soviteltujen työttömyysetuuksien käyttö on yleisempää naisvaltaisilla aloilla, mikä selittää sen, miksi muutokset kohdistuvat erityisen voimakkaasti PAMilaisiin aloihin (Kalin, Kyyrä & Matikka 2023; Ollonqvist & Tervola 2023).

Simulointitulokset kuvaavat suoria lainsäädäntömuutosten vaikutuksia käytettävissä oleviin rahatuloihin. Ne eivät sisällä käyttäytymisvaikutuksia, kuten työllistymisasteen muutoksia tai toimeentulotuen hakemiskäyttäytymistä. Siksi simuloinnit voivat ylisimuloida välittömiä tulomenetyksiä. Tästä huolimatta sekä rekisteripohjaiset tilastot, kyselyaineistot että simulointitulokset viittaavat johdonmukaisesti siihen, että uudistukset siirtävät perusturvan painopistettä ensisijaisista etuuksista viimesijaiseen toimeentulotukeen ja kohdentuvat suhteellisesti ankarimmin naisvaltaisille ja palvelualoille, joilla tehdään paljon osa-aikatyötä.

Viitteet

A-kassa (2025): A-kassan kysely: Työttömät menettäneet satoja euroja – kannustimet toimivatkin jarruna, 25.8.

HE (2023): Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta, Sosiaali- ja terveysministeriö, 12.10.

Kalin, S., Kyyrä, T. & Matikka, T. (2023): Combining Part-Time Work and Social Benefits: Empirical Evidence from Finland, VATT Working Papers No. 159.

Ollonqvist, J. & Tervola, J. (2023): Työttömyysturvan suojaosan poiston työllisyysvaikutukset, THL muistio.

PAM (2024a): PAMin jäsenkysely 2024, 19.12.

PAM (2024b): PAMin vuosikertomus 2024, Helsinki.

STM (2023): Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta, 12.10.

THL (2025): THL:n tarkentama laskentamalli muuttaa kuvaa sosiaaliturvaleikkausten vaikutuksista, 25.8.

VM (2025): Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi vuoden 2026 tuloveroasteikosta sekä tuloverolain ja verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta.

YTK (2025): Osa-aikatyö ja lakimuutos – mitä vaikutuksia suojaosan poistolla on ollut?

2.4 Perustuslain ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten vaikutus sosiaaliturvaa sopeutettaessa

Yrjö Mattila, tohtorikoulutettava, Helsingin yliopisto, Oikeustieteellinen tiedekunta

Väitöskirjani tarkastelee nollatuntisopimuslaisten mahdollisuutta kohtuulliseen toimeentuloon eri keinoin työsuhhteessa ollessaan sekä työn ja sosiaaliturvan yhteensovittamista silloin kun työstä saatava ansio ei ole riittävää. Yhtenä osana tutkimuksessani on perustuslain ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten vaikutus nollasopimuslaisten toimeentuloon, jossa yhteydessä käsittelen myös sosiaaliturvan leikkauksia ja erityisesti sitä, millä tavoin perustuslaki ja kansainväliset ihmisoikeussopimukset on otettu huomioon leikkausesityksiä käsiteltäessä. Nollatuntisopimuslaisia ovat koskettaneet erityisesti vuosina 2024–2025 toteutetut sosiaaliturvaetuuksien sopeutustoimet, erityisesti työttömyysturvaan, toimeentulotukeen ja asumistukeen kohdistetut leikkaukset. Lisäksi vuoden 2026 talousarvioesitykseen on sisällytetty lisää työttömyysturvaan ja toimeentulotukeen kohdistettuja sopeutustoimia, joilla on vaikutusta myös nollatuntisopimuslaisten mahdollisuuteen saavuttaa kohtuullinen toimeentulo. Leikkausten vaikutus on huomattava nollatuntisopimuslaisten ja muiden haavoittuvassa asemassa olevan kansalaisen elämään on sekä sosiaalipoliittisesta että oikeudellisesta näkökulmasta tärkeää tarkastella kysymystä, voidaanko näin huomattavia leikkauksia toteuttaa yksinomaan hallitusohjelmaan perustuvina poliittisina päätöksinä osana valtiontalouden tasapainottamispyrkimyksiä vai asettavatko perustuslaki tai Suomen ratifioimat ihmisoikeussopimukset rajoitteita poliittiselle päätöksenteolle? Näitä kysymyksiä on jouduttu esittämään aina silloin kun sosiaaliturvaa sopeutetaan valtiontalouden heikkouteen viitaten. Tuovatko perustuslaki ja ihmisoikeussopimukset leikkausten kohteeksi joutuvan ja usein haavoittuvassa asemassa olevan kansalaisen asemasta sellaista pohdintaa, joka tulisi ottaa asiasta päätettäessä huomioon?

Nollatuntisopimuslaisia koskettavat erityisesti viime aikoina tehdyt työttömyysturvan leikkaukset, koska monet ovat olleet oikeutettuja soviteltuun työttömyyspäivärahaan työstä saatavan palkan lisäksi.

Sopeutumistoimien yhteydessä nollasopimuslaisten ja muiden osa-aikatyöntekijöiden 300 euron suojaosa ja lapsikorotukset soviteltua päivärahaa laskettaessa on poistettu, mikä merkitsi huomattavaa ansion menetystä vajaata työaikaan tekeväälle. Työttömyysturvaan on tehty monia muitakin heikennyksiä vuosien 2024–2025 aikana. Vuoden 2026 valtion talousarvioehdotukseen on

sisällytetty ehdotus työttömyysturvan saamisehtojen kiristämisestä, jolloin turvaa alennetaan heti ja korvauksen maksaminen lopetetaan työttömyysturvan saamisen ehtoja rikottaessa ja myös toimeentulotukea alennetaan niin että henkilö voi joutua elämään kuusi kuukautta alle 300 euron kuukausitulolla. Onko perustuslailla tai kansainvälisillä ihmisoikeussopimuksilla vaikutusta näihin muutoksiin vai voidaanko päätökset tehdä yksinomaan valtiontalouden heikkouteen viitaten? Näistä asioista ovat oikeustieteilijätkin eri mieltä, mutta tulkinnassa perustuslakivaliokunnan lausunto on ratkaiseva. Perustuslakivaliokunnan tulee hallituksen esityksiä käsitellessään ottaa huomioon sekä esityksen suhde perustuslakiin että Suomen ratifioimiin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Lopulliset tulkinnat muotoutuvat perustuslakivaliokunnassa, mutta onko tulkinta muuttumassa ja mihin suuntaan? Perustuslakivaliokunnan lausuntojen ohella tärkeänä lähteenä ovat myös hallituksen esitykset sosiaaliturvan sopeuttamistoimista ja niiden perusteluissa esitetyt kannanotot esitysten suhteesta perustuslakiin ja kansainvälisiin sopimuksiin, koska niistä tulee esiin hallituksen virallinen suhtautuminen ja tulkinta näistä instrumenteista. Onko niillä rajoittavaa vaikutusta vai tulkintaanko instrumentteja niin että sopeutumistoimet voidaan toteuttaa eduskunnassa enemmistöpäätöksillä?

Tutkimus on poikkitieteellinen. Pääasiallinen lähestymistapa on oikeustieteellinen ja sen ohessa hyödynnän tutkimuksessani sosiaalipolitiikkaa, tilastotiedettä ja filosofiaa.

2.5 Absolute Poverty Measurement and Minimum Needs Assessment: Some Foundations and reference points for Evaluating Finland's Social Security Reforms

Balint Menyhert (INVEST)

Finland's comprehensive social security reforms—spanning housing allowances, social assistance, basic benefits, and the new general social security benefit—require robust empirical frameworks to assess their effectiveness in ensuring adequate living standards. My recent research on absolute poverty measurement and households' minimum needs provides essential methodological tools for evaluating these reforms' capacity to deliver on core social policy values of equality, fairness, and inclusiveness.

Through the European Commission's ABSPO project (2018-2021), I coordinated the development of the first cross-country comparable absolute poverty measures across the EU, creating innovative methodologies that establish stable benchmarks for assessing whether social transfers genuinely enable citizens to afford basic necessities — precisely what Finland's reformed social security system aims to achieve.

The ABSPO framework's three complementary methodologies—reference budgets, statistical approaches, and hybrid models—offer Finnish policymakers concrete tools for calibrating benefit levels and evaluating reform outcomes. Reference budgets provide granular assessments of minimum needs across diverse household compositions and regional contexts, enabling precise targeting of housing allowances and social assistance based on actual living costs for housing, food, healthcare, transportation, and social participation.

This research demonstrates how absolute poverty measures can strengthen the political legitimacy and administrative efficiency of social security reforms by providing transparent, defensible criteria for benefit adequacy. Such transparency is crucial for maintaining public trust in reformed systems, particularly as Finland navigates fiscal pressures and demographic transitions.

The methodological innovations encompass cross-temporal and cross-regional comparability—essential for evaluating reforms across Finland's diverse economic landscapes. The framework's capacity to account for regional price variations makes it particularly relevant for assessing housing allowance reforms and the geographic equity of the new general social security benefit.

My contribution will demonstrate how rigorous absolute poverty measurement can strengthen both the analytical foundation and political legitimacy of Finland's social security reforms, offering methodological tools that align empirical analysis with the normative commitments underlying modern welfare state design.

2.6 Loss of Solidarity and Civic Virtue? Shift from the Three Worlds of Welfare to Technocratic Social Investment Hybrid Welfare States

Pasi Moisio & Johanna Peltoniemi
THL

Over the past three decades, European welfare states have evolved into social investment hybrids shaped by technocratic and functionalist logic. This chapter examines how Esping-Andersen's "three worlds" have transformed and how this institutional shift reflects deeper normative changes in the purpose and legitimacy of welfare. We argue that welfare states have moved away from civic and communitarian ideals toward liberal and utilitarian principles. While the social-democratic model emphasized solidarity and collective responsibility, the social investment approach prioritizes individual autonomy, human capital, and efficiency. The Nordic welfare states, historically rooted in the moral and political traditions of the labour and popular education movements, are now witnessing the erosion of these foundations. We conclude that meaningful welfare state reform requires rearticulating a shared moral purpose and fostering new civic-oriented education movements grounded in the ideals of civic virtue.

Keywords: social investment, welfare state, civic virtue, solidarity, legitimacy

2.7 Sosiaaliturvan elinkaarianalyysi – kuka hyötyy maksetuista veroista loppujen lopuksi?

Johanna Peltoniemi & Susanna Munkkila, Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos

Pohjoismaisen hyvinvointivaltion perusperiaatteena on vastavuoroisuus: kansalaiset maksavat tuloistaan veroja ja saavat vastineeksi sosiaaliturvaa ja julkisia palveluja läpi elämänsä. Pohjoismaiselle hyvinvointivaltiomallille ovat leimallisia laajat sosiaaliset oikeudet, universalismi, vahva kansalaisluottamus ja korkea verotus. Instituutioiden oikeudenmukaisuus ja luotettavuus muodostavat universaalien hyvinvointijärjestelmien legitimitetin ytimen: kun järjestelmää pidetään reiluna ja yleisesti saavutettavana, myös veronmaksuhalukkuus ja hyväksyntä lisääntyvät. Verotuksen hyväksyttävyys, julkinen tuki ja oikeudenmukaisuuskäsitykset taas liittyvät kiinteästi hyvinvointivaltion kestävyYTEEN. Pohjoismaissa korkea verotus ei ole johtanut vastarintaan vaan monille kansalaisille veronmaksu näyttäytyy yhteiskunnan perusteltuna osana.

Yksi keskeisistä poliittisista kysymyksistä hyvinvointivaltioissa on verotuksen oikeudenmukaisuus ja tarkoituksellisuus – onko sen ensisijainen tehtävä varallisuuden uudelleenjakoon vai laajemman yhteiskunnallisen hyödyn tuottaminen. Verotuksen kokonaisyödyn ymmärtäminen on olennaista, jotta kansalaisten luottamus järjestelmään ja halukkuus sen rahoittamiseen säilyvät. Erityisen tärkeää on keskiluokan - verojärjestelmän keskeisen rahoittajan - luottamuksen säilyttäminen. Toimiva ja legitiimi hyvinvointimalli lisää yhteiskunnallista ja taloudellista vakautta varmistamalla, että yhteiskunta takaa ihmisille tulo- ja varallisuustasosta riippumatta tuen epävarmuuksien kohtaamiseen.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan verotuksen ja sosiaaliturvan suhdetta yksilön elinkaaren aikana. Kiinnostuksen kohteena on erityisesti, kuinka suuri osa maksetuista veroista kohdistuu suoraan tulonsiirtoon (”rikkailta köyhille”) ja kuinka suuri osa palautuu yksilölle itselleen eri elämänvaiheissa eläkkeinä, terveystalvina, koulutuksena ja sosiaalivakuutuksena.

Aihetta on aiemmin tutkittu hyvin vähän. 1990-luvun alussa Ruotsissa tehdyssä tutkimuksessa oli selviä viitteitä siihen, että vain 20–25 prosenttia tulonsiirroista kohdistui yksilöiden väliseen tulonjakoon (”rikkailta köyhille”), kun taas 75–80 prosenttia tulonsiirroista tasasi tuloja yksilön oman elinkaaren aikana. Tämä tarkoittaa, että suuri osa yksilön maksamista veroista palautuu hänelle itselleen elämän eri vaiheissa esimerkiksi terveydenhuollon, varhaiskasvatuksen, koulutuksen, sosiaalivakuutusten ja eläkkeiden muodossa. On mielenkiintoista, että yhteiskunnallisessa keskustelussa suurta mielenkiintoa ja intohimoja aiheuttava verotus ja valtion kassasta maksettavien etuuksien ja palveluiden välinen suhde on näin alitutkittu.

Keskeiset tutkimuskysymyksemme ovat: Mikä on verojen ja sosiaaliturvan käytön suhde yksilön eri elämänvaiheissa ja kuinka suuri osa maksetuista veroista palautuu yksilölle elinkaaren aikana julkisten palvelujen ja tulonsiirtojen muodossa, ja vastaavasti, kuinka suuri osa jakautuu eri tuloluokkien välillä?

Tutkimus perustuu kvantitatiiviseen elinkaarimallinnukseen, jossa simuloidaan synteettisiä elinkaarikulkua. Mallinnuksessa huomioidaan yksilötason verot ja veroluonteiset maksut sekä saadut julkiset palvelut ja tulonsiirrot eri elämänvaiheissa, esimerkiksi terveydenhuolto, varhaiskasvatus, koulutus ja sosiaaliturvaetuudet, ml. eläkkeet. Aineistona analyysissä käytämme INVEST-dataa vuosilta 1995–2021. INVEST-data on yksilötasoinen kokonaisuaineisto, joka sisältää tiedot mm. palkoista, saaduista ja maksetuista tulonsiirroista, koulutuksesta, terveydenhuollon palvelujen käytöstä sekä kotitalouden rakenteesta. Tutkimuksessa hyödynnämme myös Tilastokeskuksen ylläpitämää SISU-mallia täydennettynä tiedoilla sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen käytöstä (SOTE-SISU).

Väestön ikääntyessä ja huoltosuhteen muuttuessa hyvinvointivaltion ylläpidon korkeat kustannukset koettelevat pohjoismaisen järjestelmän kantokykyä. Tämä tutkimus tuo uutta tietoa verotuksen ja sosiaaliturvan vastavuoroisuudesta ja kohdentumisesta eri väestöryhmissä. Se auttaa arvioimaan, miten hyvinvointivaltio toimii elinkaaren eri vaiheissa ja eri tuloluokissa. Tulokset ovat tärkeitä poliittiselle päätöksenteolle, erityisesti kun etsitään kestäviä ratkaisuja verotuksen ja julkisten menojen tasapainottamiseksi.

2.8 Between the client and the technology – street-level bureaucrats' perspectives on discretionary practices in administering social assistance in the digital era

Aino Salmi

Aino.z.salmi@helsinki.fi

Doctoral researcher

University of Helsinki

The expectations appointed to digitalised technologies in enhancing public service provision and improving quality of services, client outcomes and the effects of service delivery have become key policy drivers in the modern welfare states. As public service provision is steered towards 'interface first' design (Meers et al., 2024) and digital technologies predominate the benefit administration, citizens' need to access face-to-face services however persist. Amid government organisations developing advanced technological solutions to welfare provision the street-level bureaucrats responsible of applying case-by-case discretion are patching the gaps between high hopes attached to these technologies and the needs of the clients.

The usage of digital technologies in everyday work practices may differ from the assumed use imagined in the strategic and technological designing process. The technologies meant to make the work processes more efficient can in addition to achieving this task create extra work if the digital technologies are not in practice perceived as offering the help or convenience required in fulfilling the work tasks. (Jørring, 2024). Thus, in developing and implementing reliable technological solutions to welfare provision it is of vital importance to address the question of how street-level bureaucrats perceive the current digital technologies they apply in their work practices (cf. Høybye-Mortensen 2019) and how these technologies serve the purpose of addressing the needs of the clients and applying case-by-case discretion as a key element in ensuring a trustworthy policy implementation process.

This article investigates how discretion is constructed in an environment that is both fundamentally digital and deeply embedded in direct client communication. The aspects of service provision are examined through a case study in the Finnish context where street-level bureaucrats (n = 26) responsible of administering basic social assistance were interviewed in four focus group interviews which included fictional vignette client cases. The data was analysed using qualitative content analysis.

The findings suggest that both the quality and accessibility of digital data acquired from the digital systems and the client encounters shape the discretion applied and the services delivered both within and cross organizational borders. The article's main contribution is to add knowledge on how social policies especially in the field of social security benefits are implemented in the digital era and what effects applying these digital technologies have on implementing discretion in assessing the needs of the clients seeking for social assistance, the last resort benefit in the Nordic welfare state.

References

Høybye-Mortensen, M. (2019) Street-level bureaucracy research and the impact of digital office technologies. In P. Hupe (ed.) *Research Handbook on Street-Level Bureaucracy: The Ground Floor of Government in Context*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing. Pp. 157–171.

Jørring, L. (n.d.). Automatically Prepared? How Frontline Workers Cope in the Face of Automation. *Social Policy & Administration*, n/a(n/a). <https://doi.org/10.1111/spol.13105>

Meers, J., Halliday, S., & Tomlinson, J. (2025). An 'interface first' bureaucracy: Interface design, universal credit and the digital welfare state. *Social Policy & Administration*, 59/1(119–134). <https://doi.org/10.1111/spol.13053>

2.9 Active dimensions of poverty - active practices of Finnish parents facing economic hardship

Ella Sihvonen (Tampere University), Katja Repo (Tampere University) & Mia Tammelin (Tampere University)

In 2024, a series of social security reforms, including many social security cuts affecting families with children, were introduced in Finland significantly reshaping the welfare landscape for low-income families (Jauhiainen et al., 2024; Tammelin & Ojala, 2025). For families already struggling to make ends meet, these reforms intensify not only economic precarity but also the emotional and affective weight of living with uncertainty, surveillance, and diminish autonomy. The aim of this paper is to explore how parents in low-income families express both emotional and affective responses to navigating life in poverty and how these responses shape their everyday life. The paper asks what kinds of affective practices parents produce, and how do these affects connect to their agency? In addition, the paper discusses the question of how parents make sense of their emotional and affective experiences in the context of social security cuts.

The theoretical perspective of understanding affects in this paper draw on the work of Margaret Wetherell and Sara Ahmed, particularly in seeing affect as socially situated phenomena. Wetherell's concept of *affective practice* understand affect as something that is socially organised and enacted. Instead of viewing affect as either an internal state or an automatic bodily reaction, affective practice emphasizes how affect emerges and takes shape in and through social action. It draws attention to what people do affectively in everyday contexts, focusing on processes rather than categories, and highlighting how affective life is always in motion. Affective practices involve repetition and habituation; affect can thus become action, or even ways of acting.

To explore the above stated questions, the paper draw on written texts by parents in low-income families, where they describe their lived experiences of everyday life. The dataset consists of qualitative writings (n=41) provided by parents, most of whom are single mothers. Participants were asked to reflect on their everyday lives and experiences, particularly in relation to poverty, planned and already implemented social security cuts, and their emotional or affective responses to these circumstances. The data was collected in 2024.

The data were analyzed using qualitative methods to identify key dimensions of affective practices that emerged from the parents' experiences. The analysis shows how affective practices in poverty both constrain and enable agency, producing distinct ways of formulating parenthood, coping, and making sense of everyday life under austerity. Rather than being only individual emotional reactions, affects appear as socially situated practices that organize survival strategies, shape relations within families, and articulate claims of dignity and justice.

The results thus demonstrate how affective dimensions of poverty are crucial for understanding lived experiences of social security cuts and for rethinking the broader politics of welfare. The study concludes that poverty intensifies emotional crises within family, highlighting the political dimensions of emotions in everyday life. The paper emphasizes the need for policy approaches that address not only material but also emotional well-being.

2.10 Harkinta viimesijaisen turvan uudistuksissa huoltoavusta nykypäivään

Amanda Tuomola, Turun yliopisto

Viimesijaisen turvan tehtävänä on varmistaa heikoimmassa asemassa olevien toimeentulo ja selviytyminen. Viimesijainen turva muodostuu taloudellisesta tuesta ja palveluista, ja sillä on Suomessa pitkät juuret. Toisen maailman sodan jälkeen hyvinvointivaltiota rakennettaessa vuonna 1956 säädettiin huoltoavusta. Sitä seurasi sosiaalihuoltolaki vuonna 1982, jolloin myös toimeentulotuesta säädettiin. Erillinen laki toimeentulotuesta säädettiin vuonna 1997, mikä vahvisti toimeentulotuen asemaa viimesijaisena taloudellisena tukena. Suomalaisessa viimesijaisessa turvassa on pitkään ollut tiivis yhteys palveluiden ja taloudellisen tuen välillä. Myöntämiseen on kuulunut vahva tarveharkinta ja ajatus yksilöllisten tarpeiden huomioimisesta, jonka avulla tuki on voitu kohdentaa sitä eniten tarvitseville.

Merkittävä muutos tapahtui vuonna 2017, kun perustoimeentulotuki siirtyi kunnista Kelan vastuulle. Tällöin palveluiden ja taloudellisen tuen yhteys heikkeni ja harkinnan rooli toimeentulotuen toimeenpanossa kaventui. Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki jäivät kuntien vastuulle. Vaikka viimesijaisen turvan toimintaympäristö on muuttunut vaihteittain historian saatossa, uudistuksissa ovat toistuneet samat teemat: harkinnan ja muodollisen yhdenvertaisuuden välinen tasapainoilu sekä kysymys siitä, nähdäänkö toimeentulotuki ensisijaisesti muiden tulojen täydentäjänä vai osana palvelujärjestelmää.

Tutkimuksessa tarkastellaan viimesijaisen turvan harkintaa ja toimeentulotuen roolin muutosta vuosien 1956–2025 aikana eri uudistuksissa, hyödyntäen historiallisen institutionalismin näkökulmaa. Historiallisessa institutionalismissa korostetaan, että politiikan muutokset rakentuvat aiempien institutionaalisten polkujen, politiikkaideoiden ja käytäntöjen varaan. Yhteiskunnalliset muutokset, sosiaaliturvan muu kehittäminen ja poliittiset koalitiot muovaavat myös viimesijaisen turvan uudistusten sisältöä ja suuntaa.

Analyysin kohteena on se, miten harkintaa on määritelty ja kehystetty viimesijaisen turvan uudistuksissa huoltoavusta nykypäivään, sekä miten taloudellisen tuen – myöhemmin toimeentulotuen – rooli on muuttunut eri aikoina. Tutkimuksessa vastataan seuraaviin kysymyksiin: Miten harkinta on eri aikoina määritelty ja millaisilla tulkinnallisilla kehyksillä sitä on perusteltu viimesijaisen turvan uudistuksissa? Miten harkinnan kehystykset heijastuvat käsityksiin toimeentulotuen roolista viimesijaisessa turvassa?

Aineistona ovat politiikkadokumentit, kuten hallituksen esitykset, valiokuntien lausunnot ja mietinnöt, asiantuntijalausunnot ja eduskuntakeskustelujen pöytäkirjat, jotka liittyvät keskeisiin viimesijaisen turvan uudistuksiin, toimeentulotuen Kela-siirtoon sekä viimeisimpiin toimeentulotuen uudistuksiin 2020-luvulla. Menetelmänä käytetään laadullista kehysanalyysiä, jonka avulla jäsennetään harkinnan tulkinnallisia kehyksiä eri uudistuksissa.

Tutkimuksen tavoitteena on syventää ymmärrystä harkinnasta viimesijaisen turvan uudistuksissa sekä miten toimeentulotuen roolia on niissä tulkittu. Uudistusten historiallisen kehityskulun tarkastelu tuo esiin, millaisia käsityksiä viimesijaiseen turvaan on eri aikoina liitetty ja miten uudistuksia on legitimoitu osana hyvinvointivaltion kehittämistä. Esityksessä kuvataan tutkimusidea ja esitellään alustavia havaintoja aineistosta.

3 Sosiaaliturva muutoksessa – Social security in times of change

FI

Työryhmän vetäjät:

Lauri Mäkinen ja Tuija Korpela (Kelan tutkimus)

Ohjelma:

Torstai 23.10. (englanniksi), esitykset 3.1 – 3.5

Perjantai 24.10. (suomeksi), esitykset 3.6 – 3.10

Tila:

Päärakennus U3029

Työryhmän kuvaus:

Sosiaaliturva koostuu erilaisista etuuksista ja palveluista, joiden tarkoituksena on turvata ihmisten toimeentulo ja muut perustarpeet niissä tilanteissa, kun ihminen ei siihen itse pysty. Sosiaaliturva on lähes jatkuvasti muutoksessa, mutta erityisen paljon muutoksia on vireillä nyt 2020-luvulla. Muutokset herättävätkin kysymyksiä. Mikä on sosiaaliturvan rooli eri elämäntilanteissa nyt ja tekeillä olevien uudistusten jälkeen? Miten muutokset heijastuvat ihmisten asenteisiin ja kokemuksiin sosiaaliturvasta? Luottavatko ihmiset siihen, että sosiaaliturva turvaa heidän toimeentulonsa tarvittaessa?

Vuosiksi 2020–27 asetetun parlamentaarisen sosiaaliturvakomitean pohjatöiden perusteella vuonna 2023 aloittanut Petteri Orpon hallitus on valinnut yhdeksi suunnaksi perusturvaetuuksia yhdistävän yleistuen. Ensimmäisenä kahtena vuotenaan hallitus myös kohdisti leikkauksia moniin sosiaaliturvaetuuksiin ja palveluihin. Keväällä 2025 se antoi myös esityksen toimeentulotuen kokonaisuudistuksesta.

Lisäksi 2020-luvun alkua ovat leimanneet koronapandemian ja korkean inflaation vuoksi tehdyt väliaikaiset muutokset sosiaaliturvaetuuksiin sekä palvelujärjestelmiin jo tehdyt tai suunnitellut muutokset. Esimerkiksi sosiaali- ja terveystalvet siirtyivät kuntien vastuulta hyvinvointialueille vuoden 2023 alussa ja vuoden 2025 alussa työllisyyspalvelut siirtyivät valtiolta kuntien vastuulle.

Tähän työryhmään kutsutaan esityksiä, joissa tavalla tai toisella tarkastellaan sosiaaliturvaan kohdistuneita tai kohdistuvia uudistuksia ja muutoksia tai muutoksia ihmisten asenteissa tai kokemuksissa sosiaaliturvaan liittyen. Esitykset voivat pohjautua empiirisiin, teoreettisiin, laadullisiin, määrällisiin, valmiisiin tai vasta suunnitteluvaiheessa oleviin tutkimuksiin. Esityksissä voidaan tarkastella uudistusten vaikutuksia tiettyjen etuuksien saajiin tai palveluiden käyttäjiin, heidän kokemuksiinsa, kustannuksiin tai laajentaa tarkastelu koskemaan koko sosiaaliturvajärjestelmän toimintaa tai oikeutusta muutosten keskellä. Abstraktit ja esitykset voivat olla suomeksi tai englanniksi.

EN

Chairs:

Tuija Korpela, Research unit of Kela

Lauri Mäkinen, Research unit of Kela

Programme:

Thursday October 23 (mostly in English), presentations 3.1 – 3.5

Friday October 24 (in Finnish), presentations 3.6 – 3.10

Room:

Main Building U3029

Description:

Social security encompasses a range of benefits and services designed to safeguard individuals' income and well-being when they are unable to do so themselves. In Finland, the social security system is currently undergoing significant reform through various government initiatives and the work of the Social Security Committee. These reforms include the consolidation of multiple existing benefits into a single, general social security benefit, as well as changes to the social assistance system. Since 2023, the government has also implemented several cuts to social security benefits.

This stream focuses on the ongoing changes and reforms within the social security system. These developments raise several important questions: What role does social security play in people's lives today and in the future? How do these changes influence public attitudes and experiences regarding social security? Have these attitudes and experiences shifted over time? Do people still trust that the system will provide adequate support when needed?

We welcome presentations that are empirical or theoretical, quantitative or qualitative, completed or in progress. Topics may include the impact of reforms on beneficiaries or service users, their experiences, associated costs, or the broader implications for the system as a whole. Abstracts and presentations may be submitted in either Finnish or English.

3.1 Measuring Adequacy in Social Security Reform: How Absolute Poverty Thresholds Can Strengthen Public Trust and Policy Effectiveness

Balint Menyhert (INVEST)

As Finland consolidates multiple benefits into a single general social security benefit while implementing cuts to existing programs, fundamental questions arise about whether the reformed system will provide adequate support when citizens need it most. My research on absolute poverty measurement and minimum needs assessment offers crucial insights into how adequacy can be objectively defined, measured, and communicated to maintain public trust during this period of significant reform.

The consolidation of Finland's fragmented benefit system presents both opportunities and risks. While streamlining can improve administrative efficiency and user experience, the critical question remains whether the new general benefit will ensure recipients can afford basic necessities. My work through the European Commission's ABSPO project demonstrates how absolute poverty measures — focusing on individuals' and households' minimum needs — can provide transparent benchmarks for assessing benefit adequacy.

This methodological perspective can directly address public concerns about whether social security reforms will deliver meaningful support. The ABSPO project's innovative combination of reference budget methodologies and statistical approaches builds on Finland's existing expertise in minimum needs assessment and can help determine minimum living costs and benefit adequacy in a customized and granular manner, for a wide range of household types and living arrangements.

These tools can directly inform the calibration of Finland's general social security benefit by establishing that, for instance, housing allowances must cover actual rental costs in different regions, while the basic component ensures sufficient resources for food, utilities, and transport. The methodology also enables systematic monitoring to verify that reformed benefits maintain real purchasing power as living costs evolve.

My contribution will demonstrate how this evidence-based framework can support Finland's social security reforms by providing concrete adequacy benchmarks rooted in actual living costs, enhancing transparency about benefit sufficiency, and enabling ongoing verification that the consolidated system prevents material deprivation while maintaining democratic legitimacy.

3.2 Muuttuuko arvio sosiaaliturvaleikkausten vaikutuksista, kun toimeentulotuen simulointia tarkennetaan? / How well does social assistance protect from recent benefit cuts? – analysis with a refined microsimulation model (presentation in English)

Jussi Tervola & Joonas Ollonqvist (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos)

Muutokset toimeentulotuen käytössä ovat usein keskeinen kiinnostuksen kohde sosiaaliturvamuutoksia arvioitaessa. Toimeentulotuen käytön yleistymistä pidetään monesti ongelmallisena, koska suomalainen sosiaaliturva on rakentunut ajatukselle, että tuensaajien toimeentulo pitäisi turvata ensisijaisesti muilla etuuksilla. Lisäksi toimeentulotuella on keskeinen merkitys, kun arvioidaan politiikkamuutosten vaikutuksia tulonjakodikaattoreihin. Toimeentulotuki kohdistuu kaikista pienituloisimpiin kotitalouksiin, jolloin sen simuloinnin tarkkuudella voi olla merkittävä vaikutus esimerkiksi pienituloisuusasteen ja tuloerojen laskentaan.

Samalla toimeentulotukeen liittyvä vaikutusarviointi on haastavaa, koska viimesijaisena tukena sen käyttöön vaikuttavat monet eri tekijät, joista kaikista ei ole tarkkaa tai ajantasaista tietoa. Tässä tutkimuksessa olemme tarkentaneet toimeentulotuen simulointia huomioimalla kotitalouksien tulojen kuukausivaihtelua sekä toimeentulotuesta korvattavia terveystenonja. Samalla olemme pyrkinneet ottamaan huomioon mm. tuen alikäytöstä ja havaitsemattomasta varallisuudesta johtuvaa ylisimulointia. Aiemmissa tulonjakoarvioissa toimeentulotuki simuloitiin kaikille laskennallisesti siihen oikeutetuille, mutta tarkennetulla mallilla pyritään arvioimaan todellista saajamäärän muutosta. Lisäksi olemme huomioineet lakimuutoksia hieman aiempaa laajemmin.

Tarkennetulla mallilla arvioimme, että vuosina 2024–2025 toimeenpannut sosiaalietuuksien ja verotuksen lakimuutokset lisäisivät perustoimeentulotuen saajia noin 22 000 kotitaloudella, joissa on yhteensä noin 32 000 henkilöä. Tämän lisäksi asiakasmaksuihin ja lääkeomavastuisiin tehdyt korotukset kasvattavat toimeentulotuen käyttöä. Vuodelle 2026 esitetty toimeentulotukiudistus sen sijaan pienentää saajamääriä. Näiden arviointi on tarkennetulla mallillakin edelleen hyvin epätarkkaa.

Kun toimeentulotuki kompensoi leikkauksia aiempia arvioita vähemmän, leikkaukset kasvattavat pienituloisuusasteita ja tuloeroja aiempia arvioita enemmän. Vaikutukset lasten pienituloisuusasteeseen ovat jopa kaksinkertaisia aiempiin arvioihin nähden. Uudet arviot ovat nähdäksemme aiempaa selvästi tarkempia, mutta simulointimalliin sekä sen tausta-aineistoon liittyy edelleen epätarkkuuksia.

3.3 Trust in the Welfare State and Social Resilience during Polycrisis: Evidence from Lithuania

Rūta Brazienė (Vilnius University, Lithuania)

The welfare state plays a vital role in buffering individuals against social and economic shocks—yet its effectiveness and legitimacy rely heavily on public trust, especially during polycrises such as pandemics, inflation, and political polarization (Esping-Andersen, 1999; Rothstein & Stolle, 2008). This study investigates how structural vulnerabilities shape trust in welfare and democratic institutions in Lithuania, a country navigating multiple overlapping crises. Using nationally representative survey data (2024; N=2026) and ordinal logistic regression analysis, it is assessed how education, income, employment status, and age influence public perceptions of legal equality, civil rights, government accountability, transparency, economic stability, and national resilience to external threats. The research findings reveal that socioeconomically disadvantaged groups—those with lower income, limited formal education, or precarious labor market positions—tend to express significantly less trust in democratic and welfare institutions. For example, lower-income individuals are markedly more sceptical about legal equality and the protection of civil rights, echoing broader patterns observed across post-industrial welfare states (Böhnke & Kohler, 2010; Svallfors, 2012). Interestingly, specific vulnerable subgroups, particularly the non-employed, demonstrate relatively higher trust in specific domains such as civil liberty protections, suggesting that the experience of vulnerability does not translate uniformly into institutional distrust. Age-based differences are also pronounced. Younger respondents (under 35) report higher levels of trust in electoral integrity, economic governance, and institutional transparency than older age groups. These generational divides suggest that youth may represent a latent reservoir of democratic support, even amid deepening structural crises (Norris, 2011). By centering on Lithuania, this case study contributes to international debates on welfare state resilience and democratic legitimacy under strain. The evidence highlights the risks posed by trust asymmetries during crises: if vulnerable groups feel excluded or unprotected, public support for welfare institutions may erode, potentially undermining crisis management and social cohesion (Levi & Stoker, 2000; van Kersbergen & Vis, 2014). At the same time, the stronger trust among younger populations offers policy leverage—if trust can be maintained or expanded through inclusive, transparent, and equitable social policy. These findings underscore the need for targeted crisis-response mechanisms that prioritize fairness, visibility, and participatory governance. Strengthening the redistributive and symbolic capacity of the welfare state, particularly in areas such as legal protection, economic support, and civic inclusion, will be crucial to sustaining public trust through future polycrises (Tooze, 2022). This project “Intersections of Social and Defence Policies in Lithuania: Resilience of Socially Vulnerable Groups to Hybrid Threats” has received funding from the Research Council of Lithuania (LMTLT), agreement No S-VIS-23-17.

3.4 Indexation adjustments and flexible pension claiming: Quasi-experimental evidence from Finland

Ilmakunnas Ilari, Sten-Gahmberg Susanna, Hakola Timopekka (The Finnish Centre for Pensions)

In 2017, Finland introduced a partial old-age pension scheme, allowing individuals to claim either 25 or 50 percent of their old-age pension after turning 61, irrespective of their employment status. Claiming a partial pension before the statutory retirement age results in a permanent reduction of the full old-age pension. Due to the rapid rise in consumer prices in 2022, individuals who claimed their pension before the end of 2022 benefited from a three-percentage-point higher index adjustment in 2023, resulting in a permanently higher pension compared to those who claimed theirs in early 2023. The study assesses the causal effect of the financial incentive arising from the exceptional index adjustment on pension claiming using regression discontinuity design and full population register data. Those who had the opportunity to benefit from the extraordinary index adjustment were approximately 8 percentage points more likely to claim the partial old-age pension in the first month of eligibility, with a relative effect as high as 79%. This effect arises because individuals advance their pension claims in response to the exceptional index adjustment. Individuals with a higher pension accrual, higher earnings, or with upper tertiary education were more likely than others to respond to the index adjustment.

The study discusses the potential reasons for the observed effects. Our findings suggest that individuals understood the unusual index adjustment and its effect on the level of the partial old-age pension, contrary to social policy literature stating that individuals are unable to notice changes in benefit indexation. The exceptional index adjustment also had policy implications: the labour market organizations introduced an inflation stabilizer in the 2025 pension reform negotiations. This instrument places a cap on earnings-related pension index increases if consumer prices rise faster than wages over a period of two consecutive years.

3.5 Tutkimusaie: Sosiaalinen luototus lääkeomavastuiden maksamiseen – kokeilun vaikutusten arviointi / Credit for medicine costs – a policy experiment (presentation in English)

Hanna Rättö (Kelan tutkimus & INVEST Tutkimuskeskus ja lippulaiva, Turun yliopisto)

Katri Aaltonen (Kelan tutkimus & INVEST Tutkimuskeskus ja lippulaiva, Turun yliopisto)

Iiro Ahomäki (Kelan tutkimus)

Pekka Heino (Kelan tutkimus)

Hanna Koskinen (Kelan tutkimus)

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman nojalla Kela käynnistää syksyllä 2025 kokeilun, jossa pienituloiset asiakkaat voivat hakea Kelasta korotonta luottoa lääkekorvausten vuosiomavastuun eli niin sanotun lääkekaton maksamiseen.

Kokeiltava toimi on uusi, mutta se sivuaa useita muita lakisääteisiä etuuksia ja toimia.

Kohderyhmänsä ja luottomuotoisuutensa vuoksi toimi rinnastuu sosiaaliseen luototukseen (L

1133/2002). Lääkkeiden omavastuut taas ovat osa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista ja hyödykkeistä käyttäjille koituvia maksuja.

Terveydenhuollon palveluista ja hyödykkeistä käyttäjälle koituvia maksuja pidetään pääosin regressiivisenä terveydenhuollon rahoitustapana (Waitzberg, et al., 2024). Kun maksuja peritään suhteessa tarpeeseen eikä maksukykyyn, ne painottuvat terveyden sosiaalisen gradientin myötä pienituloisille (Luyten & Tubeuf, 2025).

Kansainvälisestä tutkimuskirjallisuudesta yhdyspintaa kokeiltavaan toimeen voidaan löytää myös taloudellisen toimeliaisuuden edistämiseen ja köyhyiden torjuntaan tarkoitettuja mikrolainoja koskevasta kirjallisuudesta (Tria, et al., 2022). Niiden keskeiset haasteet liittyvät lainajärjestelmien tehokkuuteen sekä niiden taloudellisen ja sosiaalisen kestävyys tavoitteiden tasapainoon (Dalla Peregrina, et al., 2024). Laajempi lainojen määrä ja suurempi naislainaajien osuus vaikuttavat edistävän järjestelmän tehokkuutta vähentämällä sekä riskiä että kustannuksia. Kohdennus kaikkein köyhimpiin sen sijaan vaikuttaa heikentävän tehokkuutta, johtuen esimerkiksi lainaan liittyvien kulujen suuruudesta suhteessa myönnettäviin lainoihin.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää miten lääkekaton Kela-luototuskokeilu vastaa sille asetettuihin tavoitteisiin lääkehoidon onnistumisen sekä toimeenpanon peruseriaatteiden näkökulmista. Täsmennetyt tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Miten luototus tukee lääkehoitoa?
2. Miten luototuksen toimeenpano tukee asiakaslähtöisyyden ja kiireellisyyden periaatteita?
3. Mitkä ovat luototuksen toimeenpanon kustannukset sisältäen luottotappion määrän suhteessa myönnettyihin luottoihin?
4. Vastaako luototusta hakeneiden ja saaneiden asiakkaiden joukko kokeilun tavoiteltua kohderyhmää?

Aiemman tutkimuksen perusteella voidaan muodostaa seuraavat hypoteesit:

H1: Vaikutukset lääkehoitoon ovat saatavuuden parantumisen kautta positiivisia. Toimen kapean rajauksen vuoksi vaikutuksia lääkehoitoon voi kuitenkin olla vaikea osoittaa.

H2: Tehokkuutta voidaan olettaa edistävän sen, että luototus ei kohdistu kaikkein pienituloisimpiin, mikä vähentää riskiä.

H3: Tehokkuutta voidaan olettaa heikentävän sen, että luototus kohdistuu kohtalaisen pieniin summiin ja pieneen saajamäärään, jolloin toimeenpanon kustannukset voivat muodostua korkeiksi luoton määrään nähden.

H4: Sosiaalisen luototuksen saajiin perustuen hakijat ja saajat painottuvat todennäköisesti palkansaajiin ja eläkeläisiin.

Tutkimuksen aineistoina käytetään rekisteriaineistoja sekä kyselyä, joka kohdennetaan luototusta hakeneille asiakkaille. Lisäksi käytetään etuuskäsittelijöiden haastatteluja.

Rekisteritietojen ja tilastollisten menetelmien avulla tarkastellaan luoton saamisen ja hakemisen todennäköisyyteen yhteydessä olevia taustatekijöitä ja tutkitaan luottoa saaneiden lääkkeiden ostokäyttäytymistä. Lisäksi määrällisin menetelmin tarkastellaan toimeenpanon kustannuksia suhteessa myönnettyihin luottoihin. Kyselyllä selvitetään asiakkaiden näkemyksiä ja kokemuksia luotosta ja sen merkityksestä lääkehoidolle. Etuuskäsittelijöiden haastatteluilla tutkitaan toimeenpanon peruseriaatteiden toteutumista (asiakaslähtöisyys, kiireellisyys ja tehokkuus), kokemuksia toimeenpanosta sekä mielikuvia toimen koetusta vaikuttavuudesta. Haastatteluaineistoa analysoidaan laadullisin menetelmin, esimerkiksi induktiivisen ja deduktiivisen sisällönanalyysin ja temaattisen analyysin menetelmin.

Tutkimus tuottaa suoraa tietoa kokeilun vaikutuksista, vaikuttavuudesta, lainsäädännön kehittämistarpeesta ja toimeenpanosta poliittisen päätöksenteon tueksi. Siten se tukee kokeilulle

asetettujen lääkehoidon jatkuvuuden ja taloudellisen turvan tavoitteita. Tulokset tuovat myös uutta tietoa terveydenhuollon maksujen taloudellisista vaikutuksista yksilöille sekä sosiaalisen luototuksen kehittämiseen.

3.6 “Jokainen fiksu vanhempi voi kanavoida lapsilisät tuohon samaan salkkuun kuten keskiluokan perheissä jo nykyisin onkin” - Vauvojen osakesäästötili ikkunana hyvinvointivaltion tulevaisuuden kuvitteluun

Annika Mikkonen & Armi Mustosmäki (Itä-Suomen yliopisto)

Tässä esityksessä tarkastelemme sitä, miten nykyiseen hallitusohjelmaan kirjattu ehdotus vastasyntyneiden osakesäästötilistä kutsuu ajattelemaan hyvinvointivaltion ja sosiaaliturvan merkityksiä ja tulevaisuutta. Ehdotus perustuu Kotimaisen omistamisen ohjelmaan (2021) jonka mukaan vastasyntyneille perustettaisiin osakesäästötili, jolle valtio lahjoittaisi alkupääomana 300 euroa osana äitiyspakkausta. Sijoitus olisi lapsen nimissä, suojatulla tilillä, ja lapsi saisi nostaa summan tuottoineen täysi-ikäistyttyään. Esityksessä osakesäästötiliin kaavailtiin yhdistettäväksi vanhempien ja lasten talousneuvontaa ja -kasvatusta, jonka toteuttamiseen neuvolat ja peruskoulut osallistuisivat. Nämä toimet tukisivat hallituksen tavoitetta tehdä suomalaisista maailman talousosaavin kansa vuoteen 2030 mennessä.

Aineistona käytämme ehdotuksen nostattamia sosiaalisen median keskusteluja, joita tutkimme affektiivis-diskursiivisesti (hyvinvointivaltion) mielikuvastojen käsitteen kautta. Kysymme, miten vastasyntyneiden osakesäästötili asemoidaan suomalaiseen hyvinvointivaltioon ja sosiaaliturvajärjestelmään, ja miten aineistosta tunnistettava vallitseva suomalaisen hyvinvointivaltion mielikuvasto mobilisoitiin keskusteluissa affektiivisesti. Kytämme mielikuvastot sosiaaliturvaa, sen oikeutusta ja ongelmia sekä hyvinvointivaltion finansialisoitumista koskeviin käsitteellis-teoreettisiin keskusteluihin. Päätuloksemme nostavat esiin yhtäältä kokemuksia ja tuntemuksia vallitsevasta epävarmuudesta, turvattomuudesta ja sosiaaliturvan rapauttamisesta, joita sosiaaliturvan nykytilaan ja hyvinvointivaltion tulevaisuuteen liitetään. Toisaalta keskustelusta löytyy optimistissävytteistä, sosiaaliturvaan liittyvien ajatusten ja käytänteiden uudelleenkuvaamista, jossa sijoittamisen rationaaliseksi kuvatut käytännöt tulisi ottaa osaksi sosiaaliturvajärjestelyitä. Vaikka pääosin vastaanotto oli kielteistä, esitämme, kuinka ehdotus vastasyntyneiden osakesäästötilistä herätti ja mahdollistaa nykyisen hyvinvointivaltio- ja sosiaaliturva-ajattelun uudelleenkuvaamisen, jossa sijoitusmarkkinat -käytännöt ja -ajattelu oikeutetaan osana sosiaaliturvaratkaisuja.

3.7 Työttömyysetuussanktiot nuorilla aikuisilla: työmarkkinariskitekijöiden merkitys työ- ja koulutussiirtymissä

Harkko J¹, Mäkinen N¹, Peutere L², Pyöriä S¹. (1 Tampereen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, 2 Kelan tutkimus)

Tausta

Nuorten työllistymistä ja koulutukseen hakeutumista pyritään edistämään työttömyys- ja sosiaaliturvaetuuksiin liitetyillä sanktioilla. Näyttö sanktioiden vaikuttavuudesta on kuitenkin vähäistä. Tässä tutkimuksessa tarkastelemme, ovatko työttömyysetuussanktiot yhteydessä työ- tai koulutussiirtymiin sekä eroavatko sanktioiden vaikutukset sen mukaan, onko nuorilla työmarkkinariskitekijöitä. Arvioimme sanktioiden vaikutuksia rekisteriaineistosta Target Trial Emulation -lähestymistapaa noudattaen.

Menetelmät

Käytimme aineistona valtakunnallisia rekisteriaineistoja seurataksemme 51 312 vuonna 2022 työttömänä ollutta alle 25-vuotiasta työnhakijaa. Sanktiot toimivat tutkittavana toimenpiteenä, ja mukailimme verrokkiryhmään satunnaistamista Coarsened Exact Matching -kaltaistamisen ja painokertoimien avulla. Arvioimme siirtymien toteutumaa Kaplan–Meier ja parametristen selviytymisanalyysien avulla 24 kuukauden seuranta-aikana.

Tulokset

Seuranta-aikana 78 % nuorista aikuisista siirtyi työelämään tai koulutukseen, keskimäärin kymmenessä kuukaudessa. Sanktioita saaneiden mediaaniaika työ- tai koulutussiirtymään oli 0,4 kuukautta lyhyempi verrattuna niihin, jotka eivät saaneet sanktioita. Riskisuhteissa ryhmien välillä ei havaittu eroja. Ilman työmarkkinoiden riskitekijöitä olleilla nuorilla sanktiot olivat yhteydessä 1,8 kuukautta nopeampaan työ- tai koulutussiirtymään, kun taas kolme tai useampia riskitekijöitä omaavilla sanktioita saaneilla siirtymä viivästyi 0,7 kuukautta. Selviytymisanalyysit tukivat havaittuja riskitekijöiden mukaisia eroja sanktioiden vaikutuksissa.

Johtopäätökset

Työttömyysetuuden sanktiot voivat nopeuttaa siirtymiä työelämään tai koulutukseen niillä nuorilla, joilla ei ole työmarkkinariskitekijöitä. Sen sijaan useita riskitekijöitä omaavilla vaikutukset voivat olla neutraaleja tai jopa kielteisiä. Tulokset viittaavat siihen, että sanktioiden kohdentamista tai niiden yhdistämistä muihin tukitoimiin tulee uudelleenarvioida.

3.8 Kuka saa ja kenelle annetaan? Työttömyysturvan sanktioiden kohdentuminen terveydentilan mukaan vuonna 2023

Laura Peutere, Heta Moustgaard, Jenni Blomgren (Kelan tutkimus)

Työttömyysetuuksien saaminen on useissa maissa ehdollista ja ehtojen rikkomista seuraa sanktio. Suomessa on vuoden 2022 toukokuusta asti ollut voimassa niin kutsuttu pohjoismainen työvoimapalvelumalli, jossa työttömyysetuutta saadakseen työnhakijan on pääsääntöisesti haettava vähintään neljää työpaikkaa kuukaudessa. Työnhakuvelvoitteen täyttämättä jättämisestä sekä muusta moitittavasta menettelystä, kuten aktivointitoimiin osallistumatta jättämisestä seuraa ensin muistutus ja tämän jälkeen sanktiona etuuden katkaisu määräajaksi. Lisäksi sanktion voi saada irtisanoutumisen tai työtarjouksen hylkäämisen perusteella. Alle 25-vuotiaat voivat saada sanktion myös, jos eivät hae opintoihin tai keskeyttävät käynnissä olevat opinnot.

Työttömillä tiedetään olevan muuta väestöä heikompi terveys. Terveysongelmat voivat tehdä työttömyysetuuksien ehtojen täyttämisestä erityisen haastavaa. Terveiden ja työkyvyn ongelmat voivat esimerkiksi rajoittaa soveltuvien työpaikkojen määrää, tai heikentää kykyä ja voimia täyttää työllistymissuunnitelman ehdot. Tämä voi johtaa työttömyysetuuksien sanktioiden kohdentumiseen erityisesti henkilöille, joilla on terveysongelmia. Toisaalta työllistymissuunnitelmassa haettavien

työpaikkojen määrästä voidaan myös tapauskohtaisesti joustaa työkyvyttömyyden perusteella, mikä voi vähentää sanktioiden kohdentumista henkilöille, joilla on terveysongelmia. Tämä kuitenkin edellyttää, että työllistymissuunnitelmaa laativalla viranomaisella on tieto työnhakijan työkyvystä.

Tässä tutkimuksessa tavoitteenamme onkin selvittää, miten erilaiset terveysongelmat ovat yhteydessä sanktion saamisen riskiin ja onko merkitystä sillä, onko terveysongelma viranomaisen tiedossa työllistymissuunnitelmaa laadittaessa. Tarkastelemme Kelan ja Keha-keskuksen rekisteritietoja yhdistelevällä aineistolla, miten työttömyysturvan sanktiot kohdentuivat terveydentilan mukaan työttömillä työnhakijoilla vuonna 2023. Tarkasteluun otetaan mukaan kaikki Suomessa vuonna 2023 vähintään yhden päivän ajan työttömäksi työnhakijaksi rekisteröityneet henkilöt.

Ennustamme logistisella regressioanalyysillä sanktion saamisen todennäköisyyttä vuonna 2023 sen mukaan, oliko henkilöllä eri rekisteritietojen perusteella terveysongelmia vuonna 2022. Tarkastelemme erikseen työvoimaviranomaisella tiedossa olevia sairausdiagnooseja (Keha-keskuksen työnhakua koskeva URA-aineisto), sekä Kelan eri rekistereistä pääteltyjä terveysongelmia. Keha-keskuksen rekistereistä tarkastellaan mitä tahansa diagnoosia sekä erikseen yleisimpiä diagnoosiryhmiä eli mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöitä sekä tuki- ja liikuntaelinten sairauksia. Kelan rekistereistä tarkastellaan erikseen sairauspäivärahoja päädiagnoosin mukaan, lääkkeiden erityiskorvausoikeuksia, psyykenlääkeostoja ja kuntoutuspalveluiden- ja rahan käyttöä. Esittelemme työryhmässä tutkimuksen alustavia tuloksia.

3.9 Sosiaaliturvan hakemisen haasteet: esimerkkinä eläkettä saavan hoitotuki

Pauliina Puurtinen (väitöskirjatutkija JYU)

Suomalaisten sosiaaliturvaetuuksien saaminen edellyttää pääosin etuuden itsenäistä hakemista, joka taas vaatii hakijalta muun muassa sosiaaliturvan yksityiskohtien ymmärrystä, käytännön taitoja suoriutua itse hakemusprosessista ja toimittaa hakemus tarvittavine lisätietoineen oikealle viranomaiselle (Määttä 2010; Mattila ym. 2021).

Tämä tutkimus keskittyy Kelan toimeenpanemaan eläkettä saavan hoitotukeen, sen hakemiseen ja hakemuslomakkeen selkeyteen. Hoitotuki on rahaetus ja sillä tuetaan vammaisetuslain mukaan pitkäaikaisesti sairaan tai vammautuneen eläkeläisen toimintakykyä, arjessa selviytymistä, kotona asumista, kuntoutusta ja hoitoa. Myös hoitotuen hakijan on täytettävä hakemuslomake huolimatta toimintakykyä heikentävän sairauden vaikeusasteesta. Vaihtoehtoisesti hän voi käyttää avustajaa lomakkeen täyttämiseen. Etenkin moni iäkäs hoitotukiasiakas tarvitsee apua etuuden hakemiseen saaden sitä läheisiltään tai sosiaali- ja terveydenhuollosta.

Hallinnollisen taakan käsite on yhdistetty tutkimuskirjallisuudessa muun muassa hakemuslomakkeiden täyttämisestä asiakkaalle aiheutuvaan kuormitukseen (Herd & Moynihan 2019; Brown ym. 2021). Myös Suomessa sosiaaliturvan asiakkaalle aiheuttama hallinnollinen taakka on tiedostettu. Vuoden 2023 sosiaaliturvakomitean välimietintö otti esimerkiksi kantaa sosiaaliturvan saavutettavuuteen ja toimeentuloetuuksien yksinkertaistamiseen. Yhden perusturvaetuuden malli yhtenäistäisi eri etuuksien määräytymisperusteita ja menettelysääntöjä, johon etuuksien hakemusprosessi myös osana kuuluu. Yhden hakemuksen malli taas mahdollistaisi sen, että asiakas voi jatkossa hakea useampaa etuutta samalla hakemuksella. (Kela 2025; STM 2025.)

Tässä esityksessä tarkastelen hakemuslähtöisen analyysin keinoin hoitotuen hakemuslomakkeita, kun etuutta on hakenut yli 75-vuotias takuueläkeläinen tai hän on saanut apua etuushakemuksen täyttämässä. Analyysi keskittyy hakemuslomakkeen kysymyksien selkeyteen sekä lomakkeelle vastaamisesta aiheutuvaan hallinnolliseen taakkaan. Tutkimuksessa käytetty aineisto on osa Kelan hallinnoimaa rekisteritietoa, joka muodostuu eläkettä saavan hoitotukea hakeneiden yli 75-vuotiaiden takuueläkeläisten hoitotukihakemuksista vuodelta 2019 ja sitä taustoittavasta rekisteritiedosta.

Moni hoitotukea hakeva tarvitsee apua lomakkeen täyttämässä ja huolimatta lomakkeen täyttäneestä tahosta, täyttämiseen näyttäisi liittyvän hallinnollista taakkaa. Sosiaaliturvaa uudistettaessa ja yhden hakemuksen mallia kehitettäessä olisi tärkeä huomioida hakemisprosessiin liittyvät asiakkaan oikeudelliset velvoitteet etenkin heikommassa asemassa olevien asiakasryhmien kohdalla. Tarkastelussa olisi hyvä huomioida myös se, mitä tehtäviä yksittäisen asiakkaan sosiaaliturvaetuuden hakeminen aiheuttaa muille yhteiskunnallisille toimijoille.

3.10 Luottamus, kieli ja kokemukset sosiaaliturvan muutoksissa

Alexi Salonen (kokemusasiantuntija)

Sosiaaliturvaa uudistetaan parhaillaan laajasti. Uudistukset eivät ole vain rakenteellisia muutoksia, vaan ne muokkaavat myös sitä, miten ihmiset kokevat järjestelmän ja millä kielellä siitä puhutaan.

Olen kokemusasiantuntija ja palveluiden käyttäjä, ja lisäksi kirjoitan ja keskustelen näistä aiheista aktiivisesti somessa. Päivittäinen keskustelu on osoittanut, että kielellä on valtava merkitys: puhutaanko ihmisistä ensisijaisesti ”passiivisina” ja ”aktivoitavina”, vai nähdäänkö heidät yksilöinä, joilla on omat tarpeensa ja potentiaalinsa. Kieli ei ole neutraalia, vaan se ohjaa myös asenteita ja luottamusta.

Kokemukseni eri etuuksista – toimeentulotuesta asumistukeen ja työttömyysturvasta kuntoutukseen – osoittavat, että muutokset koskettavat monia samanaikaisesti. Yksittäinen uudistus ei selitä kaikkea, vaan vaikutukset kietoutuvat toisiinsa. Tämä tekee luottamuksesta erityisen tärkeän: ilman luottamusta järjestelmä näyttäytyy monille vain uhkana ja esteenä.

Esityksessäni pohdin, miten ihmisten kokemuksia ja arjen näkökulmia voitaisiin nostaa vahvemmin osaksi sosiaaliturvan kehittämistä. Kysyn: miten luottamus voisi rakentua uudelleen järjestelmässä, jossa kontrolli on pitkään ollut keskiössä?

4 Luottamus, hyvinvointi ja sosiaalipolitiikka kansainvälisessä vertailussa – Trust, wellbeing and social policy in international comparison

FI

Työryhmän vetäjät:

Heikki Ervasti, UTU, heikki.ervasti@utu.fi

Antti-Jussi Kouvo, UTU, UEF

Työskentelypäivä:

Torstai 23.10.

Tila:

Päärakennus U3030

Työryhmän kuvaus:

Luottamus eri muotoineen ja yksilöiden kokema hyvinvointi vaihtelevat kansainvälisesti. Vaikka ilmiöiden keskinäissuhteet ovat epäselviä, kaiken tutkimusnäytön perusteella luottamus ja hyvinvointi tukevat toisiaan. Hyvinvointivaltion menestyminen ja kestävyys riippuvat pitkälti siitä, säilyykö luottamus yhteiskunnan instituutioita ja toisia ihmisiä kohtaan nykyisellä tasolla. Maiden erilaiset institutionaaliset rakenteet ja muut erot voivat kuitenkin ratkaisevasti vaikuttaa siihen, minkälaiseksi ilmiöiden keskinäissuhteet muotoutuvat. Työryhmässä näitä mekanismeja tarkastellaan vertailevan tutkimuksen ja vertailevien tutkimusaineistojen näkökulmasta. Myös teoreettisia keskusteluavauksia ja historiallisia analyysyjä toivotaan työryhmään. Esitykset voivat perustua alku- tai työstövaiheessa oleviin tai jo valmistuneisiin tutkimuksiin.

EN

Chairs:

Heikki Ervasti, UTU, heikki.ervasti@utu.fi

Antti-Jussi Kouvo, UTU, UEF

Working day:

Thursday 23.10

Room:

Main Building U3030

Description:

Trust, in its various forms, and the well-being experienced by individuals vary internationally. Although the relationships between the phenomena are unclear, all the research evidence suggests that trust and well-being are mutually supportive. The success and sustainability of the welfare state depends to a large extent on whether trust in society's institutions and in other people is maintained at current levels. However, the different institutional structures and other differences between countries can have a decisive influence on the way in which these phenomena are interrelated. This workshop will examine these mechanisms from the perspective of comparative research and

comparative research data. Theoretical contributions and historical analyses are also welcome. Presentations may be based on studies in their early or working stages or on completed studies.

4.1 Trust and the Formation of Japan's Welfare State: Insights from a Reconstructed 1964 Survey

Shinichi Aizawa, Sophia University, Tokyo, s-aizawa@sophia.ac.jp

This paper investigates how patterns of trust shaped the development of welfare institutions in postwar Japan, using a unique, digitally reconstructed dataset from the 1964 Social Welfare Awareness Survey (commonly known as the “Social Needs” Survey) conducted in Kanagawa Prefecture. At a time when rapid economic growth coincided with the formative years of Japan's welfare state, citizens' attitudes toward state welfare policies reveal a distinctive trajectory that contrasts sharply with European experiences.

The survey, originally administered to a representative sample of 6,000 households in an urbanized prefecture adjacent to Tokyo, has been reconstructed from preserved paper questionnaires. The dataset was digitally reconstructed from original 1964 paper questionnaires, providing a rare resource for cross-national historical analysis. This unique availability of historical microdata allows us to analyze trust in state institutions and welfare systems at a moment when Japan was transitioning from wartime devastation to economic prosperity. We employ descriptive cross-tabulations and regression analyses to examine patterns of trust and their implications for welfare development.

Findings point to a multi-layered structure of trust. Respondents expressed only vague confidence in state-administered programs, such as pensions, while exhibiting reluctance to pay contributions. In contrast, they displayed a strong willingness to invest privately in their children's education, even at high financial cost, in pursuit of advantageous credentials for future employment. This behavior reflects a society in which social mobility and security were increasingly tied to company-based welfare provisions and educational attainment, rather than universalist welfare entitlements.

These dynamics illustrate how trust was distributed unevenly across institutions: distrust of a state that had failed to adequately compensate citizens after the war coexisted with growing reliance on firms and credentials as pathways to security. This combination shaped Japan's “welfare society,” which diverged significantly from the conservative welfare regimes of Europe, such as Germany, despite surface similarities in typological classification.

By bringing historical microdata into comparative welfare state research, this study demonstrates how the origins and allocation of trust influence the long-term design of social policy. The Japanese case underscores the importance of institutional context and historical legacies for understanding the sustainability of trust in welfare systems today, offering a point of contrast to Nordic and Western European models where universalistic trust preceded welfare expansion.

4.2 Has trust strengthened in Finland?

Antti Kouvo, University of Eastern Finland, antti.kouvo@uef.fi

Generalized trust refers to an individual's trust in unknown citizens and has been found to be linked to many desirable social phenomena, such as health, economic growth, the state of the environment and the smooth functioning of democracy. It is about trusting that unknown people will not, at least not intentionally or knowingly, cause us harm and will take care of us to the best of their ability. Trust in public institutions, such as the police, parliament or the legal system, is also important for the well-being of society, as many things run more efficiently and predictably when we do not have to worry about, for example, the bias of the legal system or the corruption of the police.

The presentation examines changes in generalized and institutional trust in a) Finland and b) 21 European comparison countries (the Netherlands, Belgium, Spain, Ireland, Italy, Austria, Greece, Norway, Portugal, Poland, France, Sweden, Germany, Slovenia, Switzerland, Denmark, Czech Republic, Hungary, Estonia and the United Kingdom) c) and in different groups of people during the first two decades of the 2000s. The data used is the European Social Survey from 2002-2020 (N=375,656).

According to the results, Finns' trust in other people and institutions has not only remained stable but actually increased over the period, with the finding being statistically significant across all trust measures. In many other European countries examined, the development is not as stable, with the Nordic countries appearing comparatively stable. The presentation concludes with a discussion of the differences between the welfare state, international mobility and countries' public institutions as factors explaining the development of trust. In an era of international security, pandemic and eco-crisis, the role of trust is only emphasized. From the perspective of societal resilience, it is even more important that, for example, legislative or political institutions are able to promote a safe and predictable culture of trust.

4.3 Climate Activists and Free Riders: Does Trust in Others Increase the Perception that Others are Doing Their Part to Mitigate Climate Change and the Willingness to Pay?

Valtteri Vuorinen, University of Eastern Finland, Valtteri.vuorinen@uef.fi

Despite increasing environmental concern, a gap often exists between concern and pro-environmental actions, partly due to the perception of others as free riders. This study investigates whether interpersonal trust and the perception that others are contributing to climate change mitigation influence individuals' willingness to pay for and accept policies that may affect their living standards. Interpersonal trust may bridge this gap by enhancing the belief that others are also taking action. (Fairbrother, 2016; Gifford, 2011; Casaló & Escario, 2021)

This research builds on previous findings that positive attitudes towards climate change mitigation and trust in public institutions correlate with a willingness to make personal sacrifices for the green transition. Conversely, economic concerns and the perception of free riders can hinder pro-environmental behavior. We explore how these factors, along with demographic and socioeconomic variables, impact individuals' readiness to support climate policies in a comparative study between

several countries. The data used for this study is from ISSP 2020 survey (n = 44100). The main method used for this study is multilevel mixed-effects linear regression.

Our results indicate that trust in others significantly strengthens the perception that others are doing their part to mitigate climate change. This perception, combined with interpersonal trust, is associated with a greater willingness to accept climate policies that incur personal costs. These findings highlight the importance of fostering trust to enhance collective action against climate change.

4.4 Trust and CAM – The Impact of Social and Political Trust on CAM use

Santeri Ahtikari, University of Turku, seahti@utu.fi

Trust is a significant social phenomenon and much is known about its effects. Trust influences perceived well-being and health and seeking healthcare. Although trust has been extensively studied, there is no research on its impact on the use of CAM (Complementary and Alternative Medicine).

This study examines how social and political trust influence the use of CAM in 17 European countries and how that may have changed between 2014 and 2023. In this study, social trust refers to trust in other people, while political trust refers to trust in impartial authorities and political decision-makers. CAM refers to ten complementary or alternative treatments, such as acupuncture and homeopathy. This study also includes standardized background variables that describe socioeconomic and sociodemographic factors.

We use traditional comparative research analysis methods. In addition to conventional parametric and non-parametric methods, as well as descriptive methods, various multilevel regression analyses are used. The data will be processed using SPSS and Stata.

Our results show that social trust is associated with the use of CAM. The likelihood of using CAM increases as the level of social trust rises. The categories of political trust are not statistically significant in our study.

The results suggest that as social trust increases, the likelihood of using CAM also increases. However, we observed that the influence of social trust on CAM use varies across countries.

4.5 Religiosity and Trust in European Countries

Heikki Ervasti, University of Turku, heierv@utu.fi

This paper looks at the effect of religiosity on interpersonal social trust. This is important since social trust is associated with many desired outcomes, such as subjective well-being, well-functioning democracy and economic growth. Theoretically, there are reasons to expect both a

positive and a negative effect of religiosity on trust. On the one hand, all major religions stress behaving well to others, but on the other hand, religious groups may generate distrust to people outside their own group, and cause division in the broader society. Multilevel regression analyses of data from the European Social Survey, 2002-2023, covering close to 30 countries, show that on the macro level, there is a clear negative association religiosity and trust, i.e., the most secular nations have the highest levels of trust. However, individual level findings substantiate a robust positive effect of religiosity on trust. Religious individuals tend to show higher levels of trust than their non-religious peers in both secular and devout countries. The societal consequences of this seemingly contradictory finding are discussed.

5 (Epä)luottamus maahanmuuttajien arjessa – (Dis)trust in the everyday life of migrants

FI

Työryhmän vetäjä:

Liselott Sundbäck, postdoctoral researcher, social policy
Mobile Futures- project, Åbo Akademi University
liselott.sundback@abo.fi

Työskentelypäivä:

Torstai 23.10.

Tila:

Kielikeskus sh. 205

Työryhmän kuvaus:

Työpajaan kutsutaan esityksiä, jotka tarkastelevat luottamusta ja epäluottamusta maahanmuuttajien arjessa. Luottaminen on ymmärretty haavoittuvaan asemaan asettumisena, joka perustuu myönteisiin odotuksiin toisen toiminnasta. Maahanmuuton kontekstissa luottamisen arviointi on osa jokapäiväistä elämää, sillä maahanmuuttajien on arvioitava, voivatko he luottaa esimerkiksi saamaansa tietoon, instituutioihin, ystäviin tai perheeseen sekä lähtö- että asettumisvaiheessa uudessa maassa. Luottamuksen polut voivat siis kulkea moniin suuntiin (sosiaalinen tai institutionaalinen luottamus) ja muuttua dynaamisesti kontekstin mukaan.

Työpajaan kutsumme esityksiä, jotka tarkastelevat (epä)luottamuksen dynaamista, monimutkaista ja moniulotteista luonnetta maahanmuuton kontekstissa. Toivotamme tervetulleiksi esitykset, jotka käsittelevät esimerkiksi Suomessa tai muussa maassa asettuvia maahanmuuttajia, matkaa kohdemaahan tai luottamuksen polkuja lähtö- tai kauttakulkumaissa. Mitä luottamus tai luottaminen merkitsee maahanmuuttajille uudessa maassa? Miten erilaiset toimijat luottamusmaisemassa vaikuttavat luottamuksen kehittymiseen? Mitkä tekijät ovat keskeisiä luottamuksen ymmärtämisessä? Vaikka luottamusta usein pidetään normatiivisesti myönteisenä ilmiönä, toivotamme erityisesti tervetulleiksi esitykset, jotka laajentavat ymmärrystämme luottamuksen kielteisistä puolista (kuten haavoittuvuus, riippuvuus tai hyväksikäyttö) tai tarkastelevat epäluottamusta selviytymisstrategiana.

Kutsumme työpajaan sekä käsitteellisiä, empiirisiä, teoreettisia että metodologisia esityksiä, jotka tarkastelevat (epä)luottamuksen polkuja maahanmuuttajien arjessa. Esitykset voi pitää suomeksi, englanniksi tai ruotsiksi.

EN

Chair:

Liselott Sundbäck, postdoctoral researcher, social policy
Mobile Futures- project, Åbo Akademi University
liselott.sundback@abo.fi

Working day:

Thursday October 23

Room:

Language Centre sh. 205

Description:

This workshop invites presentations exploring trust and distrust in everyday life of migrants. Trusting has been understood as putting oneself in a vulnerable position based on positive expectations towards the action of another. In a migration context, evaluating whether or not to trust is part of everyday life, as migrants need to evaluate whether or not to trust information, institutions, friends or family when leaving and when settling in a new country. Hence, trusting trajectories can take many directions (among other social or institutional) and change in a dynamic way depending on context.

In this workshop we invite presentations exploring the dynamic, complex and multifaceted nature of (dis)trust in a migration context. We invite presentations exploring various context, such as research on/with migrants settling in Finland or another country, about the journey to the country of destination or about trusting trajectories in countries of departure/transit. What does trust or trusting entail for migrants settling in a new country? How do various actors in the trusting landscape impact trusting trajectories? What antecedents are central for understanding trust? Amid the discussions on the normatively positive notion around trust, we especially welcome presentations broadening our knowledge about negative aspects of trust (such as vulnerability, dependency or exploitation) or exploring distrust as a coping strategy.

We invite both conceptual, empirical, theoretical and methodological contributions exploring (dis)trusting trajectories in the everyday life of migrants. Presentations can be held in Finnish, English or Swedish.

5.1 Imagination, (Dis)trust, and (im)Mobility: South Asian Migrants' Negotiations of Belonging in Finland

*Saroj Koirala, Doctoral Researcher
Department of Social Sciences and Philosophy
University of Jyväskylä, Finland*

This discussion develops a research concept for examining how (dis)trust shape the migration trajectories of migrants in Finland. I approach trust not only as reliance on institutions or social actors, but as a process intertwined with migrants' geographical imaginations, their culturally and socially constructed visions of desirable futures and places.

Migrant's pre-arrival imaginaries of Finland, often shaped by diasporic networks and media, often depict it as an egalitarian welfare state, high quality education hub, and a gateway to the "Imaginary West." These imaginaries establish an initial trust in the host society's institutions, perceived fairness, and stability. Yet, on arrival, migrants confront bureaucratic delays, labour market discrimination, linguistic exclusion, and racialised belonging. This expectation–reality dissonance destabilises trust and generates critical questions: What happens when trust in institutions erodes?

How do migrants recalibrate their trusting relations? And how do such recalibrations influence decisions to remain, return, or move onward?

My analysis suggests three conceptual directions for discussion. First, trust should be understood as temporally contingent: it emerges, erodes, and sometimes reconfigures in response to migrants' lived encounters with institutions and communities. Second, distrust deserves attention as an active, not merely negative, stance. For migrants, distrust often functions as a coping strategy, fostering resilience and agency by shifting reliance toward coethnic networks, transnational ties, or pragmatic withdrawal from certain institutional channels and forming ethnic enclaves. Third, (dis)trust trajectories are inseparable from geographical imaginations. As migrants' confidence in institutions shifts, so too do their imagined futures, whether oriented toward long-term settlement, onward migration, or return.

The contribution of this research concept is to propose an analytical framework that links trust, distrust, and imagination as mutually constitutive in the everyday life of migrants. Instead of treating trust as a normative goal of integration policy, I suggest viewing it as a field of negotiation where migrants evaluate institutions, recalibrate dependencies, and reimagine futures. This perspective foregrounds the ambivalence of trust: while it can facilitate settlement, it may also expose migrants to disappointment, dependency, or exploitation; conversely, distrust can function as a resource that sustains autonomy and enables critical reorientation.

As an open conceptual proposal, this paper invites discussion on three fronts: (1) how to empirically capture the temporality of (dis)trust in migrants' everyday lives, (2) how trust relations interact with broader moral and affective imaginaries of place and future, and (3) how recognising distrust as a coping strategy might challenge integration policies that assume trust as inherently positive.

By situating South Asian migrants' experiences in Finland within this framework, I aim to stimulate dialogue on the analytical and methodological possibilities of studying (dis)trust not as static attitudes but as evolving practices central to migrants' negotiations of belonging and (im)mobility.

5.2 Fear of Authorities Among Multilingual Families with Children – Recommendations for Building Trust in Social Services

Liisi Rwambiwa

Master's Degree Programme in Social and Health Care, Leader of the Future in Social and Health Care, LAB University of Applied Sciences, Finland

Fear of authorities has emerged as a significant barrier to the engagement of multilingual families with children in social services. A lack of trust in institutional encounters may hinder service accessibility and adversely affect integration processes. This study responds to the need for empirical knowledge to improve the access and referral of families to social services in ways that better accommodate the needs of immigrant and multilingual service users. The objective is to offer critical insights into the practices of the social service system and to formulate recommendations aimed at preventing and mitigating fear of authorities through trust-building measures. The thesis was conducted as an applied qualitative study. The research questions guiding the inquiry were: How does fear of authorities manifest among multilingual families with children during the referral

process to social services and what practices in the referral process can foster trust in social service authorities.

Data was collected using qualitative research methods, specifically thematic interviews with 15 professionals who work with multilingual families and facilitate their access to social services. The theoretical framework draws on institutional trust and fear of authority, examining how trust is constructed within the context of social services. Trust is conceptualized as a dynamic process shaped by individual experiences and institutional structures.

Preliminary findings indicate that fear of authorities is a common experience among multilingual families with children and it varies according to their individual situation. This fear, coupled with a lack of trust, constitutes a substantial obstacle to service engagement and poses complex challenges to family well-being. According to professional observations, such fear may result in unmet service needs and underutilization of available support. The study reinforces the notion that trust in social services is not a static attribute but is contingent upon situational, contextual, and relational factors. Key underlying causes of fear include insufficient information, concerns about child being removed to alternative care outside of their own home, and stigma associated with social services. Additional contributing factors include cultural tensions between family autonomy and institutional authority, divergent views on parenting and privacy, prior negative experiences, time constraints, language barriers, the quality of interpreting services, and negative public perceptions of child protection services. A lack of inter-agency trust among authorities was also identified.

Based on these findings, the study recommends enhancing the cultural competence of personnel within wellbeing services counties, improving the accessibility and clarity of information, and ensuring the quality of interpreting services. Further recommendations include expanding outreach efforts, increasing flexibility in the timing and location of client meetings—preferably in neutral and safe environments—and strengthening interagency trust and dialogue with multilingual communities.

5.3 Everyday citizenship and displaying motherhood among migrant women in Finland

Authors:

Ella Sihvonen, Tampere University

Katri Otonkorpi-Lehtoranta, Tampere University

Mia Tammelin, Tampere University (corresponding author, mia.tammelin@tuni.fi)

This study examines how parenting and citizenship become intertwined in the everyday lives of migrant mothers in Finland. Drawing on thematic interviews with 17 mothers with migrant backgrounds, the study explores how civic expectations, ideals of ‘good’ parenting, and gendered responsibilities for care intersect. The analysis is grounded in sociological and feminist theories of citizenship, which conceptualise citizenship as a lived, affective, and contested experience rather than a merely legal or formal status.

The findings show how migrant mothers navigate tensions between cultural expectations of ‘good parenting’ and the conditionality of citizenship within Finnish society. Their parental presence was

narrated as emotional availability and responsibility, yet constrained by labour market exclusion, unequal gender relations, and racialised expectations. Specifically, mothers described the distrust they encounter as mothers and as citizens, and how those experiences are reflected in their relationship with institutions. Altogether, these accounts illustrate how mothering becomes a site in which citizenship is enacted, evaluated and negotiated under unequal conditions. By focusing on the lived experiences of migrant mothers, the article contributes to critical understandings of how migration, and everyday citizenship intersect in the shaping of contemporary parenthood.

5.4 From Perceived Discrimination to Political Participation: The Role of Emotional Attachment and Trust among Integration Patterns of Migrants in Europe

Author: Yuting Chen (Utrecht University, Utrecht, the Netherlands)

Although not sufficiently addressed in previous research, migrants' political participation — marked by silence or active engagement — depends on their migration type and structural position, thus affecting their social status and access to rights. Based on the 10th and 11th rounds of the European Social Survey (ESS), this study clusters migrant groups into four integration patterns according to their educational attainment, occupational status, and length of residence. It also constructs a multi-group structural equation model (MGSEM) to explore whether determinants of political participation vary across each group. Results indicate that the trajectories linking perceived discrimination to political participation are primarily differentiated by educational and occupational strata. The pattern of migrants with higher education attainment, higher occupational status, and extended residence is most similar to that of natives, with political participation mainly driven by the direct effects of perceived discrimination, while indirect effects also exist through diminished emotional attachment and trust. Migrants with advantaged educational and occupational characteristics and shorter residence duration demonstrate reversed indirect impacts, indicating a distinct participatory pattern. For low-educated and low-occupational migrants, political participation of those with extended residence is separate from the mediation chain, whereas trust plays the only mediating role among shorter-residing residents.

Keywords: Integration; Perceived discrimination; political participation; trust; migrants

5.5 Exploring everyday trust and distrust in stay-at-home migrant mothers' lives in Finland

Liselott Sundbäck, postdoctoral researcher, Mobile Futures, Åbo Akademi University

This presentation explores how trust is made sense of in everyday life of stay-at-home mothers in the Capital region of Finland. This particular group, namely migrant stay-at-home mothers, is often politically portrayed as a burden to the Finnish welfare state and framed through a narrative of challenge when it comes to language learning and employment. However, we know little about the mothers' own experiences of settling in Finland and their everyday life, e.g. in relation to trusting experiences, which is relevant for understanding the everyday trusting assessments they make.

Drawing on a qualitative research approach, the data includes interviews with mothers, NGO professionals and volunteers. Further, it includes data from a co-research group of mothers meeting six times and also individual co-researching mothers, who took part in a minimum of four interviews, made own notes and took pictures of their surroundings.

The preliminary results point in two directions, first, they unfold a trust landscape, illuminating various directions of trust. Second, they examine reasons for trust and distrust, focusing on a reciprocal approach to the dynamic feature of trust. The research is part of the multidisciplinary research project Mobile Futures.

5.6 Life under Double Standards: A comparative study of Refugees' perceptions of Differential treatment in Denmark and Norway

Rasmus Sandy Harboesgaard Nielsen, Oslo Metropolitan University, Norway
Karen Nielsen Breidahl, Aalborg University, Denmark

Over the last decades, European welfare states have faced successive waves of forced migration that have exposed and intensified existing policy dilemmas surrounding asylum, integration, and welfare provision. This paper examines how differentiated national refugee policies, public attitudes and political elite discourses in Denmark and Norway are reflected in Syrian and Ukrainian refugees' perceptions of whether they are treated equally. Moreover, it examines whether these perceptions are linked to political attitudes and life satisfaction more broadly.

Both countries responded markedly different to the so-called 'Syrian refugee crisis' in 2015/2016 and the arrival of Ukrainian refugees due to the Russian invasion in 2022. Thus, Syrian refugees were obliged to apply for asylum and after their arrival met with increasingly restrictive requirements, whereas Ukrainian refugees were met with expedited collective protection mechanisms, near-immediate access to welfare services, and favorable elite framing. Although the same policy mechanisms in terms of "double standards" were prevalent in both countries, the magnitude was more pronounced in Denmark.

Theoretically, the paper draws on insights from policy feedback theory, particularly the notion of interpretive messages (Pierson, 1993) accentuating how policies – in this case targeted at refugees - do more than regulate access to safety, welfare and residency rights - they also send symbolic messages about social belonging, worthiness, and positions in group hierarchies. These messages, in turn, shape how marginalized groups perceive their place in the social hierarchy, evaluate political institutions and their well-being.

Using original survey data from 9,516 respondents in Denmark and Norway, collected in late 2023 and early 2024, this paper investigates refugees' experiences with welfare programs, perceptions of group-based differential treatment, and broader attitudes. Methodologically, descriptive statistics and OLS regression models reveal stark disparities. Syrian refugees, particularly in Denmark, report significantly higher perceptions of unfair treatment compared to Ukrainians. These perceptions are strongly linked to lower trust in political institutions, reduced life satisfaction, and heightened psychological costs in state interactions.

The findings suggest that policy frameworks and public discourse can shape refugees' lived experiences and sense of belonging. WE argue that Denmark's restrictive policies exacerbate

perceptions of inequity among Syrians, whereas Norway's more moderate approach mitigates such effects. This study underscores the importance of considering group-based experiences in policy design, as differentiated policies not only affect material outcomes but also influence symbolic inclusion and institutional trust. These insights have critical implications for the democratic legitimacy of welfare states in increasingly diverse societies.

6 Vammaisuus ja luottamus yhteiskunnassa – Disability and Trust in Society

FI

Työryhmän vetäjät:

Merja Tarvainen, University of Eastern Finland, merja.tarvainen@uef.fi

Pauli Rautiainen, University of Eastern Finland, pauli.rautiainen@uef.fi

Karoliina Ahonen, Finnish Institute for Health and Welfare, karoliina.ahonen@thl.fi

Hisayo Katsui, University of Helsinki, hisayo.katsui@helsinki.fi

Työskentelypäivät:

Torstai 23.10

Perjantai 24.10

Tila:

Päärakennus U3040

Työryhmän kuvaus:

Työryhmässä keskustellaan vammaisuudesta ja luottamuksesta yhteiskunnassa. Vammaisuus viittaa yksilön ja yhteiskunnan suhteeseen, jossa kohtaavat yksilön toimintavalmiudet ja yhteiskunnan toimintaympäristöt sekä vammaisuuden määritelmät. Vammaisuutta lähestytään yksilön ominaisuuksiksi lukittujen määritelmien sijaan yhteiskunnallisena kysymyksenä. Vammaisuuden ja luottamuksen suhde yhteiskunnassa voi avautua esimerkiksi elämänlaadun, osallisuuden (inclusion) tai toimintamahdollisuuksien näkökulmasta.

Vammaisuutta ja luottamusta yhteiskunnassa voidaan tarkastella monitasoisesti ja -näkökulmaisesti huomioiden asianmukaisia paikallisia, valtiotasoisia ja globaaleja yhteyksiä. Luottamuksen rakentumista voidaan lähestyä esimerkiksi vammaispoliittisesti tai osana julkisen sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän toimintaa. Institutionaalisten suhteiden lisäksi eräs keskeinen ulottuvuus luottamuksen tarkasteluun avautuu eletystä arjesta ja sen erilaista sosiaalista suhteista ja kohtaamisista. Esimerkiksi julkisesta sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmästä avautuu näkymiä luottamuksen arkiseen ja yhteiskunnalliseen rakentumiseen niin palvelujen käyttäjien kuin palvelujärjestelmän ammattitoimijoidenkin kannalta. Kaikki vammaiset ihmiset eivät asioi esimerkiksi vammaispalveluissa, mutta palvelujen käyttäjien osalta suhde julkiseen sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmään on eräs yhteiskunnallisen luottamuksen rakentumisen paikka. Lisäksi erilaiset arjen elämisen ehdot, kuten elettävät tilat ja niiden esteet tai esteettömyys voivat punoutua osaksi luottamuksen rakentumista tai sen murenemista.

Työryhmäesityksissä vammaisuutta ja luottamusta voidaan lähestyä erilaisista näkökulmista, kuten esimerkiksi vammaispolitiikan, koulutus- ja työllisyyspolitiikan, palvelujärjestelmän tai vammaisten ihmisten kokemusten näkökulmasta. Lisäksi vammaisuutta ja luottamusta voidaan tarkastella erilaisissa toimintaympäristöissä, kuten esimerkiksi koulussa, työelämässä tai ihmissuhteissa. Kutsumme työryhmään puheenvuoroja vammaisuudesta ja luottamuksesta yhteiskunnassa niin institutionaalisissa kuin monenlaisissa arkisissa kohtaamisissa. Työryhmään ovat tervetulleita niin määrällisiin kuin laadullisiin aineistoihin perustuvat esitykset. Kannustamme erityisesti jatko-opiskelijoita esittelemään omaa tutkimustaan.

Työryhmän kielet ovat suomi ja englanti.

EN

Chairs:

Merja Tarvainen, University of Eastern Finland, merja.tarvainen@uef.fi

Pauli Rautiainen, University of Eastern Finland, pauli.rautiainen@uef.fi

Karoliina Ahonen, Finnish Institute for Health and Welfare, karoliina.ahonen@thl.fi

Hisayo Katsui, University of Helsinki, hisayo.katsui@helsinki.fi

Working days:

Thursday October 23

Friday October 24

Room:

Main Building U3040

Description:

The workshop discusses disability and trust in society. Disability refers to the relationship between the person with disability and society, where the person's capacities and societal environments intersect. Rather than being defined solely by characteristics attributed to the person, disability is approached as a societal phenomenon. The relationship between disability and trust in society can be examined, for instance, through the lenses of quality of life, inclusion, or opportunities for action. Moreover, the definition of disability itself is an important matter of trust.

Disability and trust in society can be examined from multiple levels and perspectives, taking into account relevant local, national, and global contexts. The development of trust can be approached, for example, through disability policy or as part of the functioning of the public social and healthcare system. In addition to institutional relationships, another key dimension for exploring trust arises from lived everyday life and its various social relationships and encounters. For example, the public social and healthcare system offers insight into the everyday and societal construction of trust from the perspective of both service users and professionals within the system. Not all persons with disabilities receive disability services, but for those who do use services, their relationship with the public social and healthcare system represents one site where societal trust is built. Furthermore, various conditions of everyday life—such as the accessibility or inaccessibility of spaces—can contribute to either the building or erosion of trust.

In the workshop presentations, disability and trust can be approached from various perspectives, such as disability policy, education and employment policy, the service system, or the experiences of persons with disabilities. Additionally, disability and trust can be examined in various environments, such as in schools, workplaces, or interpersonal relationships. We invite contributions to the working group on disability and trust in society, considering both institutional contexts and a wide range of everyday encounters. Contributions based on both quantitative and qualitative data are most welcome. In particular, we encourage doctoral students to present their research.

The workshop is held in English and Finnish.

6.1 Articulations of Autistic Utopia – exploring safer spaces in the field of civic neurodiversity activism

*Meri-Tuuli Hirvonen, Itä-Suomen yliopisto, yhteiskuntapolitiikka
meri-tuuli.hirvonen@uef.fi*

Väitöskirjatutkimukseni tavoitteena on ymmärtää, miten autistien kansalaisosallistumista ja oikeuksia voidaan edistää nykyisessä yhteiskunnallisessa kontekstissa, jossa heidän mahdollisuuksiinsa osallistua vaikuttamistyöhön rajoittaa neurotyypillisessä maailmassa elämisen aiheuttama stressi ja väsymys. Utopiaa käytetään menetelmänä tutkia sosiaalisen, poliittisen ja fyysisen ympäristön piirteitä, jotka vaikuttavat turvallisuuden tunteeseen autistisilla neurodiversiteettiaktivisteilla.

Aineisto kerätään utopiointityöpajojen avulla. Työpajoissa ohjaan osallistujia kuvittelemaan turvallisempaa tilaa ja yhteiskuntaa. Menetelmien valinta perustuu tunnistettuun tarpeeseen vahvistaa autistien toimijuutta autismitutkimuksen tiedontuotannossa. Tutkimuksessa sovelletaan neuromoninaisuuden huomioon ottavia ohjeistuksia laadullisen tutkimuksen tekoon osallistujien turvallisuuden ja mukavuuden varmistamiseksi sekä taidelähtöisten menetelmien potentiaalin tutkimiseksi osallistavan autismitutkimuksen kontekstissa.

Konferenssiesityksessäni tarkastelen ensimmäisten utopiointityöpajojen aineistoa ja pohdin, miten jatkaa aineistonkeruussa eteenpäin.

6.2 Kehitysvammaiset ihmiset rikoksentekijöinä

Laura Kannelniemi YTM, väitöskirjatutkija Helsingin yliopisto

Väitöskirjahankkeeni aiheena on kehitysvammaisuus ja rikollisuus, jossa tutkin kehitysvammaisia rikoksentekijöinä. Olen kiinnostunut siitä, miten rikoksentekijän kehitysvammaisuus tunnistetaan, määritellään ja huomioidaan rikostuomioissa. Tutkimuksessa tarkastelen kehitysvammaisuuden ja rikollisuuden konstruktioita sekä tyypillisiä rikoksentekijöiden kuvauksia ja sitä, miten rikoksentekijöitä asemoidaan tuomittavina. Tutkimus tuottaa sekä määrällistä että laadullista tietoa kehitysvammaisten rikostuomioista ja niiden sisällöistä sekä kehitysvammaisuuden vaikutuksesta tuomion antamisessa. Tutkimusaineistona ovat Suomen käräjäoikeuksien julkiset ja salassa pidettävät ratkaisut vuosilta 2014-2022, joissa tuomittavana on asiakirjamerkintöjen mukaan ollut kehitysvammainen henkilö.

Tutkimuksen lähtökohdat nojaavat kehitysvammaisten henkilöiden oikeuksien, yhdenvertaisuuden ja huolenpidon toteutumiseen rikosoikeudellisessa kontekstissa sijoittuen sosiaalityön, kriminologian ja vammaistutkimuksen monitieteiselle kentälle. Tutkimus tarkastelee kehitysvammaisten rikoksesta tuomittavina olevien henkilöiden oikeuksien toteutumista rikosprosessin aikana oikeuden saatavuuden näkökulmasta, jolla on myös yhteys luottamukseen oikeudenmukaisuuden saavutettavuudesta. Aiheessa on kyse yhteiskunnallisesti haavoittuvassa ja heikossa asemassa olevien henkilöiden kohtelusta ja tuomitsemisesta, jotka sisältävät merkittävästi erilaisten valtasuhteiden ja hallinnan toteuttamista. Lähtökohtaisesti kehitysvammaiset rikoksentekijöinä ovat monin kerroin haavoittuvassa yhteiskunnallisessa asemassa huomioiden sekä rikoksentekemiseen että vammaisuuteen liittyvien rakenteiden marginalisoivan vaikutuksen ja leimaantumisen, jotka äärimmillään aiheuttavat yhteiskunnan ulkopuolelle jäämistä. Tutkimuksessa teen näkyväksi piiloon jäänyttä aihetta, joka liittyy kehitysvammaisten rikoksentekijöiden tuomitsemiseen ja se tarjoaa keskustelun avauksen sosiaali- ja kriminaalipolitiikalle, jossa kehitysvammaisuutta ja rikollisuutta ei ole aiemmin tarkasteltu yhtä perusteellisesti.

6.3 Assessment accommodations

Rio Yoshida, University of Helsinki

This study explores assessment accommodations in the context of University of Helsinki. Assessment accommodations refer to modifications in the process of assessment such as additional time in examinations or the use of separate rooms while maintaining the same academic criteria. The aim of such measures is to ensure equal opportunities for students with disabilities to pursue higher education degrees (Dawson, 2022). Assessment accommodations are widely promoted as part of universal access to higher education.

In higher education, assessment primarily functions to measure student performance based on standardized criteria, most often through summative assessment. Summative assessment emphasizes certification and accountability, while formative assessment is designed to support learning. Accommodations in summative assessment can therefore promote formal equality but not necessarily substantive equality. For example, the European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS) privileges uniform, time-based measures of achievement, even though students may require differing amounts of time to learn. This creates a practical contradiction between accessibility and fairness.

Furthermore, the function of higher education is historically tied to elitism and ableism, which persist in neoliberal society. Assessment in higher education is characterized by standardization, categorization, hierarchy, and individualism. Although accommodations seek to foster equality, equity, and inclusion, they simultaneously reinforce exclusionary structures. Hence, inclusion and assessment may be fundamentally incompatible, requiring higher education to either live with, mitigate, or embrace this paradox (Nieminen, 2025).

In Finland, little empirical research has examined assessment accommodations in higher education. Unlike many countries, Finnish universities do not have centralized disability resource centers; instead, accessibility services are coordinated through the national welfare system (Kela). This study investigates how disability is represented in university policies and how students experience assessment accommodations at the University of Helsinki.

Drawing on disability studies and critical assessment literature, this research employs policy analysis and student interviews to explore the paradox of assessment and inclusion. In particular, it examines the tension between *Ausbildung*, understood as vocational certification, and *Bildung*, understood as broader self-development and democratic participation. The main research questions are: (1) How are psychological disabilities understood in Finnish assessment accommodations in Finnish assessment accommodation policy and practice? (2) How do students experience assessment accommodations in terms of equality, *Bildung*, and inclusion?

By critically examining assessment through the lens of disability, this study seeks to contribute to ongoing debates about the purpose and fairness of assessment in higher education and to highlight possibilities for rethinking inclusive practices.

Reference

Dawson, P. 2022. "Inclusion, Cheating, and Academic Integrity: Validity as a goal and a Mediating Concept." In *Assessment for Inclusion in Higher Education: Promoting Equity and Social Justice in*

Assessment, edited by R. Ajjawi, J. Tai, d. Boud, and T. Jorre de St Jorre, 110–119. New York: Routledge.

Nieminen, J. H. (2025). The paradox of inclusive assessment. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 50(4), 564–576. <https://doi.org/10.1080/02602938.2024.2419604>

6.4 Rakenteellinen vammaissosiaalityö luottamusta rakentamassa

Merja Tarvainen, Itä-Suomen yliopisto

Oona Lipponen, Itä-Suomen yliopisto

Marjatta Martin, Lapin yliopisto

Jari Lindh, Lapin yliopisto

Mari Kivistö, Lapin yliopisto

Puheenvuorossa tarkastellaan rakenteellista vammaissosiaalityötä yhteiskunnallisena luottamuksen rakentajana. Rakenteellinen sosiaalityö viittaa tapauskohtaista työalaa laajempaan, yhteiskunnalliseen muutostyöhön tähtäävään sosiaalityöhön. Kansainvälisesti tämänkaltaisen muutostyö on merkinnyt etenkin esimerkiksi järjestöjen ja muiden kolmannen sektorin toimijoiden työtä, kun taas pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa sosiaalityölle on rakentunut viranhaltijaroolin myötä omaleimainen kaksoissidos. Kaksoissidos tarkoittaa sosiaalityön sidoksellisuutta rakenteisiin, joita se pyrkii myös muuttamaan: sosiaalityöllä on sosiaalihuoltolain mukainen velvollisuus yhteiskunnalliseen ja järjestelmätasoiseen muutostyöhön, mutta sosiaalityö on ja toteutuu osana samaisia rakenteita.

Luottamus on sosiaalityön keskeinen elementti, jonka tarkastelu sosiaalityössä paikantuu tyypillisesti asiakkaan ja ammattilaisen väliseen toimintaan. Tässä puheenvuorossa luottamusta tarkastellaan rakenteellisen vammaissosiaalityön osalta. Luottamusta lähestytään eritellen yleistynyt ja partikulaarinen luottamus sekä keskittyen yleistyneen luottamuksen kysymyksiin. Partikulaarinen luottamus tarkoittaa luottamusta etenkin tuttujen ihmisten välisenä suhteena. Yleistynyt luottamus viittaa institutionalisoituneeseen luottamukseen, joka kattaa yleisen yhteiskunnallisen luottamuksen ihmisten kesken ilman, että siitä sovitaan keskinäisesti.

Puheenvuoro perustuu Rakenteellisen vammaissosiaalityön tietoperusta ja -käytännöt hyvinvointialueilla -tutkimushankkeeseen, jossa rakenteellista vammaissosiaalityötä tarkasteltiin kolmesta näkökulmasta: vammaissosiaalityön ammatillisten käytäntöjen näkökulmasta, institutionaalisen vaikuttamistoiminnan näkökulmasta sekä vammaisten ihmisten kokemusten ja tulevaisuusvisioiden näkökulmasta. Sosiaalityön ammatillista näkökulmaa avasivat fokusryhmähaastattelut viidellä hyvinvointialueella, joihin osallistui yhteensä 18 sosiaalityöntekijää. Institutionaalisen vaikuttamistoiminnan näkökulmasta tarkasteltu aineisto koostui julkisesti saatavilla olevasta dokumentaatiosta: sosiaaliasiavastaavien sekä hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin vammaisneuvostojen dokumenttiaineistoista vuodelta 2023. Lisäksi hankkeessa tarkasteltiin vammaisten ihmisten elämäntilannetta valottavia aineistoja sekä kerättiin uutta aineistoa (N=17) Kirje tulevaisuudesta -menetelmällä, jolla tavoiteltiin vammaisten ihmisten visioita (rakenteellisen) sosiaalityön toivotusta tulevaisuudesta. Luottamus ei sisällynyt hankkeen kysymyksenasetteluun, mutta aineistot avaavat näkökulmia myös luottamuksen rakentumiseen.

Rakenteellinen vammaissosiaalityö osallistuu yleistyneen luottamuksen rakentamiseen palvelujärjestelmän käytäntönä, joka rakentaa (asiakas)kansalaisten ja yhteiskunnan välistä suhdetta. Yleistynyt luottamus voi kannatella sosiaalityöntekijän toimintaa esimerkiksi osana ammattieettistä harkintaa ja asiakasosallisuutta. Institutionaalisen vaikuttamistoiminnan näkökulma avaa vammaispoliittisesti virittynyttä yleistynyttä luottamusta osana osallistuvaa demokratiaa. Vammaisten ihmisten kannalta yleistynyt luottamus liittyy muun muassa sosiaalisen hyvinvoinnin mahdollisuuksiin elämänkulun eri vaiheissa. Vammaisten ihmisten tulevaisuusvisiot puolestaan kuvaavat yleistynyttä luottamusta (rakenteelliseen) sosiaalityöhön ja sen muutosvoimaan vammaisten ihmisten yhteiskunnallisen osallisuuden edistämisessä.

6.5 Vajaamieliseksi määriteltyjen ihmisten ja heidän elämänsä kuvaukset laitoshuollon asiakirjoissa 1927-1977

Essi Kurki, Itä-Suomen yliopisto

Tutkimuksen aiheena on vajaamieliseksi [sic] määriteltyjen ihmisten ja heidän elämänsä kuvaukset laitoshuollon asiakirjoissa vuosien 1927–1977 aikana. Tutkimuksessa tarkastellaan laitoshuollon asiakirjoja analysoiden, millä tavoin laitosten asukkaiden yhteiskuntasuhde esitetään aineistossa. Aikarajaus mahdollistaa syventymisen aikakauteen, jolloin laitoseskeinen järjestelmä rakennettiin, ja jonka perustuksille erityishuoltopiirit myöhemmin nousivat.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentuu kriittisestä laitoshuollon näkökulmasta ja eletyn kansalaisuuden käsitteestä. Laitoshuollon näkökulma on keskeinen, kun tarkastellaan kehitysvammahuollon historiaa Suomessa. Vajaamielisyys [sic] määrittyi aikalaisille kansakuntaa uhkaavana ongelmana, jota valtiovalta pyrki hillitsemään. Keskeinen keino tavoitteen toteuttamiseksi oli vajaamieliseksi [sic] määriteltyjen segregointi heitä varten perustettuihin laitoksiin. (Mattila, 1999; HE 78/1926 vp.)

Vajaamielisyys [sic] on keskeinen käsite tutkimukselle. Sen käyttö on perusteltua historiallisesta näkökulmasta, sillä termiä käytettiin virallisessa keskustelussa ennen kehitysvammaisuus-käsitteen vakiintumista. Termiin kehitysvammaisuus nojautuminen olisi anakronistista (esim. Vajaamielislaki 107/1958; HE 102/1976 vp). On kuitenkin tärkeää tiedostaa ja tarkastella kriittisesti vajaamielisuuden käsitteen kielteistä, syrjivää painotusta.

Toinen tutkimukselle keskeinen käsite on yhteiskuntasuhde. Tutkimus tarkastelee, millä tavoin laitoshuollon asiakirjat esittävät laitosten asukkaiden kuulumisen yhteiskuntaan; määritelläänkö heidät täysivaltaisiksi yhteiskunnan jäseniksi vai joksikin muuksi (ks. Holmberg, 2022). Analyysi keskittyy myös siihen, millaisia yhteiskunnasta ulkopuolelle jäämisen muotoja asiakirjoissa rakentuu. Käsitteen yhteiskuntasuhde voikin ymmärtää rinnakkaisena käsitteelle kansalaisuus.

Kansalaisuus voidaan määritellä oikeuksien kokonaisuudeksi, joka rakentuu taloudellisista, poliittisista, sosiaalisista ja kulttuurisista oikeuksista, sekä kansalaisoikeuksista (Marshall, 2009; Turner, 1993). Eletty kansalaisuus laajentaa näkökulmaa kansalaisuuteen pelkästä juridisesta ulottuvuudesta, korostaen kansalaisuuden kokemuksellisuutta ja toteutumista tosielämässä. Lisäksi se tuo esiin, miten kansalaisuus muotoutuu yksilöiden vuorovaikutuksessa instituutioiden kanssa. (Kallio, Wood, & Häkli, 2020; Lister, 2007.)

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa laitoshuollossa eläneistä, historiankirjoituksessa usein marginaaliin jääneistä vajaamielisiksi [sic] määritellyistä ihmisistä ja heitä koskevista tarinoista. Tutkimus tarkastelee laitoshuollon käytäntöjä ja asenteita, jotka ovat muovanneet laitosten asukkaiden elämää ja yhteiskunnallista asemaa, ja kytkee heidän tarinansa laajempiin hyvinvointivaltion kehityskuluihin.

Tutkimus vastaa seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Millaisena vajaamielisiksi [sic] määriteltyt ihmiset esitetään laitoshuollon asiakirjoissa?
2. Millä tavoin heidän yhteiskuntasuhteensa jäsentyy laitoshuollon asiakirjoissa?

Tutkimuksen aineistona ovat Vaalijalan ja Perttulan keskuslaitoksen arkistojen asiakirjat. Arkistot pitävät sisällään asiakirjoja, jotka ovat kirjallisessa muodossa olevaa dokumentaatiota arjesta ja elämästä laitoksessa, eli jälkiä menneisyydestä (ks. Seppälä, 2018).

Tutkimuksessa sovelletaan narratiivista analyysia. Tutkimuksen tavoitteena on analysoida laitoshuollon asiakirjoja ja tunnistaa, millaisia tarinoita laitosten asukkaista niiden kirjauksissa esitetään. Laitoshuollon asiakirjojen kontekstissa tässä tutkimuksessa asiakirja määritellään kertomukseksi ja tarina kirjaukseksi tämän kertomuksen sisällä.

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastataan hahmoanalyysin kautta. Toiseen tutkimuskysymykseen vastataan juonianalyysin keinoin. Sen avulla voidaan selvittää, mikä oli valtavirtanarratiivi tarkastelluissa laitoksissa ja millaisia vastanarratiiveja institutionaalisessa ympäristössä esiintyi. Lisäksi tutkimuksessa hyödynnetään tarinatyyppianalyysia. Tarinatyyppien tarkastelu tekee näkyväksi yksittäisten tarinoiden kautta rakentuvan kokonaiskuvan aineistosta sekä mahdollistaa erilaisten aineistosta nousevien tarinoiden vertailun.

Valitun teoreettisen viitekehyksen kautta väitöskirja kytkeytyy kansainväliseen vammaisuuden tutkimukseen, jossa kansalaisuus on noussut keskeiseksi tutkimusaiheeksi (esim. Waldschmidt & Sépulchre, 2019). Historiallisen näkökulman yhdistäminen vammaisten ihmisten eletyn kansalaisuuden tarkasteluun tuo uutta tietoa myös eletystä hyvinvointivaltiosta, eli siitä, kuinka itsenäistymisen jälkeinen hyvinvointivaltion rakentaminen vaikutti huoltotoimenpiteiden kohteena olleisiin ihmisiin.

6.6 Uusliberaalin politiikan vahvistuminen ja vammaisen ihmisen oikeus työhön Suomen lähihistoriassa (1970-2025)

Lotta-Kaisa Mustonen
Helsingin yliopisto

Vammaisten ihmisten oikeus työhön toteutuu edelleen huonosti, vaikka Suomi on vuosien ajan muokannut vammais- ja työpolitiikkaansa, ja allekirjoittanut kansainvälisiä sopimuksia, jotka velvoittavat vammaisten ihmisten oikeuksien vahvempaan huomioimiseen. Työpolitiikkamme on itseasiassa vain kiristynyt ja uusliberaalin työpolitiikan politikan nähdäänkin olevan suorastaan ableistista, sillä uusliberaali ihmiskuva perustuu itsensä johtamiseen, tuottavuuteen, tehokkuuteen ja normaaliksi koettuihin kehoihin, mikä toiseuttaa suurta osaa vammaisista henkilöistä. Suomen

hyvinvointivaltiokehitystä ei voi kuvata missään nimessä lineaarisena ja työ on yksi olennaisimmista pilareista yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja yhdenvertaisuuteen.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys on instituutio- ja rampateorioissa, joiden avulla tarkastelen niin instituutioiden muutossa tarkasteluajanjakson aikana sekä vammaisen ihmisen olemassaoloa uusliberaalissa yhteiskunnassa.

Tarkastelen tutkimuksessa julkisia asiakirjoja, kuten hallitusohjelmia ja lainvalmisteluasiakirjoja (1970-2025) kriittisen diskurssianalyysin kautta ja Eurostatin tilastoja kuvailevan tilastoanalyysin kautta. En pyri etsimään kauseliteettia, vaan käytän tilastoja ja lakien kontekstia avaamaan tieteellistä ja yhteiskunnallista keskustelua aiheesta.

Alustavat tulokset tutkimuksessa näyttävät osoittavan, että vammaiset ihmiset nähdään yhtäältä työelämän ulkopuolelle kuuluvana ryhmänä mutta uusliberaalin politiikan yleistyessä toisaalta käyttämättömänä resurssina yhteiskunnalle. Tällainen kehityskulku on huomattavissa erityisesti Holkerin hallituksesta (1987–1991) eteenpäin, vaikka työllisyyden nostaminen on ollut mukana lähes jokaisen hallituksen pääteemoissa tarkastelujakson aikana. Uusliberaalit näkemykset toisaalta velvoittavat jokaista kansalaista luomaan omaa hyvinvointiansa ja toisaalta tunnistavat vammaiset ihmiset työmarkkinoiden osalta vajaa- tai osatyökykyisinä tai työkyvyttöminä. Hallitusohjelmissa korostuu 2000-luvun aikana työ sosiaaliturvana ja ahkeruus. Työ kansalaisvelvollisuutena näyttäytyy alustavasti asiakirjoissa myös yhä vahvemmin mitä lähemmäksi 2020-lukua tullaan.

6.7 Kaikkein torjutuimpia ovat pyörätuolikäyttäjät – työnantajien eri vammaisryhmiin kohdistama rekrytointitorjunta Suomessa

Karoliina Ahonen & Pauli Rautiainen

Yhdenvertaisuusvaltuutetun selvityksen perusteella vammaiset ihmiset kokevat työelämän yhteiskunnan vammaisvihamielisimmäksi osaksi, vaikka vammaisia ihmisiä syrjitään suomalaisessa yhteiskunnassa runsaasti elämän muillakin osa-alueilla. Tässä alustuksessa tarkastelemme vammaisiin ihmisiin kohdistuvaa työsyyrjintää Suomessa pyrkien käsitteellistämään ja kontekstoimaan sitä suhteessa muuhun Eurooppaan.

Toteutimme syksyllä 2024 työnantajille suunnatun vinjettitutkimuksen tarkoituksenamme selvittää, suhtautuvatko suomalaiset työnantajat vammaisten ihmisten palkkaamiseen torjuvammin kuin vammattomien ihmisten palkkaamiseen. Vinjettitutkimus toteutettiin replikoimalla vastaava norjalainen tutkimus (Berre, Stine 2023. Exploring Disability Disadvantage in Hiring: A Factorial Survey among Norwegian Employers. *Work, Employment and Society*, 38(4), 1087-1106).

Tutkimuksemme osoittaa, että vammaisiin ihmisiin kohdistuu syvempää rekrytointisyrjintää kuin esimerkiksi maahanmuuttajiin. Torjunnan syvyys vaihtelee vammaryhmittäin siten, että Suomeen rakentuu kaksipuolainen hierarkia: sokeisiin ja pyörätuolikäyttäjiin kohdennetaan huomattavasti syvempää torjuntaa kuin viittomakielisiin kuuroihin, kehitysvammaisiin, kroonisesti sairaisiin tai psyykkisesti sairaisiin. Kun tarkastelun kohteeksi otetaan vain työnhakijat, joilla on soveltuva koulutus ja soveltuva työkokemus vammaryhmien hierarkia säilyy kaksiosaisena, mutta muuttuu sellaiseksi, että siinä pyörätuolikäyttäjät kohtaavat muita tarkasteltuja vammaryhmiä voimakkaampaa torjuntaa. Tämä osoittaa sen, kuinka suomalaisilla työmarkkinoilla juuri

pyörätuolikäyttäjät ovat ryhmä, joka kohtaa vammaisuutensa perusteella poikkeuksellisen voimakasta torjuntaa. Pyörätuolikäyttäjiin kohdistuva rekrytointitorjunta ei selity työympäristöjen esteellisyydellä tai esteettömyydellä vaan liittyy pikemminkin pyörätuolikäyttäjäyteen ilmiönä, mikä on myös linjassa muissa maissa toteutettujen tutkimusten tulosten kanssa.

Sokeista ja pyörätuolinkäyttäjistä onkin vain murto-osa työelämässä. Heidän työelämäosallisuudessaan tapahtui ensimmäisen ja viimeisen kerran edistystä, kun esimerkiksi Kynnys ry:ksi järjestäytynyt vaikeasti vammaisten ihmisten itsenäisen elämän liike onnistui nostamaan esteettömyyden ja saavutettavuuden parantamisen yhteiskuntapolitiikan tavoitteeksi 1970-luvulla. Esteettömyyden ja saavutettavuuden parantumisen myötä sokeiden ja pyörätuolikäyttäjien avoimilla työmarkkinoilla kokopäivätyöhön osallistumisen aste kohosi 1970-luvun muutamasta prosentista 1990-luvun alun noin kymmeneen prosenttiin ja ryhmien edes jonkinasteinen työllistyminen 1970-luvun muutamasta prosentista 1990-luvun alun noin kahteenkymmeneen prosenttiin. Ryhmien työelämäosallisuus ei ole kuitenkaan sanottavasti muuttunut enää 1990-luvun alun jälkeen eikä siinä ole esiintynyt kunnolla muun väestön työllisyydelle tyypillistä suhdannevaihtelua 1990-luvun laman syvimpiä vuosia lukuun ottamatta. Se noin kahdenkymmenen prosentin taso, jolle ryhmien työllisyysaste on Suomessa vakiintunut, on kymmeniä prosentteja alhaisempi kuin Euroopassa. Tämä kertoo siitä, että Suomessa on olemassa joitain erityisesti suomalaisen yhteiskuntaan liittyviä tekijöitä, joiden takia erityisesti pyörätuolikäyttäjät työllistyvät meillä huomattavasti harvemmin kuin muissa maissa.

Vaikka pyörätuolikäyttäjien muita maihin verrattuna poikkeuksellisen alhaiseen työllisyysasteeseen on kiinnitetty ryhmän yhteiskunnallista asemaa koskevassa tutkimuksessa huomio jo 1990-luvulla, tätä ei kuitenkaan pidetty tuolloin eikä pidetä edelleenkaan Suomessa samalla tavalla yhteiskuntapoliittisena ongelmana kuin vaikkapa muissa pohjoismaissa, vaikka pyörätuolikäyttäjiin kohdistuva rekrytointitorjuntakin on Suomessa paljon laajempaa kuin esimerkiksi Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa. Siinä missä muissa pohjoismaissa tuotetaan laajasti erilaisilla tutkimusasetelmilla ja -aineistoilla tutkimustietoa pyörätuolikäyttäjien työllisyydestä ja heihin kohdistuvasta työsyrjinnästä, Suomessa aihepiiristä ei keskustella oikeastaan lainkaan. Tutkimuksemme on yritys avata keskustelua tästä ilmiöstä, joka vaatisi ensin kunnianhimoista ja perusteellista selvittämistä eri näkökulmista, jotta työelämäosallisuutta kyettäisiin kehittämään aidosti vaikuttavin keinoin.

6.8 Terapeuttien tuki kehitysvammaisten lasten ja nuorten vapaa-ajan yhdenvertaiselle osallistumiselle

Annastiina Vesterinen^{1,2}, Anu Kippola-Pääkkönen³, Maarit Karhula⁴, Kati Kataja¹, Sari Fröjd¹

¹Tampereen yliopisto, ²Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, ³Lapin ammattikorkeakoulu, ⁴Kelan tutkimus

Tausta

Kaikilla lapsilla on yhdenvertainen oikeus vapaa-aikaan ja harrastustoimintaan. Tämä oikeus perustuu kansallisiin ja kansainvälisiin säädöksiin, kuten YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen ja vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaan yleissopimukseen. Vapaa-aika ja harrastaminen ovat merkityksellinen osa arjen toimintojen kokonaisuutta tarjoten lapsille mahdollisuuden luoda ystävyssuhteita, kokea iloa ja yhteenkuuluvuutta sekä osallistua yhteisön toimintaan. Samalla vapaa-ajan toimintoihin ja harrastuksiin osallistuminen tukee

lasten fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä hyvinvointia sekä kokonaisvaltaista kehitystä. Tutkimusten mukaan vammaiset lapset ja nuoret osallistuvat kuitenkin vapaa-ajan toimintoihin vähemmän kuin ikätoverinsa. Esteitä osallistumiselle ovat muun henkilökohtaisen avun ja apuvälineiden saatavuus, alueellinen epätasa-arvo palveluissa, ympäristöön liittyvät esteet, asenteet ja perheiden taloudelliset haasteet. Terveystieteiden ammattilaisilta odotetaan vahvempaa roolia erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten vapaa-aika- ja harrastustoimintaan tukemisessa.

Terapeutit voivat yksilöllisten kuntoutusjaksojen aikana mahdollistaa kehitysvammaisille lapsille ja nuorille osallistumisen erilaisiin harrastuskokeiluihin ja -polkuihin lapsen yksilöllisistä mielenkiinnon kohteista käsin. Osallistumisen tukeminen voi sisältää monenlaisia elementtejä: kokonaisvaltaista lapsen ja nuoren osallisuuden ja toimijuuden vahvistamista, lapsen kiinnostuksen kohteiden kartoittamista, eri toimijoiden, kuten lapsen, vanhempien, harrastustoiminnan ohjaajien, opettajien, avustajien yhteistoimijuutta ja perheen yksilöllisen tilanteen mukaista tukea. Monimutkaisen kokonaisuuden ymmärtäminen sekä kullekin lapselle ja perheelle sopivan tuen löytäminen vaatii kaikkien osapuolten keskinäistä luottamusta. Jotta terapeutit voivat parhaalla mahdollisella tavalla tukea lapsen täysivaltaista ja yhdenvertaista harrastus- ja vapaa-ajantoimintoihin osallistumista, on tunnistettava, miten lapsen osallistumista voisi edistää osana kuntoutusta ja samalla tunnistaa rajoittavia käytäntöjä.

Tavoite

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tarkastella, miten eri terapeutit (fysioterapeutit, toimintaterapeutit, puheterapeutit, musiikkiterapeutit ja ratsastusterapeutit) tukevat kehitysvammaisten lasten ja nuorten osallistumista harrastus- ja vapaa-ajantoimintoihin. Viitekehyksenä käytetään the Family of Participation-Related Constructs (fPRC)-osallisuuden mallia. Se jäsentää osallistumista dynaamisena vuorovaikutuksena yksilön tekijöiden ja ulkoisten ympäristötekijöiden välillä, mahdollistaen osallistumisen esteiden ja mahdollistajien kokonaisvaltaisen tarkastelun. Tässä tutkimuksessa fPRC-mallin avulla analysoidaan terapeuttien käyttämiä tukimuotoja suhteessa yksilöllisiin (toimintakompetenssi, minäkuva, mieltymykset) ja ulkoisiin (fyysinen ja sosiaalinen ympäristö sekä kontekstuaaliset tekijät) tekijöihin.

Menetelmät

Tutkimus toteutuu kuvailevana laadullisena tutkimuksena. Aineistoina käytetään vuonna 2021 yksilöterapiaa toteuttaville terapeuteille tehdyn kyselyn (n=309) avovastauksia ja kehitysvammaisten lasten ja nuorten vanhemmille tehtyjä haastatteluja (n=16) jotka analysoidaan teorialähtöisellä sisällönanalyysillä. Kumpikin aineisto analysoidaan erikseen, minkä jälkeen näitä eri näkökulmia tarjoavia aineistoja tarkastellaan yhdessä ja muodostetaan synteesi.

Tulokset

Alustavien analyysien perusteella sekä terapeutit että vanhemmat kuvasivat terapeuttien työn painottuvan ensisijaisesti yksilöllisiin tekijöihin, erityisesti lapsen ja nuoren toimintakyvyn valmiuksiin (esim. vuorovaikutus, keskittyminen, hahmottaminen), jotka tukevat osallistumista vapaa-ajan ja harrastustoimintaan. Tuki kohdistui myös perheen yhteisen vapaa-ajan mahdollistamiseen kotona ja lähiympäristössä, kuten leikkimisen, pelailun, sekä ulko- ja sisäliikunnan valmiuksien vahvistamiseen. Osallistumisen tukeminen järjestettyyn

harrastustoimintaan oli harvinaisempaa ja se keskittyi pääasiassa alueellisten harrastusmahdollisuuksien selvittämiseen, sekä perheen ohjaamiseen sopivan harrastuksen pariin.

Pohdinta

Yhdenvertaisen osallistumisen tukeminen lasten ja nuorten vapaa-ajan toimintoihin ja harrastuksiin jää puutteelliseksi, mikäli terapeuttien työ keskittyy vain yksilön toimintakyvyn vahvistamiseen tai harrastusmahdollisuuksien kartoittamiseen. Jotta osallistuminen kodin ulkopuolisiin järjestettyihin harrastuksiin olisi aidosti mahdollista, tulee kuntoutusinterventioiden ulottua myös fyysisen ja sosiaalisen toimintaympäristön esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseen. Tämä tarkoittaa vaikuttamista esimerkiksi harrastustilojen fyysiseen esteettömyyteen, rakenteelliseen syrjintään, yhteisön asenteisiin sekä harrastustoiminnan ohjaamisen käytäntöihin ja osaamiseen. Tällainen moniulotteinen ja inkluusiivinen lähestymistapa edellyttää eri toimijoiden välistä luottamusta ja yhteistyötä, jossa kuntoutuksen asiantuntijat toimivat aktiivisina vaikuttajina osallistumisen mahdollistamiseksi.

Avainsanat: vapaa-aika, harrastustoiminta, lapsi, kuntoutus, terapiat, kehitysvammaisuus

6.9 Responsibility, trust and knowing? – an exploration of decision documents concerning individual arrangements

Mikael Kivelä, University of Helsinki

In Finnish universities granting individual arrangements as reasonable accommodations for people with disabilities is one enactment of the plans and policies promoting non-discrimination and equality. Both legislation and the universities' main funding body, Ministry of Education and Culture, require universities to produce and deliver such policies. However, research as well as our everyday encounters show recurring uncertainty in producing actual equal access and chances of success despite policies of not condoning discrimination of any kind. Thus, this paper is a work in progress motivated by our desire to better understand why individual arrangements have non-trivial problems in reducing systemic unequal treatment.

Our two central concepts 1. assemblage or arrangement (*agencement*) and 2. abstract machine are drawn from *deleuzoguattarian* process philosophy. We augment them with the notion of 3. organisational closure from *luhmannian* theory of social systems. Concerning trust we explore *Floora Ruokonen's* interpretation on what separates trust from other forms of holding someone responsible is "the demand to be taken as a person whose dependence on the trusted person needs to be taken into account as a reason in practical deliberation." (in *Trust : Analytic and applied perspectives*. (2013). BRILL.)

Thus, our research question is: What relations of responsibility and positions of knowing institutional policy decisions outlining individual arrangements lay out for students? Do they include trust?

We examine current publicly available administrative decisions concerning individual arrangements mentioned in the public instructions of Finnish universities. We look at what are the semiotic and praxis-related coordinates the decisions as abstract machines lay out for individual arrangements as

assemblages and what kinds of flows are supposed to produce more equal treatment. Our analyses are informed by involvement with individual arrangements and accessibility in multiple positions. A joint project on student-centered modes of working in collaboration with the Crip Student Organisation and Hisayo Katsui in 2024 is especially important.

We want to mention two tentative results. Firstly, in institution-wide decisions which the each university presents as basis for its individual arrangements, the level of complexity varies from descriptions of procedures of applying for individual arrangements to detailed divisions of responsibilities and labour. All seem to achieve organisational closure. In other words, maintaining control on “this is the way we do individual arrangements in our organisation”. However, more complexity in the assemblage seems to offer more positions and flows for negotiating for more equal access and chances of success. Secondly, trust involving a moral component as outlined by Ruokonen seems to be part of everyday enactment of individual arrangements based on our field observations. At the moment, we are not able to tell whether this has any deliberate connection with the studied policy documents.

Although this paper is an exploration we think we provide some additional insight into current policy documents for people encountering policies of non-discrimination, whether they are making, delivering, receiving, resisting or transforming it.

7 Health Disparities and Social Policy

Chairs:

Niko Eskelinen, University of Turku, INVEST Research Flagship Centre (niko.s.eskelinen@utu.fi)
Sanni Kotimäki, University of Turku, INVEST Research Flagship Centre (sanni.kotimaki@utu.fi)
Maria Vaalavuo, Finnish Institute for Health and Welfare (maria.vaalavuo@thl.fi)

Description:

The causes and mechanisms behind health disparities continue to be a relevant research topic in social and public health sciences. It is particularly problematic to have systematic disparities in the distribution of health problems between different population groups. It is known that in addition to structures, various individual characteristics, social factors, and their interactions determine health and well-being. The connection between health and social factors is also twofold: for example, a higher social status may improve one's health and on the other hand, health problems can determine one's social status.

This working group focuses on examining health inequalities and their determinants from a social health science and social and health policy perspective. Typical research questions in the stream may include, for example, the relationship between the use of social and health services and well-being, or the relationship between socioeconomic factors or social environment and various physical and psychological health indicators.

We hope to receive presentations in which health is examined from the social science or multidisciplinary perspective. The presentations should analyse health disparities in the welfare state context. Especially we hope for empirical and quantitative research methods, but these are not required. Working group meets only on Thursday. Welcome!

Room:

Language Centre sh. 204

Thursday 23.10

Tentative schedule (please note that presenting order may change)

14:00 Opening of the session:

Kamilė Botyriūtė – Health and wellbeing of European students: evidence from EUROSTUDENT VIII

Waseem Haider – Occupational–class trends in diagnosis–specific sickness absence among natives and migrants in Finland

Lotta Lintunen – Mediating Family Background Effects on Early Mental Health and Mortality: A Sibling Correlation Approach

Shrwan Khanal – Healthcare access barriers among Nepali migrants in Finland: An interview-based analysis

Break

Hanne Lamberg – Lapsuusajan haitalliset kokemukset ja matala sosioekonominen asema suomalaisissa perheissä: yhteys ja sen muutokset

Hanna Rinne – *Työttömien ja työllisten väliset erot sairauspäivärahopäivälle siirtymisessä*
Xu Zong – *Railways to Better Minds: The Influence of High-Speed Rail on Cognitive Health Inequalities*

16:30 Closing of the session

Instructions for presenters:

Each presenter will have about 20 minutes in total. Do note that presentations should **last no longer than 12 minutes**, which will leave time for discussion and comments. We kindly encourage you to present in English. You are welcome to use PDF, PowerPoint, or any other format that suits you best. To help us organizing everything smoothly, please send your presentation slides to the session chairs by Wednesday, 22 October, at the latest.

Please also take a look at what others are presenting and familiarize yourself with the abstracts below. We aim for a constructive collegial discussion in a relaxed atmosphere. We will start **at 14:00** and finish by **16:30 at the latest**, with a short break in between. Please note that the tentative order of presentations may still change.

7.1 Health and wellbeing of European students: evidence from EUROSTUDENT VIII

Kamilė Botyriūtė, PhD candidate, the Institute of Sociology at the Lithuanian Center for Social Sciences

Rūta Brazienė, PhD, the Institute of Sociology at the Lithuanian Center for Social Sciences

Young people are a shrinking demographic in Europe, which makes their wellbeing and integration into society more important than ever for the sustainability of welfare states. Yet, European youth are grappling with a range of significant challenges, such as high unemployment rates, financial struggles, long-term health issues, poor mental health, and the difficulty of balancing work with studies. This study leverages data from EUROSTUDENT VIII from 28 countries to examine disparities in student wellbeing and access to institutional support services as well as to explore how socio-economic characteristics influence student wellbeing across European countries.

The early findings raise heightened concerns about student wellbeing in Europe, revealing that between 37% and 58% of students in participating countries report experiencing poor mental wellbeing, compared to much lower rates in the general population. Despite widespread and increasing availability of counselling services, most students remain reluctant to use them, raising questions about the perceived effectiveness of social policy support. Furthermore, among students with study-impairing health conditions, on average, nearly one in four report that support services are insufficient.

In EU countries, growing prosperity, technological development and accessibility of educational services do not increase the level of youth satisfaction and wellbeing. According to EUROSTUDENT wave VIII data, students assess their well-being worse than the youth cohort as a whole. It can be assumed that developed countries have managed to create a high level of prosperity and social freedom, but have not been able to entirely habituate them, as evidenced by the growing dissatisfaction of certain segments of population and the level of mental health issues across the region.

7.2 Occupational–class trends in diagnosis–specific sickness absence among natives and migrants in Finland

Waseem Haider, INVEST Research Flagship, University of Turku

Sickness absence (SA) is a sensitive indicator of health and working conditions; yet, evidence on migrant–native differences remains limited in Finland. Nordic register-based studies have reported higher SA rates among most foreign-born groups in Sweden and among non-Western migrants in Norway, whereas a Finnish study restricted to healthcare workers found lower SA among migrants. Socioeconomic position is strongly linked to SA, with lower occupational classes experiencing higher rates, particularly for musculoskeletal and injury-related causes. However, occupational class differences by diagnostic groups among migrants remain underexplored. We examined these differences in musculoskeletal, mental, and injury-related SA using Finnish register data for all individuals aged 25–64 years from 2005 to 2020. Annual SA prevalence and mean SA days were age-standardised with the direct method. Disparities between occupational classes within each region of origin (2005, 2013, 2020) were estimated using modified Poisson regression for relative risks (RRs) of yearly SA prevalence and negative binomial regression for incidence rate ratios (IRRs) of SA days. In 2020, overall SA prevalence was 11.1%, higher among natives (11.1%) than migrants (6.3%). Among migrants, prevalence was highest for those from Russia/former Soviet Union (7.9%) and refugee-sending countries (7.4%) and lowest among those from Asia (4.4%). The mean number of SA days per person was 7.8 among natives and 4.4 among migrants, ranging from 5.5 (refugee-sending) and 5.2 (Russia/former Soviet Union) to 3.1 (Asia). Across the period, a persistent occupational gradient was observed: upper non-manual employees and entrepreneurs had the lowest SA, while unemployed, manual, and lower non-manual workers consistently had the highest. Among natives, SA among manual workers declined and converged with lower non-manuals by 2020, a pattern mirrored among European and Russia/former Soviet Union migrants. Musculoskeletal SA decreased in all groups but remained concentrated among unemployed and manual workers; mental disorder–related SA increased, especially among unemployed and lower non-manuals; and injury-related SA declined modestly yet persisted among unemployed and manual workers.

7.3 Mediating Family Background Effects on Early Mental Health and Mortality: A Sibling Correlation Approach

Lotta Lintunen, Max Planck – University of Helsinki Center for Social Inequalities in Population Health

Systematic health disparities between population groups remain a critical concern in welfare states, with young people’s mental health diagnoses and early deaths signalling deep social inequalities. This study investigates the pathways by which family background influences such health outcomes before age 25, focusing on the mediating roles of educational trajectory, school performance, and the first neighborhood outside the parental home.

We analyse population-register data covering siblings born between 1975 and 1995 in Finland and link educational attainment, school performance assessments, and residential histories with health records and mortality registers. Using sibling-based models, we test how variation in educational choices, school performance, and the neighborhood of first independent residence mediate the total effect of family background on youth mental health diagnoses and premature death by age 25. Drawing on a novel methodology for decomposing sibling correlations following In & Karlson (unpublished), we estimate sibling models to quantify the total impact of family background on outcomes like mental health diagnosis and early. The intra-class correlation (ICC) serves as a holistic measure of variation explained by shared family and neighbourhood characteristics—including genetics, childhood home conditions, mutual interactions, and local environment. Instead of conventional ‘before-and-after’ regression approaches, we decompose the ICC into direct and indirect (mediated) components. The indirect effect is defined as the product of the sibling correlation in each mediator (educational path, school performance, first neighborhood) and the within-family fixed-effect estimate of the mediator on the health outcome, rescaled to the scale of sibling correlation. This mirrors regression-based mediation analysis but is uniquely suited to capturing unmeasured family background influences pervasive in stratification and health research.

We expect that both educational trajectory and cognitive performance substantially mediate family background effects on early mental health diagnoses and mortality, with the first neighborhood of residence also contributing, especially in urban contexts. We further expect the share of health outcome variance attributed solely to family factors decreases when mediators are introduced, informing us about the mechanisms of mental health issues. By unravelling how educational and residential pathways transmit family background effects to health outcomes, the study advances understanding of health inequalities in welfare states. The sibling correlation decomposition method enables direct comparison of mediating effects across different pathways—and over time or geography—making it highly relevant for policy evaluation. The prospective findings provide actionable knowledge for social and health policy: improving educational opportunities, cognitive skill development, and drawing attention to neighbourhood transitions could mitigate health disparities among young people and break cycles of disadvantage.

7.4 Healthcare access barriers among Nepali migrants in Finland: An interview-based analysis

Shrwan Khanal, University of Helsinki

Despite Finland’s commitment to equal access, disparities remain between migrant and non-migrant populations in healthcare use. While existing studies have primarily examined larger groups such as Russian, Somali, and Kurdish-speaking migrants, the experiences of smaller communities remain underexplored. This study addresses this gap by focusing on Nepali migrants, a relatively small but growing population in Finland.

The research investigates three questions: first, how language proficiency and information access influence Nepali migrants’ ability to use healthcare services; second, how digitalisation affects their engagement with the Finnish healthcare system; and third, how differences in medical culture shape their interactions with healthcare providers.

Data were collected through 27 in-depth interviews conducted between March and July 2023 in the capital region. Thematic analysis revealed several barriers, including limited language skills, information gaps, difficulties with digital healthcare technologies, cultural differences, and experiences of discrimination.

Findings indicate that socio-economic status plays a key role: migrants with higher education, digital literacy, and language competence navigate the system more effectively, while those with fewer resources face greater obstacles. Although digitalisation has expanded service availability, it has also deepened existing inequalities. Many respondents emphasised the continued importance of face-to-face consultations, which not only reflect cultural expectations of physicians as authoritative figures but also provide opportunities for verbal communication that can counterbalance language and digital barriers. It also highlights the reliance on transnational strategies, such as drawing on family networks or using home remedies, which may partially address needs but also pose challenges for both migrants and healthcare providers.

The study shows the limitations of uniform policy approaches that overlook the specific needs of smaller migrant groups. The findings call for more inclusive and participatory policy development that recognises the diverse experiences of minority migrant groups and ensures equitable healthcare access in Finland.

7.5 Työttömien ja työllisten väliset erot sairauspäivärahopäivälle siirtymisessä

Hanna Rinne, Kuntoutussäätiö

Työtön voi saada toimeentulonsa tueksi työttömyystukea, mutta etuutta maksetaan vain niille, jotka ovat työkykyisiä ja valmiita vastaanottamaan työtä. Sairastuttuaan työttömän tulisi hakea sairauspäivärahaa. Vaikka työttömien terveys on keskimäärin heikompi kuin työllisten, he eivät ole useammin sairauspäivärahalla – mutta heidän sairauspäivärahajaksonsa kestävät pidempään (Blomgren & Jäppinen, 2021).

Työttömillä ei ole velvollisuutta ilmoittaa sairauspoissaolosta kuten työllisillä, mikä voi johtaa siihen, ettei etuutta haeta, vaikka siihen olisi oikeus. Etuuden alikäyttö voi johtua informaatio-, stigma- ja transaktiosyistä (Currie, 2004). Sosiaaliturvakomitean mukaan alikäytön taustalla on sekä yksilöön ja yhteiskuntaan liittyviä tekijöitä että sosiaaliturvajärjestelmän rakenteellisia haasteita (Sosiaaliturvakomitea, 2022). Sairauspäivärahan alikäyttö voi johtua mm. tiedon puutteesta sekä työttömillä itsellään että sairauspoissaolotodistuksia kirjoittavilla lääkäreillä, leimautumisen pelosta, etuuden pienuudesta suhteessa hakemisen vaivaan tai huolesta toimeentulon viivästymisestä (Teittinen ym., 2023). Toisaalta sairauspäivärahan etuna on, ettei sen aikana tarvitse osallistua työvoimapalveluihin (Blomgren & Jäppinen, 2021). Alikäyttö vaikeuttaa työkyvyttömyyden ja kuntoutustarpeen tunnistamista (STM, 2017).

Tutkimuksessa tarkastellaan, miten yksilön sosiodemografiset taustatekijät ovat työttömillä yhteydessä sairauspäivärahalle siirtymiseen sen eri diagnooseissa. Lisäksi tarkastellaan sairastavuuden, kuntoutuksen ja erikoissairaanhoidon palveluiden käytön yhteyttä sairauspäivärahalle siirtymiseen. Tavoitteena on myös selvittää, eroavatko työttömät työllisistä. Aineistona on rekisteriaineisto kaikista 16–65-vuotiaista vuoden 2021 lopussa Suomessa asuneista. Heille on liitetty tietoja Kelan, THL:n, ETK:n ja Tilastokeskuksen rekistereistä ajanjaksolta 2019–2023.

Alustavien analyysien mukaan vuoden 2022 tammikuussa työttömiä oli aineistossa 284 107. Heidän sairauspäivärahalle jäämistään seurattiin vuoden 2023 loppuun tai työllistymisen tai eläkkeen alkuun. Työttömistä sairauspäivärahalle jäi 7,3 prosenttia vuoden 2023 loppuun mennessä. Taustatekijöiden yhteyttä sairauspäivärahalle siirtymiseen tarkasteltiin Coxin regressiomallilla. Täydessä mallissa työttömillä matalampi riski sairauspäivärahalle oli miehillä, korkea-asteen koulutuksen suorittaneilla, ulkomaalaistaustaisilla, kaupunkimaisessa kunnassa asuvilla sekä niillä, joilla oli omistusasunto. Riski kasvoi myös iän myötä. Alaikäisillä lapsilla ei ollut merkitystä. Riski oli sitä matalampi, mitä enemmän edellisenä vuonna oli työttömyys- tai työllisyyskuukausia.

Jatkossa tavoitteena on tutkia, onko taustatekijöiden yhteydessä eroja työttömien ja työllisten välillä sekä selvittää eri palveluiden käytön yhteyttä sairauspäivälle siirtymiseen.

7.6 Lapsuusajan haitalliset kokemukset ja matala sosioekonominen asema suomalaisissa perheissä: yhteydet ja sen muutokset

Hanne Lamberg, Laura Mielityinen, Noora Ellonen, Tampere University

Haavoittuvuustekijät kasautuvat usein samoihin perheisiin. Lapsuusajan haitalliset kokemukset ja matala sosioekonominen asema tunnistetaan tutkimuksissa itsenäisiksi riskitekijöiksi, joilla on negatiivisia vaikutuksia yksilöiden hyvinvointiin ja elämäntapaan. Näiden ilmiöiden yhteenkietoutuneisuus on myös tunnistettu erityisesti kansainvälisessä tutkimuksessa.

Tarkastelemme sosioekonominen aseman ja neljän lapsuusajan haitallisen kokemuksen välistä yhteyttä suomalaisissa perheissä rekisteritutkimuksen keinoin. Aineistona käytetään Tilastokeskuksen FOLK-rekisteriaineistoa yhdistettynä poliisin ja terveydenhuollon tietoihin. Tarkastelussa on kaikki syntymäkohortit vuosien 1987 ja 2011 välillä sekä heidän vanhempansa. Sosioekonominen aseman ja haitallisten kokemusten välistä yhteyttä mitataan lasten ollessa 0-10-vuotiaita.

Vanhempien matala sosioekonominen asema määrittyy niin, että vähintään toisella vanhemmista on vähintään kaksi kolmesta seuraavasta: korkeintaan perusasteen koulutus, pitkäaikainen työttömyys ja/tai pitkäaikainen toimeentulotuen tarve. Lapsen kokemat neljä haitallista kokemusta ovat vanhemman vakava päihdeongelma, vanhemman vakava mielenterveysongelma, vanhemman rikollisuus ja vanhemman kuolema. Kiinnostus kohdistuu sekä sosioekonominen aseman ja haitallisten kokemusten väliseen yhteyteen että yhteyden ajalliseen muutokseen. Esityksessä kuvataan tutkimuksen tuloksia.

7.7 Railways to Better Minds: The Influence of High-Speed Rail on Cognitive Health Inequalities

Xu Zong, Helsinki Institute for Demography and Population Health, Faculty of Social Sciences, University of Helsinki, Helsinki, Finland | Max Planck - University of Helsinki Center for Social Inequalities in Population Health, Helsinki, Finland

Cognitive impairment has become a major challenge to health aging all over the world, and evidence shows that transportation infrastructure affects the elderly's cognitive health. However, little is known about the effects of high-speed rail (HSR) on cognitive health. Based on the panel data from 2011 to 2018, this study employs the double machine learning (ML) approach to examine the relationship between HSR and cognitive health among 11,572 middle-aged and aged adults in China. The result shows that the opening of HSR significantly improved global cognition, with an estimated treatment effect coefficient of 0.198 (95% confidence interval, [0.088, 0.309]). The effect of HSR varies in dimensions of cognitive health, only promoting mental intactness rather than episodic memory. The main result remains robust after conducting a series of robustness tests such as introducing instrumental variables, replacing the HSR measurements and ML method. Further analysis shows that HSR has heterogeneous effects on cognitive health across gender, ages, education levels, rural–urban areas, and geographic regions. For instance, HSR has narrowed the cognitive health inequalities between individuals with elementary or middle school education and those with higher education, but widened the gap between rural and urban residents. Additionally, mediation analysis indicates that HSR may enhance cognitive health by reducing PM2.5 exposure, improving individual earnings, and alleviating depressive symptoms. This study provides beneficial insights for China and other countries to develop transportation infrastructure and promote healthy cognitive aging.

8 Luottamuksen paradoksit sosiaali- ja terveydenhuollossa – Paradoxes of trust in the health and social care sector

FI

Työryhmän vetäjät:

Laura Kihlström, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, laura.kihlstrom@thl.fi

Kaisa Kurkela, Vaasan yliopisto, kaisa.kurkela@uwasa.fi

Patrik Nordin, Vaasan yliopisto, patrik.nordin@uwasa.fi

Henna Paananen, Tampereen yliopisto, henna.paananen@tuni.fi

Aino Rantamäki, Vaasan yliopisto, aino.rantamaki@uwasa.fi

Työskentelypäivät:

Torstai 23.10., esitykset 8.1 – 8.4

Perjantai 24.10., esitykset 8.5 – 8.8

Tila:

Päärakennus U4062

Työryhmän kuvaus:

Luottamus voidaan määritellä demokratioiden näkymättömäksi instituutioksi, joka auttaa lujittamaan valtaapitävien ja kansan välistä suhdetta ja legitimoimaan vallankäyttöä (Rosanvallon 2013). Luottamus on herkkä indikaattori yhteiskunnan poliittisille odotuksille ja niihin vastaamisen tavoille, ja sen rapautumista yhteiskunnassa pidetään haitallisena.

Tässä työryhmässä lähestymme luottamusta siihen liittyvien paradoksien kautta. Suomessa tällaisia paradokseja ovat esimerkiksi kansalaisten korkea luottamus julkisiin instituutioihin ja demokratiaan, mutta ei omaan osallisuuteen tai kykyyn vaikuttaa poliittisiin prosesseihin tai julkiseen päätöksentekoon. Luottamuksen tulisi myös olla vastavuoroista, mutta luottavatko päättäjät kansalaisten kykyyn tuottaa päätöksenteon kannalta merkittävää tietoa? Luottamuksen paradoksit heijastuvat lisäksi käynnissä olevaan teknologiseen siirtymään ja julkisen hallinnon muutokseen: siirtyä digipalveluihin sosiaali- ja terveydenhuollossa toisaalta nojaa luottamukseen, mutta myös rapauttaa sitä lisäämällä etäisyyttä julkisen vallan ja kansalaisten välillä (Rosanvallon 2013). Luottamus voidaan liittää myös ontologisen turvallisuuden käsitteeseen, mikä korostaa turvallisuuden muodostamaa vakautta ja luottamusta ympäristöön (Giddens 1984; 1991).

Työryhmässä tarkastelemme yllä mainittujen – tai muiden – luottamuksen paradoksien ilmentymiä, toisintamisia ja haastamisia erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon kontekstissa. Toivomme työryhmään menetelmällisiä, teoreettisia ja analyttisiä esitelmiä luottamuksesta, joilla on kytkös sosiaali- ja terveydenhuoltoon, ja joissa pohditaan esimerkiksi seuraavia kysymyksiä: Kuka on ”me”, kun puhumme luottamuksesta? Onko luottamuksesta tullut pohjoismaisessa keskustelussa eräänlainen ”maaginen käsite”, ja mitä seuraamuksia tällä on (Bentzen ym. 2024)? Millä tavoin kansalaisten terve epäluottamus valtaa ja hallintoa kohtaan voi synnyttää myös uudenlaisia osallistumisen muotoja ja kansalaisaktivismia? Minkälaisin menetelmin ja käytäntein voidaan lisätä kansalaisten luottamusta sosiaali- ja terveydenhuoltoon, ja minkälaisia rajoitteita tällainen työ kohtaa? Miten luottamuksen ”kriisi” on yhteydessä demokratian kriisiin ja millä tavoin se näyttäytyy sosiaali- ja terveydenhuollossa?

Kannustamme työryhmän esittäjiä miettimään luottamusta laajasti; ei vain automaattisesti positiivisena asiana vaan myös tasapainoa edellyttävänä ilmiönä. Ryhmän kielinä ovat suomi, ruotsi ja englanti.

EN

Chairs:

Laura Kihlström, Finnish Institute for Health and Welfare, laura.kihlstrom@thl.fi

Kaisa Kurkela, University of Vaasa, kaisa.kurkela@uwasa.fi

Patrik Nordin, University of Vaasa, patrik.nordin@uwasa.fi

Henna Paananen, Tampere University, henna.paananen@tuni.fi

Aino Rantamäki, University of Vaasa, aino.rantamaki@uwasa.fi

Working days:

Thursday October 23

Friday October 24

Room:

Main Building U4062

Description:

Trust can be understood as an invisible institution within democracies—an essential element that strengthens the relationship between those in power and the people. Trust serves to legitimize the exercise of power (Rosanvallon, 2013) and is an indicator of political expectations and their fulfillment. The erosion of trust is widely regarded as detrimental to societal cohesion.

In this working group, we explore trust through the lens of its inherent paradoxes. In the context of Finland, for example, one such paradox is the coexistence of citizens' high trust in public institutions and democracy, alongside a lack of confidence in their own participation or ability to influence political processes. While trust is ideally reciprocal, we must also ask: do decision-makers trust citizens' capacity to generate knowledge that is meaningful for policymaking? These paradoxes are further complicated by ongoing technological transformations and the evolution of public administration. For instance, the digitalization of social and healthcare services both depends on trust and simultaneously risks undermining it by increasing the perceived distance between authorities and citizens (Rosanvallon, 2013). Trust is also closely tied to the concept of ontological security, which emphasizes the sense of stability and trust in one's environment (Giddens, 1984; 1991).

This group will examine how such paradoxes of trust manifest, are reproduced, and are challenged—particularly in the context of social and healthcare services. We welcome methodological, theoretical, and analytical contributions that engage with trust, especially in relation to questions such as: Who constitutes the “we” when we speak of trust? Has trust become a “magic concept,” and what are the implications of this (Bentzen et al., 2024)? How might citizens' distrust in power and administration give rise to new forms of participation and civic activism? What methods and practices can foster trust in social and healthcare services, and what are their limitations? How is the so-called “crisis of trust” linked to the broader crisis of democracy, and how does this connection manifest in the realm of social and healthcare?

We encourage presenters to approach trust not merely as an inherently positive phenomenon, but as one that requires careful balance and critical reflection. The working group will accept presentations in Finnish, Swedish, and English.

8.1 Luottamuksen paradoksit vankien sosiaalityössä: Kokemusasiantuntijoiden näkökulmia rikollisuudesta irrottautumisen tukemisessa

Janika Lindström & Teemu Rantanen
Laurea Ammattikorkeakoulu

Vangeilla on usein moninaisia sosiaalisia ja terveydellisiä haasteita, jotka edellyttävät tukea jo vankeusaikana ja erityisesti vapautumisvaiheessa. Aiemmat tutkimukset osoittavat, että vapautuvat vangit jäävät usein vaille tarvitsemiaan sosiaalityön palveluita. Yhtenä keskeisenä haasteena on vankien vähäinen luottamus viranomaisia kohtaan. Luottamus tai sen puute vaikuttaa ratkaisevasti siihen, miten yksilö kykenee irrottautumaan rikollisuudesta ja kiinnittymään yhteiskuntaan. Tunnustus ja luottamus muilta ihmisiltä voivat toimia identiteettimuutoksen katalysaattoreina.

Sosiaalityön ammattilaiset ovat koulutettuja arvioimaan vapautuvien vankien tilanteita sekä riskien että tuen näkökulmasta. Kuitenkin, jos asiakasta lähestytään ensisijaisesti kohteena, luottamuksen rakentuminen voi estyä ja yhteiskuntaan integroituminen vaikeutua. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan vankien parissa tehtävää sosiaalityötä kokemusasiantuntijoiden näkökulmasta, keskittyen erityisesti luottamuksen rakentumisen edellytyksiin ja esteisiin.

Tutkimuksessa tarkastellaan, miten sosiaalityö voi edistää rikollisuudesta irrottautumista ja yhteiskuntaan kiinnittymistä luottamusta vahvistaen. Teoreettisena viitekehyksenä toimii rikollisuudesta irrottautumiseen keskittyvä desistanssitutkimus sekä realistiseen vaikuttavuusarviointiin pohjautuva CAIMeR-teoria (context, actors, instruments, mechanisms, results), jossa erityisesti vaikuttavien mekanismien analyysi on keskiössä. Aineisto koostuu 14 puolistrukturoidusta haastattelusta, joissa rikostaustan omaavat kokemusasiantuntijat kuvaavat kokemuksiaan vapautumisvaiheen sosiaalityöstä.

Tutkimus tunnistaa rikollisuudesta irrottautumista tukevia mekanismeja, kuten vankilan kuntouttavilla osastoilla saadun tuen, järjestöjen tarjoaman vertaistuen sekä kunnallisen sosiaalityön kontrollin päihitteettömyyttä edistävän vaikutuksen. Kokemusasiantuntijat hahmottavat sosiaalityön laajasti, sisältäen sosiaalityön ammattilaisten tekemän työn lisäksi rikosseuraamuslaitoksen tukitoimet, vertaistuen sekä kuntoutuksen eri muodot.

Analyysi tuo esiin luottamuksen paradoksin: rikosseuraamusjärjestelmän toimenpiteet koetaan usein hyväksyttävämmiksi kuin vapautumisen jälkeinen sosiaalityön kontrolli. Vapautumisen hetkellä yksilö voi olla samanaikaisesti haavoittuva ja motivoitunut, mutta epävarma suhteessaan viranomaisiin. Tällöin sosiaalityön kontrollitoimet, kuten päihitteettömyyden valvonta, voivat herättää epäluottamusta, ellei niiden tarkoitusta ja tavoitteita viestitä selkeästi ja luottamusta rakentavasti.

Vertaisverkostojen ja kokemusasiantuntijoiden tarjoama tuki voi vahvistaa rikoksettomaa elämää tähtäävää identiteettimuutosta ja lisätä luottamusta yhteiskuntaan. Tulokset osoittavat, että rikollisuudesta irrottautuminen edellyttää tasapainoa tuen, kontrollin ja vertaistuen välillä. Sosiaalityön roolina on yhdistää nämä elementit asiakaslähtöisesti ja sensitiivisesti. Luottamuksen

rakentaminen vaatii kykyä tunnistaa yksilölliset haasteet ja tarjota realistisia, motivoivia reittejä yhteiskuntaan integroitumiseen.

Tutkijat:

Janika Lindström
YTT
lehtori
Laurea-ammattikorkeakoulu

Teemu Rantanen
VTT, dos
yliopettaja
Laurea-ammattikorkeakoulu

Tutkimushanke: Monitoimijainen sosiaalityö vankilasta vapautuvan tukena digitalisoituvassa yhteiskunnassa (VAPAA-hanke, 2024-2025), STM.

8.2 Humanoidirobotteihin liittyvät eettiset näkökulmat hoivakodeissa – odotukset ja todellisuus

Hilla Kiuru, Jyväskylän yliopisto
Paula Vasara, Jyväskylän yliopisto
Heli Valokivi, Jyväskylän yliopisto
Sirpa Kannasoja, Jyväskylän yliopisto
Päivi Rasi-Heikkinen, Lapin yliopisto
Salla Jarske, Tampereen yliopisto
Aino Ahtinen, Tampereen yliopisto

Väestön ikääntyessä teknologialta odotetaan ratkaisuja hoivan kriisiin. Sen nähdään parantavan hoivaa, tuovan säästöjä ja tehostavan talouskasvua. (Neven & Peine 2017.) Sosiaalisia robotteja voidaan pitää yhtenä tällaisena teknologiana, jolla lisätään hoivaa hoivakodeissa. Vaikka teknologiaan suhtaudutaan lupauksena, tätä ei aina pystytty lunastamaan esimerkiksi teknisten haasteiden vuoksi.

Tässä tutkimuksessa tarkastelemme ihmisen kaltaisia robotteja, humanoidirobotteja, hoivakodeissa ja ikääntyneiden niihin liittämiä eettisiä kysymyksiä. Aineistoina käytämme MediaRoboLit 65+-hankkeessa kerättyä kyselyaineistoa humanoideihin liittyvien asennekysymysten osalta ja hoivakodeista kerättyä aineistoa (havainnointipäiväkirjat, litteraatiot ja hoitajien haastattelut) humanoidirobotti Furhatiin liittyen. Hoivakotiaineisto on kerätty Robotour for Seniors-työpajoissa, joissa hoivakodeissa asuvat ikääntyneet tutustuivat sosiaaliin robotteihin (Ahtinen et al. 2025). Kysymme tutkimuksessamme: Miten yli 65-vuotiaat suhtautuvat humanoidirobotteihin ja niiden eettiseen hyväksyttävyyteen? Ja, minkälaisia eettisiä näkökulmia syntyy, kun humanoidirobotti viedään hoivakotiin?

Kummassakin aineistossa humanoidirobotteihin asennoiduttiin ristiriitaisesti. Kyselyaineistossa humanoidirobottien kehittämiseen suhtauduttiin varovaisen kielteisesti, ja hoivakodeissa Furhat-

robottia saatettiin pitää outona, epäluotettavana, toimimattomana tai siihen suhtauduttiin välinpitämättömästi. Samalla eläimenkaltaiset robotit ovat saaneet positiivisemmän vastaanoton.

Onkin tärkeää tarkastella sitä, mitä roboteilta odotetaan, niihin liittyviä eettisiä näkökulmia ja sitä, vastaavatko humanoidirobotit siihen tarpeeseen, mitä hoivakodeissa on. Humanoidirobottien hyödyntämiseen liittyy myös robottilukutaidon käsite (Rasi-Heikkinen et al. 2024), kun pohditaan sitä, minkälaisia taitoja tarvitaan vuorovaikutuksessa robottien kanssa. Ylipäättään, nykyisten humanoidien hyödyntäminen vaatii teknistä osaamista, mikä voi lisätä hoitohenkilökunnan vastuita.

8.3 Täyttääkö sosiaalipalvelulain yhteisöllinen asuminen lupauksensa? Pilottitutkimuksen tuloksia

Kirsi E. Keskinen¹, Outi Jolanki², Anniriikka Rantala², Essi-Mari Tuomola¹, Tiia Kekäläinen³

¹Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä

²Tampereen yliopisto, Tampere

³Laurea-ammattikorkeakoulu, Vantaa

Suomen vanhuspalvelulaissa (980/2012) annetaan lupaus, jonka mukaan yhteiskunta vastaa iäkkäiden henkilöiden palvelutarpeisiin. Viime vuosina Suomessa kuten monissa muissakin Euroopan maissa on toteutettu niin sanottua paikallaan ikääntymisen politiikkatavoitetta (ageing in place). Taustalla on tärkeä ajatus siitä, että iäkkäillä ihmisillä on oltava oikeus asua kotonaan silloinkin, kun terveys heikkenee ja avun ja hoivan tarve lisääntyy. Käytännössä tavoite on näkynyt ympärivuorokautisen hoivan paikkojen vähentämisenä ja tavoitteena lisätä kotiin saatavia palveluita. Kuitenkin viimeaikaisten tietojen valossa kotihoidon saatavuudessa ja kattavuudessa on edelleen suurta alueellista vaihtelua. Edellä mainittujen muutosten lisäksi niin sanotusta tavallisesta palveluasumisesta on luovuttu ja sitä korvaamaan on luotu 'yhteisöllisen asumisen' asumispalvelukonsepti. Vuoden 2023 alussa voimaan tullessa sosiaalihuoltolain (1301/2014) muutoksessa ikääntyneiden ihmisten asumistarpeisiin vastaaviksi palvelumuodoiksi määritettiin yhteisöllinen asuminen ja ympärivuorokautinen palveluasuminen. Lakitekstissä (790/2022) ”yhteisöllisellä asumisella tarkoitetaan hyvinvointialueen järjestämää asumista esteettömässä ja turvallisessa asumisyksikössä, jossa henkilön hallinnassa on hänen tarpeitaan vastaava asunto ja jossa asukkaille on tarjolla sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa.” Yhteisöllinen asuminen on siten suunnattu henkilöille, joille kotihoidon palvelut eivät ole riittäviä, mutta jotka eivät täytä kriteereitä ympärivuorokautiseen hoivapaikkaan. Yhteisöllisen asumispalvelun konseptia luonnehtii odotus siitä, että asumisympäristö ja asukkaiden keskinäinen sosiaalinen kanssakäyminen tukevat asukkaan hyvinvointia ja toimintakykyä. Lisäksi henkilökunnan määrä on vähäisempi kuin aiemmassa niin sanotussa tavallisessa palveluasumisessa ja ympärivuorokautisessa asumisessa.

Tässä puheenvuorossa esitämme alustavia tuloksia Mielen hyvinvointi ja asumispalvelujen ympäristö (MAY) -hankkeen pilottitutkimuksesta, jossa tarkastelemme Keski-Suomen hyvinvointialueella yhteisölliseen asumisen yksiköiden asukkaiden hyvinvointia ja osallistumista asumisyksikön toimintoihin. Hankkeessa keräsimme aineistoa yhteisöllisen asumisen asumispalveluyksiköiden asukkailta kyselylomakkeilla (n=13), jotka täytettiin kasvokkain tutkittavaa haastatellen, ja kävelyhaastatteluilla (n=12). Asumispalveluyksiköistä yksi oli uusi, rakennettu yhteisöllisen asumisen yksiköksi, ja kuusi oli pidempään muun tyyppisinä

asumispalveluyksiköinä toimineita mutta vuoden 2023 alussa yhteisöllisen asumisen yksiköksi muutettuja yksiköitä.

Esityksessä kerromme havainnoistamme yhteisöllisen asumisen yksiköiden toiminnasta niiden kahden ensimmäisen toimintavuoden (2023–24) ajalta perustuen kerättyyn aineistoon ja Keski-Suomen hyvinvointialueelta taustatiedoiksi saatuihin tietoihin yksiköiden toiminnasta. Lisäksi reflektioimme esityksessä tutkimusprosessin etenemistä ja tarkastelemme mm. kohtaamiamme haasteita tutkimuksen toteutuksessa. Tiedetään, että asumispalveluita tarvitsevat iäkkäät ihmiset ovat yhä huonokuntoisempia, ja tämä näkyi myös pilottitutkimuksen aineistonkeruussa. Pilottitutkimuksen pohjalta heräsi kysymys, onko yhteisöllisen asumisen tuominen osaksi asumispalveluita tehty hoivapalveluita tarvitsevan iäkkään väestön toimintakykyisyys huomioiden. Toisin sanoen, ovatko yhteisölliseen asumiseen ohjautuvat henkilöt toimintakyvyltään sellaisia, jotka pystyvät itsenäisesti osallistumaan sosiaaliseen toimintaan tai ylipäättään selviytyvät yhteisöllisen asumisen tarjoaman hoivan ja palveluiden varassa. Esitys osallistuu keskusteluun siitä, voiko yhteisöllinen asuminen tarjota toimivan vaihtoehdon hoivatarpeisiin vastaamiseen vai muodostuuko siitä rakenteellinen kompromissi, joka edelleen horjuttaa luottamusta palvelujärjestelmään ja vanhuspalveluihin.

8.4 Etnografian hyödyntäminen sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimuksessa: luottamuksen rakentumisen tarkastelu kolmessa tapaustutkimuksessa

Laura Kihlström, erikoistutkija, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

Vuokko Härmä, erikoistutkija, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

Tässä artikkelissa tarkastelemme etnografian hyödyntämisen mahdollisuuksia, edellytyksiä ja haasteita suomalaisessa terveydenhuollon tutkimuksessa, keskittyen erityisesti luottamuksen teemoihin. Artikkeliperustuu kokemuksiimme etnografisesta aineistonkeruusta kolmessa eri tutkimushankkeessa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella.

Etnografisella työotteella on tieteenhistorialliset juuret antropologiassa ja sosiologiassa. Laadullisena tutkimusmenetelmänä se viittaa aineistonkeruuseen, jossa tutkija havainnoi ja osallistuu ihmisten arjen tilanteisiin pyrkien ymmärtämään heidän kokemuksiaan, käytäntöjään ja merkityksenantojaan sisältäpäin. Etnografian vahvuutena on pidetty ihmislähtöisyyttä, jota on peräänkuulutettu haastamaan perinteisesti järjestelmä- ja numerokeskeistä, terveysjärjestelmien ja terveydenhuollon tutkimusta (Topp 2021; Kihlström 2024).

Etnografian hyödyntämisellä sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimuksessa on kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa pitkät juuret. Etnografiaa on viimeisten vuosikymmenien aikana suunnattu myös enenevästi ”lähellä kotia” oleviin aiheisiin, kuten terveyspolitiikan, reformien ja järjestelmien tutkimukseen ihmisten elettyjen kokemusten kautta. Suomessa ja muualla Pohjoismaissa etnografisten menetelmien käyttöönotto on jäänyt kuitenkin verrattain marginaaliseksi (Closser et al., 2024; Ingestad & Talle 2009; Lämsä 2013; Lunkka ym. 2024). Osittain vanhentuneet oletukset kenttätöön hitaudesta ja tutkimuslokaation etäisyydestä saattavat hidastaa etnografian laajempaa hyödyntämistä sosiaali- ja terveydenhuollon kontekstissa.

Tässä artikkelissa esitellään kolme vuosien 2023–2025 välillä toteutettua tutkimushanketta, joissa on hyödynnetty etnografista työtettä. Etnografiassa luottamus on keskeinen tutkimuskohde, jonka ilmentymistä tarkastellaan ihmistenvälisen vuorovaikutuksen, yhteisten käytäntöjen ja rakenteiden

välisenä ilmiönä. Lisäksi tutkittavien luottamus tutkijoita kohtaan on työn edellytys. Etnografinen tieto myös monipuolistaa luotettavaa tietopohjaa. Alustavat tuloksemme jäsentyvät luottamuksen teeman ympärille seuraavasti:

1) Etnografian mahdollisuudet tutkia luottamusta terveydenhuollon ja palvelujärjestelmän kontekstissa asiakkaan ja ammattilaisten näkökulmasta, (2) Luottamuksen rakentamisen välttämättömyys ja sen hankaluudet, jännitteet ja siinä onnistumiset etnografisessa kenttätyössä (3) Luottamuksen institutionaalinen ulottuvuus eli etnografisen tutkimuksen tuottaman tiedon luotettavuus ja arvo.

Kokemuksemme kolmesta tutkimushankkeesta toimii keskustelunavauksena ja menetelmällisenä pohdintana siitä, millä tavoin etnografiaa voitaisiin hyödyntää laajemmin sosiaali- ja terveydenhuollon soveltavassa tutkimuksessa ja minkälaisia rajoitteita etnografinen työ kohtaa.

8.5 Neuvonpitoa päätöksenteon rajapinnoilla – johtajien ja poliitikkojen välinen luottamus hyvinvointialueilla

Tuomo Kokkonen, Jyväskylän yliopisto

Ulla Kekäläinen, Itä-Suomen yliopisto

Kati Närhi, Jyväskylän yliopisto

Esitys perustuu hyvinvointialueilla tapahtuvaa johtamista analysoivaan artikkelikäsikirjoitukseen. Sen aineistona on keväällä 2024 kahdella hyvinvointialueella tehdyt poliittisten luottamushenkilöiden ja sosiaalihuollon johtajien haastattelut. Teoreettisesti tarkastelu nojautuu duaali- tai kaksoisjohtamisen käsitteeseen, jolla tarkoitetaan poliittisten luottamushenkilöiden ja johtajien yhteistyötä johtamisessa ja päätöksenteossa. Tähän saakka kaksoisjohtamista koskevan tutkimuksen pääasiallisena kohteena on ollut kuntajohtaminen, mutta käsite soveltuu hyvin myös hyvinvointialueiden johtamisen ja päätöksenteon tutkimiseen.

Kaksoisjohtamista koskeva tutkimuksessa kiinnitetään huomio formaaleihin ja epäformaaleihin rakenteisiin, jotka määrittävät eri ryhmien eri ryhmien välistä luottamusta ja yhteistyötä johtamisessa. Yhteistyön kannalta tärkeitä sisäisiä edellytyksiä ovat mm. toimijoiden keskinäinen riippuvuus, vakiintuneet toimintatavat sekä tavoitteiden yhteinen omistajuus. Ulkoisia tekijöitä ovat toimijoiden ja organisaation historia, selkeät ammatilliset roolit personalliset tekijät kuten esimerkiksi tapa olla vuorovaikutuksessa. Myös dialogisuus ja yhteinen tiedonmuodostus on rakentaa luottamusta kaksoisjohtamisessa. Luottamuksen riskeiksi on puolestaan tunnistettu epätydyttävät toimintatavat ja käytännöt sekä kriisitilanteet. Luottamuspula voi syntyä myös epäonnistuneen taloudenhoidon, henkilöstöjohdon puutteiden, tai autoritäärisen käytöksen ja huonon keskusteluilmapiirin vuoksi. Myös heikko yhteydenpito kuntalaisiin sekä tietojen salailu luottamushenkilöiltä heikentää heikentämään luottamusta.

Kaksoisjohtamisen perusrakenne on periaatteessa hyvin samanlainen kunnissa ja hyvinvointialueilla. Kummassakin päätöksenteko tapahtuu johtavien viranhaltijoiden ja edustuksellisessa valittujen poliittisten luottamushenkilöiden välillä. Hyvinvointialueet ovat kuitenkin monessa suhteessa haastavampia konteksteja kaksoisjohtamiselle kuin kunnat. Kunnissa luottamus johtavien viranhaltijoiden ja poliittisten päättäjien välillä on tyypillisesti rakentunut pitkäaikaisissa yhteistyösuhteissa. Hyvinvointialueiden historia on puolestaan lyhyt ja

hyvinvointialueet ovat alueellisesti vielä muotoaan hakevia kokonaisuuksia, mikä on omiaan tuomaan jännitteitä niin viranhaltijoiden kuin poliittisten päättäjienkin toimintaan. Lisäksi hyvinvointialueiden tyypillisesti haasteellinen taloustilanne vaikeuttaa johtamista. Hyvinvointialueilla myöskään ole verotusoikeutta kuten kunnilla on, ja niihin kohdistuva valtionohjaus on myös tiukkaa. Itsehallintoa kaventavan tiukan valtionohjauksen vuoksi onkin syytä pohtia, onko hyvinvointialueilla tapahtuva kaksoisjohtaminen lopulta valtiovallan ohjauksen tahdittamaa kolmoisjohtamista?

Haastatteluaineistosta tehdyt havainnot kertovat siitä, että hyvinvointialueiden päätöksentekoprosesseihin sisältyy paljon epäluottamusta synnyttäviä tilanteita, mutta myös pyrkimystä luottamuksen ja yhteistyön rakentamiseen. Sekä johtajat että poliittiset päätöksentekijät toimivat tilanteissa, joissa suhteita toiseen osapuoleen vielä rakennettiin, eikä henkilökohtaisiin suhteisiin perustuva luottamus ollut rakentunut. Tämä heijastui myös kokemuksiin päätöksenteon kannalta keskeisen tiedon saamisesta. Niin johtajat kuin poliittiset päättäjät kokivat myös, ettei toinen osapuoli hahmottanut hyvinvointialueen tilanteen kokonaisuutta. Johtajien mielestä poliittiset päättäjät lähestyivät päätöksentekoa kotikuntansa intresseistä käsin. Poliittiset päätöksentekijät taas kokivat, että johtajat ajavat 'siiloutuneesti' oman vastualueensa asiaa hyvinvointialueen hyvinvointialueella. Osaltaan haastatteluaineistosta saatuja tuloksia sävyttää myös se, että haastatellut johtajat olivat sosiaalihuollon johtajia. Kummankin haastatellun ryhmän – johtajien ja poliittisten päätöksentekijöiden – mielestä hyvinvointialueiden päätöksenteko on terveydenhuoltokeskeistä, mikä näkyy jopa siinä, että kokouksissa ja seminaareissa terveydenhuollon asioita käsitellään ajallisesti pitempään kuin sosiaalihuoltoa.

Tiukka valtionohjaus ja siihen liittyvä taloudellinen niukkuus näyttäisi kuitenkin vaikuttavan hyvinvointialueiden johtajien ja poliittisten päätöksentekijöiden väliseen luottamukseen paradoksaalisella tavalla ristiriitaisesti. Yhtäällä ne asettavat hyvinvointialueiden päätöksenteon tilanteeseen, jossa hyviä vaihtoehtoja ei ole ja henkilösuhteet johtajien ja luottamushenkilöiden välillä kiristyvät. Tällöin esimerkiksi oikean ja ajantasaisen tiedon saaminen saattaa nousta luottamusta rapauttavaksi kysymykseksi. Toisaalta hyvinvointialueisiin kohdistuva paine on omiaan pakottamaan luomaan yhteishenkeä eri hyvinvointialueiden päätöksenteon osapuolten välillä. Keskeinen ongelma on kuitenkin hyvinvointialueiden organisaatioiden koko. Vaikka ylimpien johtavien viranhaltijoiden ja aluehallituksen yhteistyö olisikin hyvää, niin luottamuksen ulottaminen keski- ja alemman tason johtoon ja aluevaltuustoon on haastavaa.

8.6 Käytössä mutta käsittämätön: Lastensuojelun paradoksaaliset teknologiat

Samuel Salovaara

Lapin yliopisto

samuel.salovaara@ulapland.fi

Tutkimus tarkastelee lastensuojelun digitalisaatiota ja siihen liittyviä paradokseja. Sosiaali- ja terveydenhuollon teknologioihin investoidaan vuosittain huomattavia määriä julkisia varoja vahvassa uskossa siihen, että teknologian avulla voidaan tehostaa toimintaa ja investoinnit maksavat lopulta itsensä takaisin. Tämä luottamus on kuitenkin paradoksaalista, sillä tutkimusten mukaan huomattava osa teknologisista hankkeista epäonnistuu saavuttamaan niille asetettuja tavoitteita (Alami, 2016). Samalla teknologioiden toteutuneiden hyötyjen arviointiin ja pitkäaikaisvaikutusten tutkimiseen käytetään vain vähän resursseja.

Tutkimus lähestyy teknologian kyvykkyyteen liittyvää luottamusta sosioteknisten kuvitelmien käsitteen kautta (Jasanoff & Kim, 2009). Sosiotekniset kuvitelmat viittaavat jaettuihin visioihin ja pyrkimyksiin, jotka muovaavat yhteiskunnallisia ja teknologisia muutoksia. Sosiotekniset kuvitelmat paljastavat toivottavien ja mahdollisten tulevaisuuksien hahmottamistapoja sekä niihin liittyviä jännitteitä ja paradokseja. Soveltamalla sosioteknisten kuvitelmien käsitettä tutkimuksessa tarkastellaan niitä oletuksia, odotuksia ja institutionaalisia logiikkoja, jotka muovaavat lastensuojelun digitalisaatiota.

Tutkimuksen empiirinen aineisto koostuu CHILD-SOCNET-hankkeessa kerätyistä haastatteluista (N=21), jotka on tehty lastensuojelun esihenkilöiden ja ICT-asiantuntijoiden kanssa kolmella hyvinvointialueella. Analyysissä yhdistetään sosiaalisen verkostanalyysin metodologiaa sekä laadullista sisällönanalyysiä, mikä mahdollistaa teknologisten infrastruktuurien rakenteellisten ja tulkinnallisten ulottuvuuksien tarkastelun.

Alustavat tulokset paljastavat merkittäviä alueellisia eroja teknologisissa infrastruktuureissa sekä toisistaan poikkeavia ja osin paradoksaalisia käsityksiä teknologisista mahdollisuuksista. Toisaalla tekniset yhteydet saattavat puuttua kokonaan ja toisaalla teknologia on olemassa, mutta ei käytössä. Alustavat tulokset havainnollistavat, kuinka teknologiset ratkaisut samanaikaisesti mahdollistavat ja rajoittavat monialaista yhteistyötä sekä miten sosiotekniset kuvitelmat (tai niiden puuttuminen) ohjaavat lastensuojelujärjestelmän digitalisaation kehitystä. Tutkimus edistää kriittistä ymmärrystä lastensuojelun teknologisesta kehityksestä ja informoi sosiaalipoliittista päätöksentekoa korostamalla eettisesti perusteltujen, näyttöön pohjautuvien teknologiainvestointien tarvetta.

Lähteet:

Alami, A. (2016). Why Do Information Technology Projects Fail? *Procedia Computer Science*, 100, 62–71. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2016.09.124>

Jasanoff, S., & Kim, S.-H. (2009). Containing the Atom: Sociotechnical Imaginaries and Nuclear Power in the United States and South Korea. *Minerva*, 47(2), 119–146. <https://doi.org/10.1007/s11024-009-9124-4>

8.7 Kokemukset terveystalvveluista kriisinkestävyyden vahvistajana ja heikentäjänä

Mikko Värttö, Tampereen yliopisto
mikko.vartto@tuni.fi

Luottamuksella on merkittävä rooli erilaisten kriisien hoitamisessa. Erityisesti Suomessa omaksuttu kokonaisturvallisuuden malli, joka edellyttää laaja-alaista yhteistyötä eri toimijoiden välillä, on erittäin riippuvainen luottamuspääomasta (Heino & Houtsonen 2022). Luottamus auttaa hallitsemaan toimintaympäristöön ja tulevaisuuteen liittyviä epävarmuuksia ja riskejä luomalla toimintaan vakautta, varmuutta ja ennustettavuutta. Erityisesti monimutkaisissa ja epävarmoissa toimintaympäristöissä, kuten kriisitilanteissa, eri toimijoiden välisellä luottamuksella on merkittävä rooli tilanteen hoitamisessa. Konkreettisesti luottamus voi heijastua muun muassa siihen, kuinka innokkaasti eri toimijat jakavat tietoa keskenään ja kuinka luottavaisesti ne suhtautuvat toistensa jakamaan tietoon.

Suomalainen varautuminen ja kriisikestävyys joutuivat testiin koronapandemian aikana 2020–2022. Huolimatta haasteista, joita koronapandemian hoitoon liittyi, Suomen terveydenhuoltojärjestelmä selvisi terveyskriisistä kuitenkin suhteellisen hyvin. Tämä näkyy muun muassa laajana rokotuskattavuutena moniin muihin Euroopan maihin verrattuna. Myös monien kyselytutkimusten mukaan kansalaisten tyytyväisyys ja luottamus terveydenhuoltojärjestelmään säilyi suhteellisen korkealla koko pandemian ajan. Toisaalta pandemian ja pandemiatoimien vaikutukset jakautuivat hyvin epätasaisesti eri ryhmien kesken. Eriarvoisuuden ja epäoikeudenmukaisuuden kokemuksilla voi olla vaikutusta terveydenhuoltojärjestelmään ja muihin yhteiskunnan instituutioihin kohdistuvaan luottamukseen.

Tutkimuksessa tarkastellaan kansalaisten kokemuksia pandemian hoidosta sekä eri toimijoista, joiden vastuulla pandemian hoito on Suomessa ollut. Tutkimus toteutuu osana Valtioneuvoston rahoittamaa Pandemian opit (PAKO)-hanketta. Aineisto pohjautuu syksyllä 2025 kerätylle kyselyaineistolle, joka kartoittaa pandemiakokemusten lisäksi myös vastaajien kokemuksia eriarvoisuuden kokemuksista erilaisten yhteiskunnallisten palveluiden (ml. terveystalveluiden) käyttäjinä. Näiden kysymyksien tarkoituksena on kartoittaa, kuinka tasaisesti pandemian sekä pandemiatoimien haitat jakautuivat eri ryhmien välillä.

Tutkimus pyrkii vastaamaan muun muassa näihin kysymyksiin: *Miten pandemia vaikutti kansalaisten luottamukseen terveydenhuoltojärjestelmää kohtaan? Vahvistiko pandemia eriarvoisuuden kokemuksia haavoittuvien ihmisryhmien keskuudessa? Voivatko eriarvoisuuden kokemukset heikentää luottamusta terveydenhuoltojärjestelmään ja sen kykyyn selviytyä mahdollisista tulevista kriiseistä?* Tutkimuksen hypoteesina on, että negatiiviset kokemukset pandemianhoidosta sekä eriarvoisuudesta heijastuvat vastaajien luottamukseen erilaisia yhteiskunnallisia instituutioita kohtaan. Erityisenä huomionkohteena tutkimuksessa tulee olemaan terveydenhuoltojärjestelmää kohdistuva luottamus, sillä se korostuu erityisesti pandemioiden tapaisten terveystalveisien hoidossa.

Lähteet:

Heino, O. & Houtsonen, J. (2022). Luottamuksen käsite kriittisen tarkastelun kohteena. Teoksessa: A. Jäntti, A.-A. Kork, K. Kurkela, U. Leponiemi, H. Paananen, & L.-M. Sinervo (Toim.) Hallinnon tutkimuksen tulevaisuus. Vastapaino.
<https://doi.org/10.58181/VP9789517689953>

8.8 Uhriutumisen kulttuuri ja epäluottamus: Sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden rooli kulttuurisessa murroksessa

Minttu Tikka, THL, minttu.tikka@thl.fi

Johanna Sumiala, Helsingin yliopisto, johanna.sumiala@helsinki.fi

Tässä esityksessä tarkastellaan luottamusta ja epäluottamusta uhriutumisen näkökulmasta 2020-luvun Suomessa, ja kysytään kuinka sosiaali- ja terveydenhuollon toimijat tunnistavat ja käsittelevät uhriutumista kulttuurisena ilmiönä. Tutkimuksen lähtöoletuksena on, että uhriutuminen tämän päivän digitaalisesti saturoituneessa mediayhteiskunnassa horjuttaa luottamusta sen keskeisiin instituutioihin kuten terveyden ja turvallisuuden parissa työskenteleviin yhteiskunnallisiin

toimijoihin (ks. Campbell & Manning 2018; Fassin & Rechtman 2009; Banet- Weiser 2019; Chouliaraki 2021, 2024).

Lilie Chouliarakin (2024) mukaan uhriksi asettuminen on aina vallan tavoittelua ja siten poliittinen teko. Kyse on kamppailusta siitä, kenellä on oikeus tulla suojelluksi uhrina. Uhriutumiseen liittyvät valtakamppailut ovat kuitenkin kokeneet ajan saatossa muutoksen. Aiemmin vaatimus uhrin roolista palveli vapauttavia tarkoituksia edistäen poliittista muutosta ja yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta yksilöille ja ryhmille, joita on pidetty marginalisoituina esimerkiksi sukupuolen, etnisyyden tai yhteiskuntaluokan perusteella (Engels 2015; Jacoby 2015; Horwitz 2018). Nykyään uhrin asemaan liittyvää valtaa ja oikeutusta ovat ryhtyneet vaatimaan yhä useammat myös hegemonisessa asemassa olevat toimijat (Chouliaraki 2024). Tällöin kyse ei ole vain sympatian saamisesta, vaan tietoisesta vallankäytöstä koettuja väärintekijöitä vastaan. Uhriutumisesta onkin tullut kommunikatiivinen strategian oman edun tavoitteluun. Esimerkiksi koronapandemian aikana rajoituksia, rokotuksia ja maskeja vastustaneet tahot asemoivat itsensä julkisesti uhreiksi, joiden henkilökohtaista vapautta viranomaisten toimet uhkasivat (Valaskivi ym. 2023).

Sosiaalihuollon, terveyden ja turvallisuuden parissa työskentelevät yhteiskunnalliset toimijat ovatkin erityisen alttiita uhriutumiseen kietoutuvalle epäluulolle ja epäluottamukselle, koska heidän päätöksensä vaikuttavat suoraan ihmisten elämään. Jokainen koettu virhe tai läpinäkyvyyden puute voi nopeasti murentaa luottamusta, lietsoa julkista kiistaa, tai kiihdyttää dis- ja misinformaation leviämistä, auktoriteettivastaisuutta ja epäoikeudenmukaisuuden tunnetta (esim. Grimes 2020). Henkilökohtaisten kokemusten ja uskomusten sekä usein kasvottomien instituutioiden päätösten, suositusten tai rajoitusten välinen ristiriita voi synnyttää kokemuksia kaltoinkohtelusta, holhouksesta tai sorrosta (Smith & Graham 2019). Nämä kokemukset ruokkivat uhriajattelua kulttuurisena ilmiönä ja synnyttävät digitaalisilla alustoilla kiertäviä narratiiveja ja kaunaisia tunnestruktuureja. Sitkeästi toistettuina nämä itseuhriutumisen narratiivit hämärtävät valtasuhteita, sotkevat uhrin, kärsimyksen ja pahantekijän kategorioita sekä kyseenalaistavat ja heikentävät yhteiskunnallisten instituutioiden uskottavuutta ja luotettavuutta (ks. Parvikko 2023).

Aiemmin uhriutumista on tutkittu mm. oikeistopopulismin ja kulttuurisotien yhteydessä (Chouliaraki 2024; Campbell & Manning 2018). Tässä esityksessä uhriutuminen kulttuurisena ilmiönä tuodaan suomalaisen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteyteen. Pohdimme miten uhriutuminen suhteessa näihin toimijoihin ilmenee, ja miten ne voisivat tunnistaa ja vastata uhriutumisen problematiikkaan sekä vahvistaa institutionaalista luottamusta?

9 Yhteisösosiaalityö luottamuksen rakentamisen kenttänä – Community Social Work as a Field for Building Trust

FI

Työryhmän vetäjät:

Anna Pekkarinen, Tampereen yliopisto, anna.pekkarinen@tuni.fi
Tytti Hytti, sosiaalialan osaamiskeskus Socca, tytti.s.hytti@hus.fi
Pekka Karjalainen, Helsingin kaupunki, pekka.karjalainen@hel.fi

Työskentelypäivä:

Torstai 23.10.

Tila:

Päärakennus U3041

Työryhmän kuvaus:

Luottamus on keskeinen yhteisösosiaalityön mekanismi, jonka välityksellä vaikutuksia saavutetaan. Luottamus vaikuttaa yhteisöjen hyvinvointiin: ilman luottamusta on vaikeaa rakentaa yhteistyötä tai edistää osallisuutta. Yhteisösosiaalityö tarjoaa ainutkertaisen näkökulman siihen, miten luottamusta voidaan rakentaa asiakkaiden elämäntilanteissa, paikallisyhteisöissä ja verkostomaisessa yhteistyössä. Samalla yhteisösosiaalityö toimii peilinä sosiaalipolitiikan ja palvelujärjestelmän muutoksille, jotka voivat sekä vahvistaa että horjuttaa luottamusta. Rakenteellisen sosiaalityön keinoin toteutettava vaikuttaminen pyrkii yhteisösosiaalityössä saamaan aikaan yhteiskunnallisia muutoksia muun muassa kriittisen tiedonmuodostuksen avulla.

Yhteisösosiaalityöstä on säädetty sosiaalihuoltolaissa 1.7.2023 alkaen, ja työn alla on kansallinen yhteisösosiaalityön logiikkamalli, joka pyrkii jäsentämään työorientaatiota. Logiikkamallin on tarkoitus palvella sekä käytännön työtä että tutkimusta.

Työryhmässä tarkastellaan yhteisösosiaalityön roolia luottamuksen rakentajana niin yksilöiden ja yhteisöjen välillä kuin suhteessa julkisiin palveluihin ja yhteiskuntaan laajemmin. Työryhmässä pureudutaan esimerkiksi siihen, millaisin keinoin yhteisösosiaalityössä edistetään osallisuutta, toimijuutta ja keskinäistä luottamusta; miten yhteisön jäsenten välille syntyy luottamuksellisia suhteita; miten rakenteelliset muutokset, kuten palveluiden uudelleenorganisointi, digitalisaatio tai resurssien niukkuus, vaikuttavat yhteisösosiaalityö mahdollisuuksiin ja siihen liittyvään luottamukseen.

Työryhmään toivotetaan tervetulleeksi tutkimuksellisten puheenvuorojen lisäksi yhteisösosiaalityötä koskevia alustuksia käytännön työstä sekä yhteisösosiaalityön kehittämisestä. Puheenvuorot voivat liittyä esimerkiksi asuinalueperustaiseen yhteisösosiaalityöhön, osallisuustyöhön, yhteisöihin liittyvään verkostotyöhön, sosiaalityön paikkaan yhteisöissä, matalan kynnyksen sosiaalityöhön tai yhteisölähtöiseen rakenteelliseen sosiaalityöhön.

EN

Chairs:

Anna Pekkarinen, Tampere University, anna.pekkarinen@tuni.fi

Tytti Hytti, sosiaalialan osaamiskeskus Socca, tytti.s.hytti@hus.fi
Pekka Karjalainen, City of Helsinki, pekka.karjalainen@hel.fi

Working day:

Thursday October 23

Room:

Main Building U3041

Description:

Trust is a key mechanism in community social work through which its impacts are achieved. Trust influences the wellbeing of communities: without it, it is difficult to build cooperation or promote participation. Community social work offers a unique perspective on how trust can be fostered in clients' life situations, within local communities, and through network-based collaboration. At the same time, community social work serves as a mirror for changes in social policy and the service system, which can both strengthen and undermine trust. Through the means of structural social work, community social work seeks to bring about social change, for example through the critical production of knowledge.

Since 1 July 2023, community social work has been regulated by the Social Welfare Act in Finland, and a national logic model is currently being developed to conceptualise the orientation of this work. The logic model is intended to support both practice and research.

The working group examines the role of community social work in building trust, both between individuals and communities and in relation to public services and society more broadly. The working group explores, for instance, the ways in which community social work promotes participation, agency and mutual trust; how trusting relationships emerge among community members; and how structural changes such as the reorganisation of services, digitalisation or scarce resources affect the potential and trust associated with community social work.

In addition to research-based contributions, the working group welcomes presentations on practical experiences and the development of community social work. These may relate to, for example, neighbourhood-based community social work, participation work, network collaboration within communities, the role of social work in communities, low-threshold social work or community-driven structural social work.

9.1 Luottamuksen rakentaminen yhteisöissä – tekemisen demokratia sosiaalityön käytäntönä

Niina Rantamäki, yliopistonlehtori, Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius

Kansalaisten mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon on keskeinen demokratian periaate. Suomessa tämän on perinteisesti ajateltu toteutuvan pitkälti edustuksellisuuden kautta: kansalaiset valitsevat heitä edustavat päättäjät vapaissa ja rehellisissä vaaleissa. Äänestysaktiivisuuden lasku sekä useat muut yhteiskunnallisen luottamuksen rappeutumisesta kertovat merkit ovat kuitenkin kääntäneet katseen edustuksellisuutta täydentäviin ja sille vaihtoehtoihin yhteiskunnallisen vaikuttamisen tapoihin.

Uudenlaiset demokratiainnovaatiot korostavat sitä, että kansalaisilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon myös vaalien välillä. Näistä yksi on tekemisen demokratian. Yksinkertaistetusti kyse on siitä, että asukkaat lähtevät kehittämään yhdessä ratkaisuja ongelmiin ja puutteisiin, joita he ovat havainneet omassa elinpiirissään. Tekemisen demokratian ytimessä on ymmärrys demokraattisen osallistumisen moninaisuudesta: yleisissä vaaleissa äänestämisen tai yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistumisen lisäksi yhteiskunnallinen osallisuus ja vaikuttaminen voivat kanavoitua myös toiminnan kautta. Ajatellen demokratian perimmäistä tavoitetta tuottaa ”itsetoimintakykyisiä” kansalaisia, voidaan jopa väittää, että tekemisen demokratia on demokratian tärkein muoto.

Sosiaalityön työtraditioissa tekemisen demokratian idea tulee erityisen lähelle yhteisösosiaalityön perinteitä. Nykypäivän valtavirtaa edustavan yksilöihin kohdistuvan muutostyön sijaan huomio suuntautuu yhteisöjen vahvistamiseen, osallisuuden lisäämiseen sekä sosiaalisten rakenteiden kehittämiseen. Tekemisen demokratian tavoin yhteisösosiaalityön lähtökohtana ovat paikalliset tarpeet ja voimavarat – ei pelkästään ihmisten auttaminen, vaan heidän kutsumisensa mukaan tekemään, päättämään ja muuttamaan. Tavoitteena on parantaa ihmisten hyvinvointia yhteisöllisten toimintatapojen kautta.

Esityksessäni kuvaan tekemisen demokratian keskeisiä elementtejä sekä pohdin, miten sitä voitaisiin soveltaa yhteisösosiaalityön käytännöissä. Reflektiopintana toimivat maaseudun paikallisyhteisöissä virinnyttä omaehtoista asukkaiden hyvinvointia ja yhteisöjen elinvoimaisuutta edistävää toimintaa tarkastelleet tutkimukseni. Kysyn: miten sosiaalityö voisi uudelleen löytää luontevalla tavalla paikkansa osana ihmisten yhteisöllistä elämää sekä olla näin mukana tukemassa ja palvelemissa yhteiskunnallisen luottamuksen ja yhteenkuuluvuuden vahvistumista?

9.2 Kaupunkilähiöiden eriarvoisuuteen vastaaminen kuntien ja hyvinvointialueiden rajapinnalla. Keinona kriittinen yhteisöperustainen sosiaalityö

Tytti Hytti, väitöskirjatutkija, Helsingin yliopisto/erikoissuunnittelija, Etelä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Socca

Väitöskirjatutkimukseni käsittelee kriittistä yhteisöperustaista sosiaalityötä asuinalueilla. Kaupunkien alueellinen ja lähiöiden sisäinen eriarvoisuus on kasvanut. Eriarvoisuus ilmenee taloudellisten, sosiaalisten ja kulttuuristen resurssien epätasaisena jakautumisena, mikä heikentää ihmisten mahdollisuuksia kokea osallisuutta: vaikuttaa omaan elämäänsä, hyödyntää resursseja ja tulla kuulluksi yhteisössään. Osallisuus rakentuu ja myös murentuu paikallisesti kuntien asuinalueilla, joissa se voi vahvistaa sosiaalista kestävyyttä ja yhteisöllisyyttä. Heikko osallisuuden kokemus korostuu haavoittuvassa asemassa olevilla ryhmillä, ja alueiden sosioekonomiset erot heikentävät asukkaiden hyvinvointia.

Yhteisösosiaalityö tukee osallisuutta tunnistamalla paikallisia ilmiöitä ja reagoimalla niihin yhdessä alueen toimijoiden kanssa. Sen tarve korostuu erityisesti alueilla, joilla tarvitaan yhteisötason voimavarojen kokoamista sosiaalisen kehityksen ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Tutkimukseni teoreettinen viitekehys pohjautuu kriittiseen yhteisöperustaiseen käytäntöön (Stepney & Popple 2008) ja monitoimijaiseen rakenteelliseen sosiaalityöhön (Rantamäki & Kokkonen 2023), jotka korostavat yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta ja marginaaliryhmien vaikuttamismahdollisuuksia.

Yhteisösosiaalityö kuuluu hyvinvointialueiden vastuulle, mutta ihmiset asuvat kunnissa. Tämän vuoksi sen onnistunut toteuttaminen edellyttää tiivistä yhteistyötä ja toimintaa hallinnollisten rajojen yli. Tutkimuksessa selvitänkin, miten yhteisösosiaalityö voi rakentua toimivaksi tässä rajapinnassa: mitkä tekijät tukevat tai vaikeuttavat sen toteuttamista kaupunkilähiöissä. Yhteisösosiaalityön roolia hallinnollisessa rajapinnassa ja rakenteellisten epäkohtien ratkaisemisessa on Suomessa tutkittu vähän, vaikka se kuuluu sosiaalityön perinteeseen. Väitöskirjatutkimus vastaa kysymykseen: *miten kriittinen yhteisöperustainen sosiaalityö voi kaupunkilähiöissä edistää osallisuutta ja haastaa rakenteellisia epäkohtia monitoimijaisessa yhteistyössä?*

Tutkimus koostuu kolmesta vertaisarvioidusta artikkelista ja yhteenvetoluvusta. Kartoittavassa kirjallisuuskatsauksessa rakennetaan teoreettinen viitekehys ja tarkastellaan kriittisen yhteisösosiaalityön roolia osallisuuden ja rakenteellisten epäkohtien näkökulmasta. Empiirinen osuus on monipaikkainen tapaustutkimus kahdella asuinalueella suuressa kunnassa. Siinä selvitetään kriittisen yhteisösosiaalityön käytännön toteutumista ja toiminnan onnistumista edistäviä tai haastavia tekijöitä. Aineisto koostuu teemahaastatteluista, kenttäpäiväkirjoista ja dokumenteista, ja se analysoidaan laadullisesti sisällönanalyysillä. Analyysin perusteella laaditaan kaksi artikkelia: toinen tarkastelee osallisuuden vahvistamista ja toinen rakenteellisten epäkohtien haastamista.

Tutkimus tuottaa puuttuvaa tietoa siitä, miten yhteisösosiaalityö toimii kuntien ja hyvinvointialueiden työnjaon rajapinnoilla. Tutkimuksessa tarkastellaan, miten yhteistyö ja työnjako kuntien, asukkaiden ja järjestöjen välillä rakentuu niin, että alueelliseen eriarvoisuuteen voidaan vaikuttaa. Tavoitteena on syventää ymmärrystä siitä, että alueellisen segregaaation torjunta vaatii sosiaalipoliittisia ja paikallisia toimenpiteitä asuntopolitiikan rinnalla (vrt. Rönnerberg ym. 2025). Nämä toimet kuuluvat sekä kuntien että hyvinvointialueiden tehtäväkenttään.

Työryhmäesityksessäni avaan tutkimusasetelmaa sekä haen näkökulmia ja keskustelua siitä, miten yhteisösosiaalityön roolia kaupunkilähiöissä voidaan tutkia kuntien ja hyvinvointialueiden rajapinnassa, sekä millaisia ilmiöitä tutkimuksessa tulisi huomioida. Haen palautetta tutkimusasetelmaan, käsitteisiin ja menetelmiin.

9.3 Yhteistyön menetelmien opetus – elämäntarina, havainnointi ja yhteisöanalyysi

Marianne Nylund, lehtori, VTT, Diakonia-ammattikorkeakoulu

Yhteisöjen kehittämisellä on pitkä historiallinen tausta, useita teoreettisia ja menetelmällisiä lähtökohtia. Käytän esityksessä yhteisö-käsitettä kattokäsitteenä sisältäen mm. yhteisösosiaalityön, yhdyskuntatyön ja yhteisöjen kehittämisen (community development). Tässä esityksessä kuvaan kuinka oppimistehtävien kautta opetetaan yhtä yhteisömenetelmää sosiaalialan amk- ja YAMK-tutkinnoissa. Oppimistehtävä pohjautuu Diakonia-ammattikorkeakoulun (Diak) ja yhteistyökumppaneiden kanssa kehitettyyn CABLE-menetelmään (Community Action Based Learning for Empowerment; Päällysaho & Nylund, 2020; Siirto & Tuuri, 2015; Valve, 2013). CABLE-menetelmää on sovellettu sekä Diakin opiskelijoille että henkilökunnalle. Yhteisönrakentaja-koulutuksia on toteutettu myös järjestöissä, kunnissa ja seurakunnissa.

Oppimistehtävää on kehitetty pedagogisesti sekä suomen- että englanninkielisissä koulutusohjelmissa. Yhteistyö ja yhteisökehittäminen (community development) on hyvin tunnettu ilmiö useille kansainvälisille opiskelijoille. Heillä on usein vapaaehtois- ja työkokemusta erilaisista

yhteisötyön projekteista ja menetelmistä. CABLE-menetelmään pohjautuvassa tehtävässä on kolme keskeistä osiota: 1) Oman elämäntarinan, arvojen ja yhteisöjen pohdinta ja siitä kirjoittaminen itselle. Opiskelijat valitsevat mitä kertovat omasta tarinastaan toisille 3-4 hengen ryhmissä. 2) Asuinalueen havainnointi aistein (näkö, kuulo, haju, maku, tunto) yleisillä paikoilla eettiset näkökulmat huomioiden; 3) oman elämäntarinan ja havaintojen yhdistäminen ja kokemusten jakaminen pienryhmissä. Opiskelijat tekevät ryhmissä postereita ottamistaan kuvista ja yhdistävät niitä aistihavaintoihin ja muuhun materiaaliin (esim. lehdet, kivet, hiekka; musiikki, runot). Posterit esitellään seminaarissa (verkossa tai luokkatilassa), jolloin kaikki opiskelijat pääsevät jakamaan omia havaintojaan tehtävästä.

CABLE-menetelmä sisältää myös neljännen osion: asuinalueen tai yhteisön kehittämisen eli yhteisöanalyysin. Esimerkiksi YAMK-koulutuksissa opiskelijat suunnittelevat ja toteuttavat pienimuotoisen yhteisöanalyysin keräämällä tietoa ja pohtivat yhdessä yhteisön jäsenten kanssa millaisia muutoksia voidaan saada aikaan yhteisössä tai asuinalueella. Opintojaksojen ajalliset rajoitukset asettavat omat haasteensa tehtävän toteutukselle pidemmällä aikavälillä. Laajempi yhteisön kehittäminen voidaan toteuttaa tai ainakin suunnitella opinnäytetyössä tai osana pidempiä hankkeita.

Opiskelijoiden tehtävien ja palautteiden perusteella opintojaksojen sisältöjä on kehitetty ja muokattu. Ennen koronapandemiaa opetus tapahtui pääosin yhteisesti jaetussa luokkatilassa, jolloin opettajat ja opiskelijat näkivät toisensa kasvokkain. Tällöin luottamus syntyi helpommin. Opetustilanteet muuttuivat opetuksen siirtyessä kokonaan verkkoon koronan aikana. Opiskelijat eivät olleet ehkä koskaan nähneet toisiaan kasvokkain. Elämänkerta tehtävää muutettiin siten, että opiskelijat lukivat tieteellisiä artikkeleita elämäнкаaresta, identiteetistä ja yhteisöistä. Avoimella keskustelualueella he kertoivat omaa elämäntarinaansa tutkimusartikkeleihin peilaten, mikä ei ole ollut alkuperäisen elämänkerta tehtävän tavoite.

Esityksessä pohdin laajemmin mitä ja miten yhteisötyön menetelmiä tulisi opettaa ja ketkä ovat mukana oppimisprosesseissa. Community development kirjallisuudessa painottuu luottamuksen käsite yhteisötyön eri toimijoiden suhteissa. Luottamusta lisää päätöksenteon ja keskusteluiden läpinäkyvyys, keskinäinen kunnioitus eri toimijoiden kesken sekä erilaisien tietopohjien ja arvojen jakaminen.

9.4 Tiedon tuottaminen ja rakenteellinen sosiaalityö yhteisösosiaalityön perustana – kokemuksia Päijät-Hämeestä

Tuula Carroll, kehittämispäällikkö, Päijät-Hämeen hyvinvointialue

Sosiaalihuoltolain rakenteellisen sosiaalityön (7 §) ja erityisen tuen tarpeessa olevien hyvinvoinnin seurannan (8 §) velvoitteet ovat sosiaalityössä pitkään jääneet vähälle huomiolle. Rakenteellisen sosiaalityön kansallinen kehittäminen käynnistyi toden teolla vasta vuonna 2022 THL:n vahvalla tuella, lain oltua voimassa jo kahdeksan vuotta. Erityisen tuen tarpeessa olevien hyvinvoinnin seurantaan ei sen sijaan edelleenkään ole systemaattisesti tartuttu.

Päijät-Hämeessä lain velvoitteisiin on pyritty vastaamaan vuodesta 2022 lähtien, jolloin haettiin rahoitusta rakenteelliseen sosiaalityön kehittämiseen ja tehtiin ensimmäinen kohdennettu hyvinvointikysely haavoittavassa tilanteessa oleville väestöryhmille. Kysely toteutettiin jalkautumalla erilaisiin heille suunnattuihin palveluihin ja tulokset toivat esiin niiden ryhmien kokemuksia, jotka helposti jäävät näkymättömiin. Tuloksia käsiteltiin yhdessä vastaajien kanssa, jalkautumalla uudestaan yhteisöihin, joissa kyselyä oli tehty. Näin käynnistyi käytännön yhteisösosiaalityö, jossa osallisuutta ja yhteisöjen vahvistumista on tuettu osallistavalla tiedonkeruulla.

Vuoden 2022 kokemusten pohjalta osallisuuskyselyä kehitettiin edelleen. Vuosina 2023 ja 2024 kyselyt tavoittivat entistä laajemmin haavoittavassa tilanteessa olevia ryhmiä nostaen esiin heidän osallisuuden ja hyvinvoinnin kokemuksiaan sekä niiden muutoksia. Kyselytulosten palauttamisen takaisin yhteisöihin todettiin vahvistaneen osallisuuden kokemusta: ihmiset ovat kokeneet, että heitä kuullaan ja heidän kokemuksensa ovat tärkeitä.

Haavoittavassa tilanteessa olevien ryhmien tuottaman tiedon rinnalla kehittämistyössä on hyödynnetty työntekijöiden tuottamaa tietoa sosiaalityön arjesta. Rakenteellisen sosiaalityön menetelmänä käyttöön otettu sosiaalinen raportointi sekä henkilöstölle suunnattu Sosiaalityön tiekartta -kysely ovat nostaneet esiin palvelujärjestelmän kehittämistarpeita sekä ilmiöitä, joita sosiaalityössä kohdataan. Koottua tietoa on täydennetty myös Päijät-Hämeessä tehdyllä tutkimuksella haavoittavassa tilanteessa olevien hyvinvoinnista ja osallisuuden kokemuksesta.

Aineistot osoittavat, että monipuolinen tiedon tuottaminen on välttämätöntä, jotta voidaan tavoittaa myös niiden ”hiljaisten ja näkymättömien” ääni, jotka eivät aktiivisesti anna palautetta tai vastaa kyselyihin. Myös heidän ääntään tarvitaan, jotta palveluja ja yhteisöjä voidaan kehittää. Työntekijöiden kyselyaineistot ja sosiaalinen raportointi puolestaan ovat tuoneet näkyväksi tärkeitä kokemuksia ja ilmiöitä, esimerkiksi matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen merkityksen, palvelujen saavutettavuuden ja jatkuvuuden haasteet, digitalisaation aiheuttaman syrjäytymisen sekä työntekijöiden kokeman kuormituksen ja yhteistyön haasteet.

Yhteisösosiaalityön tavoitteena on hyvinvoinnin, osallisuuden ja yhteisöjen vahvistuminen. Olemme pohtineet, voiko yhteisöjä vahvistaa myös tutkimuksen keinoin. Havaintojemme perusteella vaikuttaa siltä, että kun kyselytuloksia viedään takaisin yhteisöihin ja ihmiset näkevät, että heidän kokemuksensa ovat tärkeitä ja kiinnostavia, vahvistuvat myös yhteisöt. Toisaalta yhtä tärkeää on myös työntekijöiden tuottama tieto, joka täydentää haavoittavassa tilanteessa olevien kokemustietoa ja auttaa tunnistamaan palvelujärjestelmän arjen haasteita.

Yhteisösosiaalityön vaikuttavuus rakentuu tiedon, kokemusten ja kehittämistyön vuoropuhelusta, jossa sekä asiakkaiden että työntekijöiden näkemykset ovat keskeisessä roolissa. Kerätty tieto luo pohjaa yhteisösosiaalityön kehittämiseen, johon sosiaalihuoltolain 7a§ on hyvinvointialueita vuodesta 2023 lähtien velvoittanut. Kaikkiaan monipuolinen tiedontuotanto tukee sekä yhteisöjen että palvelujen kehittämistä.

Nykyisin tekoäly tuottaa sekunneissa valtavan määrän tilastodataa. Sosiaalityössä pelkät tilastot eivät kuitenkaan riitä. Niiden rinnalle tarvitaan laadullista tietoa, jotta voidaan ymmärtää ihmisten kokemuksia ja elämää numeroiden takana. Päijät-Hämeen kokemusten mukaan tarvitaankin monipuolisia tietolähteitä, tiedon keräämisen tapoja ja tiedon tuottamisen menetelmiä - esimerkiksi osallistavia menetelmiä. Jos yhteisöjä halutaan vahvistaa ja haavoittavassa tilanteessa olevien osallisuutta ja hyvinvointia edistää, on tiedon keräämisen lisäksi luotava myös rakenteita siihen, miten eri lähteiden tieto kootaan yhteen, miten tietoa hyödynnetään ja miten tiedolla vaikutetaan.

Esitys perustuu Kohdennettuun hyvinvointikyselyyn 2022, Osallisuuskyselyihin 2023 ja 2024, Sosiaalseen raportointiin 2023–2025, Sosiaalityön tiekartta 2025 -kyselyyn sekä Helsingin yliopistossa laatimaani sosiaalityön hyvinvointipalvelujen erikoistumisopintojen lopputyöhön.

9.5 Asunnottomien palvelujärjestelmän muutos, luottamus ja yhteisösosiaalityön mahdollisuudet

Jarkko Rasinkangas, yliopistonlehtori, Sosiaalitieteiden laitos, Turun yliopisto, jarrasin@utu.fi

Veera Niemi, projektitutkija, Sosiaalitieteiden laitos, Turun yliopisto, veevi@utu.fi

Esityksemme pohjautuu käynnissä olevaan Asunnottomuuden polut Turun seudulla – murroksista kohti sosiaalista, terveydellistä, taloudellista ja teknologista kestävyyttä (ASKE, 2024 - 2026) – hankkeeseen. Hankkeen yksi keskeinen tavoite on pureutua sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän rakenteellisen muutoksen ensi vaihetta koskeviin havaintoihin asunnottomille kohdennetuissa ja ennaltaehkäisevissä palveluissa. Perehdymme myös palveluiden digitalisaation mahdollisuuksiin ja esteisiin erittäin haavoittuvassa asemassa olevien elämäntilanteissa. Monet asunnottomista ovat vaarassa jäädä perinteisten yhteisöjen ja tukiverkostojen ulkopuolelle, kuten paikallisyhteisöjen, jolloin palvelujärjestelmän tarjoama tuki korostuu. Hankkeessa kerätty asiantuntijahaastattelumateriaali kohdentuu asunnottomuuteen ja sen ennaltaehkäisyyn kiinnittyvän paikallisen verkoston toimijoille, jotka edustavat niin julkista, kolmatta kuin yksityistäkin sektoria. Näkökulmamme kiinnittyy siten erityisesti luottamuksen rakentumiseen kontekstissa, jossa verkostomainen työ on avainasemassa. Sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän uudelleen organisoituminen tuo mukaan vahvasti myös rakenteellisen sosiaalityön näkökulman.

Alustavien tulostemme mukaan asunnottomien tai asunnottomuuden uhatta olevien henkilöiden luottamuksen rakentuminen suhteessa palvelun tarjoajiin on herkkää. Tulosten perusteella toimistokeskeisen sosiaalityön rinnalle kaivataan jalkautuvaa työtettä, jolloin myös yhteisösosiaalityön menetelmät korostuvat. Rakenteellinen uudistus on edelleen murrosvaiheessa, mutta luottamus toimijoiden kesken näyttäytyy pääosin myönteisenä. Tulemme esittelemään sosiaalipolitiikan päivillä hankkeemme alustavia havaintoja.

9.6 Valmennusmallin hyödyntäminen monitoimijaisessa palveluverkostossa

*Heini Sajalin, projektipäällikkö, YTM
Helsingin seurakuntayhtymä*

Sosiaali- ja terveysalan verkostot ovat usein muotoutuneet tarkastelemaan jonkin tietyn teeman kysymyksiä, esimerkiksi mielenterveystyön tai asunnottomuuden ympärillä. Ihmisten arjessa nämä kysymykset kuitenkin usein limittyvät. Julkisen sektorin palvelujen lisäksi ihmiset voivat saada arjen hyvinvointiinsa tukea myös erilaisista matalan kynnyksen paikoista.

Tämä esitys perustuu kokemuksiin hanketyössä, missä on kehitetty valmennusmalli ja koottu yhteistyöverkosto aikuisten, työikäisten helsinkiläisten ohjaamiseksi kohti opiskelu- tai työllistymispolkuja.

Virtaa Varustamoista-hanke on Helsingin seurakuntayhtymän ja Diakonia-ammattikorkeakoulun yhteinen, 2,5-vuotinen ESR-osarahoittama hanke. Sen yhtenä osatavoitteena on ollut muodostaa monitoimijainen yhteistyöverkosto Helsingin seurakuntayhtymän matalan kynnyksen keskustusten eli Varustamojen ympärille. Verkostossa on tällä hetkellä mukana julkisen sektorin toimijoita, järjestöjä ja Helsingin seurakuntia. Järjestöt edustavat monipuolista osaamista, mukana on päihde- ja mielenterveysjärjestöjä, sekä asunnottomuus- ja rikostaustaisten parissa toimivia tahoja. Toinen osatavoite hankkeessa on ollut muotoilla valmennusmalli työelämän ulkopuolella oleville 25-55-vuotiaille helsinkiläisille. Valmennusmalli on saanut nimekseen Tsemppi-valmennus. Se voisi soveltua myös osaksi sosiaalista kuntoutusta. Valmennusmalli sisältää arviointikyselyn osallistujille. Pilottivalmennusten arviointien perusteella osallistujien ajattelussa vahvistui suuntautuminen kohti opiskelua tai työelämää.

Olemme havainneet hankkeen aikana, että yhteistyöhön kiinnittyminen on verkoston toimijoille helpompaa ja motivoivaa konkreettisen, tavoitteellisen ja vakiintuvan yhteistyön kautta. Tässä tapauksessa verkoston yhteistyö on lähtenyt rakentumaan valmennuksen ympärille. Verkoston toimijoiden kautta on etsitty ja ohjattu valmennuksiin sopivasti motivoituneita ihmisiä. Valmennus edellyttää osallistujalta kykyä sitoutua tapaamisiin 10 viikon ajan sekä motivaatiota tarkastella omaa elämäntilannettaan. Se tarjoaa mahdollisuuden tunnistaa kiinnostuksen kohteita ja asettaa niiden toteutumiseen johtavia tavoitteita. Valmennusta on myös toteutettu muuallakin kuin Varustamoissa ja hankkeen aikana koulutetaan lisää valmennuksen ohjaajia. Malli on myös vapaasti sovellettavissa ja siitä on saatavilla materiaalia Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisemana. Ohjaajakoulutus on avattu myös kokemusasiantuntijoille. Valmennusmalli on rakennettu niin, että ohjaajina voi toimia ammatillaisen ja kokemusasiantuntijan muodostama työpari tai ohjaajapari kahdesta eri organisaatiosta. Ohjaajakoulutukseen on jo osallistunut henkilöitä, jotka ovat itse ensin osallistuneet valmennukseen.

Valmennuksessa on ollut vierailijoina verkoston toimijoita, mm. Helsingin kaupungin työllisyyspalveluista. Valmennuksen päätyttyä voidaan ohjata verkoston tarjoamiin palveluihin. Yhteisenä tahtotilana verkostossa on mahdollistaa ihmisille polkuja elämässä eteenpäin kohti opiskelua tai työelämää. Osa osallistujista on palautteen mukaan kiinnostunut valmennuksen aikana vapaaehtoistyön mahdollisuuksista. Verkosto voi näitäkin tehtäviä tarjota monipuolisesti.

9.7 “I don’t know who, but I know it’s the witches” – Building trust and community care for older adults in the context of witchcraft accusations

Saana Raittila-Salo, doctoral researcher, University of Helsinki, Finland; University of the Witwatersrand, South Africa
saana.raittila-salo@helsinki.fi

Miguel Marrengula, PhD, MSB Health Care Unit, Mozambique; Higher Institute of Arts and Culture, Mozambique
miguel.marrengula@gmail.com

In rural South Africa, and similarly in Mozambique, the fortune or misfortune of elders is often explained through witchcraft. In this paper, we address cultural understandings around witchcraft to discuss how fear weaves mistrust in neighbors in contexts of witchcraft accusations. Based on the

research results, we discuss community-driven social work interventions and public health policies that could be introduced to protect older adults and to build trust in local communities.

The main research on which we draw is a PhD study, in which an ethnographic fieldwork (2022–2023) was conducted in rural South Africa. The fieldwork focused on multi-sited household ethnography (111 visits to 13 families) complemented by interviews with professionals, such as social workers (n=24), and visits to community-based services (n=10). We also draw on an exploratory study conducted in Mozambique, focusing specifically on witchcraft. This study builds on interviews with older adults (n=10). Both studies were largely conducted in local languages.

In the Mozambican-majority neighborhoods in rural South Africa, rumors and gossip about witchcraft were everyday topics of conversation that affected the social fabric. People often thought that their older family members had been bewitched as they developed mysterious illnesses (mainly dementias), but they did not easily extend the ‘witchcraft as an explanation’ to ‘witchcraft accusations’ against others. In Mozambique, a similar approach on misfortune serves as a cultural background to elucidate otherwise inexplicable suffering. This approach normally has profound impact on the quality of life of the elders such as social discrimination and reduction of therapeutic network due to lack of trust. In contrast, if the elders were viewed as successful in life it could be enough to activate collective response to them being viewed as witches, sometimes leading to banishment or violence by close family, kin or community.

The findings from Mozambique indicate that witchcraft accusations were invoked in disputes over inheritance, land, or marriage, which often involved complex kinship relations and other close social relationships. These two studies point toward community social work practices to strengthen caring capacities in families, households and communities, especially in extremely poor neighborhoods of rural South Africa, and of Mozambique; however, the findings are also applicable to some diasporic migrant communities and to community trust building more generally.

10 Kuntoutus ja osallisuus muuttuvassa yhteiskunnassa

FI

Työryhmän vetäjät:

Jyri Liukko, Eläketurvakeskus

Jarkko Salminen, Tampereen yliopisto, jarkko.salminen@tuni.fi

Työskentelypäivä:

Torstai 23.10.

Tila:

Päärakennus U4079

Työryhmän kuvaus:

Kuntoutuksen rooli yhteiskunnassa on kasvussa muun muassa nuorten työkykyhaasteiden ja väestön ikääntymisen vuoksi. Samalla viimeaikaiset ilmiöt, kuten koronapandemia ja työelämän nopea muutos, ovat lisänneet epävarmuutta ja pakottaneet kuntoutuskäytäntöjä mukautumaan uudenlaisiin olosuhteisiin. Myös kuntoutukseen ja kuntoutusetuuksiin kohdistuvat leikkaukset ja niiden uhka ovat lisänneet epävarmuutta.

Tutkimuksissa on tuotu esiin osallisuuden keskeinen rooli kuntoutuksessa. Osallisuus voi merkitä monia asioita, kuten sosiaalista kuulumisen tunnetta tai taloudellista turvaa. Kuntoutuksen onnistumisen kannalta on myös tärkeää, että kuntoutujat voivat osallistua ja vaikuttaa omaan prosessiinsa sekä laajemmin yhteisöjen toimintaan. Osallisuuden kannalta keskeistä on luottamus – sekä kuntoutujan ja ammattilaisten välisessä yhteistyössä että siinä, että järjestelmä toimii luotettavasti. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että palvelut ovat saatavilla ja taloudellinen tuki on turvattu erilaisissa tilanteissa.

Viimeaikaiset kehityskulut ovat haastaneet osallisuuden edellytyksiä kuntoutuksessa samaan aikaan kun osallisuus nähdään yhä enemmän kuntoutumisen ehtona. Viime vuosina uudenlaiset käytännöt ja lähestymistavat, kuten kokemusasiantuntijuus, toipumisorientaatio ja erilaiset osallisuushankkeet sekä yhä yksilöllisempi näkökulma kuntoutusprosessiin, ovat pyrkineet vastaamaan kuntoutumisen haasteisiin ja tukeneet kuntoutujien voimavarojen vahvistumista. Kun kuntoutujat kokevat tulevansa kuulluksi ja nähdyksi, heidän motivaationsa ja luottamuksensa prosessiin kasvavat.

Työryhmään toivotaan esityksiä, jotka tarkastelevat kuntoutusta ja siihen liittyviä kysymyksiä osallisuuden, terveyden, työ- ja toimintakyvyn tai työhön paluun näkökulmista. Sekä kuntoutus että osallisuus ymmärretään työryhmässä laajasti. Kuntoutus voi tarkoittaa niin toimintakykyä kuin työhön osallistumista tukevia käytäntöjä. Osallisuuteen liittyviä käsitteitä ovat muun muassa toimijuus, vaikutusmahdollisuudet ja voimaantuminen. Myös muut kuin osallisuutta sivuavat näkökulmat kuntoutukseen ovat tervetulleita. Esitykset voivat olla empiirisiä, teoreettisia tai käytännön toimintamalleja esitteleviä. Työryhmässä pohditaan muun muassa seuraavia kysymyksiä: Miten osallisuus rakentuu kuntoutuksessa? Millaiset fyysiset ja sosiaaliset ympäristöt tukevat osallisuutta kuntoutumisen prosessissa? Kuinka turvata riittävät palvelut ja tulonsiirrot säästötoimien keskellä? Miten kuntoutus vastaa terveyshaasteisiin ja työelämän muutoksiin? Millaisia tulevaisuuden haasteita ja mahdollisuuksia liittyy kuntoutuspalveluihin ja -etuuksiin?

EN

Chairs:

Jyri Liukko, Finnish Centre for Pensions

Jarkko Salminen, Tampere University, jarkko.salminen@tuni.fi

Working day:

Thursday October 23

Room:

Main Building U4079

Description:

The role of rehabilitation in society is growing, partly due to challenges related to young people's ability to work and an aging population. At the same time, recent phenomena such as the COVID-19 pandemic and the rapid transformation of working life have increased uncertainty and forced rehabilitation practices to adapt to new circumstances. Cuts and threats of cuts to rehabilitation services and benefits have further contributed to this uncertainty.

Research has highlighted the central role of inclusion in rehabilitation. Inclusion can mean many things, such as a sense of social belonging or economic security. For rehabilitation to be successful, it is also important that rehabilitees are able to participate in and influence their own process as well as engage more broadly in the activities of their communities. Trust is a key element of inclusion—both in the cooperation between the rehabilitee and professionals and in the reliable functioning of the system. This includes, for example, the availability of services and the assurance of financial support in various situations.

Recent developments have challenged the conditions for inclusion in rehabilitation, even as inclusion is increasingly seen as a prerequisite for recovery. In recent years, new practices and approaches—such as experiential expertise, recovery orientation, various inclusion projects, and a more individualized perspective on the rehabilitation process—have sought to address the challenges of rehabilitation and support the strengthening of rehabilitees' resources. When rehabilitees feel heard and seen, their motivation and trust in the process grow.

The working group welcomes presentations that explore rehabilitation and related issues from the perspectives of inclusion, health, work and functional capacity, or return to work. Both rehabilitation and inclusion are understood broadly within the group. Rehabilitation can refer to practices that support functional capacity as well as participation in working life. Concepts related to inclusion include agency, empowerment, and the ability to influence. Other perspectives on rehabilitation, even if not directly focused on inclusion, are also welcome. Presentations may be empirical, theoretical, or demonstrate practical models of action. The working group will consider questions such as: How is inclusion constructed in rehabilitation? What kinds of physical and social environments support inclusion in the rehabilitation process? How can sufficient services and income transfers be secured amid cost-saving measures? How does rehabilitation respond to health challenges and changes in working life? What future challenges and opportunities are associated with rehabilitation services and benefits?

10.1 Työeläkekuntoutuksen toimivuus ja vaikutukset kuntoutujien näkökulmasta -
työkokeiluun osallistuneiden kuntoutujien haastatteluihin perustuva tutkimus

*Jyri Liukko, Eläketurvakeskus,
Jarna Pasanen, Tampereen yliopisto
Susanna Sten-Gahmberg, Eläketurvakeskus*

Suomessa on 2000-luvulla kiinnitetty paljon huomiota työikäisten kuntoutuksen edistämiseen, mikä on näkynyt muun muassa työeläkelaitosten rahoittaman ammatillisen kuntoutuksen eli työeläkekuntoutuksen kasvuna. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan kuntoutujien kokemuksia ja näkemyksiä työeläkekuntoutuksena järjestettyjen työkokeilujen toimivuudesta ja vaikutuksista. Tutkimuksessa kartoitetaan kuntoutujien kokemuksia kuntoutusprosessista ja eri tahoilta saadusta avusta, heidän tyypillisiä polkujaan työkokeilun jälkeen sekä kuntoutuksen koettuja vaikutuksia työhön paluuseen, työkykyyn, työllistymismahdollisuuksiin ja yleisesti elämään.

Tutkimus on osa kuntoutujien haastatteluihin perustuvaa laajempaa tutkimushanketta, jossa on seurattu samoja henkilöitä kuntoutusprosessin eri vaiheissa ja sen jälkeen. Tutkimuksen aineisto muodostuu 30 puolistrukturoidusta teemahaastattelusta. Haastateltavat osallistuivat työeläkelaitoksen rahoittamaan työkokeiluun keväällä 2023. Kuntoutujia haastateltiin ensimmäisen kerran työkokeilun alkaessa vuonna 2023 ja toisen kerran vuodenvaihteessa 2023–2024. Kolmas haastattelukierros toteutettiin noin puolitoista vuotta työkokeilun jälkeen vuodenvaihteessa 2024–2025.

Kuntoutujien kokemusten tarkastelu lisää ymmärrystä työkokeilujen vaikutuksista ja niiden taustalla olevista tekijöistä. Tutkimus osoittaa, että kuntoutujien näkökulmasta vaikuttavuus on laajempi käsite kuin mitä sillä usein tarkoitetaan tutkimuskirjallisuudessa. Monet kuntoutajat kokivat työkokeilulla olleen sellaisia hyötyjä, jotka eivät välttämättä vaikuttaneet työhön paluuseen tutkimuksen seuranta-aikana mutta jotka voivat vaikuttaa siihen pidemmällä aikavälillä. Tällaisia hyötyjä olivat esimerkiksi itseluottamuksen, osallisuuden ja pystyvyyden tunteen vahvistuminen. Lisäksi joillakin työkokeilu oli vahvistanut kokemusta omasta osaamisesta ja ammattitaidosta. Työkokeilu voi myös parantaa kuntoutujien motivaatiota työhön palaamiseen luomalla uskoa tulevaisuuteen ja omaan työkykyyn. Toisaalta joillakin työkokeilu selkeytti sitä, että ainakaan täysipainoisen työskentelyn tavoittelemisen ei enää ollut realistista.

Lisäksi tutkimus osoittaa, että työeläkekuntoutuksen vaikutuksia työhön paluuseen on vaikeaa arvioida ilman, että ottaa huomioon työmarkkinatilannetta sekä terveys- ja työllisyyspalvelujen toimivuutta. Kuntoutujaan ja kuntoutukseen liittyvien tekijöiden lisäksi myös muu palvelujärjestelmä, työnantajien käytännöt ja taloudellinen suhdanne vaikuttavat kuntoutujien työllistymiseen. Tutkimustulokset vahvistavat ajatusta siitä, että työeläkekuntoutusta olisi järkevää tutkia osana koko sosiaaliturvajärjestelmää. Tällainen näkökulma mahdollistaa entistä laaja-alaisemman pohdinnan siitä, millä tavalla ja minkälaisella yhteistyöllä työkykyongelmista kärsivien henkilöiden työhön paluuta olisi mahdollista tukea.

10.2 Kelan ammatillisen kuntoutuksen Työhönvalmennus – monimenetelmällinen implementaatiotutkimus

Riitta Seppänen-Järvelä, Maarit Karhula, Hennariikka Heinijoki, Kela

Tuettu työllistäminen pyrkii edistämään heikossa työmarkkina-asemassa olevien, kuten pitkäaikaistyöttömien, vammaisten ja mielenterveyskuntoutujien, työllistymistä avoimille työmarkkinoille. IPS-malli (Individual Placement and Support/ Sijoita ja valmenna) on tuetun

työllistämisen näyttöön perustuva sovellus, joka keskittyy nopeaan ja yksilökeskeiseen työhön sijoittamiseen. (Drake et al., 2012; Drake & Bond, 2011; Bond et al., 2001). Kelan Työhönvalmennus -palvelu tukee asiakkaita, joiden työkyky on heikentynyt sairauden tai vamman vuoksi. Palvelu on muotoiltu soveltaen IPS-mallia. Kelan työhönvalmennuksessa henkilö saa valmentajan tuen työnhakuun ja työpaikalla työskentelyyn; keskeistä on yksilökohtainen verkostotyö ja työnantajayhteistyö.

IPS-malli on tehokas ja vaikuttavaksi osoitettu mielenterveyskuntoutujien työllistämässä; mallia on sovellettu myös muille väestöryhmille. Vaikka saavutetut työllistymisasteet ovat korkeita, työsuhteet voivat olla lyhytaikaisia aiheuttaen paineita jatkuvan tuen tarjoamiseen (Becker et al., 2011). Tuetulla työllistämällä, kuten IPS-mallilla, työllistyneiden asiakkaiden työsuhteet ovat usein matalapalkkaisia ja epästabiileja, eivätkä tarjoa kestäviä työllistymis- tai uranäkymiä. Palkkatason mataluudesta johtuen asiakkaat tarvitsevat lisäksi sosiaaliturvaetuuksia. (Poutanen et al., 2024.) On myös havaittu, että IPS-mallin käyttöönotosta ja toteutuksesta tarvitaan tutkimusta (Moe et al., 2021), kuten myös erilaisten edistävien ja estävien tekijöiden vuorovaikutuksesta (Bonfils et al., 2017).

Tässä presentaatiossa esitetään Kelan Työhönvalmennuksen -tutkimus, joka on monimenetelmällinen ja moninäkökulmainen implementaatiotutkimus. Tutkimus kohdistuu palvelun toteutumiseen ja implementaatioon sekä koettuihin hyötyihin ja vaikutuksiin. Se tuottaa tietoa näyttöön perustuvan toimintamallin käyttöönotosta sisältäen omaksumisen, mukauttamisen, toteutettavuuden ja tarkoituksenmukaisuuden uudelle asiakasryhmälle ammatillisen kuntoutuksen kontekstissa. Tutkimuksessa kerätään sekä kysely- että haastatteluaineistoja valmennettavien, valmentajien, valmennettavien esihenkilöiden sekä Kelan ratkaisutyöntekijöiden näkökulmista. Esityksessä kuvataan tutkimuksen tiedonkeruu ja analyysi sekä avataan aineistojen integraatiossa sovellettava implementaatiotutkimuksen viitekehys.

Tutkimus tulee tuottamaan tietoa, siitä millaisiin työtehtäviin ja työsuhteisiin valmennettavat työllistyvät, missä määrin työtehtävät ja työsuhteet (ml. jatkuvuus ja palkkataso) vastaavat heidän odotuksia ja osaamista sekä miten he kokevat työn mielekkyyden. Esityksessä tarkastellaan Työhönvalmennusta tuetun työllistämisen muotona ja pohditaan lisäksi, millaisen kuvan konventionaalinen palvelun vaikutusten arviointi yksistään työllistymisen perusteella antaa verrattuna monipuoliseen tiedontuottamiseen.

10.3 Sosiaalinen kuntoutus haavoittuvassa asemassa olevilla nuorilla

Johanna Korkeamäki, VTT, erikoistutkija, Kuntoutussäätiö

Sosiaalinen kuntoutus on sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalipalvelu, jolla tarkoitetaan tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi. Vaikka sosiaalista kuntoutusta on kehitetty paljon viime vuosina, se hakee edelleen paikkaansa osana laajempaa palvelujärjestelmää esimerkiksi suhteessa työllisyyspalveluihin ja ammatilliseen kuntoutukseen. Sosiaalista kuntoutusta on myös toteutettu monin eri tavoin ja erilaisissa rakenteissa. Sosiaalista kuntoutusta on kuitenkin tutkittu verrattain vähän.

A-klinikkasäätiön, Kuntoutussäätiön ja Nuorisotutkimusseuran yhteistutkimuksessa tarkastellaan sosiaalista kuntoutusta haavoittuvassa asemassa olevien, erityistä tukea tarvitsevien nuorten näkökulmasta. Haavoittuvuus voi johtua esimerkiksi erilaisista kognitiivisista tai psyykkisistä

haasteista, oppimisvaikeuksista, päihteiden käytöstä, rikosten tekemisestä, vaikeasta sosiaalisesta tilanteesta. Nuorella voi olla myös useita yhtäaikaaisia tuen tarpeita.

Osana tutkimushanketta toteutetaan kartoittava kirjallisuuskatsaus (scoping review) nuorille suunnatusta sosiaalisesta kuntoutuksesta. Katsauksessa tarkastellaan sosiaalista kuntoutusta työotteena, menetelmänä ja palveluna sekä sosiaalisen kuntoutuksen kohderyhmiä, tarpeita, työtapoja, palvelupolkuja ja havaittuja vaikutuksia. Katsauksen hakusanoina käytettiin sosiaalista kuntoutusta fraasihakuna kotimaisista tietokannoista. Sisäänottokriteereinä olivat julkaisun ajoittuminen vuosille 2015–2025, kohderyhmän keskittyminen joko nuoriin tai laajemmin työikäisiin. Katsauksen aineisto sisältää sekä tutkimuskirjallisuutta että ns. harmaata kirjallisuutta. Vaikka sosiaalista kuntoutusta on kehitetty aktiivisesti, tulosten perusteella vertaisarvioitu tutkimus siitä on kuitenkin sangen vähäistä.

Esityksessä tarkastellaan katsauksen alustavien tulosten perusteella sosiaalisen kuntoutuksen toteutusta ja vaikutuksia erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien nuorten näkökulmasta sekä arvioidaan sosiaalisesta kuntoutuksesta, sen toteutuksesta ja vaikutuksista saatavilla olevaa tietoa. Lisäksi esityksessä pohditaan sosiaalisen kuntoutuksen paikkaa suomalaisessa kuntoutusjärjestelmässä sekä haavoittuvassa asemassa olevien nuorten osallisuuden tukena.

10.4 Avunsaantiin liittyvät kokemukset ja haasteet sosiaalisessa kuntoutuksessa olevien nuorten määrittelemänä

Alix Helfer, Nuorisotutkimusseura
Jouni Tourunen, A-klinikkasäätiö

Sosiaalinen kuntoutus on Sosiaalihuoltolain (17 §) mukaista palvelua, jolla tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua ja tavoitteellista tukea asiakkaan sosiaalisen toimintakyvyn ja elämänhallinnan parantamiseksi, syrjäytymisen ehkäisemiseksi sekä osallisuuden edistämiseksi. Lainsäädännön lauean määritelmän vuoksi sosiaalista kuntoutusta on toteutettu monin eri tavoin ja tavoittein sekä tietoa nuorille suunnatuista interventioista on vähän. Hyvinvointialueille siirtymisen myötä sosiaalisen kuntoutuksen sisältöjen jäsentäminen ja kehittäminen sekä palvelun vakiinnuttaminen on erityisen ajankohtaista.

Hansku-tutkimushankkeessa on tarkasteltu sosiaalista kuntoutusta haavoittuvassa asemassa olevien, erityistä tukea tarvitsevien nuorten näkökulmasta. Maalis-elokuun välillä 2025 haastateltiin viidellä paikkakunnalla 19-29-vuotiaita nuoria aikuisia (n=21), joilla oli kokemuksia sosiaalisesta kuntoutuksesta. Lisäksi osa haastateltavista (n=9) osallistui valinnaiseen valokuvaosuuteen, jossa hän pääsi kuvaamaan kertakäyttökameralla itselle toivottavia elementtejä. Esityksessä kuvataan alustavia laadullisia tuloksia: Millaisia näkemyksiä nuorilla oli sosiaalisesta kuntoutuksesta ja palvelukynnyksiä he tunnistivat? Millaisia kokemuksia nuorilla on kohtaamisista, menetelmistä ja käytännöistä heille suunnatuissa palveluissa? Miten palvelujärjestelmää voisi kehittää nuorten näkökulmasta?

Sosiaalisen kuntoutuksen toteutuksessa oli isoja eroja paikkakunnittain. Myönteisten kokemusten mukaan sosiaalinen kuntoutus oli pelastava tekijä haastavissa elämäntilanteissa: osa nuorista kertoi, että palvelun avulla oli löytynyt sisältöä arkeen ja tukea sen hallintaan. Tämä oli kasvattanut uskoa itseensä ja vertaissuhteisiin. Haastatteluissa nousi esiin myös palvelujärjestelmän muutokseen liittyviä

haasteita ja palvelukynnyksiä. Nuoret kertoivat, että viimeaikaiset säästötoimet olivat vaikuttaneet sosiaalisen kuntoutuksen palveluun, ja osalta tämä oli loppunut tai loppumassa haastatteluhetkellä.

Sosiaalinen kuntoutus on osa palvelujärjestelmää ja sen avulla nuoret saavat tukea monenlaisiin käännekohtiin, myös haastaviin elämäntilanteisiin. Tutkimustieto sanoittaa nuorten näkemyksiä, jotta sosiaalinen kuntoutus voisi nykyistä paremmin vastata myös haavoittuvassa asemassa olevien nuorten tarpeita.

10.5 Terapeuttinen hallinta ja nuorten mielenterveyden koulutuksellistaminen: Subjektiuden, osallisuuden ja kuntoutuksen ambivalenssit

Saara Vainio, väitöskirjatutkija, Helsingin yliopisto, Kasvatustieteellinen tiedekunta

Nuorten mielenterveydestä on tullut keskeinen huolenaihe niin politiikassa, koulutuksessa kuin julkisessa keskustelussa. Tämän kehityksen rinnalla on syntynyt yhä enemmän lyhytkestoisia koulutuksia, oppimateriaaleja ja epämuodollisen koulutuksen interventioita, joiden tavoitteena on vahvistaa nuorten psyykkistä hyvinvointia ja tunne-elämän resilienssiä. Vaikka näitä ei aina kutsuta kuntoutukseksi, niitä voidaan ymmärtää osana laajempia kuntoutuskäytäntöjä: ne pyrkivät turvaamaan nuorten koulutus- ja työosallisuutta käsittelemällä mielenterveyden haasteita, vahvistamalla itsesäätelyä ja ehkäisemällä syrjäytymistä.

Tässä esityksessä tarkastelen väitöskirjatutkimustani, joka analysoi nuorten mielenterveyden koulutuksellistamista. Aineisto koostuu (1) kahdesta kognitiivis-behavioraaliseen terapiaan ja psykologiseen joustavuuteen perustuvasta koulutusohjelmasta sekä (2) yhdestätoista EU-rahoitteisesta mielenterveysmateriaalista, joita eurooppalaiset nuorisojärjestöt ovat tuottaneet. Diskurssianalyysin avulla kysyn, miten terapeuttiset kulttuurit muovaavat nuorten subjektiutta, osallisuutta ja tulevaisuuden mahdollisuuksia.

Esitän, että nämä interventiot asemoivat nuoria samanaikaisesti haavoittuvina ja itse vastuullisina oman kuntoutuksensa toteuttajina. Toisaalta ne lupaavat osallisuutta, voimaantumista ja äänen: nuoria rohkaistaan refleктоimaan tunteitaan, kehittämään selviytymisstrategioita ja ottamaan aktiivinen rooli hyvinvointinsa hallinnassa. Toisaalta ne siirtävät vastuun mielenterveydestä, työkyvystä ja osallisuudesta yksilön harteille, kehystäen rakenteelliset epävarmuudet ja yhteiskunnalliset haasteet asioiksi, joita tulee hallita henkilökohtaisen resilienssin, positiivisuuden ja itsesäätelyn avulla. Näin ne heijastavat laajempia terapeuttisen hallinnan rationaliteetteja, joissa voimaantumisen ja osallisuuden ihanteet kietoutuvat kontrollin ja yksilöllisen vastuun teknologioihin.

Analyysi osoittaa, että tässä yhteydessä kuntoutus ei tarkoita vain toimintakyvyn palauttamista, vaan tietynlaisen kansalaisen muovaamista: tunneälykkään, sopeutuvan ja tulevaisuussuuntautuneen subjektin. Tällä on merkittäviä seurauksia sille, miten osallisuus rakentuu. Osallisuutta luvataan äänen ja valinnan kautta, mutta se on usein ehdollista terapeuttisten normien omaksumiselle ja yksilöllisen vastuun osoittamiselle. Näin nämä käytännöt eivät ainoastaan mahdollista osallisuutta, vaan myös säätelevät sen ehtoja, kuka voi tulla tunnustetuksi pätevänä ja resilientinä osallistujana ja millä edellytyksillä.

Esitykseni tuo yhteen politiikka-analyysin ja diskurssianalyysin ja tekee näkyväksi terapeuttisen subjektiuden ambivalenssit. Kuntoutusta ei voi ymmärtää vain pakottamisena tai

voimaannuttamisena, vaan se muotoutuu hoivan ja kontrollin, tuen ja kurin, inklusion ja vastuunjaon välisissä jännitteissä. Nämä ambivalenssit ovat keskeisiä, kun haluamme ymmärtää nykyisiä kuntoutuksen ja osallisuuden muotoja: ne paljastavat, miten terapeuttiset kulttuurit avaavat mahdollisuuksia merkitykselle, tuelle ja kuulumiselle, mutta samalla vahvistavat eriarvoisuuksia ja kaventavat kollektiivisia vastauksia mielenterveyskriiseihin.

Työryhmän kontekstissa esitys tarkastelee, miten nuorten mielenterveysinterventiot toimivat kuntoutuskäytäntöinä, jotka valmistavat nuoria epävarmoin tulevaisuuksiin. Se kutsuu kriittisempään otteeseen kuntoutuksen tutkimuksessa – sellaiseen, joka tunnistaa voimaantumisen lupausten rinnalla myös sen, miten kuntoutus osallistuu subjektiuden hallintaan ja vastuun jakamiseen.

10.6 Mielenterveyden ongelmista kuntoutujien toimintamahdollisuuksiin

Jarkko Salminen, väitöskirjatutkija, Tampereen yliopisto

Tutkimuksen mukaan mielenterveyden tukeminen ennaltaehkäisevästi ja voimavaralähtöisesti voisi vähentää merkittävästi inhimillistä kärsimystä ja tuottaa taloudellisia hyötyjä. Nykykäytännöissä mielenterveyden haasteisiin kuitenkin tartutaan usein vasta siinä vaiheessa, kun ne ovat jo muodostuneet ongelmiksi. Länsimaisessa ajattelussa mielenterveys on perinteisesti nähty ongelmakeskeisesti. Kuntoutujat on esitetty yhteiskunnallisena kustannuseränä, esimerkiksi hoitomenojen, sosiaaliturvan ja työkyvyttömyyden kautta. Samaan aikaan yhteiskuntatieteissä on korostettu, että esimerkiksi taloudellinen eriarvoisuus ja stigma voivat itsessään olla mielenterveyden kuormittajia. Näitä näkökulmia yhdistää ongelmakeskeinen lähestymistapa, jossa mielenterveyden poikkeamat pyritään korjaamaan joko yksilön tai yhteiskunnan tasolla.

Esitykseni kytkeytyy artikkeliväitöskirjani yhteenveto-osaan, jossa pohdin, miten kuntoutujien toimintamahdollisuuksia voidaan tukea myös muilla tavoin kuin keskittymällä pelkästään ongelmiin ja niiden ratkaisemiseen. Väitöskirjani varten olen haastatellut nuoren kuntoutusrahaa saaneita nuoria aikuisia sekä kuntoutujien kanssa työskenteleviä ammattilaisia.

Aineistojen analyysissä hyödynnän Amartya Senin toimintamahdollisuuksien lähestymistapaa (capability approach), jonka mukaan nuoret kuntoutujat tarvitsevat konkreettisia mahdollisuuksia tehdä valintoja esimerkiksi opiskelun, rahankäytön, palveluiden hyödyntämisen ja työnteon suhteen. Pienetkin valinnat voivat synnyttää toipumisen kannalta merkityksellistä vapautta. Tässä viitekehyksessä kuntoutus ei rajoitu pelkästään lopputulosten, kuten terveyden, osaamisen tai sosiaalisten taitojen saavuttamiseen, vaan sen tulisi myös mahdollistaa yksilölle vapaus tavoitella omia merkityksellisiä päämääriä.

Lisäksi hyödynnän väitöskirjassani Deleuzen ja Guattarin sommitelma-ajattelua (assemblage thinking) analysoidakseni, miten toimintamahdollisuudet rakentuvat. Sommitelmat muodostuvat erilaisista inhimillisistä ja ei-inhimillisistä, aineellisista ja aineettomista tekijöistä. Näissä kokonaisuuksissa toimijuus ei ole pelkästään ihmisen ominaisuus – myös aineella on vaikutuksia ja siten toimijuutta. Tämä tarkoittaa, että ihmisen on toimittava yhdessä aineen kanssa, sillä aine vaikuttaa siihen, mikä on mahdollista. Muutos sommitelmissa käynnistyy mikropoliittisten tekojen kautta, jotka horjuttavat vallitsevia rakenteita. Tästä näkökulmasta toimintamahdollisuudet eivät aina synny tietoisista valinnoista, vaan myös pienistä, joskus epätoivoisilta vaikuttavista teoista. Sommitelmanäkökulmasta monet tavat hallita, hoitaa ja ratkaista mielenterveyteen liittyviä

ongelmia, jäykistyvät helposti. Siksi mielenterveyden tukeminen edellyttää Deleuzen ja Guattarin mukaan sommitelmien deterritorialisointia eli erilaisten elementtien kytkösten purkamista ja olemassa olevan järjestyksen horjuttamista.

Artikkeliväitöskirjani yhteenveto-osassa kysyn: Millaisia toimintamahdollisuuksia nuoret kuntoutujat tarvitsevat? Miten nämä mahdollisuudet rakentuvat sommitelmissa? Esittelen meta-analyysin, joka perustuu väitöskirjani artikkeleihin ja jossa tarkastelen toimintamahdollisuuksia ja niiden rakentumista kolmessa muodossa: a) mahdollisuutena tavoitella hyvinvointia yksilölle sopivalla tavalla, b) mahdollisuutena tehdä laajempia valintoja ja vaikuttaa omaan elämään (toimijuus Senin käsittein), ja c) mahdollisuutena vaikuttaa valtasuhteisiin.

11 Ruoka-avun tulevaisuus hyvinvointivaltiossa – The Future of Food Assistance in the Finnish Welfare State

FI

Työryhmän vetäjät:

Tuomo Laihiala, Helsingin yliopisto, tuomo.laihiala@helsinki.fi

Anna Sofia Salonen, Itä-Suomen yliopisto, anna.salonen@uef.fi

Työskentelypäivät:

Torstai 23.10., esitykset 11.1 – 11.3

Söderberg & Linde

Laiho & Lainio

Kauppinen

Perjantai 24.10., esitykset 11.4 – 11.6

Laihiala

Pollari

Salonen et al.

Tila:

Päärakennus U3043

Työryhmän kuvaus:

Työryhmä kutsuu mukaan ruoka-avun nykytilaa ja tulevaisuutta käsittelevää tutkimusta Suomesta ja kansainvälisesti. Ruoka-avun vakiintuminen heikossa taloudellisessa ja sosiaalisessa asemassa olevien pärjäämistä tukevaksi järjestelmäksi heijastaa rakenteellisia ongelmia, kuten hyvinvointiyhteiskunnan puutteellista kantokykyä, ja paljastaa yhteiskunnallisia paradokseja, kuten ruoan ylijäämän ja puutteen samanaikaisuuden. Ruoka-apua tarvitsevien määrä kertoo eriarvoisuudesta ja ruokaturvan puutteesta.

Työryhmä liittyy akateemisen tutkimuksen tulevaisuuteen suuntautuvaan käänteeseen, jossa sosiaalipolitiikan tutkimus ei ainoastaan analysoi menneisyyttä tai nykyisyyttä, vaan suuntaa kriittisen katseen myös tulevaisuuteen. Kokoamalla yhteen ajankohtaista ruoka-apututkimusta avaamme samalla keskustelua siitä, miten tulevaisuuden sosiaalipolitiikan tutkimus voi ymmärtää yhteiskunnallista muutosta.

Ruoka-apu ilmaantui Suomeen tilapäisenä hätäapuna 1990-luvun laman jälkeen. 2000-luvulla ruoka-apu on muuttunut väliaikaisesta pysyväksi, institutionalisoiduksi avuksi, joka saa sekä suoraa että epäsuoraa tukea yhteiskunnan virallisilta instituutioilta. Samalla avun jakaminen on jätetty kansalaisjärjestöjen, seurakuntien ja uskonnollisten yhteisöjen vastuulle. Rakenteellisesti ruoka-apu on siis ambivalenttia: sen ytimessä ovat kolmannen sektorin toimijat, jotka osallistuvat ruoka-avun kautta hyvinvointiyhteiskunnan toimintaan, ja jotka voidaan ylijäämäruoan jakamisen kautta nähdä myös osana ruokasektoria ja hyväntekeväisyystaloutta.

Ruoka-apu herättää edelleen sosiaalipoliittisia kysymyksiä köyhyydestä, ylijäämästä, hyväntekeväisyydestä ja oikeudenmukaisuudesta. Viime vuosina sodan, pandemian, energiakriisin, nousevien ruoan hintojen ja sosiaaliturvan leikkausten seuraukset ovat korostaneet ruoka-avun tarvetta. Samalla ajankohtaiset kehityskulut ovat alkaneet heikentää ylijäämäruokaan nojaavan

ruoka-apujärjestelmän kapasiteettia. Paradoksaalisesti, kun elintarvikejärjestelmän toimijat parantavat hävikkiin liittyviä käytäntöjään, ylijäämäruokaa ei välttämättä riitä kaikille ruoka-apua tarvitseville. Viime vuosikymmenen aikana ruoka-apu on yleistynyt myös muissa Pohjoismaissa, nostaen esiin uusia kysymyksiä ruuan, eriarvoisuuden ja hyvinvointiyhteiskuntien tulevaisuudesta.

Kutsumme työryhmään esitelmiä, jotka tarkastelevat ruoka-apua ja sen mahdollisia tulevaisuuksia jakajien, saajien ja yhteiskunnallisten rakenteiden näkökulmista, sekä sosiaalipolitiikan ja elintarvikejärjestelmän viitekehyksistä. Toivotamme tervetulleiksi myös kansainväliset ja vertailevat näkökulmat, jotka sitovat suomalaisen ruoka-avun kehityksen osaksi globaaleja trendejä ja megatrendejä.

Työskentelykieli
suomi, englanti

EN

Chairs:

Tuomo Laihiala, University of Helsinki, tuomo.laihiala@helsinki.fi
Anna Sofia Salonen, University of Eastern Finland, anna.salonen@uef.fi

Working days:

Thursday 23.10., presentations 11.1 – 11.3
Söderberg & Linde
Laiho & Lainio
Kauppinen

Friday 24.10., presentations 11.4 – 11.6
Laihiala
Pollari
Salonen et al.

Room:

Main Building U3043

Description:

The working group invites studies on the current state and future of food assistance, both in Finland and internationally. The institutionalization of food assistance reflects structural problems, such as the insufficient resilience of the welfare state, and reveals societal paradoxes, such as the simultaneous existence of food surplus and scarcity. The growing number of people in need of food assistance highlights issues of inequality and food insecurity.

The working group aligns with the future-oriented turn in academic research, where the focus extends beyond analyzing the past and present to critically examining the future. By bringing together current research on food assistance, we also open a dialogue on how future social policy research can better understand societal change.

Food assistance emerged in Finland as a temporary emergency measure after the recession of the 1990s. In the 2000s, it evolved into a permanent, institutionalized form of aid, receiving both direct and indirect support from public institutions. At the same time, the responsibility for distributing aid has been left to non-governmental organizations, parishes, and religious communities. Structurally,

food assistance is therefore ambivalent: at its core are third-sector actors who, through the distribution of surplus food, participate in the functioning of the welfare state and can also be seen as part of the food sector and the charity economy.

Food assistance continues to raise socially and politically relevant questions about poverty, surplus, charity, and justice. In recent years, the consequences of war, the pandemic, the energy crisis, rising food prices, and cuts to social security have increased the need for food assistance. At the same time, recent developments have begun to weaken the capacity of a food assistance system that relies on surplus food. Paradoxically, as food system actors improve their practices regarding food waste, there may not be enough surplus food available for all those in need. Over the past decade, food assistance has also become more common in other Nordic countries, raising new questions about food, inequality, and the future of welfare societies.

We invite presentations that explore food assistance and its possible futures from the perspectives of distributors, recipients, and societal structures, as well as within the frameworks of social policy and the food system. We also welcome international and comparative perspectives that situate the development of Finnish food assistance within broader global trends.

11.1 Migrant welfare recipients managing their own scarce resources and those of others – a case of food uncertainty

Maria Söderberg & Stig Linde, Lund University

Considering increasing living costs and lagging compensation levels in the welfare system, people on social welfare have difficulties accessing food to the extent needed. This presentation is based on a Swedish study aimed to reveal how migrant welfare recipients act, react, and reason in their management of their own scarce resources and those of others. Striving for ‘dignity’ took a prominent place in the analysis process in this study, along with the theoretical application of everyday ‘rituals’. Eleven individual open semi-structured interviews were carried out together with observations during a baking activity. This activity was run by the municipality in collaboration with a local voluntary organization and it was included in a mandatory program to qualify for social welfare.

In this study four partly overlapping approaches emerged; these were labelled: 1) Recognizing one’s own need for social interaction, 2) Sacrificing one’s own need for food, 3) Negotiating the household’s need for food, and 4) Engaging in other’s need for food. The findings showed that, for better or worse, these approaches created a kind of existential structure in a time of uncertainty regarding what to expect from a welfare state in rapid transformation. This means that when words were not enough, rituals took shape as a measure to cope with the burden of uncertainty. In this way, the existential structure helped the migrant welfare recipients to relate ethically to themselves and to others in an unethical life situation.

The very organizational structure of the baking activity also deserves attention. The organizational structure included partners at national level (social policy), municipal level (the activation program) and local levels (the local NGO), as well as internationally in terms of being considered for receiving aid (international NGOs). This in turn raises questions about whether there is a connection between this organizational structure and the approaches that emerge in the findings. Could it be that the theoretical application of rituals and dignity has contributed to making visible the

participants' shifting self-presentation and how, in a time of uncertainty, they relate to higher powers, to other people, and to the legitimacy of the welfare state? If this is the case, social workers need more knowledge about how to handle different dimensions of the activation policy, and how to relate to the participants' rituals in the pursuit of dignity

The study's design gradually revealed several challenges. Language barriers, where relatives or translation apps were needed during interviews, proved difficult. It became clear that having a female interviewer was a prerequisite. In this study, the organizers supported our interest, but in another context, we were rejected. The gatekeeper refused to facilitate contacts between us as researchers and potential participants, citing their dependency on the gatekeeper and its organization. We are happy to share experiences regarding difficulties and solutions in gaining access to people living in precarious living conditions.

Maria Söderberg

Associate Professor in Social Work, Senior Lecturer, MA

School of Social Work, Lund University, Lund Sweden

Email: maria.soderberg@soch.lu.se

ORCID: 0000-0003-2083-2245

Stig Linde

Associate Professor, Senior Lecturer, Trained Social Worker

School of Social Work, Lund University, Lund Sweden

Email: stig.linde@soch.lu.se

ORCID: 0000-0002-4651-2699

11.2 Transformative Utopianizing of Fair Food Futures: Professionals as Enablers of Social Change in the Context of Charitable Food Assistance

Marjukka Laiho & Anu Lainio, University of Eastern Finland

This paper explores how professionals can act as catalysts in shaping fair food futures through transformative utopianizing. Rather than treating utopias as unattainable ideals, the paper frames utopianizing as a practical tool for collaborative political imagination drawing from recent literature on utopian methodology (e.g. Ruth Levitas). Applied to the context of charitable food assistance (CFA) in Finland, the paper explores utopianizing as a way of addressing social inequalities and rethinking pathways of social change.

Based on 19 elite interviews conducted in 2023–2024, this paper entails an analysis on how professionals – who work in leadership and expert positions in NGOs, FBOs and parishes as well as in research and education – perceive, reflect on, critique, and mobilize their expertise, authority, and networks in envisioning and enacting fair food futures in the context of CFA. The abductive analysis draws inspiration from feminist theorizing of transformation, and from recent utopian analyses, focusing on their approaches and applications depicting the process of “making social change.”

The findings, still preliminary, show that professional utopianizing can both enable but also constrain powerful interventions in the pursuit of fair food systems. While rooted in the grassroots lives of professionals and their agency in making social change, the paper also entails a wider focus:

it both foregrounds and gazes towards the critical questions related to the making of systems change. Thus, while exploring the process of social change embedded in professional utopianizing, the paper ends up calling for wider analysis on making food systems change, expanding democratic participation and political imagination beyond professionals and calling for such imaginary spaces that enable to collectively shape just and sustainable food futures.

11.3 Reorganization of food aid in Finland: Expectations and consequences

Vera Kauppinen, University of Jyväskylä

Food aid based on charity and volunteerism has stabilized as an extension of Finnish social security since 90's, although being against the ethos of the Nordic welfare state: equality, universalism, and strong democracy. Since 2015, the field has been reorganized from individual, independently operating food banks into networks of centralized food waste terminals and local food delivery sites operating around them.

My PhD dissertation is an ethnographic case study with a focus on structures and resources. In the first article, I focused on the effects of restructuring through the utilization of waste. I conclude that due to several reasons, only a small proportion of the food distributed is food waste, contrary to the common perception of food aid as a win-win situation in which poverty is reduced simultaneously with food waste utilization.

In the second article, I examine the operational goals set by the terminal and how they are met in local delivery sites, when available resources and infrastructure are scarce. Attention is again focused on food as a critical resource to understand how the set objectives promote or hinder the equitable and effective distribution of food aid.

With the restructuring, third sector actors providing food aid are becoming part of Finnish social security and social policy in a new way, as many food aid actors also provide other social services. Although there are already around 10 centralized food waste terminals in Finland, little research has been done on the effects of the restructuring and its response to the set objectives.

11.4 Ruoka-apu Suomessa 2020-luvulla: trendit ja hyvinvointivaltion tulevaisuus

Tuomo Laihiala, Helsingin yliopisto

Tutkimus tarkastelee 2020-luvun ruoka-apua Suomessa tulevaisuudentutkimuksen viitekehyksessä. Teoreettis-metodologinen lähestymistapa on monitorointi, jonka tavoitteena on tunnistaa näkyviä ja todennäköisesti jatkuvia trendejä.

Aineistona toimivat ruoka-aputoimijoille suunnatut kyselyt vuosilta 2020–2024, jotka on toteutettu Ruoka-apu.fi:n, Osallistuva yhteisö -hankkeen, SPR:n ja Sininauhaliiton toimesta. Kyselyissä

kartoitettiin muun muassa asiakasmäärien kehitystä, ruokahävikin ja lahjoitusten riittävyyttä sekä muutoksia toimintaympäristössä. Analyysissä tarkastellaan kyselyn vastauksien suoria jakaumia sekä avovastauksia.

Aineiston analyysi erittelee viisi trendiä, jotka antavat kattavan kuvan ruoka-avun nykytilanteesta Suomessa, heijastaen sekä edistysaskeleita että jatkuvia haasteita:

1. Toimijamäärän kasvu viittaa vahvistuvaan infrastruktuuriin ja verkostoihin, jotka pyrkivät systemaattisesti torjumaan ruokaturvattomuutta.
2. Institutionalisoituminen etenee, jolloin hyväntekeväisyyspohjainen ruoka-apu vakiintuu osaksi yhteiskuntaa ja saa virallisia piirteitä.
3. Yhteisölähtöisten toimintojen lisääntyminen korostaa sosiaalisen tuen merkitystä ruoan jakelun rinnalla, edistäen yhteisöllisyyttä ja osallisuutta.
4. Asiakaskunnan kasvu ja monipuolistuminen kertoo ruokaturvattomuuden laajentumisesta ja tarpeesta palvella yhä monimuotoisempaa väestöä.
5. Ylijäämäruoan väheneminen haastaa ruoka-aputoimijoita, ja liittyy hävikin torjunnan tehostumiseen sekä ruokajärjestelmien tehokkuuden kasvuun.

Trendit kytkeytyvät laajempiin megatrendeihin kuten “aktiiviset kansalaiset”, “ruokahävikin torjunta” ja “kasvava eriarvoisuus”. Aktiivisten kansalaisten rooli korostuu, kun yhteisöt ja vapaaehtoiset osallistuvat yhä enemmän ruokaturvan turvaamiseen. Ruokahävikin torjunta heijastaa ekologista vastuullisuutta, mutta samalla ylijäämäruoan väheneminen haastaa ruoka-aputoimijoita, jotka ovat pitkälti riippuvaisia lahjoituksista. Kasvava eriarvoisuus näkyy asiakaskunnan laajenemisena ja monimuotoistumisena, mikä viittaa ruokaturvattomuuden yleistymiseen.

Ruoka-avun tarpeen jatkuminen ja kasvu on johtanut siihen, että järjestäytyneiden ruoka-aputoimijoiden määrä on lisääntynyt ja toimijat ovat aiempaa verkostoituneempia. Ruoka-avun jatkuvuus ja institutionalisoituminen haastavat pohjoismaisen hyvinvointivaltion oletuksia, kuten sen, että valtio takaa kaikille riittävän perusturvan ilman jatkuvaa tarvetta hyväntekeväisyyteen perustuvaan apuun. Tämä herättää keskeisen yhteiskuntapoliittisen kysymyksen: miten kotitalouksien ruokaturva voidaan turvata julkisin keinoin niin, ettei ruoka-avusta muodostu pysyvä, sosiaaliturvaa täydentävä rinnakkaisrakenne?

Tuomo Laihiala, Ylopistonlehtori, Kansanterveystieteiden osasto, Lääketieteellinen tiedekunta, Helsingin Yliopisto

11.5 Kuka saa seistä leipäjonossa - ruoka-avun asiakkaiden tulkintoja toisistaan

Milja Pollari & Anna Sofia Salonen, Itä-Suomen yliopisto

Maailman onnellisimmaksi julistetun kansan pinnan alla kuplii toisenlainen Suomi sosioekonomisine haasteineen. Haasteet, kuten köyhyysriskin ja lapsiperheköyhyyden syventyminen konkretisoituvat esimerkiksi ruokaturvattomuutena, minkä vuoksi kolmannen sektorin järjestämälle ruoka-avulle on edelleen Suomessa kasvava tarve. Vaikka tätä on kritisoitu hyvinvointiyhteiskunnan eetokseen sopimattomana, ovat ruoka-avun diskurssit samalla muuttuneet: ruoka-apua on alettu kuvata ekologisena ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta lisäävänä käytäntönä. Tutkimusten perusteella tiedetään, että kuitenkin ruoka-avun asiakkaisiin ei liitetä julkisissa

keskusteluissa yhtä positiivista kuvaa, vaan keskustelu antaa avunsaajista kuvan homogeenisena ja omasta köyhyydestään vastuullisena ryhmänä (mm. Salonen, Ohisalo & Laihiala 2018). Toisaalta kokemus omasta tai lähipiirin köyhyydestä ja ruoka-avun asiakkuudesta voi näkyä ymmärtäväisempänä kantana asiakkaita kohtaan (mm. Saari, Kainulainen & Mutala 2017; Salonen, Ohisalo & Laihiala 2018). Köyhyyden moninaisista syistä riippumatta käsitykset köyhyydestä ja ruoka-avusta kietoutuvat vahvasti ihmisten yhteiskunnallisiin asemiin ja näihin kytkeytyviin uskomusjärjestelmiin. Esimerkiksi köyhyyttä voi olla helppo selittää yksilön epäonnistumisena ilman omaa kokemusta, riittävää tietoa tai edes kiinnostusta asian kriittiseen tarkasteluun. (Saari, Kainulainen & Mutala 2017.)

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan sitä, miten ruoka-avun asiakkaat kuvaavat ja tulkitsevat muita asiakkaita. Näkevätkö he toisensa julkisessa keskustelussa nousseiden stigmojen kautta – epäonnistuneina ja tuomittavina – vai syntyykö jaetun kokemuksen kautta pikemminkin empatiaa ja solidaarisuutta? Tutkimus tarkastelee paitsi asiakkaiden käsityksiä toisistaan, myös sitä, mitä nämä kuvaukset paljastavat kertojien omista uskomusjärjestelmistä, joiden varaan heidän tulkintansa rakentuvat. Uskomusjärjestelmät sisältävät aina myös normatiivisia ulottuvuuksia, eli ne eivät vain kuvaa todellisuutta, vaan myös jäsentävät sitä, millainen todellisuuden pitäisi olla (mm. Usó-Doménech & Nescolarde-Selva, 2016). Tämän vuoksi myös pohditaan millaisia ihanteita ja käsityksiä ”hyvästä” ja ansaitsevasta ruoka-avun asiakkaasta ruoka-avun asiakkaiden kuvaukset välittävät.

Tutkimuksen haastatteluaineisto kerättiin vuosina 2023–2024 ja siihen osallistui 15 ruoka-avun asiakasta eri puolilta Suomesta. Aineiston alustavan sisällönanalyysin perusteella voidaan sanoa, että haastateltavien käsitykset toisistaan jakautuvat pääosin ”hyväksytyjen” ja ”vääränlaisten” kategorioihin. Hyväksytyiksi mielletään ne, joiden ruoka-avun käyttöä ja toimintaa ei aseteta kyseenalaiseksi, vaan heihin samaistutaan tai heidät nähdään jopa vielä itseä heikommissa asemassa oleviksi. Vääränlaisiksi taas luokitellaan ne, joiden ei katsota olevan avun tarpeessa tai ansaitsevan sitä esimerkiksi käyttäytymisensä, elämäntapavalintojensa tai kansallisuutensa vuoksi. Tulokset kertovat toisaalta ruoka-avun asiakkaiden empatiasta ja solidaarisuudesta, mutta myös toistensa tuomitsemisesta. Tämä myös raottaa asiakkaiden keskuudessa piilevää tyytymättömyyttä siihen, ketkä ruoka-apua saavat. Vastauksista piirtyy kuva siitä, kuka ideaalimaailmassa saa seistä ruokajonossa: oikean käyttäytymisen, taustan ja riittävän tarpeen omaava asiakas.

Lähteet:

Saari, J., Kainulainen, S., & Mutanen, A. (2017). Köyhyyskartta: Kuka pitää köyhää laiskana? Teoksessa: Saari, J. (toim.) *Sosiaaliturvariippuvuus: sosiaalipummit yhteiskunnassa?* Tampere University Press. https://doi.org/10.26530/OAPEN_626902 (s. 189–206).

Usó-Doménech, J. L., & Nescolarde-Selva, J. (2016). What are Belief Systems? *Foundations of Science*, 21(1), 147–152. <https://doi.org/10.1007/s10699-015-9409-z>

Salonen, A. S., Ohisalo, M., & Laihiala, T. (2018). Undeserving, Disadvantaged, Disregarded: Three Viewpoints of Charity Food Aid Recipients in Finland. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15(12), Article 2896. <https://doi.org/10.3390/ijerph15122896>

11.6 Avuton tulevaisuus: Millaiseksi ruoka-avun parissa toimivat ihmiset hahmottelevat hyvän tulevaisuuden

Anna Sofia Salonen & tutkimusryhmä, Itä-Suomen yliopisto

Leipäjonot ja muut ruoka-avun muodot ilmaantuivat osaksi suomalaista hyvinvointiyhteiskuntaa ja katukuvaa 1990-luvun laman myötä. Ne oli tarkoitettu väliaikaisiksi, mutta näyttävät jääneen pysyviksi. Tämä ruoka-avun kehyskertomus on toistunut tutkimuksissa ja yhteiskunnallisissa puheenvuoroissa hyvin samanlaisin sanakääntein vuosikymmeniä ja sillä on myös kansainväliset esikuvansa. Siihen liitetään usein yhteiskuntaeettinen huomio hyväntekeväisyyteen perustuvan aineellisen avun sopimattomuudesta pohjoismaiseen hyvinvointiyhteiskuntaan.

Viime vuosina tätä ruoka-avun kertomusta on toistettu entistä vähemmän, vaikka ruoka-avusta ja sen tarpeesta puhutaan vieläkin. Ruoka-avun moraalisen oikeutuksen sijaan kannetaan entistä enemmän huolta ruoka-avun toimintaedellytysten turvaamisesta ja muistutetaan ruoka-avun vähentävän hävikkiä. Ruoka-avun oikeutus suomalaisessa yhteiskunnassa on siis muuttunut. Mutta mikä on ruoka-avun tulevaisuuden tarina? Voisiko avun ajatella toisin – tai jopa pois?

Esitelmässä kysymme: Millaiseksi ruoka-avun ja siihen liittyvien kysymysten parissa nyt ja tulevaisuudessa mahdollisesti toimivat ihmiset hahmottelevat ruoka-avun hyvän tulevaisuuden, ja mitä nämä visiot kertovat ruoka-avusta tässä ajassa ja yhteiskunnassa – sekä laajemmin tästä ajasta ja yhteiskunnasta. Onko heillä kykyä tai tahtoa mielikuvitella ruoka-apu nykyisessä laajuudessaan tarpeettomaksi, ja mitä tällainen muutos vaatisi? Kysymys on ajankohtainen, tärkeä ja vaikea aikana, jona ensin koronaviruspandemia ja sitten Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja sen aiheuttama energian ja ruoan hinnan nousu sekä leikkaukset sosiaaliturvaan ovat kasvattaneet ruoka-avun tarvetta, tuoneet sen piiriin uusia ihmisryhmiä ja nostaneet sen jälleen otsikoihin, ja jona hallitus on vakinaistanut ruoka-avun valtionrahoituksen, sitoen sen entistään vahvemmin osaksi suomalaisen viimesijaisen avun infrastruktuuria.

Tutkimuksen aineistonkeruu ja analyysi nojaavat utopian metodologiaan. Utopia ei ole vain toiveajattelua tai staattinen tulevaisuuden ihannekuva. Se on metodi ja tietämisen tapa, joka haastaa jaon normatiivisen ja deskriptiivisen välillä ja kutsuu kollektiiviseen mielikuvitteluun, vaihtoehtojen pohdintaan ja toimiin kohti parempaa tulevaisuutta. Tutkimusaineisto muodostuu vaihtoehtoisia tulevaisuuksia kirvoittamaan pyrkivistä yksilöhaastatteluista ja ryhmäkeskusteluista yhteensä yli 170 osallistujan kanssa. Osallistajat ovat ruoka-aputoimintaan tällä hetkellä suunnittelu-, toteutus- ja diskursiivista valtaa käyttäviä tahoja, ruoka-apua vastaanottavia ihmisiä sekä opiskelijoita, jotka toimivat tulevaisuudessa sellaisissa tehtävissä, joissa aineellinen auttamistoiminta on tämän hetken näkökulmasta tarkasteltuna merkittävässä roolissa.

Analyysimme perusteella osallistujien utopiat avaavat rikkaan näkökulman keskeisiin suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan ongelmiin ja mahdollisuuksiin: kysymyksiin arvoista, osallisuudesta, vapaudesta ja vastuista sekä monitasoisiin konkreettisiin ja visionäärisiin toimiin, joita muutos kohti parempaa edellyttää. Avuttomuus näyttäytyy tulosten perusteella paitsi utooppisena pyrkimyksenä kohti ruoka-avun tarpeen mittavaa vähenemistä, myös avuttomuuden tunteena yhteiskunnan suurten kipupisteiden edessä. Se johdattaa tarttumaan vaikeisiin kysymyksiin toisin ajattelun kyvystä ja tahdosta sekä poliittisen mielikuvituksen rajoista ja reunaehdoista suomalaisessa yhteiskunnassa.

12 Päihde- ja riippuvuuspalvelut muutoksessa: lakimuutosten ja leikkausten yhteisvaikutusten arviointia tarvitaan

FI

Työryhmän vetäjät:

Maria Heiskanen, maria.heiskanen@thl.fi, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Kristiina Kuussaari, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Minna Kesänen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Jenna Grundström, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Työryhmän kuvaus:

Suomessa on tapahtumassa samanaikaisia muutoksia, jotka voivat vaikuttaa päihde- ja riippuvuuspalveluihin ja niiden asiakkaisiin:

lakimuutokset lisäävät alkoholin, rahapelien ja nikotiinituotteiden saatavuutta, hyvinvointialueiden resurssit ovat niukat, matalan kynnyksen palveluja järjestävien järjestöjen resurssit pienenevät ja sosiaaliturvaan kohdistuu useita leikkauksia. Muutosten ja leikkausten yhteisvaikutuksia ei ole arvioitu. Kestääkö sosiaali- ja terveydenhuolto lisääntyvää päihde- ja riippuvuusongelmien kuormitusta? Miten yhteisvaikutukset näkyvät päihde- ja riippuvuusongelmia kokevien elämässä? Myös sote-uudistuksen ja mielenterveys- ja päihdepalvelujen lainsäädännön muutosten vaikutusten arviointi päihde- ja riippuvuuspalveluihin on kesken.

Toivomme työryhmään esityksiä päihde- ja riippuvuuspalveluista, näiden palvelujen asiakkaiden tai niitä tarvitsevien ihmisten tilanteista, palvelujen haasteista ja kehittämiskohteista sekä onnistumisista ja hyvistä käytännöistä.

Monimutkaisissa elämäntilanteissa tarvitaan sote-palvelujen yhteensovittamista ja yhteistyötä. Toivomme erityisesti esityksiä, joissa tarkastellaan palvelujärjestelmää ja sen vaikuttavuutta kokonaisuutena. Tervetulleita ovat eri vaiheissa olevat tutkimukset ja myös kansainväliset kokemukset.

Työskentelypäivä:

Torstai 23.10.

Tila:

Päärakennus U3031

14.05 Laitosmuotoisen päihde- ja riippuvuuskuntoutuksen tilanne ja muutokset

Alta Cavén, Kristiina Kuussaari, Minna Kesänen, Maria Heiskanen, Jenna Grundström

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

14.30 Miten käy osallisuuden päihde- ja riippuvuuspalvelujen muutoksessa?

Tanja Airaksinen

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Tampereen yliopisto

14.55 Stigma ja kielelliset representoinnit päihteitä käyttäviä ihmisiä koskevassa viranomais- ja mediadiskursseissa

Annuska Dal Maso

UEF Yhteiskuntatieteiden laitos, sosiaalityö

15.20 Tarvearviointi porttina päihdepalveluihin

Heidi Vanjusov, Kati Saurula, Jenni Tanskanen
Itä-Suomen yliopisto, oikeustieteiden laitos

15.45 Päihde- ja riippuvuuspalvelujen muuttuvat käsitteet ja järjestämisen tavat

Maria Heiskanen, Kristiina Kuussaari, Jenna Grundström
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Päätös noin 16.15.

EN

Chairs:

Maria Heiskanen, maria.heiskanen@thl.fi, Finnish Institute for Health and Welfare
Kristiina Kuussaari, Finnish Institute for Health and Welfare
Minna Kesänen, Finnish Institute for Health and Welfare
Jenna Grundström, Finnish Institute for Health and Welfare

Working day:

Thursday 23.10

Room:

Main Building U3031

Description:

Finland is currently undergoing several simultaneous changes that may significantly impact substance abuse and addiction services, as well as the individuals who rely on them:

Legislative reforms are increasing the availability of alcohol, gambling, and nicotine products. Wellbeing services counties are operating with limited resources. Budget cuts are being imposed on NGOs that provide low-threshold services. Social security is facing multiple reductions. The combined effects of these changes and cuts have not yet been thoroughly assessed. Can the social and healthcare system withstand the increasing burden of substance use and addiction-related issues? How will these combined impacts manifest in the lives of those experiencing such problems?

Furthermore, the evaluation of the effects of the health and social services reform, as well as the legislative changes concerning mental health and substance abuse services, remains incomplete.

We invite proposals for the working group that address substance use and addiction services, the situations of service users or those in need, challenges and areas for development within the services, as well as successful practices and examples of what works well.

In complex life situations, coordination and collaboration across health and social services are essential. We especially welcome presentations that examine the service system and its overall effectiveness. Research at various stages of progress, as well as international experiences, are also encouraged.

12.1 Laitosmuotoisen päihde- ja riippuvuuskuntoutuksen tilanne ja muutokset

*Alta Cavén, Kristiina Kuussaari, Minna Kesänen, Maria Heiskanen, Jenna Grundström
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos*

Laitosmuotoinen päihde- ja riippuvuuskuntoutus on tärkeä osa suomalaista päihde- ja riippuvuuspalvelujärjestelmää, jota käytetään silloin, kun avomuotoinen kuntoutus ei ole riittävää. Rekisteritietojen mukaan laitosmuotoisen päihde- ja riippuvuuskuntoutuksen asiakasmäärät ovat laskeneet 2010-luvulta lähtien. Hyvinvointialueille siirtymisen myötä huoli laitoskuntoutukseen pääsystä ja kuntoutusjaksojen kestosta on noussut julkiseen keskusteluun. Tiedetään, että joillakin hyvinvointialueilla on tehty linjauksia siitä, että laitosmuotoinen päihde- ja riippuvuuskuntoutus siirretään omaksi palvelutuotannoksi ja näin pyritään vähentämään palvelun ostamista ulkopuolelta.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toteutti vuonna 2025 kyselyn laitosmuotoista päihde- ja riippuvuuspalvelua tarjoaviin yksiköihin. Kyselyn tavoitteena oli saada tietoa laitosmuotoisen päihde- ja riippuvuuskuntoutuksen saatavuudesta, yksikköjen toiminnasta ja käytännöistä. Kyselyn lisäksi toteutettiin lisähaastatteluja hyvinvointialueiden toimijoille laitosmuotoisesta päihde- ja riippuvuuspalveluista syksyllä 2025. Tutkimuksessa laitosmuotoisella päihde- ja riippuvuuskuntoutuksella tarkoitetaan kuntoutusta, joka on ympärivuorokautista, jota toteuttavalla yksiköllä on riittävät ja asianmukaiset toimitilat sekä toiminnan edellyttämä henkilöstö.

Tässä esityksessä esitellään perustuloksia keväällä 2025 tehdystä kyselystä sekä alustavia tuloksia haastatteluista. Tavoitteena on kuvata laitosmuotoisen päihde- ja riippuvuuskuntoutuksen yksiköiden toimintaa, nykytilannetta sekä muutoksia esimerkiksi hyvinvointialueille siirryttäessä.

Kyselyyn vastasi 33 yksikköä 16 eri hyvinvointialueelta. Vastanneista yksiköistä 7 on julkisia ja 26 on yksityisiä palveluntuottajia. Yksiköt raportoivat asiakkaiden tulevat yksikköihin kaikkiaan 22 eri hyvinvointialueelta. Keskeisimpinä mainittuja tahoja, joista asiakkaita ohjautuivat kuntoutukseen, yksiköt mainitsivat vieroitushoito ja päihde- ja riippuvuusavohoito ja -kuntoutus. Ajankohtaisina keskeisinä muutoksina yksiköt mainitsivat muutokset laitoskuntoutuksen jaksoissa ja määrissä, hyvinvointialueilla, asiakkaissa ja heidän tilanteissaan, asiakasprosesseissa ja -ohjauksessa, yksiköiden toiminnassa sekä työtehtävissä. Muutoksia kuvattiin sekä positiivisina muutoksina kuin huolina.

12.2 Miten käy osallisuuden päihde- ja riippuvuuspalvelujen muutoksessa?

*Tanja Airaksinen
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Tampereen yliopisto*

Tutkimuksen tavoitteet

Hyvinvointialueet kohtaavat merkittäviä säästöpaineita, joiden taustalla vaikuttavat palvelujen kysyntä, kustannusten kasvu, rahoituksen riittävyys ja sen kehitys. Viime vuosina hyvinvointialueet ovat joutuneet tekemään sopeutumistoimia uudistaen samalla palveluverkostoa.

Hyvinvointialueiden säästöpaineeet voivat vaikuttaa päihde- ja riippuvuuspalvelujen saatavuuteen ja kattavuuteen, mikä voi vaikeuttaa palvelujen tarjoamista erityisesti paljon tukea tarvitsevilla ja erityisen haavoittuvassa asemassa olevilla. Samalla osaksi asiakaskeskeistä hoitoa kansainvälisesti

nostetun asiakasosallisuuden käytäntöjä etsitään yhä hyvinvointialueilla. Vaikka osallisuus näkyy hyvinvointialueiden strategisissa linjauksissa ja asiakaslähtöisyyttä sekä kokemustiedon hyödyntämistä korostetaan, ei sen toteutuminen ole itsestään selvää ja vaarana on osallisuuden jääminen ylätasen keskusteluun teoreettiseksi puheeksi. Vaikka osallisuus nähdään välineenä vähentää eriarvoisuutta, tukea yhteiskunnallista kestävyyttä ja vaikuttaa myönteisesti asiakkaan hoitoon sitoutumiseen, on se palvelujärjestelmässä usein alisteinen vaikeuttaen tasavertaista dialogia ja vaikuttavaa osallistumista. Osallisuuden merkitys korostuu erityisesti heikommassa asemassa olevien ihmisten kohdalla. Päihde- ja riippuvuuspalveluiden asiakkaat ovat muita todennäköisemmin kohdanneet ennakkoluuloja, stigmaa ja eri arvoista kohtelua.

Metodit

Kuvaan esityksessä asiakasosallisuutta päihde- ja riippuvuuspalveluissa tehdyn kirjallisuuskatsauksen tulosten mukaisesti. Samalla nostan esille vuoden 2025 tutkimuksen tuloksia ammattilaisten näkemyksistä asiakkaan roolista osallisuuden näkökulmasta. Edellä mainittuja tutkimustuloksia peilataan yhteiskunnalliseen keskusteluun hyvinvointialueiden säästöistä ja palveluverkostoon kohdistuvista muutoksista. Väitöstutkimukseni koskee osallisuutta päihde- ja riippuvuuspalveluissa.

Keskeiset tulokset ja johtopäätökset

Osallisuus päihde- ja riippuvuuspalveluissa toteutuu aiemman tutkimuksen mukaan vain osittain ja usein kokemusasiantuntijuuden kautta. Osallisuuden toteutuminen edellyttää palvelujärjestelmän kykyä vastata asiakkaiden todellisiin tarpeisiin samalla vahvistaen asiakkaiden toimijuutta. Samanaikaisesti hyvinvointialueet rakentavat osallisuuden käytäntöjä, uudistavat palveluverkostoa ja karsivat kustannuksia. Osallisuuden toteutuminen ei voi jäädä vain ammattilaisen vastuulle vaan sen tulee olla kaikki organisaatiotasot läpileikkaava periaate ja yhteinen tahtotila toteuttaa asiakaslähtöistä, vaikuttavaa hoitoa. Osallisuuden merkitys korostuu erityisesti heikommassa asemassa olevien ihmisten kohdalla. Kuulijat saavat esityksessä tietoa ja näkökulmia asiakasosallisuudesta päihde- ja riippuvuuspalveluissa, joita he voivat peilata esityksessä esille tuotaviin ammattilaisten näkemyksiin sekä hyvinvointialueita koskeviin muutospaineisiin. Lisäksi esitys nostaa keskusteluun palvelujärjestelmän eri tasojen merkityksen osallisuuden toteutumisessa, ammattilaisten äänen ja osallisuuden osana asiakaskohtaamista. Tulosten avulla voidaan edistää osallisuuden kiinnittymistä tukevammin osaksi palvelurakennetta, vaikuttaa asiakkaan rooliin ja edistää asiakaslähtöistä työskentelyä.

12.3 Stigma ja kielelliset representoinnit päihteitä käyttäviä ihmisiä koskevissa viranomais- ja mediadiskursseissa

Annuska Dal Maso

UEF Yhteiskuntatieteiden laitos, Sosiaalityö

Tässä suunnitteilla olevassa tutkimuksessa tarkastellaan, miten viranomaisten ja median kielelliset representoinnit tuottavat ja uusintavat stigmaa päihteitä käyttäviä ihmisiä kohtaan. Päihteiden käyttäjiin liitetään usein moraalisia, epäluotettavuutta ja vaarallisuutta korostavia merkityksiä, ja heidän asemansa esitetään itse aiheutettuna. Näiden representaatioiden kautta määrittyy, ketkä nähdään avun arvoisina ja millaisissa ehdoissa heidän yhteiskunnallinen osallisuutensa voi toteutua.

Aiempi tutkimus on osoittanut, että stigma ei rajoitu yksilön kokemuksiin vaan rakentuu rakenteissa, diskursseissa ja käytännöissä (Link & Phelan 2001; Whipple ym. 2024). Suomessa on nostettu esiin, että erityisesti päihteitä käyttävät ihmiset kohtaavat moninkertaista leimautumista,

joka voi estää heitä hakeutumasta palveluiden piiriin ja heikentää heidän toimijuuttaan (Vanjusov 2022; Partanen 2002). Median ja viranomaisten kieli vaikuttavat merkittävästi siihen, miten päihteitä käyttävät ihmiset nähdään ja millaisina heidän asemansa yhteiskunnassa rakentuu.

Tutkimus sijoittuu sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja osallisuuden tutkimustraditioon ja hyödyntää Nancy Fraserin oikeudenmukaisuusteoriaa (tunnustus, uudelleenjako ja osallistuminen). Menetelmällisesti tutkimus nojaa kriittiseen diskurssianalyysiin, jonka avulla tarkastellaan mediatekstejä, viranomaisdokumentteja, palveluesitteitä sekä sosiaali- ja terveysministeriön suosituksia.

Tutkimuksen tavoitteena on tehdä näkyväksi, miten stigma rakentuu kielellisissä käytännöissä ja millaisia rakenteellisia poissulkemisia niissä uusinnetaan. Suunnitteilla oleva analyysi tuottaa tietoa siitä, millaisia kategorisointeja ja valtasuhteita viranomais- ja mediapuheessa muodostetaan ja miten nämä vaikuttavat päihteitä käyttävien ihmisten asemaan. Tavoitteena on avata keskustelua siitä, miten kielelliset representoinnit voivat paitsi ylläpitää myös haastaa stigmaa ja siten tukea osallistavampien sosiaali- ja terveyspalveluiden kehittämistä.

12.4 Tarvearviointi porttina päihdepalveluihin

Heidi Vanjusov, yliopistonlehtori. Itä-Suomen yliopisto, oikeustieteiden laitos.

Kati Saurula, väitöskirjatutkija. Itä-Suomen yliopisto, oikeustieteiden laitos.

Jenni Tanskanen, tutkimusavustaja. Itä-Suomen yliopisto, oikeustieteiden laitos.

Tämä tutkimus on osa tarpeenmukaisiin hyvinvointipalveluihin pääsyä tarkastelevaa tutkimushanketta. Ollakseen vaikuttavia, palveluiden tulee olla saavutettavia ja asiakkaan yksilölliseen palvelutarpeeseen vastaavia. Tässä osassa hanketta tarkastelu kiinnittyy erityisesti, miten asiakkaan palvelutarvetta arvioidaan ja millaista tietoa palveluista päättämisen tueksi tuotetaan. Tutkimus kohdistuu erityisesti sellaisiin asiakasryhmiin, joilla voidaan katsoa olevan haavoittuvassa asemassa erityisesti moninaisten palvelutarpeidensa vuoksi. Yksi keskeinen asiakasryhmä on tällöin päihteitä ongelmallisesti käyttävät henkilöt.

Päihdepalveluissa asiakkaan tarvetta voidaan arvioida sekä sosiaalihuollossa että terveydenhuollossa. Palvelutarpeiden moninaisuus usein edellyttää tehokkaalta ja vaikuttavalta palvelutoiminnalta palveluiden yhteensovittamista. Yhteensovittaminen hyvinvointialueen, järjestöjen ja kuntien kesken on yksi sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä koskevan uudistuksen tavoitteista. Näin pyritään turvaamaan yhdenvertaiset, yhteentoimivat sekä kustannusvaikuttavat palvelut. Hyvinvointialueella on velvoite tunnistaa palveluja laaja-alaisesti tarvitsevat asiakasryhmät ja asiakkaat, määritellä tarpeita vastaavat palveluketjut ja palvelukokonaisuudet, sovittaa ne yhteen muiden hyvinvointialueen palveluiden kanssa sekä hyödyntää asiakasta koskevaa tietoa eri tuottajien välillä.

Elina Virokankaan mukaan vallitseva ajattelutapa yhteiskunnalliskulttuurisella tasolla on se, että järjestelmän toimimattomuus avun saamisen suhteen jää huomiotta ja vastuu avutta jäämisestä jätetään yksilölle, joka ei pysty vastaamaan järjestelmän vaatimuksiin. Julkisella vallalla on kuitenkin lakisääteinen velvoite turvata yksilöille riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut. Keskeiseen rooliin nousee tarvearviointi, joka on eräänlainen kynnys palveluihin ja siinä mielessä keskeinen prosessivaihe tarpeenmukaisten palveluiden saavutettavuudessa. Tässä empiiristä oikeustutkimusta edustavassa tutkimuksessa keskitytään sosiaalihuoltolain mukaiseen palvelutarpeen arviointiin ja

terveydenhuoltolain mukaiseen hoidon tarpeen arviointiin tavoitellen tietoa siitä, millaisia oikeudellisia ehtoja lainsäädäntö asettaa asiakkaan tarvearviointille ja mitkä tekijät tosiasiallisesti vaikuttavat palveluiden ja hoidon tarpeen arvioinnissa.

Olennaista on huomioida, että sosiaali- ja terveystalvelujen järjestäminen on tavoitteellista toimintaa. Kun vastataan yksilön tarpeisiin, asetetaan toiminnalle tavoitteita ja niiden toteutumista tulee seurata säännöllisesti. Olemmekin kiinnostuneita myös siitä, miten varmistetaan, että asiakkaan palvelutarve ja palvelut kohtaavat riittävästi, oikea-aikaisesti ja asiakkaan edun turvaten.

12.5 Päihde- ja riippuvuuspalvelujen muuttuvat käsitteet ja järjestämisen tavat

*Maria Heiskanen
Kristiina Kuussaari
Jenna Grundström*

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

Päihde- ja riippuvuuspalvelujen järjestämisessä on tapahtunut viime vuosina suuria muutoksia: vuoden 2023 alusta tuli voimaan sekä sote-uudistus että päihde- ja mielenterveyspalveluja koskeva lainsäädäntöuudistus.

Päihde- ja mielenterveyslakien uudistuksessa lainsäädäntöön tuli uusia käsitteitä: terveydenhuollon päihde- ja riippuvuushoito ja sosiaalihuollon päihde- ja riippuvuustyön yleiset ja erityiset palvelut. Uudet palveluja kuvaavat käsitteet korvasivat aiemman päihdehuollon käsitteen. Lainsäädäntöuudistuksen yhtenä tavoitteena oli selkeyttää terveydenhuollon ja sosiaalihuollon vastuita päihde- ja riippuvuuspalvelujen toteuttamisessa.

Sote-uudistuksessa palvelujen järjestäminen siirtyi kunnilta hyvinvointialueille. Tämä on alkuvaiheessa edistänyt esimerkiksi toimintamallien yhtenäistämistä ja päihde- ja riippuvuusosaamisen kohdistamista peruspalveluihin. Hyvinvointialueiden välillä on kuitenkin eroja siinä, miten palveluja järjestetään ja toteutetaan. Pohdimme esityksessä, millaisilla ulottuvuuksilla näitä eroja voisi havaita ja jopa mitata.

Esityksessä tarkastellaan lainsäädäntöuudistuksen ja sote-uudistuksen mukanaan tuomia muutoksia päihde- ja riippuvuuspalveluihin liittyviin käsitteisiin ja näiden palvelujen järjestämisen tapoihin sekä teoreettisesti että hyvinvointialueille vuonna 2024 toteutetun kyselyn perusteella.

13 Luottamus ja luottamussuhteet lasten, nuorten ja perheiden palveluissa – Trust and Trust-Based Relationships in Services for Children, Youth, and Families

FI

Työryhmän vetäjät:

Enna Toikka, Turun yliopisto, enna.toikka@utu.fi

Anne-Mari Jaakola, Turun yliopisto, anne-mari.jaakola@utu.fi

Eveliina Heino, Helsingin yliopisto, eveliina.heino@helsinki.fi

Tuuli Lamponen, Tampereen yliopisto, tuuli.lamponen@tuni.fi

Työskentelypäivä:

Torstai 23.10.

Tila:

Kielikeskus sh. 206

Työryhmän kuvaus:

Luottamuksen roolin voi ajatella olevan erityisen tärkeää lasten, nuorten ja perheiden palveluissa, koska toimiva yhteistyösuhte voi ennaltaehkäistä myöhempien kehitysvaiheiden ongelmia. Luottamuksen tiedetään olevan yleisesti tärkeää onnistuneen yhteistyösuhteen muodostamisessa; toimivan ja luottamukseen perustuvan suhteen nähdään esimerkiksi tukevan muutostyötä. Myös moniammatillisten yhteistyösuhteiden toimivuus edellyttää usein luottamusta muiden ammattilaisten osaamiseen ja ammattitaitoon. Moniammatillisen yhteistyön toimivuus on kriittistä samasta syystä. Samanaikaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon ja sivistystoimen yhteiskunnallinen, lainsäädännöllinen ja organisaatiokohtainen konteksti vaikuttaa siihen, minkälainen vuorovaikutus on arjen työssä mahdollista. Luottamuksellisen yhteistyösuhteen luomista haastavat muun muassa kansalaisten laskusuuntainen luottamus sosiaali- ja terveydenhuoltoon sekä muuttuvat yhteistyön rakenteet hyvinvointialueilla. Instituutioiden legitimitetti riippuu kansalaisten luottamuksesta näihin instituutioihin sekä niiden työntekijöihin.

Olemme kiinnostuneita luottamuksen roolista laajasti osana sosiaali- ja terveystoimen palveluja sekä sivistystoimen toimintaa. Määrittelemme luottamuksen odotukseksi siitä, että luotettu henkilö ei tarkoituksellisesti vahingoita luottajaa ja toimii hyvántahtoisesti luottajaa kohtaan. Luottajan näkökulmasta luottamus siis vähentää epävarmuudesta johtuvaa huolta ja vapauttaa resursseja yhteistyöhön ja yhteisten tavoitteiden saavuttamiseen. Yhteistyössä on samanaikaisesti myös riski luottamuksen menettämiseen. Tämän työryhmän näkökulma on luottamuksessa niin asiakassuhteissa kuin moniammatillisissa suhteissa eri konteksteissa lasten, nuorten ja perheiden palveluissa.

Työryhmään ovat tervetulleita esitykset, jotka nostavat esille luottamusta eri tavoin ja eri osapuolten näkökulmista lasten, nuorten ja perheiden palveluissa. Toivomme niin teoreettisia, metodologisia kuin empiirisiä puheenvuoroja ja esityksiä. Kiinnostavia kysymyksiä ovat esimerkiksi: Mitä luottamus on lasten, nuorten ja perheiden sosiaali- ja terveystoimen palveluissa tai sivistystoimen työssä, miten sitä voidaan rakentaa ja mitä siitä seuraa? Millaiset tekijät haastavat luottamusta? Mitä hyviä käytäntöjä luottamuksen rakentamiseen on jo kehitetty? Entä miten luottamusta voidaan tutkia? Työryhmän tavoitteena on tarjota foorumi näistä kysymyksistä keskustelemiseksi.

EN

Chairs:

Enna Toikka, University of Turku, enna.toikka@utu.fi

Anne-Mari Jaakola, University of Turku, anne-mari.jaakola@utu.fi

Eveliina Heino, University of Helsinki, eveliina.heino@helsinki.fi

Tuuli Lamponen, Tampere University, tuuli.lamponen@tuni.fi

Working day:

Thursday 23.10

Room:

Language Centre sh. 206

Description:

The role of trust can be considered particularly important in services for children, youth, and families, as a well-functioning collaborative relationship can help prevent problems in later stages of development. Trust is generally known to be essential in forming successful collaborative relationship; a functional and trust-based relationship is seen, for example, as supporting social change. The effectiveness of multi-professional collaboration also often requires trust in the competence and professionalism of other professionals. The functionality of multi-professional cooperation is critical for the same reason. At the same time, the societal, legislative, and organizational context of social and health care and educational services influences the kind of interaction that is possible in everyday work. The creation of a trust-based collaborative relationship is challenged by, among other things, the declining public trust in social and health care services and the changing structures of cooperation within wellbeing services counties. The legitimacy of institutions depends on citizens' trust in these institutions and their employees.

We are broadly interested in the role of trust as part of social and health services as well as educational services. We define trust as the expectation that the trusted person will not intentionally harm the trustor and will act benevolently toward them. From the trustor's perspective, trust reduces anxiety caused by uncertainty and frees up resources for collaboration and achieving shared goals. At the same time, collaboration also carries the risk of losing trust. This working group's perspective on trust includes both client relationships and multi-professional relationships in various contexts within services for children, youth, and families.

We welcome presentations that highlight trust in various ways and from different stakeholders' perspectives in services for children, youth, and families. We encourage theoretical, methodological, and empirical contributions. Interesting questions include: What is trust in the context of social and health services or educational work with children, youth, and families? How can it be built, and what are its outcomes? What factors challenge trust? What good practices have already been developed for building trust? And how can trust be studied? The aim of the working group is to provide a forum for discussing these questions.

13.1 Luottamus kodin pysyvyyteen ja palvelujärjestelmään sijaishuollosta itsenäistyneiden, asunnottomuutta tai sen riskiä kokeneiden nuorten aikuisten keskuudessa

Veera Niemi, projektitutkija, Sosiaalitieteiden laitos, Turun yliopisto, veeevi@utu.fi

Jarkko Rasinkangas, yliopistonlehtori, Sosiaalitieteiden laitos, Turun yliopisto, jarrasin@utu.fi

Sijaishuollosta itsenäistyneiden nuorten aikuisten kokemukset pitkäaikaisesta ja intensiivisestä sosiaalipalvelujen käytöstä on ainutlaatuinen näkökulma palvelujärjestelmän toimivuuteen ja vaikuttavuuteen. Kerromme esityksessämme yhteispohjoismaisen tutkimushankkeemme Exploring Homelessness Among Young Care Leavers (HACL) alustavista tuloksista. Keräämme hankkeessa paraikaa haastatteluaineistoa (n=40-50), jossa sijaishuollosta itsenäistyneet 18-25-vuotiaat, täysikäisenä asunnottomuutta tai sen riskiä kokeneet, nuoret aikuiset viidestä eri pohjoismaasta kuvaavat asumisen, kodin ja kodittomuuden kokemuksiaan sekä kokemuksiaan sosiaali- ja terveyspalveluista eri vaiheissa elämäänsä. Olemme lisäksi toteuttaneet hankkeessa kirjallisuuskatsauksen, jossa olemme analysoineet asunnottomuutta ja sijaishuollosta itsenäistymistä käsittelevää tutkimuskirjallisuutta näiden kahden aiheen risteyskohtien näkökulmasta, ja erityisesti pohjoismaiden kontekstissa. Katsaus kattaa englanninkielisen kansainvälisen tutkimuskirjallisuuden lisäksi kunkin pohjoismaan aihetta käsittelevän ns. harmaan kirjallisuuden (kuten politiikkadokumentit, raportit) paikallisella kielellä.

Alustavien tulostemme perusteella sijaishuollosta itsenäistyneiden, myöhemmin asunnottomuutta tai sen riskiä kokeneiden nuorten asumishistoriat ovat hyvin katkonaisia ja vaihtelevia yhtä lailla ennen sijaishuoltoa, sijaishuollon aikana kuin myös sijaishuollon jälkeen. Vain harvaan asumispolun vaiheeseen liittyy kodin tunnetta. Asunnottomuudelle on tyypillistä toistuvat siirtymät asumisen, laitosasumisen ja asunnottomuuden välillä. Analyysimme osoittaa, että tämä dynamiikka on itse asiassa jatkunut monilla tutkimukseemme osallistuneilla nuorilla samanlaisena jo vuosia ennen täysikäistymistä. Hatkoilla olossa on kuvauksina paljon samaa kuin asunnottomuudessa. Asumisen tulevaisuuden toiveiden osalta nuorten toiveissa painottuu vapaus säännöistä ja päätövalta siitä, keitä ihmisiä kotiin päästää. Myös alan tutkimuskirjallisuudessa tunnistetaan erityinen jännite sijaishuoltotaustaan liittyvän erityisen vapauden ja itsenäisyyden kaipuun, mutta samalla muuta ikäryhmää korkeamman tuen tarpeen ja heikompien epävirallisten tukiverkkojen välillä. Reflektoimme esityksessä tutkimustuloksiamme erityisesti luottamuksen näkökulmasta. Sijaishuollosta itsenäistyneiden asunnottomien tai sen riskiä kokeneiden nuorten aikuisten mahdollisuudet luottaa sekä nykyisen kodin pysyvyyteen että sosiaalipalveluihin aikuisiässä näyttäytyvät aineistossamme erityisen haastavina sijaishuoltotaustan ja siihen toisinaan liittyvien jännitteiden vuoksi.

13.2 Luottamuksen ja toimivallan suhteet käytösoireisen lapsen palveluintegraatiossa

*Kati Saurula, väitöskirjatutkija
Itä-Suomen Yliopisto, oikeustieteen laitos*

Tulistuvan ja haasteellisesti käyttäytyvän lapsen käytösoireilu näyttää aina samalta riippumatta siitä, johtuuko se 1) lapsen ominaisuuksista tai terveydentilasta, 2) vanhemman kasvatuksen tavoista vai 3) puutteellisesta oppimisen tuesta. Käytöksellä oireilevat lapset ovat palvelujärjestelmässä haastava asiakasryhmä, koska pelkkä lapsiin kohdistuva työ ei riitä. Kotikasvattajat on otettava mukaan palveluiden tarpeen arvioon, jotta he pystyisivät muuttamaan omaa toimintaansa ja kasvattamaan lasta paremmin. Lasten mielenterveyden ja kotikasvatuksen tuen erilaiset toimintamallit, kuten interventiot, vanhemmuusohjelmat ja kotikasvatuksen tukitoimet ovat pirstoutuneet pahoin sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöön sekä empiiriksi käytännöiksi.

Käyttäytymisen taustatekijöiden tai syyn tunnistaminen on keskeisen tärkeää, koska se palvelutarpeena määrittää toimivaltaisen hallinnonalan. Selvitystyö edellyttää sekä kodin että koulun tilanteen tarkastelua. Monialainen tuen tarve saattaa edellyttää systeemistä, lapsen verkostoon kohdistuvaa työskentelyä kaikissa lapsen kehitysympäristöissä (esim. Gall ym. 2022; Lähdesmäki ym. 2024) Tuen tarpeet kietoutuvat yhteen ja pahimmillaan vahvistavat toinen toistaan: vanhemman tai opettajan toiminta voi kärjistää entisestään lapsen käyttäytymistä, ellei sen taustatekijöitä ymmärretä. Systeemiseen palvelutarpeeseen on vaikea vastata omista palvelusiiloista käsin.

Päällekkäistyvä palvelutarve edellyttää samanaikaista toimintaa kaikilta kolmelta hyvinvointipalveluiden hallinnonalalta, jotta käytösoireen juurisyyt ja seuraukset saataisiin selvitettyä. Terveystieteiden tulee kyetä tarpeenmukaiseen, oikea-aikaiseen ja viivyttyksettömään lapsen tutkimiseen ja hoitoon, sosiaalipalveluiden puolestaan kyetä tuottamaan tarpeenmukainen vanhemmuustaitojen tuki ja vanhemman jaksamisen turvaavat palvelut. Perusopetuksen taas pitää pystyä tuottamaan tarpeenmukainen oppimisen tuki ja käyttäytymiseen kohdistuva koulunkäynnin tuki. Kullakin toimijalla on oma toimivaltansa myöntää palveluita omalla soveltamisalallaan, jota ei voi ylittää, mutta palvelut tulee silti sovittaa yhteen asiakkaan tarvetta vastaavaksi kokonaisuudeksi (sote-järjestämislaki 10.1 §). Tämä edellyttää toimijoiden välistä luottamusta siihen, että kukin huolehtii oman kenttensä lapsen edun mukaisesti, kuten sääntely edellyttää (LOS 3.1 art; POL 3 a §; SHL 4 § ja 5 §; asiakaslaki 10.2 §; ks. myös Mustasaari & Tolonen 2024) Erilaisia yhteensovittamisen malleja, kuten Perhekeskuksia onkin jo perustettu (HE 241/2020 vp, 156–157; 401).

Monialaisen palvelupolun rakentuminen vaatii luottamusta myös asiakassuhteissa ja erityisesti aikaa sen rakentumiseen. Toimivaltakysymykset haastavat asiakkaan luottamusta: palveluiden toteutuminen pirstaloituu eri hallinnonaloille, jolloin myös henkilöstö vaihtuu. Lasten terapiatavuissa (TervHL 53 §; SHL 25 a.2 §; HE 131/2024 vp) käytettävät psykososiaaliset menetelmät ovat samoja sekä sosiaali- että terveydenhuollossa, mikä haastaa lainvalintakysymyksiä ja sitä kautta jälkikäteistä oikeusturvaa, kun kukin käyttää oman soveltamisalansa lakia (HE 197/2022 vp, s. 65–66). Palveluiden myöntämiseen liittyvä keskinäisriippuvuus kietouttaa sekä asiakkaan ja henkilöstön että henkilöstön edustajien välisen luottamuksen yhteen (Bronstein 2003; Careau & Fox 2025, 42). Onko henkilöstöllä luottamusta toistensa päätöksentekoon niin, ettei eri hallinnonalojen sinänsä samoilla interventioilla tarvitse paikata toisten palveluvajeita? Entä jos hallinnonala ja henkilö tässä tilanteessa vaihtuu, mitä tapahtuu asiakassuhteen luottamukselle?

Esitän visuaalisen koonnin käytöksellä oireilevien lasten monialaisesta peruspalvelujärjestelmästä, johon kokoan voimassa olevan sääntelyn soveltamisaloittain. Koonti perustuu yhteensovittamista koskevan väitöstutkimukseni lainopilliseen osatutkimukseen. Empiirisessä osatutkimuksessa tutkin, miten palveluiden yhteensovittaminen käytännössä tapahtuu ja mitä haasteita yhteensovittamiseen liittyy. Teorian valossa luottamus voi olla yksi haasteista (Bronstein 2003; Lunkka ym. 2025).

LÄHTEET

Bronstein, L. R. (2003). A Model for Interdisciplinary Collaboration. *Social Work*, 48(3), 297–306. <https://doi.org/10.1093/sw/48.3.297>

Careau, E. & Fox, S. (2025) Interprofessional Communication: A Continuum of Intentions and Practices. Teoksessa Fox, S., McAllum, K., & Mikkola, L. *Interprofessional Communication in Health and Social Care: Theoretical Perspectives on Practical Realities* Springer Nature. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-70106-1>

Gall, V. N., Buchhalter, J., Antonelli, R. C., Richard, C., Yohemas, M., Lachuk, G., & Gibbard, W. B. (2022). Improving Care for Families and Children with Neurodevelopmental Disorders and Co-occurring Chronic Health Conditions Using a Care Coordination Intervention. *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics*, 43(8), 444–453.
<https://doi.org/10.1097/DBP.0000000000001102>

HE 131/2024 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle lasten ja nuorten terapiatakuuta koskevaksi lainsäädännöksi

HE 241/2020 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

Lähdesmäki, S., Niemi, H., Maunula, M., Harju-Luukkainen, H., & Matthies, A.-L. (2024). Kohti systeemistä toimintamallia lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tukemiseksi sosiaali- ja opetusalan moniammatillisessa yhteistyössä. *Kasvun tuki -aikakauslehti*, 4(2). <https://doi-org.ezproxy.uef.fi:2443/10.61259/kt.146301>

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)

Lasten oikeuksien sopimuksen yleiskommentti nro 14 (2013) lapsen oikeudesta saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon (3 artikla, 1 kohta).

Lunkka, N., Pietiläinen, V., Kivivirta, V. & Laulainen, S. (2025) Sensemaking in Interprofessional Communication. Teoksessa Fox, S., McAllum, K., & Mikkola, L. *Interprofessional Communication in Health and Social Care: Theoretical Perspectives on Practical Realities* Springer Nature.
<https://doi.org/10.1007/978-3-031-70106-1>

Mustasaari, S. & Tolonen, H. (2024) Lapsen etu oikeuslähteenä erityisesti riita- ja hakemusasioissa. *Lakimies* 112(7–8), s. 1082–1106

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014, SHL)

Terveydenhuoltolaki (1326/2010, TervHL)

Yleissopimus lapsen oikeuksista (SopS 59–60, LOS)

13.3 Valta ja luottamus lastensuojelun sosiaalityössä kokemusasiantuntijatoimintaan osallistuneiden nuorten näkökulmasta

Eveliina Heino, VTT, dosentti, yliopistonlehtori, Helsingin yliopisto
Tanja Koskinen, VTM, väitöskirjatutkija Helsingin yliopisto

Tässä esityksessä tarkastellaan sitä, mitä kehyksiä lastensuojelun asiakkaana olleet ja kokemusasiantuntijatoimintaan osallistuneet nuoret käyttävät kuvaillessaan valta- ja luottamussuhteita lastensuojelun sosiaalityössä. Aineistomme koostuu 10 nuoren haastatteluista.

Kehysanalyysin avulla tunnistimme kolme kehystä, joita nuoret käyttävät keskustellessaan vallasta ja luottamuksesta: kontrollin kehys, vastavuoroisuuden kehys ja turvallisuuden kehys. Haastatellut nuoret kuvaavat, että heihin kohdistuva valta (*power over*) on kontrollia, kun taas heidän kanssaan käytetty valta (*power with*) on tukea. Tunnistimme myös vallan ja luottamuksen välisiä yhteyksiä ja jännitteitä. Yhtäältä valtasuhteet ovat olennainen osa lastensuojelun sosiaalityötä, mutta toisaalta ammattilaisen ja nuoren välinen luottamus voi vähentää vallankäytön tarvetta ja näin joissakin tapauksissa toimia yhteistyön perustana kontrollin sijaan.

Tuloksemme korostavat sitä, että sosiaalialan ammattilaisten on tärkeää olla tietoisia omasta vallastaan tasapainotellessaan tuen ja kontrollin välissä. Tuloksemme myös osoittavat, että nuoret ovat hyvin tietoisia ammattilaisten käyttämästä vallasta, mutta valtakysymyksiä ei käsitellä heidän kanssaan suoraan, mikä aiheuttaa ja vahvistaa nuorten pelkoja lastensuojelun sosiaalityötä kohtaan. Tämän dynamiikan ymmärtäminen ja sen käsitteleminen olisi erityisen tärkeää silloin kun työskennellään nuorten kanssa sekä lastensuojelussa että yleisesti sosiaali- ja terveystaloudissa.

13.4 Virhetietoisien päätöksenteon käytännöt lastensuojelun avohuollossa

Teija Karttunen, yliopistonlehtori, Helsingin yliopisto
Tuuli Kotisaari, väitöskirjatutkija, Itä-Suomen yliopisto
Anne-Mari Jaakola, yliopistonlehtori, Turun yliopisto
Johanna Holappa, väitöskirjatutkija, Turun yliopisto
Sara Valli, tutkimusavustaja, Helsingin yliopisto

Luottamus on sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän perusta. Toimiva ja luottamukseen perustuva yhteistyösuhde on erityisen merkityksellinen sosiaalityössä, jossa pyritään usein saavuttamaan jonkinlainen muutos ihmisen elämäntilanteeseen. Luottamuksen puute voi puolestaan hankaloittaa tavoitteen saavuttamista. Luottamuksen merkitys korostuu lastensuojelussa, jossa tuen lisäksi läsnä on kontrolli – mahdollisuus puuttua ihmisen elämään myös vastoin tämän omaa tahtoa. Lastensuojelussa tehdään lukuisia päätöksiä, joilla on merkittävä vaikutus lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä elämään. Päätökset voivat koskea esimerkiksi perheille tarjottavia kotiin vietäviä palveluita ja interventioita, taloudellista tukea tai lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle.

Tutkimukset ovat osoittaneet, että lastensuojelun päätöksenteko on kompleksisen luonteensa vuoksi altis virheille, erehdyksille ja ajatusvinoumille. Vaikka virheiden mahdollisuutta ei voida kokonaan poistaa, niiden todennäköisyyttä voidaan vähentää tunnistamalla erilaiset päätöksentekoon liittyvät riskit ja pyrkimällä aktiivisesti vähentämään riskejä.

Esitys pohjautuu valmisteilla olevaan systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen (Karttunen, Kotisaari, Jaakola & Holappa), jossa tarkastellaan, millaiset sosiaalityön päätöksentekokäytännöt ja -strategiat voivat tukea mahdollisten virheiden, erehdysten ja ajatusvinoumien tunnistamista sekä ehkäisemistä lastensuojelun avohuollossa. Esityksessä tarkastellaan, miten virhetietoisien päätöksenteon näkökulma voi tukea luottamuksen rakentumista asiakkaiden ja sosiaalityöntekijöiden välillä sekä laajemmin koko lastensuojelujärjestelmää kohtaan. Virhetietoisuudella tarkoitetaan tietoisuutta päätöksentekoon ja lastensuojelun toimintaan liittyvistä riskeistä sekä aktiivista työskentelyä niiden tunnistamiseksi ja vähentämiseksi.

Virhetietoisuus käsittää sekä järjestelmätason rakenteet että yksittäisen sosiaalityöntekijän roolin vastuullisena ja omaa toimintaansa kriittisesti refleктоivana asiantuntijana. Sosiaalityöntekijöillä

tulee olla riittävät taidot ja osaaminen päätöksentekoon liittyvien virheiden tunnistamiseen. Lisäksi heillä tulee olla ympärillään organisaation tuki ja rakenteet, jotka mahdollistavat virhetietoisien työskentelyn. Tähän saakka virhetietoisuuden käsite ja käytänteet ovat olleet suomalaisessa lastensuojelun kontekstissa vähemmän esillä. Kirjallisuuskatsaus pyrkii lisäämään tietoisuutta virheistä ja niiden ehkäisemisestä sekä siten vahvistamaan päätöksenteon laatua ja käytänteitä.

Virhetietoisien päätöksenteon tutkimus tarjoaa tärkeän näkökulman luottamuksen rakentamiseen. Kun mahdollisia virheitä tunnistetaan, niistä opitaan ja niitä pyritään ehkäisemään, voidaan vahvistaa lastensuojelun päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja oikeudenmukaisuutta. Tämä puolestaan tukee luottamuksen syntymistä ja ylläpitämistä niin yksilö- kuin järjestelmätasolla.

Lähteet:

Teija Karttunen, Tuuli Kotisaari, Anne-Mari Jaakola, Johanna Holappa, Sara Valli. Supporting decision making in child protection: A systematic review of identifying and preventing errors, mistakes and biases. PROSPERO 2025 CRD420251047078. Available from <https://www.crd.york.ac.uk/PROSPERO/view/CRD420251047078>.

13.5 Luottamuksen rakentuminen lastensuojelua kohtaan moniammatillisissa yhteistyösuhteissa

Enna Toikka, VTT, erikoistutkija, Turun yliopisto

Anne-Mari Jaakola, YTT, yliopistonlehtori, Turun yliopisto

Lastensuojelua kohtaan koettu luottamus on edellytys lastensuojelun toiminnan legitimitetille. Lastensuojelussa kohdattavat asiakastilanteet ovat usein moniselitteisiä ja ammattilaisten välistä yhteistyötä ja keskinäistä luottamusta tarvitaan lasten ja perheiden tilanteisiin vastaamisessa. Luottamusta lastensuojeluun on aiemmin tutkittu väestötasoisissa tutkimuksissa (esim. Skivenes & Benbenishty 2022; Juhasz & Skivenes 2017). Moniammatillisissa suhteissa rakentuvaa luottamusta lastensuojeluun on sen sijaan tutkittu vain vähän. Muutamissa aihepiirien tutkimuksissa luottamus on näyttäytynyt yhtenä tärkeänä tekijänä moniammatillisen yhteistyön toimivuudessa (Firn ym. 2018; Darlington & Feeney 2008). Yhteistyötä edistävien tekijöiden tiedetään liittyvän esimerkiksi toimijoiden erilaisiin rooleihin ja työnjakoon, yhteistyön tavoitteisiin ja tiedonkulun sujuvuuteen (Hietamäki ym. 2017; Blakey 2014; Hesjedal, Hetland & Iversen 2013; Darlington & Feeney 2008).

Selvitämme tutkimuksessa lastensuojelua kohtaan koettua luottamusta sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kesken. Tutkimuskysymyksemme ovat:

1. Ovatko sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kokemukset yhteistyön toimivuudesta yhteydessä lastensuojelua kohtaan koettuun luottamukseen?

2. Onko alojen välillä eroja yhteistyön toimivuuden ja lastensuojelua kohtaan koetun luottamuksen välisessä yhteydessä?

Hyödynnämme *Luottamuksen rakentuminen lastensuojelun sosiaalityötä kohtaan (LURA)* -hankkeessa vuonna 2024 kerättyä kyselyaineistoa, jossa sosiaalialan vastaajia (muualla kuin lastensuojelussa työskenteleviä) on 260 ja terveydenhuollon vastaajia 240. Mittaamme sote-ammattilaisten luottamusta lastensuojelua kohtaan kolmella muuttujalla; luottamuksena lastensuojelun sosiaalityöntekijöihin, alueellisiin lastensuojelupalveluihin ja lastensuojeluun

yhteiskunnallisena instituutiona. Olemme yhdistäneet muuttajat summamuuttujaksi, joka mittaa lastensuojelua kohtaan koettua kokonaisluottamusta institutionaalisena luottamuksena.

Yhteistyösuhteen toimivuutta mittaamme kuudella väittämällä, jotka käsittelevät moniammatillisen yhteistyön tarkoitusta, tavoitteita, arvoja, rooleja, tiedonkulun sujuvuutta ja toiminnan läpinäkyvyyttä. Tutkimme aihetta määrällisin menetelmin, muun muassa suorien jakaumien, ristiintaulukoinnin ja lineaarisen regressioanalyysin keinoin.

Tulosten mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kokemus yhteistyön toimivuudesta selittää korkeampaa luottamusta lastensuojelua kohtaan suoria yhteyksiä tarkasteltaessa. Kuitenkin vain lastensuojelun omien roolien selkeys yhteistyössä on yhteydessä korkeampaan luottamukseen lastensuojelua kohtaan mallin muiden muuttujien kontrollointien jälkeen. Ammattialoittain suoria yhteyksiä tarkasteltaessa kaikki yhteistyön toimivuutta kuvaavat muuttujat selittävät korkeampaa luottamusta lastensuojelua kohtaan kummallakin alalla. Ammattiryhmien välisiä eroja löytyy, kun yhteistyön toimivuus luottamukseen vakioidaan mallin muilla muuttujilla. Muualla kuin lastensuojelussa työskentelevillä sosiaalialan ammattilaisilla kokemus lastensuojelun omien roolien hoidosta selittää korkeampaa luottamusta samoin kuin koko aineistoa tarkasteltaessa.

Terveydenhuollon ammattilaisilla puolestaan kokemus yhteistyön tarkoituksesta ja jaetuista arvoista ovat yhteydessä korkeampaan luottamukseen lastensuojelua kohtaan.

Tulosten perusteella voidaan ymmärtää paremmin moniammatillisen yhteistyön roolia lastensuojeluun kohdistuvan luottamuksen rakentumisessa. Vähäinen yhteistyö ja kommunikointi muiden alojen ammattilaisten kesken voi johtaa heikompaan luottamukseen lastensuojelun instituutiota kohtaan ja edelleen heikentää haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja lapsiperheiden auttamista. Tulosten perusteella voidaan myös esittää konkreettisia toimia hyvinvointialueille moniammatillisen yhteistyön edistämiseksi tilanteissa, joissa on yhteisiä asiakkaita. Näitä voisivat olla esimerkiksi tietoisuuden lisääminen lastensuojelun toiminnasta täydennyskoulutuksen keinoin sekä yhteistyörakenteiden vahvistaminen organisaatitasolla.

14 Luottamus ikääntyneiden hoivassa – Epävirallisen ja virallisen hoivan jännitteet - Trust in care for older people – The tensions between informal and formal care

FI

Työryhmän vetäjät:

Marja Lönnroth, Jyväskylän yliopisto, marja.k.lonnrotholin@jyu.fi

Ulla Halonen, Jyväskylän yliopisto

Työskentelypäivä:

Torstai 23.10.

Tila:

Päärakennus U4071

Työryhmän kuvaus:

Hoivavastuu siirtyy palvelujen ehtojen kiristyessä ja hoivan kattavuuden laskiessa yhä enemmän omaisille. Tämän lisäksi epävirallinen omaishoito lisääntyy vaativissakin hoivatilanteissa, kun hyvinvointialueet ovat kiristäneet myös sopimusomaishoidon tuen kriteereitä. Lisäksi iäkkäiden palveluntarpeessa olevien ihmisten asema lainsäädännössä on ristiriitainen ja epäselvä, kun subjektiivista oikeutta palveluihin ei ole olemassa. Miten nämä ja muut yhteiskunnalliset muutokset vaikuttavat iäkkäisiin ihmisiin, heidän läheisiinsä ja ihmisten luottamukseen palvelujärjestelmän kykyyn vastata avun ja tuen tarpeisiin?

Tässä työryhmässä tarkastelemme ikääntyneiden hoivan kysymyksiä laajasti palvelujärjestelmän, vanhuspalvelujen, omaishoidon ja omaisten tekemän epävirallisen auttamisen ja hoivan näkökulmista. Työryhmään toivotaan esityksiä, jotka käsittelevät esimerkiksi palvelujen ehtojen muuttumista, hoivasuhteiden dynamiikkaa sekä arjen kokemuksia muuttuvassa yhteiskuntapoliittisessa kontekstissa. Esityksissä voidaan käsitellä hoivaan perustavana elementtinä kuuluvaa luottamusta kuten esimerkiksi sitä, miten luottamusta rakennetaan ja vaalitaan yksilöiden, palveluiden ja yhteiskunnan kesken ja välillä sekä sitä, miten luottamus kytkeytyy autonomiaan ja osallisuuteen.

Työryhmään kutsutaan sekä empiirisiä että teoreettisia näkökulmia, jotka koskettavat iäkkäiden hoivaa. Ryhmässä voi esitellä valmiiden ja työnalla olevien tutkimusten lisäksi myös tutkimus- ja projektisuunnitelmia. Työryhmään voi laittaa ehdotuksia sekä suomeksi että englanniksi.

EN

Chairs:

Marja Lönnroth, University of Jyväskylä, marja.k.lonnrotholin@jyu.fi

Ulla Halonen, University of Jyväskylä

Working day:

Thursday 23.10

Room:

Description:

The responsibility of caring for older people has increasingly shifted to families and will continue to do so in the future. The care provided by families is increasingly done without formal care agreements, as the welfare service counties have tightened the criteria for informal care support. The position of older people in legislation is unclear, as there is no subjective right to services. How does this and other societal changes affect people and their trust in the service system's ability to meet the needs for help and support?

In this working group we focus on elderly care from a broad perspective including the care service system, services for older people, informal care, and care and assistance provided by families. We call for presentations that touch upon themes such as the changing prerequisites and conditions of care, the dynamics of care relationships, as well as everyday experiences of care in the changing sociopolitical context. The presentations can touch upon trust as the foundational element of care, for example how trust can be accomplished and maintained between individuals, services and society, as well as how trust is linked to autonomy and participation/inclusion.

We invite both empirical and theoretical perspectives that discuss the theme of care for older people. The presentations can be completed or ongoing research, as well as research and project plans. Suggestions for the working group can be made in both Finnish and English.

14.1 Erot vanhempien, isovanhempien ja lapsettomien hoivatoiveissa yli 60-vuotiailla päijäthämäläisillä

Elise Tenhonen (Helsingin yliopisto)

Pohjoismaisen hyvinvointivaltion ideaan ei sisälly kansalaisten velvoitetta huolehtia iäkkäiden perheenjäsenten hoivasta aviopuolisoita lukuun ottamatta. Keskustelu perheenjäsenten välisistä hoivavastuista on ollut aktiivista 2000-luvulla. Iäkkäiden hoivavastuusta keskusteltaessa epävirallisen ja virallisen hoivan suhdetta neuvotellaan uudelleen. Koska omaisten toteuttama hoiva on suorilta kustannuksiltaan halvempaa, omaisia on aktivoitu hoivavastuun kantoon ilman lakisääteistä velvoitetta. Tämän on ajateltu tuottavan säästöjä julkisessa taloudessa.

Työikäisiin kohdistuu osin ristiriitaisia odotuksia. Heidän toivotaan sekä osallistuvan työelämään että samalla myös ottavan kasvavassa määrin vastuuta läheistensä hoivasta. Suomalaisessa palvelujärjestelmässä voidaan nähdä oletus omaisista, jotka hoivaavat tai avustavat ikääntynyttä hoivan piiriin. Tätä oletusta on kutsuttu tutkimuksessa omaisolettamaksi. Kaikilla iäkkäillä hoivaa tarvitsevilla ei kuitenkaan ole omaisia tai nämä eivät ole halukkaita osallistumaan hoivaan. Omaisolettama asettaakin omaisettomat mahdollisesti eriarvoiseen asemaan. Iäkkäät voivat myös toivoa erilaisia asioita hoivaan liittyen, kuten itsenäisyyttä, arvokkuutta, turvallisuutta, yhteisöllisyyttä ja luottamussuhdetta hoivaajiin. Hoiva ei kuitenkaan aina vastaa odotuksia. Siksi ikääntyneillä esiintyy sekä hoivaköyhyyttä, eli hoivatarpeita joihin ei vastata, kuin myös sellaista tarpeita vastaavaa hoivaa, joka ei vastaa iäkkäiden toiveita.

Iäkkäiden hoivavastuunjakoon ja omaisolettamaan liittyen tarkastelen yli 60-vuotiaiden päijäthämäläisten perhesuhteiden yhteyttä lisähoivatoiveisiin. Tätä varten kyselyaineiston vastaajat on jaettu kolmeen ryhmään sen mukaan, onko heillä 1) lapsia, mutta ei lapsenlapsia, 2) sekä lapsia

että lapsenlapsia, vai 3) ei kumpiakaan. Analysoin, toivoivatko vanhemmat, isovanhemmat ja lapsettomat lisähoivaa, miltä taholta he toivoivat lisähoivaa ja ovatko hoivaluottamus, läheishoivatyytyväisyys, sukupuoli ja syntymäkohortti yhteydessä lisähoivatoiveisiin.

Aineistona käytän Ikihyvä Päijät-Häme -ohjelman kyselyaineistoa. Ikihyvä on tieteidenvälinen pitkäaikaisseurantatutkimus Päijät-Hämeen alueella, jossa kyselyaineistoa on kerätty vuosina 2002–2012. Analyysi perustuu viimeisimpään kyselyaineistoon vuodelta 2012. Aineistoa rajattiin sen mukaan, kuuluvatko vastaajat alkuperäiseen otokseen ja ovatko he vastanneet analysoitaviin kysymyksiin. Lopullinen aineisto koostuu 1 343 vastaajasta. Kyselyyn vastanneet olivat yli 60-vuotiaita päijäthämäläisiä kolmesta eri syntymäkohortista (syntymävuodet 1926–1930, 1936–1940 ja 1946–1950). Selitettävänä muuttujana käytetään lisähoivatoiveita. Lisähoivatoiveet luokitellaan sen mukaan, toivoiko vastaaja nykyistä enemmän hoivaa puolisoilta tai asuinkumppanilta, jälkikasvulta (lapset ja lapsenlapset puolisoineen), kunnalta, yksityisiltä palvelujentarjoajilta, kolmannelta sektorilta tai muualta (ystäviltä, naapureilta tai muulta taholta). Pääselittäjinä käytetään jälkikasvua, jonka perusteella vastaajat luokitellaan vanhempiin, isovanhempiin ja lapsettomiin. Hoivaluottamusta kuvaa kokemus tarjolla olevan hoivan riittävydestä kolmiluokkaisena: vähemmän kuin koettu tarve, juuri niin paljon kuin koettu tarve ja enemmän kuin koettu tarve. Tyytyväisyyttä läheisten hoivaan kuvaa kolmiluokkainen jaottelu erittäin tyytyväisiin, melko tyytyväisiin ja ei tyytyväisiin. Tarkastelu toteutetaan ristiintaulukoimalla ja logististen regressiomallien avulla. Seuraavat tulokset perustuvat deskriptiivisiin tuloksiin, mutta esityksessä esittelen pidemmälle edenneitä analyyskejä.

Suurin osa yli 60-vuotiasta ei toivonut lisähoivaa. Lisähoivaa toivottiin yleisimmin jälkikasvulta. Useimmin lisähoivaa toivoivat vanhimpaan kohorttiin kuuluvat. Suurin osa vastaajista koki hoivaa olevan tarjolla riittävästi ja oli tyytyväinen läheisiltään saamaan hoivaan. Isovanhemmat toivoivat useimmin lisäapua puolisoilta ja jälkikasvulta ja lapsettomat yksityisiltä palveluidentuottajilta ja muualta. Kokemus tarjolla olevan hoivan riittämättömyydestä oli yhteydessä lisähoivatoiveisiin jälkikasvulta, kunnalta, yksityisiltä palveluidentuottajilta, kolmannelta sektorilta ja muualta. Tyytymättömyys läheishoivaan oli yhteydessä lisähoivatoiveisiin puolisoilta, jälkikasvulta, kunnalta, yksityisiltä palveluidentuottajilta ja muualta. Vanhimpaan kohorttiin kuuluvat toivoivat lisähoivaa useimmin jälkikasvulta, kunnalta, yksityisiltä palveluidentuottajilta ja muualta. Naiset toivoivat miehiä useammin lisähoivaa puolisoilta.

Tarkastelu tuottaa tietoa yli 60-vuotiaiden hoivatoiveista ja toiveisiin yhteydessä olevista tekijöistä aktiivisen hoivavastuukeskustelun ajassa. Saatujen alustavien tulosten perusteella yli 60-vuotiaat päijäthämäläiset suosivat omaisilta saatua hoivaa.

14.2 Horjuva luottamus hoivaan? Ikääntyneiden ja asiakasohjaajien näkemyksiä palvelujärjestelmän kyvystä vastata huolenpidon tarpeisiin

Paula Vasara (JY), Merja Sinkkonen (TAMK), Tiina Hautamäki (SEAMK), Katja Valkama (SEAMK), Heli Valokivi (JY)

Hyvinvointivaltion palvelulupaus sisältää oikeuden välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon elämän eri vaiheissa. Viime vuosien ikä- ja hoivapolitiikka on herättänyt kysymyksiä siitä, kykeneekö hyvinvointivaltio enää lunastamaan tätä lupaus. Erityisesti sote-uudistuksen mukanaan tuoma paine toiminnan yhdenmukaistamiseen, tehostamiseen ja kustannusten hillitsemiseen on muovannut palvelujärjestelmän käytäntöjä monin tavoin.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan ikääntyneiden sekä asiakas- ja palveluohjaajien näkemyksiä hoivan ja huolenpidon riittävydestä hyvinvointialueilla. Aineisto koostuu tapausperusteisista työpajoista, jotka toteutettiin kolmella hyvinvointialueella huhti–toukokuussa 2025 osana Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamaa hanketta ”Ikääntyneiden palveluohjaus hyvinvointialueilla” (IPO, 2024–2025). Työpajoissa osallistujille esiteltiin kaksi esimerkkitapausta, jotka kuvaavat melko tavanomaisia asiakas- ja palveluohjauksessa kohdattuja tilanteita. Tässä tarkastellaan näistä toisesta tapauksesta käytyä keskustelua, jota analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Alustavat havainnot osoittavat, että luottamus palvelujärjestelmän toimivuuteen on monin tavoin heikentynyt. Julkinen keskustelu sekä epäonnistuneet kohtaamiset palvelujärjestelmässä rapauttavat luottamusta siihen, että vanhuusiän tarpeisiin vastataan asianmukaisesti. Sekä ikääntyneet että asiakas- ja palveluohjaajat tunnistavat järjestelmän rakenteellisia katkoksia, murtumia ja nivelkohtia, joissa hoivan tarpeet voivat jäädä tunnistamatta tai joissa niihin vastaaminen jää läheisten tai kolmannen sektorin toimijoiden varaan. Tulokset haastavat pohtimaan, millainen merkitys kansalaisten rapautuvalla luottamuksella palvelujärjestelmään on niin yksilön kuin yhteiskunnankin tasolla.

14.3 Läheisavun kuormittavuus ja läheisauttajan elämäntilanne – Tuloksia TerveSuomi 2024 -väestötutkimuksesta

Ilmarinen, Katja; Aalto, Anna-Mari; Lindström, Elina (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos)

Läheisapu kytkeytyy sekä huolenpidon tarpeessa olevan henkilön että läheisauttajan elämäntilanteeseen, ja sillä on vahva yhteys palvelujärjestelmän rakenteeseen ja toimivuuteen. Vaikka läheisavussa keskeistä on apua tarvitsevan henkilön huolenpito, tämä tutkimus rajautuu tarkastelemaan läheisauttajia. Läheisauttajien oma panos ja kuormitus jäävät helposti näkymättömiksi, vaikka huolenpito vaikuttaa auttajien arkeen, kokemuksiin, terveyteen ja elämänlaatuun. Läheisauttajista on verrattain vähän tietoa Suomessa eikä läheisavun yleisyydestä ja sitovuudesta ole ajantasaista tietoa.

Läheisapu tai läheishoiva on tunnistettu ja tärkeänä pidetty huolenpidon muoto, mutta sen mittakaavaa ei huomioida riittävästi sosiaali- ja terveyspolitiikassa ja palvelujärjestelmässä. Kestävässä yhteiskunnassa hoiva ja huolenpito ei voi olla yksipuolinen velvoite vaan vastavuoroinen suhde: jos yksilö on merkittävässä vastuussa läheisensä avusta tai hoidosta, on reilua, että hän saa myös tukea yhteiskunnalta. Vastavuoraisuus ja yhteistyö tukee läheisauttajien terveyttä ja jaksamista ja mahdollistaa hoivavastuun ja oman elämäntilanteen yhdistämisen. Tämä puolestaan vahvistaa luottamusta palvelujärjestelmään ja sen oikeudenmukaisuuteen.

Tässä tutkimuksessa aineistona käytettiin Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen TerveSuomi 2024 -kyselystä saatuja tietoja. Kysely lähetettiin 61 600:lle 20 vuotta täyttäneelle Suomessa asuvalle henkilölle. Yläikärajaa ei ollut. Tiedot koottiin syyskuun 2024 ja maaliskuun 2025 välisenä aikana. Vastauksia saatiin 26 682 vastausaktiivisuuden ollessa 44 prosenttia. Läheishoivasta kysyttiin: ”Autatko säännöllisesti jotakuta toimintakyvyltään heikentynyttä tai sairasta henkilöä selviytymään kotona” ja ”Kuinka usein autat yllä mainitsemiasi läheisiäsi?” Kysymyksistä ja vastausvaihtoehdoista löytyy lisätietoa: <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/terve-suomi-tutkimus/tietoa-tutkijoille/tutkimuslomakkeet> Noin 6200 vastaajaa ilmoitti auttavansa läheistään säännöllisesti. Analyysissa läheisapua peilataan auttavan henkilön elämäntilanteeseen ja esimerkiksi palvelujen tarpeeseen.

Abstraktin kirjoittamisen aikaan tutkimuksesta oli valmistunut vasta ensimmäisiä tuloksia. Näiden perusteella läheisauttajista reilu 5 prosenttia ilmoitti auttavansa jatkuvasti päivittäin, vajaa viidennes päivittäin, mutta ei jatkuvasti. Reilu neljännes kertoi auttavansa useita kertoja viikossa ja vajaa puolet kerran viikossa tai harvemmin. Puolisoaan auttavista noin joka kolmas oli työelämässä ja 60 prosenttia heistä oli eläkkeellä. Lasta auttavista puolestaan reilu puolet oli työelämässä ja eläkkeellä heistä oli vajaa kolmannes. Vanhempia auttavista 70 prosenttia oli työelämässä ja vajaa viidennes eläkkeellä.

Pieni osa läheisauttajista auttaa päivittäin ja tilanne on hyvin sitovaa, kun taas toisilla avunanto on huomattavasti harvempaa. Puolisoa ja lasta auttavien tilanne näyttäisi olevan sitovampi kuin vanhempia tai muita läheisiä auttavien. Eri auttajaryhmissä on eroja myös siinä, kuinka moni on työelämässä ja kuinka moni eläkkeellä, mikä vaikuttaa avun ja hoivan toteutumiseen ja arjen kuormittavuuteen eri tavoin. Sosiaali- ja terveystieteissä on tärkeää tunnistaa läheisauttajat – keitä he ovat, millaisissa elämäntilanteissa he elävät ja kuinka sitovaa heidän hoivavastuunsa on. Tämä tieto auttaa kehittämään ja kohdentamaan tukea oikein. Työryhmässä tuloksia esitellään laajemmin ja ne yleistetään väestötasolle.

14.4 Kotihoitoa saavien muistisairaiden henkilöiden läheisauttajan kuormittuneisuus – yhteydet palvelujen käyttöön ja pitkäaikaishoidon tarpeeseen

Halonen Pauliina^{1, 2} & Aaltonen Mari¹

¹*Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, iäkkäiden palvelut*

²*Tampereen yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta (terveystieteet) ja Gerontologian tutkimuskeskus*

Ympäri vuorokautinen pitkäaikaishoito on Suomessa vähentynyt, mutta kotihoidon peittävyys ei ole kasvanut samassa suhteessa palveluja tarvitsevan iäkkään väestön määrän kanssa. Kotihoitoa saavat enenevässä määrin muistisairaat ja monisairaat ihmiset, joilla on jo merkittävä määrä avun tarpeita. Läheisauttajat muodostavat tärkeän avun lähteen muistisairaille kotona asuville henkilöille, myös heille, jotka saavat virallista kotihoitoa. Läheisauttajan jaksaminen ja hyvinvointi ovat merkittäviä tekijöitä kotona asumisen mahdollistamisessa. Riittämätön kotiin tarjottavien palvelujen saanti ja läheisauttajan kuormittuneisuus voivat lisätä muiden palvelujen tarvetta ja näkyä esimerkiksi päivystyksellisten terveydenhuollonkäyntien tai pitkäaikaishoidon tarpeen kasvuna.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää läheisauttajan kuormittuneisuutta tilanteessa, jossa muistisairas henkilö aloittaa kotihoidon asiakkaana. Tutkimus tuottaa tietoa siitä, kuinka kuormittuneita muistisairaiden henkilöiden läheisauttajat ovat virallisen, säännöllisen kotihoidon asiakkuuden alkaessa ja millaisia tukipalveluita he saavat verrattuna niihin kotihoidon uusiin asiakkaisiin, joilla ei ole muistisairautta kotihoidon alkaessa.

Kotihoidon asiakkaille tehdään asiakkuuden alkaessa RAI-arviointi, joka on standardoitu palvelutarpeen arvioinnin väline. Arviointi sisältää kysymyksiä myös mahdollisen läheisauttajan tilanteesta. Tutkimuksen aineiston muodostavat Suomessa interRAI-HC-välineellä vuonna 2023 arvioidut uudet kotihoidon asiakkaat, joilla on RAI-arviointitietojen mukaan läheisauttaja (n=31 741). Läheisauttajan kuormittuneisuutta mitataan RAI-aineistoon kehitetyllä Caregiver Risk Evaluation (CaRE) -algoritmilla (Guthrie ym. 2021), jolla läheisauttajan uupumisriski jakautuu

neljään luokkaan: 'matala riski', 'keskitasoinen riski', 'korkea riski' ja 'erittäin korkea riski'. Tutkimuksessa verrataan muistisairaita ja ei-muistisairaita kotihoidon asiakkaita ja heidän läheisauttajiensä kuormittuneisuutta. Kotihoidon asiakkaiden palvelujen käyttöä tullaan seuramaan 12 kuukauden ajan eri uupumisriskitasoilla. Tutkittuja palveluita ovat kotihoidon käyntien määrä, tukipalvelut, pitkäaikaishoidon aloittaminen, päivystyskäynnit, sekä suunnittelematon ja suunniteltu sairaalahoidon aloitus. Lisäksi huomioidaan kotihoidon asiakkaiden kuolleisuus seuranta-aikana.

Alustavien tulosten mukaan vuonna 2023 kotihoidon RAI-arvioiduista uusista asiakkaista 46 % oli muistisairausdiagnoosi. Muistisairaiden asiakkaiden keski-ikä oli hoidon alkaessa korkeampi (84,1 vuotta) kuin asiakkaiden, joilla ei ollut muistisairausdiagnoosia (83,1 vuotta). Muistisairaiden asiakkaiden läheisauttajista 22 % kuului korkean tai erittäin korkean uupumisriskin ryhmään, kun ilman muistisairausdiagnoosia asiakkuuden vastaava osuus oli 14 %. Kaikkiaan muistisairaajat saivat hoidon alkaessa muita asiakkaita useammin ateriapalveluita, siivousapua sekä luokittelematonta muuta tukipalvelua, mutta kuljetusapu, vapaaehtoisapu, saattajapalvelu, kylvetysapu ja turvapalvelut olivat yleisempiä asiakkailla, joilla ei ollut muistisairautta. Läheisauttajan kuormittuneisuus oli hoidon alkaessa muistisairailla asiakkailla yhteydessä tukipalvelujen käyttöön; asiakkaat, joiden läheisauttaja oli korkean tai erittäin korkean uupumisriskin ryhmässä, saivat vähemmän siivouspalvelua, ateriapalvelua, vapaaehtoisapua, turvapalvelua ja luokittelematonta muuta palvelua matalamman uupumisriskin läheisauttajiin verrattuna. Tilanne oli saman kaltainen myös ei-muistisairailla uusilla kotihoidon asiakkailla.

Alustavien tulosten mukaan muistisairaiden asiakkaiden läheiset ovat muita asiakkaita korkeammassa uupumisriskissä kotihoidon alkaessa, ja läheisauttajan korkea uupumisriski on yhteydessä vähäisempään tukipalvelujen käyttöön muistisairailla asiakkailla hoidon alkaessa. Tulokset viittaavat tyydyttymättömiin palvelutarpeisiin muistisairailla kotihoidon asiakkailla ja/tai siihen, että muistisairaajat henkilöt aloittavat kotihoidon vasta läheisauttajan kuormittuessa huomattavasti.

15 Intergenerational Relations, Trust and Environmental Crises

Chairs:

Federica Previtali, University of Helsinki, federica.previtali@helsinki.fi

Virpi Timonen, University of Helsinki

Tuuli Hirvilammi, Tampere University

Alisa Rannikko, Tampere University

Working day:

Thursday 23.10

Room:

Language Centre sh. 304

Description:

In the context of accelerating ecological degradation, climate change, and widening social inequalities, the question of trust emerges as a central concern. Trust is the foundation upon which alliances are built between individuals, communities, institutions, and across generations. Currently, this trust between citizens and policymakers, as well as across generations, seems to be under increasing strain.

Environmental and intergenerational justice are inherently linked. Younger generations may feel disenfranchised and burdened by the ecological and social consequences of past decisions. Older generations may feel ambivalent about the environmental legacies they leave behind and their responsibility in contributing to solutions. While future generations are increasingly referenced in political discourse, their interests remain largely unrepresented in formal policy processes.

Public confidence in institutions' ability to deliver policies that address environmental sustainability, social justice, and intergenerational equity is being challenged. This erosion of trust raises concerns about the capacity of current democratic systems and welfare mechanisms to meet both present and future generations' needs and rights. The result is a prevailing sense of uncertainty, which can foster negative visions of the future.

This working group invites presentations that explore the role of social policy research in addressing intergenerational relations and ecological sustainability. Contributions might consider but are not limited to: the dynamics between individual, generational, and institutional agency and responsibility in environmental matters; orientations to the future in policymaking and planning; understandings and conceptions of intergenerational fairness; public support for transformative policy ideas; and negotiations between competing or aligning priorities in social and environmental policies.

We welcome both theoretical/conceptual analyses and empirical papers drawing on different methodologies and referring to a variety of contexts. The working language for this group is English.

15.1 Contested futures of an eco-welfare state: a choice experiment on prioritizing policy objectives in Finland

Tuuli Hirvilammi (Tampere University), Matti Pihlajamaa (VTT Technical Research Centre of Finland), Tuija Seppälä (Finnish Environment Institute), Liisa Saikkonen (Finnish Environment Institute), Juha Peltomaa (Finnish Environment Institute), Anni Turunen (Finnish Environment Institute), Anni Jäntti (Tampere University), Pauliina Lehtonen (Tampere University), Jari Lyytimäki (Finnish Environment Institute), Liisa Häikiö (Tampere University)

Multiple interrelated environmental, social, economic, and political crises challenge welfare states, but they also inspire new visions of what future welfare states could look like. In this context, research on sustainable welfare, eco-social policies and eco-welfare states is evolving. In this article, we contribute to this research and discussion on eco-social-growth trilemma by examining democracy and economic growth alongside social and ecological objectives within the same framework. Our study uses a discrete choice experiment (DCE) method within a nationally representative survey (n=1070) in Finland. Respondents were asked to evaluate trade-offs between four societal objectives: economic growth, social disparities, the state of the environment, and democratic governance. When analysing how do individuals prioritize between eco-welfare state related future policy objectives in Finland, we found that the majority is concerned about the state of the environment, but value also democracy and a growing economy. The findings reveal significant divisions in eco-social preferences: the population is divided between ‘Egalitarian environmentalists’ and ‘Growth-oriented traditionalists’. Factors such as age, gender, education, and political orientation significantly predict group membership, indicating that societal divisions in future visions are structured along well-established demographic and ideological lines. Diverging orientations toward economic growth and social disparities may complicate consensus-building around integrated eco-social policy agendas. The polarisation of preferences calls for the need to understand different views and their underlying factors, as well as the ability to take account of these differences when trying to reconcile different objectives in decision-making.

15.2 Saving the planet, and the budget: Political Trust and Public Attitudes towards Environmental and Other Taxes

Sami Mustikkamaa (Department of Social Research, University of Turku, Finland) & Malcolm Fairbrother (Department of Social Research, University of Turku, Finland; Department of Sociology, Uppsala University, Sweden; Institute for Futures Studies, Stockholm, Sweden; Department of Sociology, University of Graz, Austria)

Despite taxation's importance, few studies have examined public attitudes towards taxes. A partial exception is the area of environment, where various studies have shown that environmental (e.g., carbon) taxes are surprisingly unpopular, especially among individuals with lower political trust. In this paper, we test whether individuals with lower political trust are less supportive of all taxes. Using data from original surveys in four European countries, we compare public attitudes towards a variety of taxes on pollution, incomes, and businesses. We find that taxes on individuals with low and medium incomes, like taxes on pollution, are less popular among individuals with lower political trust, but taxes on big businesses and people earning high incomes are more popular. The latter two types of tax are most popular overall, while environmental taxes are no less popular than most other types. These results generally hold across all four countries, with different political economies.

15.3 Rising seas and fractured generations and geographies: Social policy tensions in the face of existential climate threats

Iona Bontenbal (LUT University) and Quivine Ndomo (University of Jyväskylä)

Sea level rise is one of the most profound and far-reaching consequences of climate change. Although its progression is gradual and geographically uneven, it poses an immediate and existential threat to numerous coastal communities worldwide. While the plight of low-lying island nations in the West and Central Pacific such as Kiribati, Tuvalu, and the Marshall Islands is well documented, other vulnerable regions like Portsea Island in the UK, Venice in Italy, and the Wadden Sea islands in the Netherlands and Germany receive comparatively less attention despite facing similar risks. As a result, the extent of the threat of rising sea levels may be currently underestimated.

As an anthropogenic phenomenon marked by slow violence and unequal distribution of cause and effect, sea level rise raises complex intergenerational as well as trans-geographical questions. These include tensions between generations over responsibility, risk perception, and short and long-term planning regarding an appropriate response. Moreover, the existential nature of the threat necessitates responses that span all levels of society (micro, meso, and macro) requiring broad-based collaboration across communities, institutions, and governance structures. For instance, collaboration and alliances would be needed not only within at-risk communities, but also between at-risk communities and relatively safer communities with whom national resources are shared. Collaboration is also needed between leaders and community members who hold the power to elect or sanction political leaders, and through that indirectly shape policy decisions.

This paper examines how three key stakeholder groups – citizens, elected or appointed local leaders (e.g., councillors), and subject-matter experts – perceive and respond to the threat of sea level rise. Drawing on both primary empirical data and documentary analysis from the Sinking Islands in Europe research project, we explore how these actors negotiate shared understandings of risk and formulate strategies for response in the form of protection, accommodation, or retreat. Fieldwork conducted in selected island communities in the UK and the Netherlands provides insight into the dynamics of trust, leadership, and collective decision-making in the face of environmental crises. The findings contribute to broader discussions on the role of social and public policy in fostering intergenerational solidarity and resilience in climate-vulnerable regions.

15.4 Workers' knowledge production and participation in workplace sustainability transition

Fanni Moilanen (Finnish Institute of Occupational Health; University of Helsinki)

The target of establishing an ecologically sustainable welfare state requires holistic changes in the structures and practices across society as well as adaptation measures to avoid the negative effects of the climate change. The inter-dependency between the welfare state and wage labor poses multiple challenges for solving the environmental crisis and establishing an eco-welfare state. At the same time, a significant number of individuals work as a wage labourers and depend on this

work to make ends meet. To make the environmentally sustainable holistic shift in the values, practices and structures of the society, it needs to be considered what wage labourers do at their work, how they do it, and what type of changes on sustainability they perceive (or not) at their workplace.

This doctoral research project has examined workers' knowledge in the context of environmental sustainability challenges and their solutions, and shed light on the problematic relationship between environmental crisis and wage labour work. This project has presented a new survey method and data (n=1917) to present and discuss employee voice in the context of societal sustainability challenges. Although profound changes across sectors are needed to make current means of producing and working more sustainable, it remains unknown to what extent there are aspirations and practical actions among wage labourers to develop their workplaces and their individual means of working more sustainable, or to what extent the effects of climate change have already resulted with establishment of new work practices.

The results show significant differences in employees' views of their workplaces and their own work, varying across socio-demographic groups. About half of the respondents disagree with presented sustainability statements, indicating they do not view their workplaces as environmentally sustainable. Employees report more individual engagement in environmental behaviors, but despite individual's efforts, many workplaces do not enable employee participation in the sustainable development of the workplace. Moreover, climate change related health risks are only partially discussed in the workplaces of the respondents. Although sustainability transitions require actions among all societal actors, only some employees engage in such actions at work. Wage labourers' knowledge supplements the research understanding of sustainability transitions. Wage laborers' knowledge enhances understanding of sustainability transitions as multi-level and multi-actor processes, providing evidence of how these transitions might occur at workplaces. Despite the recognized importance of local communities in developing solutions to sustainability challenges, few organizations offer participation opportunities for workers, missing out on the potential benefits of employee knowledge in environmental problem-solving. Traditionally, labour unions have been central in ensuring workers' benefits in the times of societal transitions. Regarding climate change and the green transition, their reactions are dispersed and only a few present pro-active environmental views, which can further challenge employee participation on these topics. The study results raise concerns if we can trust decision makers and societal actors, companies including, in delivering the just sustainability transitions.

15.5 From Home to Habitat: How Ecological Knowledge and Intergenerational Bonds Shape Age-Friendly Housing in Romania

Laura Tufă (Research Institute of the University of Bucharest ICUB; Research Institute for Quality of Life, Romanian Academy)

Housing policy varies widely across welfare systems, especially in terms of ownership, budget allocation, and support for age-friendly environments. In former communist countries, housing policies shifted away from state involvement in building and financing homes, leading to housing markets that lack coherent, long-term strategies for renovation, maintenance, and adaptation. This has left older adults vulnerable to environmental and physical challenges since housing options mainly target younger, financially stable, and able-bodied individuals. Originally designed for young, middle-class families, the housing stock often fails to meet the

needs of older residents who require adaptations for aging. This paper explores how older people in Romania adapt their housing to accommodate age-related needs, drawing on biographical interviews and life event calendars with 47 socially excluded elderly individuals. The findings reveal that adaptations are mostly short-term and disconnected from formal housing policies or neighbourhood services. Instead, older adults rely heavily on social networks—family and community—to address housing problems, despite limited local support. Making homes age-appropriate is closely linked to financial capacity, which is often scarce. Most adjustments involve temporary fixes using low-cost and less durable materials like cardboard, thin sheet iron, or adobe. When alternatives exist, they tend to be time-consuming and dependent on communal support, which can reduce individuals' autonomy but increase their adaptive capacity. For those living in environmentally vulnerable areas prone to flooding or weather extremes, years of staying in place have resulted in localized ecological knowledge. This knowledge enables them to anticipate and cope with environmental risks through informed maintenance and planning. Still, the capacity to adapt is shaped by territorial factors and local infrastructure, meaning that aging in place can also mean being stuck in place—with limited options to relocate or upgrade housing. In familialist care systems like Romania's, trust in extended family plays a crucial role in securing housing strategies and resilience to environmental challenges. Because institutional support for improving individual housing conditions is often insufficient or non-existent, and because collective housing solutions for the elderly are culturally stigmatized as family abandonment, informal and place-based strategies remain essential. Ultimately, making housing age-adequate depends on space, place, and social context. The paper points to the need for new policy interventions that are theory-driven and grounded in the realities of aging on the margins—balancing individual, familial, and community resources to foster sustainable housing solutions for older adults.

15.6 Stretched Thin: Insights on the affective tensions and positionings amid the environmental crisis in Turin (Italy)

Federica Previtali (University of Helsinki) & Virpi Timonen (University of Helsinki)

The ecological crisis is not only a political and economic challenge but also a space shaped by affective tensions. Dominant sustainability discourses often overemphasise individual actions, such as ethical consumption, while neglecting the need for structural change. In this context, citizens are made morally accountable for acting sustainably, whereas political actors often fail to hold major contributors, such as corporations, equally accountable. This incoherence and tensions in climate policy are also affective ones lived daily by citizens, potentially leading to resistance to sustainability discourses.

While a growing body of literature explores eco-emotions, there remains limited insight into the ambivalent and context-dependent ways in which individuals affectively negotiate their positionings against climate policies, and how these affective tensions shape their practices and social relations. This paper addresses this gap by drawing on 38 qualitative interviews conducted in Turin (Italy) and its province as part of the *Legacies* ERC project. The data consist of face-to-face, semi-structured interviews carried out during a five-month fieldwork period from September 2024 to January 2025.

Using Constructivist Grounded Theory and inspired by previous work in critical and discursive psychology on emotions and affect, the study examines how individuals articulate and negotiate emotions within morally charged climate discourses and how they use these affective accounts in the interview setting. The emotions recounted by participants include emotional fatigue and guilt (often linked to more 'compliant' environmental behaviours), as well as resentment (associated with skeptical or dismissive attitudes). Although these do not represent the full spectrum of emotional responses, they illustrate how individuals position themselves in relation to dominant discourses and to 'other groups'. These dynamics reveal the emotional burdens and social divisions that individuals experience and construct, divisions that ultimately hinder social cohesion and the advancement of publicly endorsed goals for ecological transition.

16 Luottamus, tulevaisuus ja arjen rajapinnat: työn, perheen ja muun elämän tasapainoilua

Työryhmän vetäjät:

Johanna Närvi, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, johanna.narvi@thl.fi

Johanna Lammi-Taskula, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, johanna.lammi-taskula@thl.fi

Työskentelypäivät:

Torstai 23.10., esitykset 16.1 – 16.4

Perjantai 24.10., esitykset 16.5 – 16.8

Tila:

Päärakennus U4080

Työryhmän kuvaus:

Pohjoismaissa luottamus eri elämäntilanteissa kannattelevaan hyvinvointivaltion turvaverkkoon on turvannut edellytyksiä perheellistymiselle, työn ja perheen yhteensovittamisen mahdollisuuksille pikkulapsivaiheessa sekä sukupuolten tasa-arvolle. Lapsiperheiden etuudet, perhevapaat ja varhaiskasvatus ovat osaltaan mahdollistaneet sen, että sekä naiset että miehet uskaltavat haaveilla ja saada lapsia ilman kohtuuttomia seurauksia omalle työuralle tai toimeentulolle. Myös työelämässä on kehitetty käytäntöjä, jotka helpottavat ansiotyön ja muun elämän yhteensovittamista.

2010-luvulta alkaen syntyvyys on kuitenkin laskenut pohjoismaissa, etenkin Suomessa. Perinteiset sosiaalipolitiikan keinot tai työelämän perheystävälliset käytännöt eivät enää yksinään riitä tukemaan nuorten aikuisten lapsitoiveita. Laskevan syntyvyyden taustalla näkyynkin myös kulttuurisia tekijöitä, muutoksia arvoissa ja ihanteissa. Nuoret toivovat elämältä muita asioita kuin lapsiperhe-elämää, mutta myös nuorten luottamus tulevaisuuteen on koetuksella. Suuret kriisit kuten sodat, ilmastokriisi ja maailmantalouden heilahtelut mutta myös Suomessa heikennykset opiskelijoiden ja lapsiperheiden sosiaaliturvaan rapauttavat luottamusta hyvän elämän edellytyksiin.

Toisaalta samaan aikaan viime vuosina perhevapaajärjestelmää on uudistettu lähtökohtana lapsiperheiden hyvinvointi, varhaiskasvatuksen laatuun ja maksuttomuuteen on panostettu, työelämä on muuttunut työntekijän kannalta joustavammaksi, ja perheiden käytännöt ovat vähitellen muuttuneet yhä tasa-arvoisempaan suuntaan: pienten lasten äidit ovat yhä useammin ansiotyössä ja isät taas osallistuvat lastenhoitoon ja kotitöihin. Suomi on edelleen yksi maailman parhaista paikoista saada lapsi, ja valtaosa vanhemmista kokee työn ja perheen yhteensovittamisen helpoksi.

Onko nuorilla aikuisilla, vanhemmuutta harkitsevilla tai lapsiperheiden vanhemmilla vielä syytä luottaa hyvinvointivaltion turvaverkkoihin ja mahdollisuuksiin rakentaa toivomansa laista arkea? Entä kohtuulliseen toimeentuloon ja sukupuolten tasa-arvoa tukevaan, syrjimättömään työelämään, jossa tuetaan työn ja muun elämän yhteensovittamista? Muuttuvatko vanhempien käytännöt tai ihanteet ja odotukset yhteiskunnan muuttuessa ja suurten kriisien aikana? Toivomme työryhmään sekä empiirisiä että teoreettisia papereita, joissa käsitellään työn, perheen ja muun elämän yhteensovittamiseen liittyviä kysymyksiä. Kiinnostus voi olla luottamuksessa tai sen vajeissa, mutta kaikenlaiset näkökulmat ovat lämpimästi tervetulleita. Ryhmässä voi esittää valmiiden tutkimusten ohella myös tutkimusten tai projektien suunnitelmia.

16.1 Työn ja perheen välinen konflikti eurooppalaisissa eroperheissä: onko lasten eron jälkeisellä asumisjärjestelyllä merkitystä?

Milla Salin¹, Daniel R. Meyer², Mari Haapanen¹, Mia Hakovirta¹, Eija Lindroos¹

¹ *Turun yliopisto*

² *University of Wisconsin - Madison*

Monet tutkimukset (esim. Dziak et al. 2010; van Lancker 2018) ovat osoittaneet, että yksinhuoltajilla on kahden vanhemman perheitä enemmän vaikeuksia työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisessa. Lasten eron jälkeiset asumisjärjestelyt ovat muuttuneet viimeisten vuosien aikana monissa Euroopan maissa, kun lasten vuoroasuminen on lisääntynyt (esim. Hakovirta ym. 2023; Claessens & Mortelmans 2025). Lasten vuoroasumisella tarkoitetaan eron jälkeistä asumisjärjestelyä, jossa lapsi asuu merkittävän osan ajastaan kummankin vanhemman luona. Mielenkiintoinen kysymys onkin, millainen yhteys lapsen vuoroasumisella on vanhemman kokemaan työn ja perheen väliseen konfliktiin. Vuoroasuminen voi toisaalta vähentää työn ja perheen välistä konfliktia, koska vanhemmat jakavat vastuuta lapsen hoivasta enemmän kuin tilanteessa, jossa lapsi asuu pääasiassa vain toisen vanhemman luona (esim. Bakker & Karsten 2013; Chanda 2024). Toisaalta vuoroasumiseen liittyvät käytännön järjestelyt ja lapsen siirtyminen kodista toiseen vaativat vanhemmilta enemmän aikaa ja neuvotteluja (esim. Steinbach & Augustijn 2021), mikä voi lisätä kokemusta työn ja perheen välisestä konfliktista.

Tässä tutkimuksessa tarkastelemme 1) miten lapsen eron jälkeinen asumisjärjestely on yhteydessä vanhemman kokemaan työn ja perheen väliseen konfliktiin 10 Euroopan maassa sekä 2) miten sosiodemografisten tekijöiden ja maakontekstin huomioiminen vaikuttaa asumisjärjestelyn ja työn ja perheen välisen konfliktin yhteyteen. Aineistona käytämme EU-SILC-kyselyaineistoa vuodelta 2021. Analyyseissa on mukana 2 980 eronnutta ja työssäkäyvää vanhempaa 10 Euroopan maasta. Tutkimusmenetelmänä käytämme binääristä logistista regressioanalyysia.

Alustavien tulosten mukaan vanhemmat, joiden lapsi vuoroasuu kokevat hieman vähemmän työn ja perheen välistä konfliktia kuin vanhemmat, joiden luona lapsi asuu pääsääntöisesti eron jälkeen. Erot ryhmien välillä ovat kuitenkin pieniä, eivätkä ne ole kaikissa analyyseissa tilastollisesti merkitseviä. Mielenkiintoinen havainto on, että lapsen asumisjärjestelyn ja vanhemman kokeman työn ja perheen välisen konfliktin suhde on sukupuolittunut. Kun tarkastellaan työn ja perheen välisen konfliktin kokemista erikseen äideillä ja isillä, havaitaan, että vuoroasuminen vähentää työn ja perheen välistä konfliktia vain isillä, mutta ei äideillä.

16.2 Työn ja muun elämän rajojen hallinnan profiilit ja niiden taustatekijät

Mari Anttila, makyan@utu.fi, Turun yliopisto

Työn ja muiden elämänaalueiden välisiä rajoja on perinteisesti hahmotettu esimerkiksi tilallisesti, ajallisesti, emotionaalisesti ja kognitiivisesti. Viimeaikaiset muutokset työelämässä, kuten digitalisaatio ja työn joustavuuden yleistyminen, ovat kuitenkin hämärtäneet näitä rajoja. Tämä on lisännyt tarvetta yksilöllisille ja joustavammille työelämän ja sosiaalipolitiikan ratkaisuille työn ja yksityiselämän yhteensovittamisessa.

Tätä taustaa vasten tutkimuksessa tarkastellaan, millaisia työn ja muun elämän välisten rajojen hallinnan tyylejä suomalaisilla ylipäättään on, sekä sitä miten eri rajojen hallinnan tyylejä edustavat työntekijät eroavat toisistaan sosiodemografisesti ja työhön liittyvien tekijöiden perusteella. Aineistona hyödynnetään kansallisesti edustavaa European Social Survey:n (ESS) 10. kierroksen (2021) ja CROss-National Online Survey 2:n (CRONOS-2) kolmannen kierroksen (2022) Suomen kyselyaineistoja. Työntekijät ryhmitellään latentin luokka-analyysin avulla eri rajojen hallinnan profiileihin, minkä jälkeen tarkastellaan eroja ryhmien välillä niiden sosiodemografisten ja työhön liittyvien taustatekijöiden perusteella.

Tutkimus tarjoaa uuden näkökulman työn ja muun elämän rajojen hallinnan tutkimukseen, sillä aiempi tutkimus on pääosin keskittynyt vain etätyöntekijöihin tai tietyn sektorin työntekijöihin. Tämän tutkimuksen aineiston avulla voidaan sen sijaan tarkastella koko työssäkäyvää väestöä. Tulokset auttavat tunnistamaan erilaisia työntekijäryhmiä ja niiden vaihtelevia tarpeita työn ja yksityiselämän yhteensovittamisessa. Näin tutkimus tukee yksilöllisten tarpeiden huomioimista muuttuvassa työelämässä.

16.3 Äitien kokemukset työn ja perheen yhteensovittamisesta taloudellisesti niukoissa elämäntilanteissa

Katri Otonkorpi-Lehtoranta (Tampereen yliopisto), Katja Repo (Tampereen yliopisto), Ella Sihvonon (Tampereen yliopisto)

Tässä esityksessä yhdistämme intersektionaalisen analyysin ja toimintamahdollisuuksien lähestymistavan (capability approach) äitien arjen kokemusten tarkasteluun työn ja perheen yhteensovittamisesta Suomessa. Tarkastelemme, miten työ ja muu elämä jäsentyvät taloudellisesti niukoissa olosuhteissa ja millaisia toimijuuden ja kyvykkyyden ulottuvuuksia äideille näissä tilanteissa avautuu. Keskitymme erityisesti siihen, miten sukupuoli, perherakenne, työmarkkina-asema ja sosioekonomiset tekijät ja sosiaalietuksien saaminen risteävät ja muokkaavat kokemuksia äitiyden ja työn yhdistämisestä. Analyttinen huomiomme kiinnittyy niihin ehtoihin, joiden puitteissa äidit voivat toimia ja neuvotella työn ja muun elämän yhdistämisestä arjen rajapinnoilla. Tulokset tarjoavat näkökulmia siihen, miten työntekijäkansalaisuuteen ja äitiyteen liittyvät odotukset risteävät ja muovaavat äitien kokemuksia toimijuudesta ja omista toimintamahdollisuuksistaan taloudellisesti niukassa elämäntilanteessa.

Aineistona käytämme osaa laajemmasta haastatteluaineistosta, joka koostuu yhteensä 41 yksilöhaastattelusta. Tätä tutkimusta varten valitsimme 21 äidin haastattelut, joissa äidit kuvasivat perheensä taloudellista tilannetta vähintään jossain määrin niukaksi tai vaikeaksi. Kukin osallistui yhdestä kolmeen haastattelukertaan vuosina 2023–2024. Haastatteluissa käsiteltiin arjen järjestelyjä, taloudellista selviytymistä, työn ja perhe-elämän muutoksia sekä perheiden tukiverkostoja. Äitien elämäntilanteet, perherakenteet ja työurat vaihtelivat huomattavasti: mukana oli ydinperheitä, yhden vanhemman perheitä ja uusperheitä sekä vaihtelevia työmarkkinapolkuja palkkatyöstä yrittäjyyteen ja opintoihin. Myös asumis- ja elinympäristöt – tiiviistä kaupunkiympäristöistä aina harvemmin asutuille alueille – muokkasivat arjen yhteensovittamisen mahdollisuuksia.

Tutkimus osoittaa, miten äitien kyvykkyys ja toimijuus rakentuvat moninaisissa risteävissä odotuksissa ja rajoitteissa. Taloudellinen niukkuus, työmarkkina-asema ja perherakenne asettavat ehtoja, mutta avaavat myös neuvottelun ja selviytymisen ulottuvuuksia.

16.4 Sukupuolirooliasenteet, käsitykset vanhemmuudesta ja isien perhevapaan käyttö Suomessa

Miia Saarikallio-Torp¹, Johanna Lammi-Taskula², Anneli Miettinen¹, Johanna Närvi² ja Ella Sihvonen³

¹ *Kelan tutkimus*

² *Terveystieteiden tutkimuskeskus*

³ *Tampereen yliopisto*

Isien perhevapaiden käyttöä on kannustettu useissa maissa lisäämällä perhevapaajärjestelmään isille korvamerkittyjä kiintiövapaita. Uudistuksista huolimatta äidit käyttävät yhä valtaosan perhevapaista. Isien perhevapaiden käytön sosio-demografisia taustatekijöitä ja esteitä on kartoitettu useissa, niin kotimaisissa kuin kansainvälisissäkin tutkimuksissa. Ne kertovat esimerkiksi, että isien vapaiden käyttö on yleisempää korkeasti koulutetuissa ja hyvätuloisissa perheissä. Sen sijaan vapaiden käytön taustalla olevia asenteellisia tekijöitä on tutkittu vähemmän.

Tässä tutkimuksessa tarkastelemme, miten vanhempien sukupuolirooleja sekä vanhemmuutta koskevat asenteelliset tekijät ovat kytköksissä isien perhevapaiden käyttöön, ja onko yhteys erilainen tarkasteltaessa perhevapaajärjestelmän eri osia. Selvitämme lisäksi, heijastuuko intensiivisen vanhemmuuden ideaali myös isien vapaiden käyttöön. Tutkimuksen aineisto perustuu pienten lasten vanhempien keskuudessa vuonna 2022 toteutettuun Perhevapaakyselyyn (n = 1 524). Tutkimuksen kohteena olevat vanhemmat ovat käyttäneet vanhan, ennen vuoden 2022 elokuuta voimassa olleen perhevapaajärjestelmän mukaisia vapaita.

Tutkimuksen tulosten mukaan asenteelliset tekijät ovat yhteydessä isien perhevapaiden käyttöön, mutta yhteys on kytköksissä siihen, mitä perhevapaajärjestelmän osaa tarkastellaan. Isien sukupuolirooleja ja vanhemmuutta koskevat asenteet ja näkemykset eivät ole yhteydessä isien kiintiövapaan käyttöön, mutta heijastuvat sen sijaan molempien vanhempien kesken jaettavissa olevan vanhempainvapaan käyttöön. Isän hoivaisyyttä kannattavilla näkemyksillä on myönteinen yhteys isien vanhempainvapaan käyttöön, kun taas isän perinteiset sukupuolirooliasenteet vähentävät todennäköisyyttä käyttää vanhempien kesken jaettavissa olevaa vanhempainvapaata.

16.5 Vertaileva tutkimus kansalaisten asenteista perhevapaiden jakamista kohtaan

*Merita Mesiäislehto, Johanna Lammi-Taskula & Johanna Närvi
Terveystieteiden tutkimuskeskus*

Tutkimuksemme tarkoituksena on osallistua keskusteluun siitä, miten hyvinvointivaltiot sekä muokkaavat että myös muovautuvat sukupuolittuneiden normien ja hoivakäytäntöjen kautta.

Vertaamme vanhempainvapaan jakamista koskevia asenteita 22 maassa. Käytämme International Social Survey Programme (ISSP) -aineistoa vuodelta 2022 ja tutkimme 1) kansalaisten asenteita koskien sitä, miten vanhempainvapaa tulisi jakaa vanhempien välillä, sekä 2) yksilötason tekijöitä, jotka ovat yhteydessä vanhempainvapaan tasaisen jakamisen kannatuksen kanssa. Tarkasteltaviin taustatekijöihin kuuluvat sukupuoli, ikä, koulutus, vanhemmuus, sekä kahden ansaitsijan kotitalous.

Maiden välinen vertailu tuo esiin, miten institutionaaliset järjestelyt ja kulttuuriset kontekstit yhdessä vaikuttavat kannatukseen tasa-arvoa tukevalle perhepolitiikalle.

16.6 Asennekampanjoita, kannustimia ja hedelmällisyysoppia: Syntyvyyden lisäämisen politiikkaehdotukset yksilöllistyneen väestöhallinnan muotona

Jenna Siivonen, Itä-Suomen yliopisto

Nopeasti vähenevä syntyvyys on johtanut väestöpoliittisen diskurssin yleistymiseen perhepolitiikasta ja lastensaamisesta keskustellessa. Tässä esityksessä esitellään kahden suomalaisen 2020-luvun alussa julkaistun väestöpolitiikkaraportin analyysia, jonka keskiössä ovat syntyvyyden lisäämiseen tähtäävät politiikkaehdotukset. Raportit julkaistiin pian ennätysmatalan väestöennusteen ja sitä seuranneen julkisen keskustelun jälkeen, kun edellisen väestöpoliittisen ohjelman julkaisusta oli kulunut yli 15 vuotta.

Diskurssianalyttisen ”What is the problem represented to be?” -menetelmän avulla puran prosessia, jossa muuttunut lisääntymiskäyttäytyminen tulee raporteissa määritellyksi poliittiseksi ongelmaksi. Erittelen aineistossa nimettyjä laskevan syntyvyyden syitä ja ehdotettuja ratkaisuja, jotka jaottelen neljään ongelmarepresentaatiokategoriaan: 1. Vanhemmuuteen liittyvät asenteet, 2. Lastensaamisen sosioekonomiset hidasteet, 3. Nuorten huonot hedelmällisyystiedot ja perhesuunnittelutaidot, 4. Väestötieteellisen osaamisen puute päätöksenteossa. Tarkastelen näiden ongelmarepresentaatioiden sisältämiä ennakko-oletuksia, arvoja ja ideologioita ja esitän, että raporteissa ehdotetut tavat lisätä syntyvyyttä keskittyvät yksilöiden kyvykkyyksiin ja haluihin lastensaamisten yhteiskunnallisten ja sosioekonomisten edellytysten kustannuksella.

Analyysin perusteella raporteissa kannatetaan valikoivaa uusliberalistista pronatalismia, jota tarkastelen nykyaikaisena yksilöllistyneen väestöhallinnan muotona. Tutkimuksen teoreettisena taustana toimii feministinen väestöhallinnan kritiikki, jossa on kiinnitetty huomiota nykyaikaisten väestöpoliittisten projektien eriarvoistaviin vaikutuksiin ja problematisoitu väestöajattelun yhteyttä taloudellisen kasvun tavoitteluun.

16.7 Emotionaalista vakautta tavoittelemassa: lapsettomien aikuisten käsityksiä hyvästä vanhemmuudesta ja lasten saamisesta Suomessa ja Skotlannissa

Aino Luotonen, Itä-Suomen yliopisto, aino.luotonen@uef.fi & Liliana Arias-Urueña, Edinburghin yliopisto

Esityksessä tarkastelemme lapsettomien aikuisten käsityksiä hyvästä vanhemmuudesta sekä heidän aikeitaan ja toiveitaan liittyen lapsen saamiseen. Esitys perustuu käynnissä olevaan tutkimukseen, jossa on haastateltu nuoria aikuisia Suomessa ja Skotlannissa. Syntyvyys on laskenut voimakkaasti molemmissa maissa: kokonaishedelmällisyysluku oli Suomessa 1,25 vuonna 2024 ja Skotlannissa

1,33 vuonna 2022. Aiemmassa tutkimuksessa on osoitettu lapsensaamista koskevan päätöksenteon olevan usein monimutkainen ja pitkä prosessi. Vanhemmuutta koskevissa tutkimuksissa puolestaan on kuvattu erityisesti keskiluokkaan kuuluvien vanhempien käsitysten hyvästä vanhemmuudesta heijastelevan intensiivisen vanhemmuuden ihanteita: läsnäoloa lapsen kanssa, lapsen asettamista perhe-elämän keskiöön sekä emotionaalista ja taloudellista panostusta. Hyvää vanhemmuutta koskevien käsitysten merkityksestä lapsen saamista koskevassa päätöksentekoprosessissa ei kuitenkaan ole tarkasteltu usein. Haastatteluaineiston avulla analysoimme, kuinka 25–40-vuotiaat aikuiset pohtivat käsityksiä hyvästä vanhemmuudesta suhteessa omiin kykyihinsä ja ominaisuuksiinsa sekä omiin lapsen saamista koskeviin toiveisiinsa. Tutkimuksen 51 osallistujasta 25 asui pääkaupunkiseudulla ja 26 Edinburghin metropolialueella. Kaikilla oli joko eri tai samaa sukupuolta oleva kumppani, joillakin useita kumppaneita. Tulokset osoittavat, että sekä Suomessa että Skotlannissa tutkimuksen osallistujilla oli samankaltaisia käsityksiä hyvästä vanhemmuudesta, ja nämä käsitykset heijastelivat intensiivisen vanhemmuuden ideaalia. Hyvän vanhemmuuden edellytyksenä oli vakaus, joka jakaantui emotionaaliseen, taloudelliseen ja relationaaliseen eli ihmissuhteisiin liittyvään vakauteen. Merkittävimmäksi osa-alueeksi hyvässä vanhemmuudessa nousi emotionaalinen vakaus, jossa korostuivat taidot hallita omia tunteita ja ottaa vastaan lapsen vaikeatkin tunteet sekä kyky olla siirtämättä omia traumoja tai negatiivisia lapsuudenkokemuksia omalle lapselle. Vakauden rinnalla puheessa korostui luottamus omaan kykyyn selviytyä vanhemmuudesta vaikeissakin tilanteissa tai elämänvaiheissa, ja tätä kykyä ajateltiin voitavan työstää itsenäisesti tai esimerkiksi terapiassa. Hyvän vanhemmuuden edellytyksenä pidetty vakaus ajateltiin usein vaikeasti saavutettavana, ja sen saavuttaminen nähtiin myös ensisijaisesti yksilön tehtävänä. Tulosten perusteella hyvää vanhemmuutta koskevat, lähellä intensiivistä vanhemmuutta olevat ihanteet omaksutaan jo ennen kuin päätöstä lapsen saamisesta on edes tehty. Hyvää vanhemmuutta koskevat käsitykset kytkeytyvät ajatukseen yksilön vastuusta kehittää itseään, ja tästä muodostuu merkittävä ja jännitteinen osa lapsen saamista koskevaa päätöksentekoa.

16.8 Lapsiperheiden taloudellinen turvallisuus

Laura-Maria Sahlgren, sosiaalipolitiikan väitöskirjatutkija, Yhteiskuntatutkimuksen yksikkö, Tampereen yliopisto, laura.sahlgren@tuni.fi

Mia Tammelin, apulaisprofessori, Yhteiskuntatutkimuksen yksikkö, Tampereen yliopisto, mia.tammelin@tuni.fi

Johanna Kiili, apulaisprofessori, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, Jyväskylän yliopisto, johanna.j.kiili@jyu.fi

Turvallisuus on hyvinvoinnin perusta ja perustarve, jonka merkitys korostuu erityisesti sen puuttuessa tai sen jatkuvuuden ollessa uhattuna (Alkire, 2003; Niemelä, Mikko, 2000). Lapsiperheiden hyvinvointi on moniulotteinen ilmiö, jota tässä esityksessä tarkastellaan taloudellisen turvallisuuden kautta.

Taloudellista turvallisuutta voidaan tutkia turvallisuuden uhan tai sen puuttumisen näkökulmasta esimerkiksi taloudellisen turvattomuuden tai köyhyyden käsitteillä (Maestripieri, 2023) tai jäsentämällä mikä tuottaa taloudellista turvallisuutta vanhemmille ja lapsille. Mikrotason eli kotitalouksien taloudellisen turvallisuuden tutkimus on keskittynyt turvattomuuden tarkastelemiseen pääsääntöisesti kvantitatiivisin menetelmin. Näissä tutkimuksissa taloudellista turvallisuutta on määritelty pääsyksi riittäviin taloudellisiin resursseihin tarpeiden tyydyttämiseksi

sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa käsitettä on käytetty lähinnä taloudellisten kokemusten kartoittamisessa. Perheen taloudellisen turvallisuuden tutkimus on kaikkiaan vähäistä, eikä se juurikaan ole keskittynyt lapsiperheiden taloudelliseen turvallisuuteen äitien näkökulmasta.

Suomessa äideillä on tärkeä rooli lapsiperheiden elättäjinä ja kokoaikaisina palkansaaajina myös kahden vanhemman perheissä. Yksinhuoltajaperheissä äitien työmarkkinoille osallistumisen mahdollistaa subjektiivinen oikeus alle kouluikäisten lasten varhaiskasvatukseen ja hoitoon. Äidit ennakoivat ja hoitavat päivittäisostoksia, ja intensiivisen vanhemmuuden ihanteen mukaisesti, pyrkivät olemaan vastuullisia ja omistautuneita lapsilleen. Vanhemmat kokevat enemmän taloudellista stressiä kuin muut aikuiset, erityisesti tulojen, asumisen ja muun materiaalsen deprivaaation vuoksi.

Tutkimuksessa tarkastelemme äitien näkemyksiä taloudellisesta turvallisuudesta, erityisesti niistä tekijöistä, jotka sitä tuottavat. Syksyllä 2024 kerätyn haastatteluaineiston vastaajina toimivat 21 äitiä erilaisista perhemuodoista ja taloudellisista tilanteista. Analyysi toteutettiin teoriainformoidulla laadullisella sisällönanalyysillä.

Tutkimuksessa tunnistetaan, että kokemus taloudellisesta turvallisuudesta muodostuu useista tekijöistä. Näitä ovat perustarpeiden tyydyttämiseen riittävät taloudelliset resurssit, kokemukset sosiaalisesta hyväksynnästä ja autonomiasta, sekä luottamus tulevaisuuteen. Lisäksi äideille taloudellinen turvallisuus on mahdollisuutta toteuttaa 'hyvää äitiyttä', esimerkiksi huolehtimalla lasten tarpeista. Kaikkiaan tutkimus osoittaa, että taloudellinen turvallisuus ilmiönä on moniulotteinen ja relationaalinen, eikä sitä voida suoraan johtaa perheen tuloista tai varallisuudesta.

Asiasanat: Taloudellinen turvallisuus, taloudellinen turvattomuus, lapsiperheet, äitiys, laadullinen tutkimus

Lähteet

Alkire, S. (2003), "A Conceptual Framework for Human Security", *Working Paper 2. Centre for Research on Inequality, Human Security and Ethnicity, CRISE. Queen Elizabeth House, University of Oxford*.

Maestripieri, L. (2023), "Women's Involuntary Part-Time Employment and Household Economic Security in Europe", *Feminist Economics*, Vol. 29 No. 4, pp. 223–251, doi: 10.1080/13545701.2023.2251991.

Niemelä, Mikko. (2000), "Turvallisuuden käsite ja tarkastelukehikko", in Niemelä, M. and Lahikainen, A.-R. (Eds.), *Inhimillinen Turvallisuus*, Vastapaino, Tampere.

17 Ekosysteeminäkökulma työllisyyden edistämiseen – An ecosystem perspective on promotion of employment

FI

Työryhmän vetäjät:

Simo Aho, Tampereen yliopisto, simo.aho@tuni.fi
Sanna Blomgren, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
Peppi Saikku, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

Työskentelypäivä:

Torstai 23.10.

Tila:

Päärakennus U4070

Työryhmän kuvaus:

Ekosysteemin käsitettä on viime vuosina tuotu enenevässä määrin työllisyyttä edistävän toimijakentän tarkasteluun. Ekosysteemitarkastelu korostaa toiminnan eri tasoja sekä toimijoiden välisten suhteiden dynamiikkaa ja keskinäisriippuvuutta (Mars ym. 2012). Työllisyyden edistämisen ekosysteemiä voidaan lähestyä kokonaisuutena, johon kuuluvat valtion, kuntien ja hyvinvointialueiden instituutiot, kolmannen sektorin toimijat ja työelämätoimijat: työnantajat ja yritykset. Toimijoiden tehtävät suhteessa työllisyyden edistämiseen vaihtelevat ja ekosysteemi rakentuu niin valtakunnallisella kuin alueellisella tasolla.

Useat merkittävät kansalliset uudistukset vaikuttavat työllisyyden edistämisen toimijakenttään niin valtakunnallisesti kuin alueellisesti: TE-palvelut ovat siirtyneet kuntien järjestämisvastuulle uusien työllisyysalueiden toteuttamiksi vuoden 2025 alusta ja hyvinvointialueiden rooli työttömien sotepalveluiden toteuttajana on vasta muotoutumassa. Palvelujärjestelmän lisäksi myös sosiaaliturvaa leikataan ja uudistetaan.

Muutoksessa oleva palvelu- ja etuusjärjestelmä haastaa luottamusta yhteiskuntaan ja järjestelmien toimivuuteen. Työllisyyden edistämisen kohderyhmänä korostuvat usein eri tavoin haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät, kuten pitkittyneesti työttömät, nuoret, maahanmuuttajat ja osatyökykyiset henkilöt. Tutkimusten mukaan juuri heikoimmassa asemassa olevat ryhmät luottavat muita vähemmän yhteiskunnan instituutioihin (OECD 2024, THL 2025) ja sosiaaliturvan ja palveluiden muutokset voivat heikentää luottamusta entisestään. Samalla muutokset haastavat ammattilaisten monialaista yhteistyötä työllisyyden ekosysteemissä. Toimiva monialainen yhteistyö edellyttää toimijoiden välistä luottamusta, mutta palvelujärjestelmän murros voi heikentää sitä toimijoiden vaihtuessa.

Tässä työryhmässä avaamme näkökulmia työllisyyden edistämisen ekosysteemiin sekä eri tavoin haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien että osaavan työvoiman tarpeisiin vastaamisen näkökulmasta sekä käymme keskustelua siitä, millainen työllisyyden ekosysteemi nyt meneillään olevien uudistusten myötä on muotoutumassa.

Työryhmään toivotaan esityksiä, joissa pohditaan, mikä on luottamuksen merkitys työllisyyden ekosysteemissä, ja miten käynnissä olevat muutokset vaikuttavat sen rakentumiseen ja

ylläpitämiseen? Tervetulleita ovat myös esitykset, joissa käsitellään työllisyyttä edistävien hankkeiden ja toimien empiirisiä tuloksia tai aihepiiriin liittyviä teoreettisia avauksia. Myös kansainväliset vertailut ja suunnitteilla olevia tutkimuksia tarkastelevat esitykset ovat tervetulleita.

Työryhmä on jatkoa vuodesta 2022 vuorovuosin työelämän tutkimuspäivillä ja sosiaalipolitiikan päivillä pidetylle työryhmälle, mutta avoin kaikille.

EN

Chairs:

Simo Aho, Tampere University, simo.aho@tuni.fi

Sanna Blomgren, Finnish Institute for Health and Welfare

Peppi Saikku, Finnish Institute for Health and Welfare

Working day:

Thursday 23.10

Room:

Main Building U4070

Description:

In recent years, ecosystem has been a concept increasingly used to examine the field of actors promoting employment. An ecosystem analysis emphasizes the different levels of action and the dynamic relations and interdependences between actors (Mars et al. 2012). The ecosystem of employment promotion can be approached as a whole, which includes institutions of the state, municipalities and wellbeing services counties, as well as third sector actors and labour market actors: employers and companies. The tasks of actors in relation to employment promotion vary and the ecosystem is built at both national and regional levels.

Several significant national reforms affect the field of actors promoting employment both nationally and regionally: Provision of TE services has been transferred under municipal responsibility by the introduction of new employment areas from the beginning of 2025, and the role of wellbeing services counties as the implementer of social and health services for the unemployed is only just taking shape. In addition to the service system, social security is also being cut and reformed.

The changing service and benefit system challenges trust in society and the functionality of the systems. Among the target group for employment promotion many are in various vulnerable positions, such as the long-term unemployed, young people, immigrants and people with partial work capacity. According to research, it is precisely the groups in the weakest position that trust society's institutions less than others (OECD 2024, THL 2025), and changes in social security and services can weaken trust even further. At the same time, the changes challenge multidisciplinary cooperation between professionals in the employment ecosystem. Effective multidisciplinary cooperation requires trust between actors, but the transformation of the service system can weaken it when actors change.

In this working group, we will open perspectives on the employment promotion ecosystem from the perspectives of meeting the needs of both vulnerable groups and skilled workforce, and we will discuss what kind of employment ecosystem is taking shape as a result of the reforms currently underway.

The working group is looking for presentations that consider the importance of trust in the employment ecosystem, and how the ongoing changes affect its construction and maintenance? Presentations that discuss the empirical results of projects and actions that promote employment or theoretical insights related to the topic are also welcome. International comparisons and presentations examining planned studies are also welcome.

The working group is a continuation of the working group that has been arranged since 2022, but is open to everyone.

17.1 Exploring Municipal Variation in the Implementation of Active Labour Market Policies: Evidence from Job Centres in Denmark

Maho Yamanouchi

Ph.D. Student, Graduate School of Law, Kobe University

Guest Ph.D. Student, Department of Global Studies, Aarhus University (2025.8-2026.1)

Email: maho.yamanouchi.s14@gmail.com

Over the past three decades, the effectiveness of Active Labour Market Policies (ALMPs) has been repeatedly examined, particularly through the use of social experiments. Many of these studies have clarified the impact of ALMPs on individual participants. For instance, Graversen and van Ours (2008) demonstrate that the treatment group, who were mandated to participate in an activation program, exhibited a nearly 30% higher job-finding rate compared to the control group. Moreover, a growing body of literature has pointed to the so-called threat effect—the phenomenon whereby the notification of mandatory participation, rather than the program itself, serves to promote job search efforts among benefit recipients (Black et al., 2003; Rosholm, 2008).

However, one limitation of social experiments that focus on individual-level effects is their inability to account for variations in institutional context within ALMPs. This study specifically addresses differences in service provision across municipalities. While Blasco and Rosholm (2011) examined the long-term employment effects of ALMPs, their descriptive analysis revealed clear differences between the two Danish municipalities included in their case study. They suggest that such variation may be attributable to differences in program orientation—for example, whether the municipality emphasizes monitoring or counselling. In decentralized systems like Denmark, municipalities are granted substantial discretion in the implementation of ALMPs. As a result, detailed operational practices can vary considerably across municipalities.

This study investigates how such differences in the way of service provision affect program participation rates at the municipal level. Using administrative data from Danish job centres, which play a central role in the delivery of ALMPs, the analysis explores how factors such as the format of counselling sessions and the types of activation courses offered influence recipients' participation and completion rates.

Significant variation is observed in how municipalities conduct counselling sessions and structure course offerings. A difference-in-differences (DID) analysis using multi-year panel data reveals that municipalities that primarily conduct in-person counselling, as opposed to telephone-based sessions, see a significantly higher rate of participation in activation programs. Furthermore, mediation analysis is employed to examine how the diversity of course offerings, selected through counselling, influences recipients' eventual participation behavior.

Paying attention to how ALMPs are implemented in different local contexts adds important knowledge to what we learn from social experiments. To understand why municipalities differ in their approach, we will also need qualitative research, such as interviews with staff at job centres. As a first step before doing such qualitative work, this study describes and statistically analyzes how ALMP implementation differs across municipalities.

References

- Black D. A., Smith J. A., Berger M. C. and Noel B. J. (2003) "Is the Threat of Reemployment Services More Effective Than the Services Themselves? Evidence from Random Assignment in the UI system" *American Economic Review* 93:1313-1327
- Blasco S. (2011) "The Impact of Active Labour Market Policy in Post-Unemployment Outcomes: Evidence from a Social Experiment in Denmark" IZA Discussion Paper No. 5631.
- Graversen B. K. and Van Ours J. C. (2008) "How to Help Unemployed Find Jobs Quickly; Experimental Evidence from a Mandatory Activation Program" *Journal of Public Economics* 92:2020-2035
- Rosholm M. (2008) "Experimental Evidence on the Nature of the Danish Employment Miracle" IZA Discussion Paper No. 3620.

17.2 Social economy and work integration social enterprises promoting employment – are we losing the potential?

Tytti Elo (DBA), postdoctoral researcher, Lappeenranta-Lahti University of Technology LUT
Elina Pöllänen (MA), RDI specialist, Diaconia University of Applied Sciences
Jaana Toikkanen (PhD), senior advisor, Diaconia University of Applied Sciences
Eeva Salmi (Lic. Pol. Sci.), director, NGO Silta-valmennusyhdistys
Email: elina.pollanen@diak.fi

The employment situation in Finland is difficult and at the same time, administration of employment is undergoing a reform. New employment areas are evolving, and this affects the organisation and access to employment services in many ways. In particular, improving the employment of workers with support needs (WSN) is at risk.

Social economy offers significant opportunities for developing and implementing solutions that promote employment. Social economy actors, such as those employing WSN or promoting their employment, have a profound understanding of the needs of target groups and the ability to rapidly develop innovative and people-oriented approaches. These actors are internationally known as work integration social enterprises (WISE). Their agility and readiness to experiment bring an important addition to the public sector. In many European countries WISEs play a significant role in promoting employment with the support of existing structures (financing, legislation).

WSN may need various forms of support to succeed in finding employment. Social economy actors have special expertise in promoting their employment, for example providing rehabilitation,

enhancing skills, functional and working capacity. This comprehensive approach and support have a high impact. However, this requires resources, which makes it financially challenging.

As part of the Improving the Business Conditions for Social Enterprises project, the Centre of Expertise for Social Enterprises (YYO) surveyed the situation of WISEs operating in Finland. The aim was to form an overall picture of their condition for operation in the current situation. The survey focused on questions about employment promotion activities, possible challenges and future prospects of the companies.

Methods:

The survey was carried out in June-August 2025. A link to the survey was sent to representatives of organisations that were identified as potential WISEs through expert work. Public registers and the organisations' websites were used to identify the organisations and to collect contact information. The survey was sent to a total of 490 contacts. 120 responses were received from 91 different organisations or areas of operation of a large organisation.

Results:

Many organisations that responded to the survey employ WSN or offer short-term work opportunities. In addition, some offer training and coaching that improves participation in working life, as well as skills development.

The target groups of the activities are particularly people in long-term unemployment and people with partial work abilities. The instruments and means used to support the employment activities were wage subsidies (85% of respondents), work trials (84% of respondents) and rehabilitative work activities (62% of respondents). Based on the responses, the changes in the terms of wage subsidies have created considerable challenges for WSN to find employment.

In addition to the altered operating environment, the current situation is challenged by the accumulating problems of those being employed and their deteriorating capacity to work, as well as the difficulties in cooperation between employment actors. The future prospect for Finnish WISEs are somewhat discouraged and actors are concerned about the destiny of those being employed.

Many organisations (63%) suspected that their employment activities would either decrease or remain the same in the short term. Fifth of the respondents suspected that their operations would cease completely in the long term.

Conclusions:

To ensure high impact, social economy actors should be part of the employment management ecosystem and WISEs should have a role in promoting local employment. They have the expertise and infrastructure, but the right kind of support and recognition of their potential is needed.

The operating conditions of WISEs should be secured and better access to various financial instruments should be guaranteed so that impactful work can be done in the long term and this capacity can be fully utilised.

17.3 The role of impact evaluation in reforming employment services

Simo Aho

Tampere University

Email: simo.aho@tuni.fi

Nowadays, pursuit to evidence-based policy making is widely supported. Andersen (2020) has argued that in Denmark ALMP reforms are possible only if there is high quality evidence that they have positive employment impact. In Finland, recent governments have wanted to include in their program policy reforms only, whether Ministry of Finance has been able to account what is their employment effect. However, they have had difficulties to find such measures, because sufficient evidence to show the employment impact has turned out be lacking. Typically, impact evaluations have been based on observed effect of reforms made in other countries under different institutional and labour market conditions.

On the other hand, there are examples of reforms that have been implemented although there has not been valid evidence to support their expected positive effects. Sometimes evaluations show that certain measures have poor impact, but they have been widely continued in spite of this evidence. Often, acquiring reliable evidence demands several years, and governments are not patient enough to wait for it, because they want to implement reforms rapidly (before the next parliamentary elections); there are examples that decisions about major reforms have been made before ongoing pilot trials have been able to show their results. Some measures are widely provided in spite of evaluations showing that they are ineffective. OECD has critically noted in a recent report that “While evidence has guided the on-going ALMP reforms in the Nordic countries and plays a more significant role than ever, political motivation remains the main driver for launching reform” (<https://doi.org/10.1787/54cec4d6-en>).

It is an interesting question in what contexts and on which conditions the impact evaluations have or have not influenced policy reforms. In this paper the role of evidence (or lack of it) in recent Finnish and Danish employment policy reforms are analyzed.

17.4 Kumppanuusverkoston toiminta paikallisen työllisyydenhoidon ekosysteemissä

Mervi Ruokolainen, Kirsi Unkila, Miia Wikström & Otto Pankkonen

Työterveyslaitos

Email: mervi.ruokolainen@ttl.fi

Tausta. Konferenssiesitys pohjautuu yhteiseurooppalaiseen, Euroopan komission rahoittamaan Synclusive-tutkimushankkeeseen, jonka päätavoitteena on kehittää ratkaisuja työmarkkinoilla haavoittuvassa asemassa olevien työnhakijoiden työllistymiseksi sekä matalasti koulutettujen työntekijöiden työurien vahvistamiseksi. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää paikallisten työllisyydenhoidon ekosysteemien toimijoiden – kuten kuntien, koulutusorganisaatioiden, työnantajien, yrittäjien, hyvinvointialueiden ja kolmannen sektorin – tiivistä yhteistyötä. Synclusive-hankkeessa pyritään edistämään paikallisten toimijoiden kumppanuusverkostojen eli koalitioiden muodostumista sekä tutkimaan niiden toimintaedellytyksiä ja mahdollisuuksia hankkeen tavoitteiden toteuttamisessa. Suomessa hankkeeseen osallistuvat Kokkolan kaupunki ja Työterveyslaitos. Muut osallistujamaat ovat Alankomaat, Bulgaria ja Portugali. Tämä esitys

keskittyy Kokkolan kokeiluympäristössä muodostettuun kumppanuusverkostoon ja sen toiminnasta saatuihin alustaviin tuloksiin.

Teoreettinen viitekehys. Kumppanuusverkoston tutkimuksessa hyödynnetään Community Coalition Action Theory -viitekehystä (CCAT: Butterfoss & Kegler, 2002, Kegler ym. 2010), joka tarkastelee verkoston muodostamiseen, ylläpitoon ja juurtumiseen liittyviä tekijöitä. Lisäksi käytetään LISO-viitekehystä (Learning, Innovation, Structuring, Organising; Pannebakker ym., 2025), joka soveltaa CCAT-teoriaa ja huomioi verkoston toimintaa tukevia tekijöitä, kuten yhteiskehittämistä, roolien selkeyttä ja yhteistyön organisointia. Verkoston toiminnan vaikutuksia arvioidaan realistista arviointia (Realist evaluation; Pawson & Tilley, 1997) hyödyntäen. Tällöin aineistosta tunnistetaan kontekstitekijät (C), jotka vaikuttavat verkostoon (esim. lainsäädäntö, elinkeinorakenne), mekanismit (M), jotka vaikuttavat verkoston toimintaan (esim. johtaminen, luottamus) sekä mekanismien kautta syntyvät vaikutukset (O).

Aineisto. Suomessa kumppanuusverkoston toimintaa on arvioitu Työterveyslaitoksen Kokkolassa vuosina 2023 ja 2025 toteuttamien haastattelujen avulla. Yksilöhaastatteluihin osallistui edustajia työllisyys- ja yrityspalveluista, koulutusorganisaatioista, hyvinvointialueelta, kolmannelta sektorilta, yrittäjäjärjestöistä sekä paikallisia työnantajia ja työnhakijoita.

Alustavia tuloksia. Kumppanuusverkoston käynnistymistä Kokkolassa edisti se, että paikalliset toimijat tunsivat toisensa entuudestaan, heidän välillään oli vakiintunutta kahdenkeskistä yhteistyötä, ja verkoston ensimmäiset askeleet oli otettu jo ennen hanketta työllisyydenhoidon kuntakokeilussa. Hankkeen aikana verkostossa on käynnistynyt uusia työnhakijoille suunnattuja interventioita eri toimijoiden yhteistyönä. Lisäksi työnantajia on kutsuttu aktiivisemmin mukaan. Verkoston muodostaminen ja toiminta ovat kuitenkin kohdanneet haasteita, kuten työllisyyspalveluiden ja hyvinvointialueiden reformien aiheuttama kuormitus, avainhenkilöiden vaihtuvuus työllisyyspalveluissa, epäselvyydet verkoston johtamisessa, kahdenkeskisen toiminnan keskittyminen pitkälti asiakaskohtaisten tilanteiden ratkaisemiseen, alueen elinkeinoelämän mikroyritysvaltaisuus sekä avointen työpaikkojen väheneminen ja työttömyyden kasvu.

CMO-ketjuja oli tunnistettavissa useita. Tässä muutamia esimerkkejä:

- *Kun pienellä paikkakunnalla toimijat ovat toisilleen tuttuja ja tehneet yhteistyötä kauan (C), silloin heidän välillään vallitsee luottamus ja ymmärrys (M), mikä edistää heidän yhteistyötään uudessa verkostossa (O) TAI silloin heidän välillään saattaa vallita virheellinen illuusio yhteistoiminnasta (M), mikä johtaa siihen, ettei kehittämisen tarpeita tunnisteta (O).*
- *Kun alueen yrityksistä valtaosa on pieniä ja keskisuuria (C,) ja kumppanuusverkoston toimijat reagoivat yritysten tarpeisiin riittävän konkreettisella tavalla (M), tällöin yritykset osallistuvat todennäköisemmin verkoston toimintaan (O).*
- *Jos kumppanuusverkostolla ei ole nimettyä johtajaa (C), silloin toiminnan koordinointi ja yhteistyö on heikkoa (M), mistä seuraa, etteivät toimenpiteekään ole välttämättä vaikuttavia (O).*

Alustavia toimenpidesuosituksia. Koska uudistukset ja henkilöstömuutokset haastavat verkoston toimintaa, sen johtamis- ja koordinoitivastuut tulisi määritellä selkeästi. Vaikka luottamusta voidaan vahvistaa vuorovaikutuksella, myös yhteisen tahtotilan selkeämpi kirjaaminen ja selkeämmät rakenteet voisivat tukea yhteistyötä. Kahdenkeskisen toiminnan rinnalla tulisi olla aitoa verkostotyötä ja yhteiskehittämistä, jossa jäsenet tunnistavat paikalliset työmarkkinahaasteet, suunnittelevat ratkaisuja ja arvioivat tuloksia yhdessä. Tämä tarkoittaa

myös paikallisten toimijoiden osaamisen vahvistamista verkostojen johtamisen ja arvioinnin osalta. Kumppanuusverkostoissa olisi myös tärkeä vahvistaa työnantajien aktiivista osallistumista esimerkiksi suunnittelemalla toimintatavat yhdessä heidän kanssaan, jotta osallistuminen olisi vaivatonta. Pk-yrityksille osallistuminen voisi olla helpompaa, jos verkoston tehtäviä, kuten koulutusta, toteutettaisiin jaetusti yritysten välillä tai jos toiminta olisi toimialakohtaista.

17.5 Näennäisharkinta työllisyyspalveluissa: Asiantuntijoiden kokemuksia harkintavallan rajoista työnvälityksessä sekä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluissa

FM, VTM Henry Saarinen
Väitöskirjatutkija
Tampereen yliopisto
Email: henry.saarinen@tuni.fi

Viime vuosien aikana Suomen julkisiin työvoimapolitiikkaan on kohdistunut useita merkittäviä uudistuksia, kuten vuonna 2022 käyttöön otettu pohjoismaainen työvoimapolitiikka ja vuoden 2025 alusta kunnille siirtynyt järjestämisvastuu. Työllisyyspalveluiden asiantuntijat ovat näiden uudistusten etulinjassa, sillä he tekevät käytännön asiakastyötä, jossa aktiivinen työvoimapolitiikka konkretisoituu. Tutkimuksen kohteena on heidän kokemuksensa harkinnasta ja harkintavallasta työnvälityksessä sekä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluissa, jotka on määritelty työllisyyspalvelulain (380/2023) 1 luvun 2 §:ssä.

Tutkimuskysymykset ovat:

- Miten työllisyyspalveluiden asiantuntijat kokevat harkintavallansa työnvälityksessä sekä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluissa?
- Mitkä tekijät vaikuttavat harkinnan toteutumiseen käytännön asiakastyössä?

Haastateltavilla oli nykyisessä tai aiemmassa työssään monipuolinen asiakaskunta, johon kuului muun muassa vieraskielisiä, alle 25-vuotiaita, pitkäaikaistyöttömiä, työkyvyn haasteista kärsiviä sekä toimialakohtaisia asiakkaita. Haastateltavat tekevät asiakastyötä työllisyyspalveluiden henkilöasiakaspalvelussa, ja heillä on kokemusta myös TE-toimistojen ajalta ennen vuoden 2025 uudistusta. Haastateltavat työskentelevät Helsingin, Turun ja Tampereen työllisyysalueilla. Aineisto analysoitiin teoriaohjaavan temaatitsern analyysin avulla hyödyntäen katutason byrokratian teoriaa (Lipsky 1980) sekä politiikka-alienaatio-teoriaa (Tummers 2013).

Tulokset osoittavat, että harkinta on muodollisesti olemassa työnvälityksessä ja ohjauksessa, mutta sen käyttö kaventuu rakenteellisten ja organisatoristen tekijöiden vuoksi. Ilmiötä kuvataan käsitteellä näennäisharkinta: asiantuntijat kokevat omaavansa laajan harkintavallan, mutta rakenteelliset esteet tekevät sen käytöstä näennäistä käytännön asiakastyössä, kaventaen yksilöllistä työnhakijoille annettavaa tukea. Näennäisharkinta ilmeni viitenä keskeisenä teemana:

- resurssien vähyys ja pakotettu priorisointi.
- asiakaskunnan moninaisuus ja palvelukuilut.
- organisaation linjaukset ja ohjeistus.
- työnhakuvelvoitteiden paradoksit.

- asiakaspalveluprosessin jäykkyys.

Haastateltavat toivoivat, että työllisyyspalvelut keskittyisivät nykyistä vahvemmin työnvälitykseen ja yksilölliseen ohjaukselliseen tukeen, mutta kokivat työarkensa painottuvan hallinnollisiin tehtäviin ja työttömyysturvaan liittyvään valvontaan. Tämä loi ristiriidan palveluiden julkilausuttujen tavoitteiden ja käytännön työn sisällön välille. Näennäisharkinta voidaan ymmärtää myös politiikka-alienaatioon liittyvänä ilmiönä: asiantuntijat kuvasivat sekä strategista voimattomuutta (vaikutusmahdollisuuksien puute politiikan sisältöön) että taktista voimattomuutta (vaikutusmahdollisuuksien puute toimeenpanon muotoihin).

Tutkimuksen kontribuutio on kaksitasoinen. Teoreettisesti se tuo katutason byrokratian ja politiikka-alienaatio-keskusteluun uuden käsitteen, joka auttaa jäsentämään harkintavallan ja sen rajoitteiden suhdetta. Empiirisesti se osoittaa, että työllisyyspalveluissa asiakaskohtainen harkinta on kaventunut tavalla työnvälityksessä sekä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluissa, joka uhkaa palveluiden vaikuttavuutta. Tulokset asettavat myös vuoden 2025 uudistuksen tavoitteet kriittiseen valoon, sillä pelkkä hallinnollinen vastuun siirto ei riitä, ellei samalla luoda edellytyksiä aidolle harkinnalle työnvälityksessä ja ohjauspalveluissa. Tutkimustulokset myös osoittavat, ettei harkinnan muuttuminen näennäiseksi ole ainoastaan seurausta työllisyyspalveluiden resurssien niukkuudesta, vaan tilanteeseen vaikuttavat myös etuusjärjestelmä, puutteelliset palvelut, henkilöstön koulutus sekä johtamiskäytännöt ja työllisyysalueiden sisäinen viestintä.

Avainsanat: harkintavalta, katutason byrokratia, politiikka-alienaatio, työllisyyspalvelut, työnvälitys

18 Muuttuvat työn järjestämisen tavat ja työn poliittinen talous – Changing Forms of Organising Work and the Political Economy of Work

FI

Työryhmän vetäjät:

Elisabeth Wide, University of Helsinki (elisabeth.wide@helsinki.fi)

Eeva Heikkinen, University of Eastern Finland (heieeva@uef.fi)

Satu Pyöriä, Tampere University (satu.pyoria@tuni.fi)

Tila:

Päärakennus U4075

Työryhmän kuvaus:

Työn järjestämisen tavoissa on tapahtunut 2000-luvulla merkittäviä globaaleja ja kansallisia muutoksia, kun työtä on joustavoitettu ja mukautettu vastaamaan pääoman kasautumisen uusia vaatimuksia. Nykykapitalismin muutokset näkyvät myös suomalaisessa hyvinvointivaltiossa ja sen perinteisesti kolmikantaan perustuneessa työmarkkinajärjestelmässä. Postfordistisen työn reformoidut rakenteet muistuttavat jo osin vuosisadan takaista työelämää, jolloin työ oli informaalia ja pirstaloitunutta. 2020-luvulla työmarkkinainstituutiomme onkin alkanut jälleen lievittämisen sijaan syventää työmarkkinoiden jakoja ja siten se tuottaa segmentoituneempaa työelämää kuin hyvinvointivaltion kukoistuskaudella. Työtä teetetään yhtäältä kokoaikaisessa, jatkuvassa palkkatyösuhteessa, johon sovelletaan työlainsäädäntöä ja työehtosopimuksia, ja toisaalta prekaareissa eli väliaikaisissa ja epävarmoissa palkkatyön ja yrittäjyyden muodoissa, joissa työehtojen soveltaminen ei ole taattua, ansiokehitys jää heikoksi ja työn ja työttömyyden jaksot vuorottelevat. Työn prekarisaatio koskettaa erityisesti matalapalkkaisia ammatteja ja itsensä työllistäjiä mutta myös joitakin asiantuntijatehtäviä, joihin reformit ja tekoälyn kehitys vaikuttavat. Työn joustavuutta ja pirstaleisuutta lisäävät viimeaikaiset sosiaaliturvan ja työlainsäädännön samoin kuin tulopoliittiset sekä työehtosopimista ja yleissitovuutta uhmaavat muutokset. Samaan aikaan erilaiset työn järjestelyyn liittyvät toimenpiteet, kuten kilpailutus, ulkoistaminen ja alihankinta, määrittävät tehostamisen merkittäväksi osaksi työmarkkinoita ja arjen työntekoa. Työtä voi myös teettää algoritmien välityksellä alustatyönä, mikä muodostaa uuden mittavan sääntelyn kysymyksen. Maahanmuuttolainsäädännön työperäinen oleskelulupa luo luokkasidonnaisia rajoituksia EU:n ulkopuolelta tuleville siirtolaistyöntekijöille sitoessaan heidät tietyille ammattialalle. Näihin työn teettämisen kysymyksiin liittyy epäselviä oikeustulkintoja, joiden ratkaisut vaikuttavat suoraan siihen, miten segmentoituneiksi työmarkkinamme kehittyvät. Kaikkiaan työn poliittisen talouden radikaalin uudelleenmuotoilun seuraukset näkyvät kasautuvasti erityisesti naisille, nuorille ja siirtolaistyöntekijöille, jotka useammin työllistyvät matalapalkkaisiin ja prekaareihin töihin.

Kutsumme työryhmään alustuksia, jotka pohtivat työn poliittista taloutta erilaisin laadullisin ja määrällisin tutkimusasetelmin. Uudessa tilanteessa kaikella työllä ei tule toimeen, jolloin työssäkäyvien köyhyys tulee osaksi suomalaista työelämää. Työelämän muutosten seuraukset ulottuvat myös laaja-alaisesti ihmisten arkeen ja hyvinvointivaltion toimintaan. Mikäli riittävää toimeentuloa tuottavan, työsuhteisen työn teettämistä tukevat institutionaaliset rakenteet murtuvat ja työmarkkinoiden segmentaation annetaan syventyä, myös sosiaalisen uusintamisen edellytykset ja

asumisen järjestäminen muuttuvat. Lopulta muutoksessa ovat myös väestöryhmien väliset sosiaaliset suhteet, luottamus ja hyvinvointivaltion fiskaalinen perusta.

EN

Chairs:

Elisabeth Wide, University of Helsinki (elisabeth.wide@helsinki.fi)

Eeva Heikkinen, University of Eastern Finland (heieeva@uef.fi)

Satu Pyöriä, Tampere University (satu.pyoria@tuni.fi)

Room:

Main Building U4075

Description:

In the 21st century, significant global changes have occurred in the ways of organising work, as work has been made more flexible and adapted to meet the new demands of capital accumulation. The changes in contemporary capitalism are also evident in the Finnish welfare state and its traditionally tripartite-based labour market system. The reformed, post-Fordist structures of work partly resemble the labour market of a century ago, when work was informal and fragmented. In the 2020s, labour market institution has again begun to deepen divisions within the labour market rather than alleviate them, thereby creating a more segmented working life compared to the heyday of the welfare state. On one hand, work is conducted in full-time, continuous employment relationships where labour legislation and collective agreements are applied. On the other hand, there are precarious forms of temporary and uncertain wage labour and entrepreneurship, where the application of collective agreements is not guaranteed, income growth remains weak, and periods of employment and unemployment alternate. The precarisation of work particularly affects low-wage professions and self-employed individuals, but also some expert roles influenced by the development of artificial intelligence.

Recent changes in social security, labour legislation, income policies, and collective bargaining further increase the flexibility and fragmentation of work. Simultaneously, various measures related to work organisation, such as outsourcing, and subcontracting, define efficiency as a significant part of the labour market and everyday work practices. Work can also be conducted through algorithms as platform work, which poses new regulatory challenges. Immigration legislation related to work permits creates class-bound restrictions for migrant workers coming from outside the EU. These issues related to work organisation involve ambiguous legal interpretations, the resolutions of which directly affect how segmented our labour markets become. Overall, the consequences of the radical reshaping of the political economy of work are increasingly visible, particularly for women, young people, and migrant workers, who are more often employed in low-wage and precarious jobs. We invite proposals that explore the political economy of work through various qualitative and quantitative research frameworks. In this new situation, not all work provides a sufficient livelihood, leading to in-work poverty becoming part of Finnish working life. The consequences of changes in working life also broadly affect people's daily lives and the functioning of the welfare state. If the institutional structures supporting employment that provides adequate income break down and labour market segmentation is allowed to deepen, the conditions for social reproduction and housing arrangements will also change. Ultimately, the social relationships between population groups, trust, and the fiscal foundation of the welfare state are in flux.

Thursday 14.00-16.30

The session mainly held in English

14.00-14.25

Yuting Chen: Are Migrants Destined for Disadvantage? A Triple Interaction of Ethnic Penalties in the European Labor Market

14.25-14.50

Minna Seikkula & Elisabeth Wide: Regulating non-regulation: migrant labour as non-work

14.50-15.15

Kamilė Botyriūtė: Measuring cumulative precarity using EU-SILC data: the case of Lithuania

15.15-15.40

Elisabeth Wide & Ann Cathrin Corrales-Øverlid: Paced-, Piece-rated and Unpaid work: Migrants Navigating Institutional Continuity and Change in the Finnish and Norwegian Cleaning Sectors

15.40-16.05

Lotta Haikkola: Työn organisoinnin muodot, muuttuva solidaarisuus ja ammattiliittojen asema. Esimerkkinä nuoret työntekijät ravintola-alalla ja varastotyössä

16.05-16.30

Satu Pyöriä ja Niklas Mäkinen: Julkishankinnat ja palvelutyöntekijän työehdot ja -olot

Perjantai 09.00-11.00

The session in Finnish

09.00-09.30

Katri Talaskivi: Korkeakoulutettu, ylityöllistetty, pienituloinen: luottamus taidetyön tekijöiden viranomaiskohtauksissa

09.30-10.00

Eeva Heikkinen & Mikko Jakonen: Pakolla joustat: Kokemuksia nykyaikaisesta työn kontrollista suomalaisilla prekaareilla työmarkkinoilla

10.00-10.30

Päivi Järvinen: Työvoiman joustavat käyttötavat 2000-luvun Suomessa - politiikan ja tiedontuotannon paradigmat

10.30-11.00

Helena Hirvonen & Henri Hyvönen: Poliittika-analyysi vanhushoivan järjestämisen tavoista ja hallinnan ulottuvuuksista alustataloudessa

18.1 Are Migrants Destined for Disadvantage? A Triple Interaction of Ethnic Penalties in the European Labor Market

Yuting Chen

Utrecht University, Utrecht, the Netherlands

Abstract: Existing research suggests that migrants experience general ethnic penalties in labor markets. As international migration continues to grow in scale, diversity, and complexity, the position of migrants within labour markets could exert an inevitable influence on the functioning of the political economy of host states.

Using data from the European Social Survey (ESS) 2020 and 2023, this study employs the GLM method with country-fixed effects and country-year clusters to reveal the ethnic penalties of migrants across generational backgrounds and occupational strata. Results have illustrated that, on the whole, only first-generation immigrants and non-citizens are disadvantaged in ISEI. With cross-level moderators considered, the ISEI of non-citizens is higher, but the advantage is offset by the favorable integration policies (measured by high MIPEX) and inclusive attitudes towards migrants, which are conditional on citizenship. In the triple interaction model, macro-level moderators jointly influence ISEI of migrants: as MIPEX and public attitudes improve, first-generation disadvantages are substantially reduced or even reversed, while second-generation advantages gradually decline. After stratifying by occupational class, only the ISEI advantages of high-occupational strata migrants are undermined by public attitudes, while low-strata immigrants' disadvantages remain unaffected by national contexts. The Results of the Blinder-Oaxaca decomposition reaffirm that, though migrants tend to possess superior educational and socioeconomic class backgrounds, they are more likely to fall into occupational ghettos due to unexplained components. However, this penalty could diminish or even reverse as their socio-cultural distances from natives decrease.

By constructing a triple interaction model to analyze labor market outcomes of migrant groups under different institutional and social contexts, this study provides fresh insights into inter-group variation and cross-national comparisons of ethnic penalties in the European labor market.

Keywords: Migration; ethnic penalty; occupational status attainment; labor market; MIPEX; public attitudes

18.2 Regulating non-regulation: migrant labour as non-work

Minna Seikkula, Tampere University & Elisabeth Wide, University of Helsinki

Scholars of labour migration have repeatedly made the observation that migration governance shapes labour markets. Rather than simply restricting people's geographical mobility, borders condition labour market participation by reducing or eradicating access to rights and bargaining power of those whose mobility is controlled. Much of the literature elaborating on this observation draws on studies of irregular migration and irregularized migrants, it highlights precarity produced by non-existent migration status. Yet, subordinate labour market positions are also an outcome of regular migration statuses. For instance, scholars studying migrant labour in the agri-food sector have highlighted how official migration schemes produce precarious and hyper exploitative working conditions. The presentation seeks to contribute to the analysis of borders as subordinate

labour producing technology by highlighting yet another mechanism enabled in migration legislation, namely, categorization of human activities as non-work.

The presentation theorizes unregulated labour market status as a consequence of migration legislation as it analyses the inaccess to labour rights as an outcome of migration schemes that determine certain activities outside of wage work and consequently produce very cheap labour and potentially substandard working conditions. The theorization draws on empirical examples of au pair visas and tourist visas issued for foreign berry pickers, while similar logic can be found, for instance, in youth mobility schemes and working holidays.

18.3 Measuring cumulative precarity using EU-SILC data: the case of Lithuania

Kamilė Botyriūtė (The Lithuanian Centre for Social Sciences)

The reorganisation of work in the 21st century Europe has generated new forms of precarious work that challenge traditional welfare state protections. Extensive precarity research has already defined a number of key aspects of precarious employment; however, the currently available measurement approaches often fall short of recognising that the accumulation of disadvantages result in qualitatively distinct working experiences. The current study addresses this gap by adapting and enhancing the multiplicative precarity scoring methodology developed by Stamou et al. (2022) for application to standardised EU-SILC microdata to enable broader cross-national analyses. The enhanced approach measures the simultaneous disadvantages across three domains: insecure employment (e.g., part-time, fixed term contracts, self-employment), insufficient resources (e.g., low pay, household economic risk), and unsupportive entitlements (e.g., lack of employer social insurance contributions). The multiplicative approach is a marked improvement over additive models, which assume that disadvantages operate in isolation to each other. Applied to EU-SILC 2023 microdata for Lithuania, this methodological adaptation demonstrates the potential for systematic cross-European precarity analysis. The current and subsequent analyses may offer valuable insights with implications for welfare policy and labour market regulation.

Analysis of EU-SILC 2023 microdata for Lithuania shows a labour market with high overall stability but persistent pockets of vulnerability. Most working-age adults are employed on permanent contracts (80.7%), with relatively low rates of temporary (2.8%) and part-time work (5.6%), but comparatively higher rates of self-employment without employees (8.1%). However, insufficient resources remain widespread: over one-fifth of workers (22.2%) are low-paid, while 10.5% lack employer social insurance contributions. One in four households faces high economic risk (25.9%), with the greatest risk observed in single person and single parent households. The use of a multiplicative scoring technique in the research shows that the vast proportion of workers are under weak or isolated disadvantages. Yet, a small yet meaningful segment (4.1%) experience cumulative precarity, simultaneously being disadvantaged in employment security, social protection and lack of adequate income. The findings reveal that the majority benefit from stable, permanent work, while a precarious minority bear compounded risks that threaten both livelihoods and welfare state sustainability. These results show how Lithuania's post-socialist transition has generated labour market segmentation reminiscent of broader European trends while maintaining distinct characteristics.

The study's methodological contribution lies in revealing how multiplicative approaches better capture the differences between isolated disadvantages and systematic precarity. Workers facing

single disadvantages score low, while those dealing with multiple issues see their precarity scores increasing exponentially. As labour market institutions struggle to curb the accumulation of disadvantages, targeted interventions become essential to prevent the cascading effects that turn isolated vulnerabilities into widespread precarity. The proposed methodology can be applied to EU-SILC data in other Member States, allowing cross-national comparisons and broader insights for European welfare states that are trying to navigate increasingly fragmented nature of working lives.

18.4 Paced-, Piece-rated and Unpaid work: Migrants Navigating Institutional Continuity and Change in the Finnish and Norwegian Cleaning Sectors

Elisabeth Wide (University of Helsinki)

Ann Cathrin Corrales-Øverlid (University of Bergen)

Since the 1970s, capitalist wage work has undergone variegated processes of informalization and precarization on a global scale. The ‘West’ is catching up with the ‘rest’, rather than the reverse (Bremen & van der Linden 2014). A key example is the cleaning industry—restructured through outsourcing and subcontracting, and increasingly reliant on migrant labour (Abbasian & Hellgren 2012). While research has shown how corporate strategies like tendering and outsourcing intensify labour processes and degrade working conditions, less attention is paid to how such processes affect the reproduction of workers’ labour power.

Drawing on interview data with migrant cleaners in Finland (N=30) and Norway (N=12), this article discusses how outsourcing and subcontracting exert downward pressure on labour costs, leading to work intensification and the extraction of surplus value through unpaid hours. We demonstrate how time-based contracts are effectively converted into piece-rated labour, as workers are expected to complete more than they are paid for—performing unpaid tasks as extensions of waged work.

We argue that surplus value in the Finnish and Norwegian cleaning sectors is expropriated (Fraser 2016) by subtracting the value necessary for the reproduction of labour power—what Nartozky (2022) describes as discounted necessary labour—as such devaluing the labour necessary for sustaining life itself. Shifting focus from insecurity and exploitation to expropriation, we contribute to the literature on migrant precarity. Expropriation—historically entangled with racial oppression—emerges as a salient feature of the ongoing precarization of migrant labour in Nordic cleaning industries, tied to an increasingly racially stratified Nordic labor market.

18.5 Työn organisoinnin muodot, muuttuva solidaarisuus ja ammattiliittojen asema. Esimerkkinä nuoret työntekijät ravintola-alalla ja varastotyössä

Lotta Haikkola

akatemiaturkija, Nuorisotutkimusseura

lotta.haikkola@nuorisotutkimus.fi

Nuorten ammattiliittojen jäsenyys on laskussa ja heidän käsityksensä kollektiivisesta toiminnasta ja solidaarisuudesta ovat muutoksessa. Tutkimuksessa selityksenä on nähty esimerkiksi työmarkkinoiden rakennemuutokset ja yksilöllistymiskehitys, jotka yhdessä tekevät ammattiliitoista ja kollektiivisesta toiminnasta nuorille työntekijöille vähemmän mielekkäitä. Tämä esitys tarkastelee miten työn järjestämisen tavat ja niiden muokkaama työn arki muovaavat nuorten käsityksiä ammattiliitoista ja niiden roolista sekä millaisia solidaarisuuden ja kollektiivisen toiminnan muotoja näissä syntyy. Ravintola-ala ja varastotyö tarjoavat mielekkään vertailunäkökulman, sillä ne ovat matalan taitotason töitä, joissa työn organisointi ja rakenteet kuitenkin eroavat merkittävästi. Tulosten mukaan suhtautuminen ammattiliittoihin on yleisesti ottaen myönteistä, mutta liitoilla on erilainen merkitys. Epätyypillisessä ja ennakoinnattomassa ravintolatyössä liittojen keinot ovat tehottomia, mikä saa työntekijät turhautumaan. Tilanteessa ravintolatyöntekijät turvautuvat yksilöllisiin selviytymisstrategioihin, samalla kun heillä on vahva solidaarisuus toisiaan kohtaan ja kollektiivisen vastuun tunne työtovereista. Varastotyössä yksilöllisten tehtävien ja säädellyn työn organisoinnin yhdistelmä liittojen keinot sopivat yhteen työn järjestämisen kanssa, vaikka niiden valta onkin maltillinen. Toisaalta yksilösuoritteinen ja tiivistähtinen työ luovat yksilöllistyneen eetoksen, jossa on vain vähän tarvetta kantaa vastuuta työtovereista eikä työntekijöiden välille synny juurikaan solidaarisia sidoksia. Työn järjestämisen tavat ovat yhteydessä nuorten työntekijöiden näkemyksiin liitoista ja toisaalta liittojen keinojen tehokkuuteen. Esitys perustuu haastatteluihin ravintola- ja varastotyöntekijöiden kanssa.

18.6 Julkishankinnat ja palvelutyöntekijän työehdot ja -olot

Satu Pyöriä, apulaisprofessori, ja Niklas Mäkinen, tutkija, Tampereen yliopisto (@tuni.fi)

Lakisääteisten julkispalveluiden hankkiminen markkinoilta on yleistynyt merkittävästi, ja volyymien ennakoidaan kasvavan edelleen. Samaan aikaan, kun työelämän laatua kehitetään ohjelmallisesti ja tutkitaan monitieteisesti eri maissa, puuttuu tietoa siitä, mitä markkinoistaminen tarkoittaa palvelutyöntekijän työn laadun – työehtojen ja työolojen – kannalta. Suomi tunnetaan Euroopan korkeimpien työelämän laatustandardien maana, mutta palvelutyön hankinnassa ratkaisevana tekijänä on hinta, eivät työntekijän työolot.

Esityksessä tarkastelen, miten työntekijän työn laatu huomioidaan julkisissa hankintaprosesseissa, ja toiseksi, miten EU:n hankintadirektiivi kytkeytyy teetetävän palvelutyön ehtoihin ja oloihin. Kaksi keskeistä tarkasteltavaa Suomen lakia seurauksineen ovat niin kutsutut hankintalaki ja tilaajavastuulaki.

Analyysi perustuu Työsuojelurahaston rahoittaman hankkeen Kilpailutetut palvelut ja työn laatu haastatteluihin, joissa on kuultu palveluhankintojen kenttää tuntevia ammattiliittojen edustajia, hankinta-asiantuntijoita sekä julkishankinnoista ja palvelutuotannosta vastaavien organisaatioiden johtajia (n=35). Tarkastelussa ovat erityisesti taloushallinto- ja kiinteistönhoitopalvelut. Nämä määritellään organisaatioissa usein "tukipalveluiksi", joiden katsotaan soveltuvan hankittaviksi markkinoilta, toisin kuin strategisiksi "ydintoiminnoiksi" katsotut tehtävät.

EU-tason sääntelyn käytännön vaikutuksia analysoimalla paljastuu etenkin siivousalan armoton hintakilpailu. Siivoustyön markkinahinta on niin alhainen, että kestäviä työehtoja työntekijöille tarjoavat yritykset saattavat karsiutua pois hankintaprosesseissa. Itse työn arjessa työn mitoitus ja palkka eivät vastaa työn määrää. Vaikka suomalainen lainsäädäntö lähtee siitä, että palvelutuotannossa tulisi käyttää työsuhteista työvoimaa, näin ei aina ole. Alihankintoja ketjutetaan

ja kevytyrittäjiä käytetään. Pahanpohjimmaisina ovat siirtolaistaustaiset työntekijät, joilla ei ole kuin väliaikainen työlupa, jonka jatko on kiinni työtuloista. Työtulojen riittäminen voi olla koko ajan epävarmaa, ja perheen yhdistäminen mahdotonta.

Esitänkin, että palveluhankinnat, joissa korostuu voimakas hintakilpailu, heikentävät työelämän laatua mittakaavalla ja tavoilla, joita ei ole riittävästi ymmärretty. Hankintasäätely vaikuttaa suoraan myös kansallisen työmarkkinainstituution toimintaympäristöön, sillä työehtojen kollektiivinen kehittäminen on hintakilpailun oloissa vaikeaa. Julkishankinnat tekevät myös julkisesta tahosta Suomessa halpatyön teettäjän. Hankintalaissa ei ole tosiasiallisia keinoja, joilla tuettaisiin pienten ja keskisuurten yritysten pärjäämistä kilpailutusprosesseissa, vaan hankinta-asiantuntijat joutuvat soveltamaan lain rajamailla olevia keinoja. Monilla aloilla palvelumarkkinoita valtaavat tavoitteellisesti ulkomaisomisteiset suuryritykset. Työpaikkojen laadun heikkeneminen puolestaan rapauttaa ihmisten elinoloja ja kansantalouden kestävyyttä, kun heikosta työstä ei kerry valtiolle verotuloja.

18.7 Korkeakoulutettu, ylityöllistetty, pienituloinen: luottamus taidetyön tekijöiden viranomaiskohtamisissa

*Katri Talaskivi,
tutkijatohtori, apurahatutkija
Jyväskylän yliopisto*

Tapoja, joilla työn tekemistä järjestetään, ovat 2000-luvulla yhä enemmän määrittäneet taloudelliset ehdot. Kun työn ostajat siirtävät työn teettämisen kustannuksia ja riskejä työn tekijöiden kannettaviksi, työskentely ilman työehtosopimuksen suojaamaa palkkatyösuhdetta on arkipäiväistynyt. Työn prekarisaatio ei kosketa pelkästään matalapalkka-aloja, vaan myös monia korkeakoulutusta edellyttäviä professioita kuten tutkijoita.

Esimerkki ammattiryhmästä, jonka tekijöiden toimeentulo on korkeasta koulutustasosta huolimatta erittäin sirpaleista ja jossa kohtaamiset työttömyysturvajärjestelmän kanssa ovat arkipäiväinen osa työelämää, ovat lukuisat taideammattit. Niissä alhainen tulotaso, moninaiset toimeentulon lähteet ja erilaisten työnteon järjestämisen tapojen lomittuminen työttömyysjaksojen kanssa eivät kuitenkaan ole uusi ilmiö: esimerkiksi kirjailijoille tai kuvataiteilijoille palkkatyösuhteita ei yksinkertaisesti juuri ole, ja niilläkin taiteenaloilla, joilla valtionosuusjärjestelmä mahdollistaa osalle ammattikunnasta palkkatyösuhteita laitostattereissa, julkisrahoitteisissa orkestereissa ja niin edelleen, itsensytyöllistäminen freelancerina keikkatyön, työsuhteiden ja apurahojen turvin, on yleistä.

Vaikka taide- ja kulttuurialojen itsensytyöllistäjien asemaa on pidetty esillä etenkin 2000-luvun ajan myös kansallisissa politiikkadokumenteissa, suomalainen sosiaaliturvajärjestelmä perustuu yhä joustamattomaan palkkatyösuhte-yrittäjyys-työttömyys -kolmijakoon, jonka kategorioiden väleihin jäävällä harmaalla alueella itsensytyöllistäjien asemaa määritellään yhä uudestaan yksittäistapausten kautta. Alan verkostoissa leviävä hiljainen tieto siitä, että samankaltaisissa tilanteissa tehdyt etuuspäätökset poikkeavat toisistaan, on omiaan rapauttamaan luottamusta työttömyysetuusjärjestelmään.

Tässä esityksessä hyödynnän kysely- ja haastatteluaineistoa selvittääkseni sitä, *Millaista on se työttömyysturvaa koskeva hiljainen tieto, jota taiteen, kulttuurin ja viestinnän itsensytyöllistäjien ja*

apurahatutkijoiden verkostoissa leviää, ja millaisia luottamuksen tai epäluottamuksen tiloja se ilmentää? Esitys perustuu alun perin 137 kyselyvastauksen ja neljän haastattelun laajuiseen, taiteen, kulttuurin ja viestinnän itsensätyöllistäjiltä sekä apurahatutkijoilta vuosina 2024—2025 kerättyyn aineistoon, josta tätä esitystä varten on valikoitu taide- ja kulttuurialojen vastaajien osuus. Aineistossa yleisimmin esiintynyt vastaustyyppi oli *epäluottamus työttömyysetuusjärjestelmää kohtaan*. Erilaisia työnteon muotoja yhdistelevä työ tuottaa usein työvoimaviranomaiselle tarpeen pyytää lisäselvityksiä. Alhaisen tulotason työmarkkina-asemissa selvityspyyntöjen tekeminen voi hidastaa etuuspäätösten tekoa arjen sujumisen kannalta merkittävästi, ja lisäksi niiden koettiin vievän aikaa työnhaulta ja työskentelyltä. Vastauksissa nousi esiin järjestelmän kasvottomuus: koska epäluottamukselle ei ole selvää kohdetta, se kohdistetaan koko järjestelmään. Lisäksi vastaajat kokivat itse olevansa epäluottamuksen kohteina.

Yksilö vastaa toimeentulostaan -tyypin vastauksissa korostui konkreettinen, talouteen liittyvä varautuminen, jolla itsensätyöllistäjä voi vaikuttaa siihen, ettei hieman pitempikään katko tuloissa – johtui se sitten selvityspyyntöistä tai töiden yllättävästä loppumisesta – johda kohtuuttomiin vaikeuksiin.

Verkostojen hyödyntäminen ja oma tiedonhankinta -tyypin vastauksissa korostettiin samankaltaisessa tilanteessa olevien verkostojen sekä tiedonhankintaa eri kanavien kautta. Kysyttäessä tärkeimpiä työttömyysturvaa koskevan tiedon lähteitä noin kaksi kolmesta vastaajasta mainitsi henkilökohtaiset verkostot kuten kollegat, ystävät, perheen ja sosiaalisen median. Ammattiliitot ja / tai työvoimaviranomaisen mainitsi tärkeänä tietolähteenä joka viides vastaaja. *Epäluottamus virkailijaa kohtaan* -vastauksissa korostui eniten varsinainen hiljainen tieto. Vastauksissa korostui virkailijan pitäminen tyytyväisenä korostamalla omaa passiivisuutta työttömyysjakson aikana sekä tarve kertoa virkailijalle oman alan työn erityispiirteistä, koska ne eivät olleet tälle tuttuja. *Sisäinen motivaatio työn tekemiseen* -vastaustyyppiä esiintyi hyvin vähän. Näissä vastauksissa korostuivat työn tekemisen tavan tarjoama vapaus sekä mahdollisuus toteuttaa oma idea.

18.8 Pakolla joustat: Kokemuksia nykyaikaisesta työn kontrollista suomalaisilla prekaareilla työmarkkinoilla

Eeva Heikkinen, Itä-Suomen yliopisto, heieeva@uef.fi
Mikko Jakonen, Itä-Suomen yliopisto, mikko.jakonen@uef.fi

Viime vuosikymmenten aikana epätyypillisten työsuhteiden käyttö on yleistynyt Suomessa. Muutos heijastaa laajempaa työelämän murrosta, joka on mahdollistanut työpaikkojen ja työmarkkinoiden muovaamisen keskittämällä valtaa työnantajille. Työsuhteturvan, työntekijöiden oikeuksien, työelämän vakauden ja sosiaaliturvan heikentyminen, yhdessä pääoman kasaantumisen kasvavan merkityksen kanssa, on laajasti tunnustettu akateemisessa kirjallisuudessa. Työnantajat ovat saaneet vapaammat kädet joustavien työjärjestelyiden käyttöön ja palkkojen määrittämiseen, minkä seurauksena prekaaria matalapalkkatyötä tekevien ja työssäkäyvien köyhien heterogeeninen joukko on kasvanut myös Suomessa.

Tässä artikkelissa tutkimme prekaaria työtä tekevien köyhien kokemuksia työnantajien määräysvallasta ja työn kontrollista suomalaisilla työmarkkinoilla. Artikkelin teoreettinen viitekehys perustuu Sam Scottin (2017) malliin nykyaikaisesta työn kontrollista. Malli keskittyy laillisiin ja ei-pakottaviin kontrollimekanismeihin, joiden tavoitteena on tuottaa ja uusintaa niin

sanottuja "hyviä" ja "parempia" työntekijöitä. Kontrollia tarkastellaan kolmella tasolla: työpaikan sisäisinä käytäntöinä (suora kontrolli), hajautettujen organisaatiorakenteiden ja välillisten suhteiden tasolla (epäsuora kontrolli) sekä osana laajempia yhteiskunnallisia rakenteita (eksogeeninen kontrolli). Työn kontrollimekanismit muovaavat työntekijöiden käyttäytymistä ja toimijuutta, mutta voivat liiallisina ja tietyissä yhdistelmissä muodostaa riistäviä rakenteita, jotka aiheuttavat työntekijöille fyysisiä, psykologisia, sosiaalisia tai yhteisöllisiä haittoja – joko tarkoituksellisesti tai välillisesti.

Tässä artikkelissa tarkastelemme nykyaikaista työn kontrollia Pohjoismaisen hyvinvointivaltion kontekstissa. Tutkimme, miten suomalaiset prekaaria työtä tekevät köyhät kokevat päivittäisessä työelämässään työnantajan suoran ja epäsuoran kontrollin. Lisäksi analysoimme, millä tavoin eksogeeninen kontrolli vaikuttaa näihin kokemuksiin.

Tutkimus perustuu kahteen työssäkäyvien köyhiä koskevaan kertomusaineistoon, jotka on kerätty vuosina 2015 (N=64) ja 2021 (N= 97) *Työssäkäyvät köyhät jälkiteollisessa hyvinvointivaltiossa* – tutkimushankkeessa. Aineisto koostuu omaelämäkerrallisesta kirjoituksesta ja taustakyselystä. Aineisto on osa ensimmäisestä suomalaisia työssäkäyviä köyhiä koskevaa laajaa laadullista aineistokokonaisuutta.

18.9 Työvoiman joustavat käyttötavat 2000-luvun Suomessa - politiikan ja tiedontuotannon paradigmat

VTL Päivi Järvinen, Helsingin yliopisto

Esitelmä perustuu Helsingin yliopiston Sosiaalitieteiden tohtoriohjelmassa tehtävään tutkimukseen. Se käsittelee työvoiman määrällisten käyttötapojen ja niiden joustojen politiikkaa sekä siihen liittyvää tiedontuotantoa 2000-luvun Suomessa. Temaattisesti kyse on vakinaisen ja kokoaikaisen, ns. normaalityösuhteeseen perustuvan palkkatyön ohella esiintyvistä epätyypillisemmistä työsuhteiden ja työnteon muodoista. Niitä ovat määräaikainen, tilapäinen ja tarvittaessa työhön kutsuttavan työ, vuokratyö, vaihtelevan työajan työ, osa-aikainen työ sekä palkkatyön ja yrittäjämäisen työn yhdistäminen tai monista lähteistä ansaitseminen. Työvoiman määrällisellä käytöllä viitataan myös säännöllisiin työaikoihin ja niiden joustoihin. Työaikojen osalta tässä tutkimuksessa rajaudutaan työnantajan määräämään ylityöhön ja työnteon ulottamiseen vapaa-ajalle työtehtävien vaatimuksesta.

Työvoiman määrälliset (ts. ajalliset) käyttötavat ovat monimuotoistuneet elinkeino- ja ammattirakenteen muututtua entistä palveluvaltaisemmaksi. Muutokseen on vaikuttanut myös julkisen sektorin laajentuminen ja kolmannen sektorin merkittävä rooli hyvinvointiyhteiskunnan palvelujen tuottajana. Kolmantena syynä on nähty ns. tietotyön yleistyminen. Palkkatyön rinnalle ovat tulleet ansaintatavat, joissa yhdistyy samanaikainen tai peräkkäinen palkkatyö yrittäjämäisen itsensäyöllistämisen kanssa. Se voi perustua ammattialakohtaiseen käytäntöön tai vaihtoehtomuuteen tai tuotannon ulkoistamiseen liittyvään, työntekijän kannalta vastentahtoiseen menettelyyn.

Työelämän joustoilla on pyritty osaltaan vastaamaan talouden globalisaation, muuttuvan väestörakenteen ja kehittyneen tuotantoteknologian aiheuttamiin yhteiskunnallisiin haasteisiin. Ne ovat olleet tavoitteena Euroopan Unionin tasolla, kansallisesti ja yritys- tai organisaatiokohtaisesti.

Politiikkasuunnittelussa työelämän joustoja on perusteltu jopa kansantalouden tuottavuuden, kilpailukyvyn ja kasvun paranemisella. Organisaatioissa työvoiman määrää ja tuotannon toimintatapoja on voitu muuttaa toistuvasti. Siten on pyritty liiketaloudellisiin ja tuotannollisiin hyötyihin vastaamalla asiakkaiden tarpeisiin kuormitushuippujen aikana. Lisäksi työaikojen joustoista on katsottu hyötynneen vastavuoroisesti työelämän molempien osapuolten. Työvoiman määrällisen käytön joustoilla on tutkimusten mukaan voinut olla myönteisiä tai kielteisiä seurauksia yksilöiden työurien, työmarkkina-aseman, työolojen sekä työn ja vapaa-ajan yhteensovittamisen kannalta.

Tutkimusten mukaan työvoiman määrällisen jouston muodot kohdentuvat työllisten keskuudessa eri tavoin. Joustavaa työvoimaa ovat olleet työttömät, naiset, nuoret, osa maahanmuuttajista sekä sosioekonomisesti alimmilla tasoilla ja ammatillisesti työntekijäasemassa olevat. Ylityön tekeminen on ollut yleisintä miesvaltaisilla toimialoilla, kuten teollisuuden tuotantotyössä. Työaikojen vapaaehtoinen tai vastentahtoinen, korvaukseton jousto on koskenut usein asiantuntija-asemassa olevia ylempiä toimihenkilöitä tietotyössä. Palkkatyön ja yrittäjyyden yhdistäminen on ollut puolestaan luovaa työtä tekevien keskuudessa yleistynyt ansaintamuoto.

Työvoiman käyttötapoja koskevan keskustelun teoreettiset lähtökohdat ovat jälkiteollisen yhteiskunnan työelämän muutosta koskevista ideologisista ja tieteellisistä suuntauksista. Aihepiirin käsitteistö on lähtöisin 1980-luvulla liiketaloustieteen piirissä esitetystä, brittiläisen John Atkinsonin teoriasta (joustavan yrityksen malli). Työvoiman käyttötapoja on käsitelty myöhemmin yhä uudelleen politiikka-asiakirjoissa, valtionhallinnon raporteissa ja yhteiskunnallisessa tiedontuotannossa. Työelämää koskevan poliittisen päätöksenteon valmistelun tueksi on toteutettu strategisiin ja toiminnallisiin tietotarpeisiin perustuvia ohjelmia ja hankkeita.

Tässä tutkimuksessa analysoidaan työvoiman määrällisiä käyttötapoja koskevia ilmauksia ja mainintoja 2000-luvun hallitusten ohjelmista sekä niihin liittyvistä asiantuntija- ja työryhmäraporteista, tutkimuksista ja selvityksistä. Kohteena ovat hallitusohjelmissa esitetyt tavoitteet sekä muissa asiakirjatyypeissä esitetyt tulokset, johtopäätökset ja kehittämissuosituksat. Analysoitavat julkaisut on kartoitettu ja valittu aineistoon laadullisen tutkimuksen periaatteiden mukaisesti perustuen niiden sisällölliseen relevanssiin ja informatiivisuuteen.

Tarkoituksena on tunnistaa ja tyypitellä laadullisen sisällönanalyysin avulla työelämän ja tarkemmin työvoiman määrällisten käyttötapojen muutosta ja sen nopeutta sekä yhteiskunnallista tarpeellisuutta koskevia näkemyksiä. Tavoitteena on analysoida niiden samanlaisuutta ja erilaisuutta sekä mahdollista muutosta vuosien 2003-2025 välisenä ajanjaksona. Analyysi asettuu työelämän, politiikan ja tieteentutkimuksen välimaastoon. Apuna käytetään teoriaohjautuvasti määritellyn neljän paradigman kehikkoa ja sen mukaisia aineiston luokittelukriteereitä. Esitelmässä tuodaan esiin politiikka-asiakirjoista eli pääasiassa hallitusohjelmista ja ministeriöiden työryhmäraporteista koostetun aineiston alustavia analyysituloksia.

18.10 Politiikka-analyysi vanhushoivan järjestämisen tavoista ja hallinnan ulottuvuuksista alustataloudessa

Helena Hirvonen, Itä-Suomen yliopisto (helena.m.hirvonen@uef.fi)

Henri Hyvönen, Itä-Suomen yliopisto (henri.hyvonen@uef.fi)

Algoritmien välityksellä tapahtuva alustatyö on levinnyt ruokalahetti-, kyyti ja siivouspalveluista viime vuosina myös hoivapalveluihin kasvattaen kiinnostusta ilmiön sääntelyyn ja tutkimukseen Euroopassa (Trojansky 2020, Thissen ja Mach 2023). Alustavälitteinen ja algoritmiseen ohjaukseen perustuva tapa hoivatyön järjestämiseen sekä tähän liittyvät tekoälysovellukset näyttäytyvät ratkaisukeinoina työvoiman saatavuuden ongelmaan hoivapalveluissa. Niihin liittyy myös riskejä.

Työn järjestämisen näkökulmasta työväälitysalustoissa on hoivatyön osalta kyse yhtäältä erikoistuneesta työmarkkinasta, jonka segmentoitumisen piirteet voivat erota palvelusektorille sijoittuvasta muusta alustatyöstä esimerkiksi siirtolaistyöntekijöiden matalan osuuden muodossa (Baum 2025). Työvoiman kohteluun liittyy toisaalta työn algoritmisen sääntelyn osalta muulle alustatyölle tyypillisiä työn informalisoitumisen riskejä (Pulignano ym. 2023).

Hyvinvointipalvelujärjestelmän näkökulmasta työväälitysalustojen kautta suoraan asiakkaille tarjottavassa hoivapalvelussa on puolestaan usein kyse kotitalousvähennyskelpoisesta palveluostosta ja siten hoivan markkinaistamisesta. Tässä esityksessä kartoitamme alustahoivaa, sen työvoimaa sekä vanhushoivan digitalisaatiota koskevaa hallintaa Suomessa. Etenkin hoivatyövoimaa välittävien alustojen osalta ilmiö on verraten uusi ja sitä koskeva tutkimus ja dokumentaatio hajanaista. Analyysin kohteena ovat politiikkadokumentit ja asiakirjat, jotka koskevat alustatyötä ja hoivaa esimerkiksi lainsäädännön sekä muun sääntelyn ja ohjeistuksen näkökulmista, sekä dokumentit koskien hoiva-alan työvoimastrategioita ja hoivapalveluiden digitaalisen ja tekoälyviritteisen ”ekosysteemin” teknologista kehittämistä. Tutkimuksen taustalla on oletus siitä, että politiikka-asiakirjojen kuvaukset voivat hämärtää esimerkiksi teknologian käytön poliittisia ja normatiivisia ulottuvuuksia hoivatyön kontekstissa. Teknologia ei ole neutraali tai itsestään selvä ratkaisu, vaan se on sidoksissa tiettyihin ongelmanmuotoiluun ja osaltaan rakentaa niitä (Kamp et al. 2019, Helén 2024).

Esityksessä luomme alustavaa kuvausta siitä, miten alustahoivaa kehystetään ratkaisuksi niin kutsuttuun ”hoivakriisiin” ja analysoimme näiden esitysten taustalla olevia oletuksia sekä niiden yhteiskunnallisia ja poliittisia vaikutuksia. Analyysi nojaa Carol Bacchin (2012) diskurssianalyttiseen ”What’s the Problem Represented to be?” (WPR) -menetelmään. Pyrimme vastaamaan kysymyksiin siitä, mihin ongelmaan asiakirjat pyrkivät tuottamaan ratkaisua, millaisia oletuksia ja toimenpide-ehdotuksia ne sisältävät, mitä seikkoja ne jättävät käsittelemättä, sekä miten esitetyt ratkaisuehdotukset esitetään toimeenpantavan. Tutkimus on osa CareQuAI-hanketta (JPI/MYBL 2025-2028), joka tuottaa tietoa alustavälitteisestä ja tekoälyohjautuvasta hoivatyöstä Englannissa, Ruotsissa ja Suomessa.

Bacchi, C. (2012) Introducing the ‘What’s the Problem Represented to be?’ approach. Teoksessa A. Bletsas & C. Beasley (toim.) *Engaging with Carol Bacchi: strategic interventions and exchanges*. University of Adelaide Press, 21-24.

Baum, F. (2024) Platforms Don’t Care – Qualified and Experienced Women Do: A Case Study on Self-Employment and On-Demand Platforms in Eldercare. *Critical Sociology* 0(0). <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/08969205241304281>.

Helén, I. (2024) Terveysdatataloudet: Innovaatiopolitiikan mielikuvastot tulevaisuuden terveydenhoitoa tekemässä. *Sosiologia*, 61(3). <https://journal.fi/sosiologia/article/view/148371>

Kamp, A., Obstfelder, A., & Andersson, K. (2019) Welfare Technologies in Care Work Nordic Journal of Working Life Studies, 9(S5): 1-12 <https://doi.org/10.18291/njwls.v9iS5.112692>

Pulignano, V., Marà, C., Franke, M., & Muszynski, K. (2023) Informal employment on domestic care platforms: a study on the individualisation of risk and unpaid labour in mature market contexts. *Transfer: European Review of Labour and Research*, 29(3), 323-338. <https://doi.org/10.1177/10242589231177353>

Thissen, L. and Mach, A. (toim.) (2023) *The European Care Strategy: A Chance to Ensure Inclusive Care for All?*, Brussels: Foundation for European Policy Studies and Friedrich Ebert Stiftung. <https://feps-europe.eu/publication/the-european-care-strategy/>

Trojansky, A. (2020) Towards the ‘uberization’ of care? Platform work in the sector of long-term home care and its implications for workers’ rights. Workers’ Group Research report, Luxemburg. <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-02-20-092-en-n.pdf>

19 Muuttuvien työmarkkinoiden uusi sosiaalipolitiikka – New policies for changing labour market

FI

Työryhmän vetäjät:

Laura Salonen, Työterveyslaitos, laura.salonen@ttl.fi
Aart-Jan Riekhoff, Eläketurvakeskus

Työskentelypäivät:

Torstai 23.10., esitykset 19.1 – 19.7
Perjantai 24.10., esitykset 19.8 – 19.12

Tila:

Päärakennus U4072

Työryhmän kuvaus:

Työ ja työmarkkinat ovat muutoksen ristiaallokossa. Lisääntynyt työn epävarmuus ja epätyypilliset työsuhteet, uudet työn muodot – kuten alustatyö ja keikkatyö – sekä teknologiat, jotka vaativat uusia taitoja, ovat vain esimerkkejä viimeaikaisimmista ilmiöistä, jotka muokkaavat työelämää. Samanaikaisesti maailmanpoliittiset myllerrykset ja väestömuutos, kuten väestön ikääntyminen ja maahanmuutto, lisäävät työmarkkinoiden epävarmuutta. Näillä muutoksilla voi olla laajoja seurauksia paitsi työelämään ja työhön, myös työntekijöiden (mielen)terveyteen, sosiaaliturvaan ja perheen perustamisaikeisiin.

Työelämän on sopeuduttava muuttuvaan ympäristöön ja työntekijöiden on sopeuduttava muuttuvaan työelämään. Muutokset kuitenkin vaikuttavat eri väestöryhmiin epätasaisesti. Tämä asettaa sosiaalipolitiikalle erityisiä haasteita innovatiivisten ratkaisujen kehittämiseksi, muutosten tehokkaalle hallinnalle ja luottamuksen luomisesta toimivaan ja sosiaalisesti oikeudenmukaiseen työmarkkinaan.

Tässä työryhmässä tutkimme nykyisiä työelämän muutoksia ja haasteita, joita ne aiheuttavat yksilöille, työpaikoille ja yhteiskunnalle. Tarkastelemme myös, kuinka nämä muutokset vaikuttavat kasvavaan sosiaaliseen eriarvoisuuteen. Keitä muutokset koskevat eniten ja mitä sosiaalipolitiikka – kuten työmarkkina-, koulutus-, terveys-, eläke- ja perhepolitiikka – voi tehdä taloudellisen hyvinvoinnin ja terveyden suojelemiseksi erityisesti kaikkein haavoittuvimmille ryhmille?

Kutsumme ryhmäämme esityksiä, jotka tutkivat ja analysoivat viimeaikaisia ja meneillään olevia muutoksia työelämässä ja työmarkkinoilla sekä niiden seurauksia ja niihin vaikuttavia sosiaalipoliittisia toimia. Toivotamme tervetulleeksi sekä teoreettisia että empiirisiä tutkimuksia eri aloilta. Esitykset voidaan pitää suomeksi tai englanniksi.

EN

Chairs:

Laura Salonen, Finnish Institute of Occupational Health, laura.salonen@ttl.fi
Aart-Jan Riekhoff, Finnish Centre for Pensions

Working days:

Thursday 23.10, presentations 19.1 – 19.7

Friday 24.10, presentations 19.8 – 19.12

Room:

Main Building U4072

Description:

Work and the labour market are in the crosswind of change. Increased job insecurity and non-standard employment relations, new forms of work – such as platform and gig work – and emerging new technologies with requirement for new skills, are just some of the currently driving trends that are reshaping working life. At the same time, global turmoil and demographic changes, such as population ageing and immigration, add to uncertainties in the labour market. These changes may have wide-reaching consequences not only for work and careers, but also, for example, for workers' (mental) health, social security, and intentions to start a family.

Working life needs to adapt to a changing environment and employees need to adapt to a changing working life. However, changes affect different population groups unequally. Altogether, this poses particular challenges for social policy to design innovative solutions, to manage change effectively, and establish trust in a functional and socially just labour market.

In this session, we will explore the current changes in working life and the challenges it poses to individuals, workplaces and society. We will examine how these changes contribute to growing social inequalities. Who are the most affected and what can social policy - including labour market, education, health, pension, and family policies - do to protect the economic wellbeing and health especially of the most vulnerable groups?

We invite presentations that explore and analyse recent and ongoing changes in working lives and labour markets, as well as their consequences and the policies to address them. We welcome both theoretical and empirical studies across disciplines.

Presentations can be held in Finnish or in English.

19.1 Työkyvyttömyyseläkkeensaajien työssäkäynti ja erilaiset työssäkäynnin mallit

Anu Polvinen, Eläketurvakeskus
anu.polvinen@etk.fi

Osatyökykyisten työllisyys on merkittävä sosiaalipoliittinen haaste monissa maissa. Vaikka työllistymismahdollisuuksia on pyritty parantamaan, osatyökykyisten osallistuminen työelämään on edelleen verrattain vähäistä. Suomessa noin viisi prosenttia työikäisestä väestöstä saa joko täyttä tai osatyökyvyttömyyseläkettä. Vaikka Suomen eläkejärjestelmä mahdollistaa työssäkäynnin työkyvyttömyyseläkkeen ohella, on työkyvyttömyyseläkeläisten työnteko melko vähäistä varsinkin täyttä työkyvyttömyyseläkettä saavilla. Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää työkyvyttömyyseläkkeensaajien työssäkäyntiä, tutkia erilaisia työssäkäynnin malleja ja tunnistaa, mitkä tekijät yhdistyvät työkyvyttömyyseläkkeen ohessa työssäkäyntiin.

Tutkimusaineisto koostuu 17 433 henkilöstä, jotka olivat 20–62-vuotiaita ja siirtyivät työeläkejärjestelmän täydelle tai osatyökyvyttömyyseläkkeelle vuonna 2018. Heitä seurattiin 60 kuukautta työkyvyttömyyseläkkeen alkamisen jälkeen. Sekvenssi- ja klusterianalyysin avulla mallinnettiin erilaisia polkuja työkyvyttömyyseläkkeen ohessa työssäkäynnille. Lisäksi tutkittiin yksilötason tekijöiden yhteyttä erilaisiin työssäkäynnin polkuihin.

Analyysin avulla löydettiin seitsemän erilaista klusteria. Tulokset osoittivat, että reilu 20 prosenttia sai osatyökyvyttömyyseläkettä ja työskenteli koko eläkkeen ajan. Pieni joukko (3 %) sai osatyökyvyttömyyseläkettä ja oli työelämän ulkopuolella. Osa osatyökyvyttömyyseläkkeensaajista siirtyi seuranta-ajalla täydelle työkyvyttömyyseläkkeelle ja samalla heidän työssäkäyntinsä usein loppui. Vajaa 10 prosenttia työskenteli koko eläkkeen ajan saaden täyttä työkyvyttömyyseläkettä, ja heistä vain pienellä osalla työssäkäynti kesti yli vuoden. Noin 64 prosenttia sai täyttä työkyvyttömyyseläkettä, eivätkä he käytännössä työskennelleet eläkkeen aikana.

Työssä käyvät työkyvyttömyyseläkkeensaajat erosivat ei-työssäkäyvistä sekä eläketyyppin että monien yksilötason tekijöiden osalta. Jotta osatyökykyisten henkilöiden työllisyyttä voitaisiin edistää tehokkaasti, on tärkeää tunnistaa ne henkilöt, jotka ovat sekä kykeneviä että halukkaita työskentelemään eläkkeen ohella.

19.2 Changes in the prevalence of psychiatric long-term sickness absences among six socioeconomic groups in Finland 2010-2023

Riku Perhoniemi ja Jenni Blomgren, Kela
riku.perhoniemi@kela.fi*

Background: Long-term sickness absences (LTSA) are increasingly linked to mental disorders. In changing labour markets and changing professions, it is important to understand how these psychiatric sickness absences concern different socioeconomic groups - both various occupational classes, and also persons outside work, namely unemployed persons and adult-aged students. This study offers up-to-date register-based trends of these group-specific LTSA prevalences.

Methods: Yearly study populations for 2010–2023 included Finnish 18–67 years old non-retired residents. LTSA prevalence was examined using sickness allowance spells. Yearly age-adjusted prevalences of LTSA were calculated for six socioeconomic groups using direct standardization. Adjusting for various covariates, relative LTSA risks (RR) between socioeconomic groups were analysed for 2010 and 2023 using Modified Poisson regression models. Analyses were run separately for both sexes. They were also run separately for all mental disorders combined, mood disorders, anxiety disorders, and other mental disorders combined.

Results: The prevalence of psychiatric LTSA increased from 2010 to 2023 among all socioeconomic groups and for both sexes, but especially among lower non-manual female employees due to anxiety disorders, and among students and unemployed persons due to mood disorders. While age-group-standardized trends showed an approximately similar risk for manual workers and upper non-manual employees, covariate-adjusted modelling revealed a slightly lower relative risk for manual workers, most apparent for anxiety disorders. Entrepreneurs had a consistently lower relative risk compared to other groups.

Conclusions: The increase in psychiatric sickness absences seems to concern all socioeconomic groups. However, the increase is different depending on the group. The increase in psychiatric LTSA has been strong for absences due to anxiety disorders among both lower and upper non-manual female employees, including e.g. social and health-care professionals. For instance, notable pandemic-related work strain and further intensified job demands may explain this development. As a consequence, and contrary to previous findings, both non-manual employee groups now have less frequent psychiatric LTSA than manual workers, when adjusting for various covariates.

There was also a substantial increase in LTSA due to mood disorders among the unemployed, especially women. For the unemployed, a reciprocal loss spiral between the actual unemployment, other resources and view of future prospects may be emphasized in the post-pandemic economic atmosphere. The increase in LTSA prevalence was also very apparent due to mood disorders among students, a result that is alarming considering their future attachment to work. The increased depressive symptoms during Covid-19 among adult-aged students has led to increasing work disability, shown by our results. Possible factors include pandemic-related isolation, disruption of studies as a crucial phase for autonomy and individual goals, plus lowered future prospects and financial security related to economic recession. Possible effects of Covid-19 pandemic, intensity of job demands, and buffering resources are discussed further in the presentation.

19.3 Demographic change as demographic awakening: Changing labour practices via dis/abilities

*Maija Hirvonen, Tampereen yliopisto, NewWorkTech project
maija.hirvonen@tuni.fi*

In this paper, we explore a prospective change in working life and the promises this change brings about to individuals, workplaces and society. Concretely, the paper addresses the accessibility of and inclusion in working life from the perspective of persons with disability or functional limitation. The paper discusses a spectrum of sensory, physical, developmental and cognitive diversity in the global population, including for example persons with visual disability, wheelchair users, and persons with Down syndrome. The perspective is intentionally in the positive prospects, introducing the concept of ‘demographic awakening’, which invites to draw attention to the 15-20% of population currently under-represented in employment and a significant resource for labour shortage.

The paper focuses on particular non-standard employment relations, new forms of work as well as new technologies and new skills which are called upon or described in recent lines of research. Among them, we find work(place) accommodations of different kinds, relating to technical and human resourcing, and the application and adaption of human-tech solutions. Many of these practices are in line with current changes in working life more generally, such as distance work and the personalization of work (fi. “työn tuunaus”). In terms of learning new skills, our paper discusses how persons with disability serve as early adopters of new human-tech solutions that later may reach a wider use in the population (Nielsen et al. 2024). That said, accessible working life also requires the learning of new social and cross-cultural skills by all actors, to foster diverse abilities and orientations (Hillary 2020, Hirvonen 2024) and to organize support measures, such as associations representing persons with disability in training for the labour market (Bottà 2024).

After reviewing recent statistics (OECD 2022), policies (European Commission n.d.) and studies (Lulli et al. 2024, Bredgaard et al. 2025), the paper discusses the topics mentioned in the light of ongoing multi- and interdisciplinary research. The paper introduces the NewWorkTech (2025) project, a research and innovation action funded by Horizon Europe that strives for research-based enhancement of the work-related capacities in not only persons with disabilities, but also in the workforce overall, with particular focus on technologically mediated tasks and interaction. The project covers the entire arc of development, from empirical research into theoretical innovation and, finally, to policy recommendations and the development of new technological solutions. The present talk focuses on subprojects in which we carry out micro-analytical empirical studies of human action and interaction in workplaces in five different countries from ethnographic, ethnomethodological and multimodal perspectives in linguistics.

References:

Bottà, Marino (2024). *L'inclusione lavorativa delle persone con disabilità. Metodi e strumenti per l'accompagnamento, l'inserimento, la valutazione*. Edizioni Erickson.

Bredgaard, Thomas, Krusborg Olesen, Victor & Skyum-Jensen, Emilie (2025). A Mirror to 'Normal' Work – Ableism and the Construction of Flexjobs." *Scandinavian Journal of Disability Research* 27(1): 359–372. 10.16993/sjdr.1230

European Commission (n.d.). Disability employment package. https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/policies-and-activities/eu-employment-policies/disability-employment-package_en (30.8.2025)

Hillary, Alyssa (2020). Neurodiversity and cross-cultural communication. In: Rosqvist, Hanna Bertilsdotter, Stenning, Anna & Chown, Nick (eds.), *Neurodiversity Studies: A New Critical Paradigm*. Taylor & Francis.

Hirvonen, Maija (2024). Guided by the blind: Discovering the competences of visually impaired co-authors in the practice of collaborative audio-description. In: Due, Brian (ed.), *The Practical Accomplishment of Everyday Activities without Sight*. London: Routledge, 69–91.

Lulli, Roberta, Sinicato, Filippo & Couceiro Farjas, Álvaro Antonio (2024). Digital Skills, Accommodation and Technological Assistance for Employment: Supporting the inclusion of persons with disabilities in the open labour market. <https://www.edf-feph.org/publications/digital-skills-accommodation-and-technological-assistance-for-employment-supporting-the-inclusion-of-persons-with-disabilities-in-the-open-labour-market/> (29.8.2025)

NewWorkTech (2025). From the Margins to the Masses: Standard Practices and Innovative Uses of Technology in Augmenting Different Abilities of People in Worklife. Project website. <https://www.newworktech.eu> (31.08.2025)

Nielsen, A. M. R., Due, B. L., & Lüchow, L. (2024). The eye at hand: when visually impaired people distribute 'seeing' with sensing AI. *Visual Communication*. Advance online publication. 10.1177/14703572241227517

OECD (2022). Disability, Work and Inclusion: Mainstreaming in all policies and practices. OECD Publishing, Paris. 10.1787/1eaa5e9c-en

19.4 Neurodiversiteetin huomioiminen työhyvinvoinnin johtamisessa

*Kristiina Kantola, Autismiyhdistys TSAU ry
kristiina.kantola@autismiyhdistys.fi*

Aivotutkija Mona Moisala toteaa tammikuussa 2025 julkaistussa työelämää koskevassa kirjassaan, että ”*rekrytoitaessa uuden työntekijän vaatimukset ovat hengästyttävää luettavaa.*” Työntekijän haluttujen ominaisuuksien lista on pitkä: työntekijän toivotaan olevan muun muassa innokas, yhteistyökykyinen, oma-aloitteinen, tunnollinen, sovinnollinen, ekstrovertti ja lisäksi hänellä pitäisi olla itsenäinen ote työhön. Työpaikoille halutaan palkata ihmisiä, jotka eivät kuormitu mistään.

Samaan aikaan, kun hyvän työntekijän ominaisuuksia lista pitenee, rakenteellinen työttömyys uhkaa Suomea ja toisaalta työntekijöistä on kuitenkin pulaa. Työelämä on murroksessa: työvoimaudistus kaataa kustannuksia kuntien harteille, työttömät kokevat, että heitä vahditaan, vaikka työpaikkoja ei ole tarjolla ja pakkohakemusrumba kiusaa yrityksiä, jotka eivät enää edes halua ilmoittaa vapaana olevista työpaikoista, koska hakemustulva on valtava. Työvoimaviranomaisella ei ole tarjota työpaikkoja varsinkaan nuorille, joita uhkaa syrjäytyminen työelämästä jo ennen työuran alkua.

Nepsyistä ja neurodiversiteetistä puhutaan nykyään paljon. Neurokirjolla olevien henkilöiden työelämän ulkopuolelle jääminen on moninkertaista suhteessa muuhun väestöön. Useissa tutkimuksissa eri puolilla maailmaa on viime vuosina todettu, että työelämän ulkopuolelle jää jopa 70 prosenttia neuroepätyypillisistä työikäisistä. Myös Suomessa on havaittu, että neurokirjolla olevien henkilöiden keskuudessa työttömyys on merkittävästi yleisempää kuin väestöllä keskimäärin.

Aikuisten neurokirjon diagnoosien määrä on tuplaantunut vuodesta 2007 vuoteen 2016. Nykytietämyksen mukaan neuroepätyypillisyyttä esiintyy joidenkin arvioiden mukaan jopa 20 prosentilla väestöstä. Todellinen diagnoosien määrä jakaa kuitenkin mielipiteitä: onko kyseessä neurokirjon diagnoosien voimakas lisääntyminen vai nyky-yhteiskunnan – ja työelämän – rakenteiden muutoks, jossa työelämän liian kapeat reunaehdot vaikeuttavat työelämässä pärjäämistä?

Tietynlaiset persoonallisuuden piirteet eivät määritä sitä, minkälaisessa työssä ihminen voi menestyä. Työntekijän persoonallisuutta ei tulisi rajata liikaa, koska persoonallisuus ei määritä käyttäytymistä. Sen sijaan yksilöllisten vahvuuksien ja motivaation merkityksen pitäisi olla tärkeämpiä ominaisuuksia, kun mietitään hyvää työntekijää. Oleellista olisi tunnistaa yksilölliset vahvuudet ja tukea niitä. Juuri tähän liittyy myös neuromoninaisuuden ymmärtäminen ja arvostaminen työelämässä. Neuropoikkeavuus ei ole sairaus, jota täytyisi hoitaa. Sen sijaan neurokognitiiviset erot pitäisi nähdä osana ihmisen moninaisuutta, jossa on myös paljon vahvuuksia, joka voitaisiin tunnistaa ja huomioida nykyistä paremmin. Neuro-diversiteettiin liittyy monia ominaisuuksia, joita voisi ja kannattaisi hyödyntää työelämässä nykyistä paremmin.

Vahingoittaako neurodiversiteettiin liittyvä stigma ja stigmatisointi neurokirjolla olevien henkilöiden työkykyä ja osallisuutta työelämässä? Kokevatko he ostrakismia työpaikoilla? Tulevatko piirteidensä vuoksi syrjityksi tai leimatuksi hankaliksi henkilöiksi? Ihmistä ei saa syrjiä vammaisuuden tai rodun vuoksi, mutta näyttäisi siltä, että neuropoikkeavat käytöstavat ovat syy vaivihkaiseen ostrakismiin, joka on tällä hetkellä tabu, jonka olemassaolo kielletään. Syrjintää ei

organisaatioiden haastattelujen perusteella tapahdu; miksi neurokirjon henkilöiden kokemus on toinen?

Kartoitimme neurokirjolla olevien henkilöiden työelämäparjäämistä ja havaitsimme, että ostrakismi on todellisuutta työpaikoilla. Joissain edelläkävijäyrityksissä tiedostetaan, että neurodiversiteetin johtaminen ja neurokirjon haasteiden ymmärtäminen tulisi ottaa osaksi hyvää henkilöstöjohtamista, jotta hyvinvoivia työntekijöitä riittää työelämässä jatkossakin. Liian monessa organisaatiossa asia kuitenkin sivuutetaan ja vaietaan, koska hienovaraisen mutta sosiaalisesti eriarvoistavan ja yksilöä vahingoittavan ostrakismin olemassaolo on vaikea osoittaa todeksi. Neurodiversiteetin johtaminen on monelle organisaatiolle tulevaisuutta, vaikka sen tulisi jo olla nykyisyyttä.

Miten työpaikoilla tulisi huomioida jokaisen yksilöllinen toimintakyky, vaihteleva kykyprofiili ja kontekstisidonnaisuus? Miten neurodiversiteetti tulisi ottaa huomioon työhyvinvoinnissa ja henkilöstöjohtamisessa?

19.5 Työssä, työttömänä, eläkkeellä – vai jotain siltä väliltä? - Analyysi 55–65-vuotiaiden työmarkkinatiloista vuosina 2012 ja 2024

Juha Rantala, Noora Järnefelt, Mikko Laaksonen ja Jukka Lampi, Eläketurvakeskus.
juha.rantala@etk.fi*

Tutkimuksessa kartoitettiin 55–65-vuotiaiden työssä, työttömänä ja eläkkeellä olon yleisyyttä vuosien 2012 ja 2024 lopussa. Erityistä huomiota kiinnitettiin näiden työmarkkinatilojen päällekkäisyyteen. Päällekkäisyydet muodostavat eräänlaisen ”harmaan alueen”, jossa henkilön työmarkkina-asema rakentuu usean työmarkkinatilan yhdistelmästä. Mitä enemmän tällaisia päällekkäisyyksiä on, sitä enemmän ne vaikuttavat siihen, millainen kokonaiskuva eri työmarkkinatilojen yleisyydestä ja kehityksestä saadaan. Päällekkäiset työmarkkinatilat ovat usein myös työ-, eläke-, ja sosiaalipolitiikkaan liittyvien toimenpiteiden kohteena, ja ne voivat olla keskenään myös ristiriidassa.

Analyysit tehtiin yhden ikävuoden tarkkuudella, ja työmarkkinatilat määriteltiin sekä suppean että laajan määritelmän mukaan. Suppean määritelmän mukaan työmarkkinatilaan laskettiin vain ne henkilöt, jotka olivat yksinomaan joko työssä, työttömänä tai eläkkeellä. Laajassa määritelmässä mukaan otettiin myös tilanteet, joissa henkilö kuului samanaikaisesti johonkin toiseen ryhmään. Tutkimusaineistona oli Eläketurvakeskuksen ja Kansaneläkelaitokset koko Suomen väestön kattavat rekisterit.

Vuonna 2024 laajaan määritelmään perustuva työllisyys oli 55–65-vuotiailla keskimäärin 66 prosenttia, mutta työllisten osuus pieneni selvästi iän myötä. Työllisyys laski erityisesti 60 ikävuoden jälkeen, ja 65-vuotiaista enää noin viidennes oli työssä. Työmarkkinatilojen päällekkäisyys oli yleistä etenkin yli 60-vuotiailla, sillä kaikista 61–64-vuotiaista työssäkäyvistä 38 prosentilla oli samanaikaisesti jokin muu työmarkkinatila. Tyypillisiä yhdistelmiä olivat työskentely osittaisen vanhuuseläkkeen tai työttömyyden rinnalla.

Laajaan määritelmään perustuva työttömyys oli keskimäärin 11 prosenttia, eikä ikäryhmien välillä ollut suuria eroja lukuun ottamatta 65-vuotiaita, joilla työttömyyttä ei juuri esiintynyt. Työttömyyden rinnalla työskentely tai osittaisen vanhuuseläkkeen saaminen oli yleistä erityisesti 61–64-vuotiailla. Valtaosa niistä, jotka olivat samanaikaisesti työssä tai osittaisella

vanhuuseläkkeellä sai ansiosidonnaista työttömyysturvaa, kun taas yksinomaan työttömät saivat useammin peruspäivärahaa.

Laajan määritelmään perustuva eläkkeellä olo oli keskimäärin 30 prosenttia. Osuus kasvoi iän myötä. Kun 55-vuotiaista eläkkeellä oli vajaat 7 prosenttia, niin 63-vuotiaista jo yli 60 prosenttia ja 65-vuotiaista lähes 90 prosenttia. Iän myötä eläkkeen kanssa päällekkäisten työmarkkinatilojen merkitys kasvoi. 55–60-vuotiaista eläkeläisistä vajaa viidennes työskenteli eläkkeellä, pääasiassa osatyökyvyttömyyseläkkeellä. 61–64-vuotiailla korostui osittainen vanhuuseläke, jota sai noin puolet ikäryhmän eläkeläisistä. Heistä valtaosa oli työssä osittaisen vanhuuseläkkeen rinnalla, mutta melko moni oli myös työttömänä.

Vuosien 2012–2024 välisenä aikana ikääntyneiden työmarkkinatilat ovat muuttuneet merkittävästi. Laajasti määritelty työllisyys on lisääntynyt lähes 15 prosenttiyksikköä, erityisesti vanhemmissa ikäryhmissä, kun taas eläkkeellä olevien osuus on selvästi vähentynyt. Työllisyyden kasvu johtuukin ennen kaikkea eläkkeellä olevien osuuden laskusta, sillä työttömyys on hieman noussut. Työttömyyden osalta merkittävin muutos on ollut se, että nykyään yhä useampi työtön saa ansiosidonnaisen työttömyysturvan sijaan perusturvaa. Heistä moni saa myös osittaista vanhuuseläkettä.

Kaiken kaikkiaan tutkimus antoi kattavan kuvan päällekkäisten työmarkkinatilojen merkityksestä. Vuonna 2024 niiden osuus 55–60-vuotiaiden ikäluokassa oli yhteensä 5 prosenttia ja 61–65-vuotiailla 24 prosenttia. Vuoteen 2012 verrattuna päällekkäisten työmarkkinatilojen osuus on lähes kaksinkertaistunut. Ikääntyvien työmarkkinat ovat siirtymässä yksittäisistä työmarkkinatiloista kohti tilannetta, jossa päällekkäiset työmarkkinatilat ovat yhä yleisempiä. Työmarkkinoiden dynamiikan ja erilaisten politiikkatoimien vaikutusten ymmärtämiseksi työmarkkinatilojen päällekkäisyyksiin on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota.

Tutkimus osoitti myös, että on tärkeää tarkastella ikääntyvien työmarkkinoita niin, että ikä on mitattu mahdollisimman tarkasti. Eri ikävuosien välillä havaittiin merkittäviä eroja sekä työmarkkinatilojen yleisyydessä ja päällekkäisyyksissä että niiden ajallisessa kehityksessä.

19.6 Older adults in a digitalising Europe: The impact of the COVID-19 pandemic

Petteri Kolmonen ja Kathrin Komp-Leukkunen, LUT yliopisto
petteri.kolmonen@lut.fi*

European countries are undergoing two major societal shifts: ageing populations and the rapid digitalisation of everyday life. With the proliferation of digital devices, accelerated by the COVID-19 pandemic, and the prevalence of an age-based digital divide, many societies can expect to face new challenges in terms of disparities caused by the rapid digitalisation process. This development is particularly salient for older workers, as the digitalisation of workplaces may push them out of labour market prematurely. This raises substantial concerns about the risk of being marginalised in increasingly digital environments. Our study tackles these issues by quantitatively observing how the digital skills of older adults have evolved over the course of the recent years in select European countries. The focus is specifically on how the COVID-19 pandemic may have influenced the circumstances around digital skills for older adults. Our aim is to uncover how older individuals may differ in their adaptation to the swift digital transition, and how European countries may provide different environments for these developments to take place. This study contributes to the

research on the digital divide by expanding the understanding on how major societal shifts, such as the COVID-19 pandemic, may provoke different reactions from individuals that need to be accounted for in terms of policies and workplace practices.

19.7 Platform work and its connection to labour market risks

Merja Kauhanen, Työn ja talouden tutkimus Labore
merja.kauhanen@labore.fi

The emergence of platform work has been seen as part of a broader global trend towards the digitalisation of the economy and labour markets, and as a significant transformation in the nature of work. The rapid spread of platform work has also raised growing interest in its social and economic consequences. This paper reviews the existing literature on platform work and its connection to various labour market risks. These risks are examined in the following areas: employment status, contractual arrangements, working conditions, access to social protection, and access to collective representation and rights. In addition, the paper discusses the heterogeneity of risks across different types of platform work and worker groups, and policy recommendations suggested to mitigate these risks.

19.8 Labour, Migration, Welfare, and the Liberal Paradox in Europe

Soumik Sengupta, University of Florida
soumiksengupta@ufl.edu

The stagnating native-born labour force and economic imperatives associated with European markets and systems favour the efficient incorporation of migrants into the labour force. The European Union (EU) directives, especially from the 1990s, aimed to achieve effective migration management and governance, yet a closer look reveals gaps which undermined labour integration as well as broader goals of social cohesion. This paper situates labour migration within this framework of market demands and social policy outcomes, analysing how labour intensive industries such as agriculture, manufacturing, care work, and domestic services have faced persistent demands for non-EU workers, policymaking has failed to adapt to these necessities. Rather, inconsistent frameworks have reinforced irregular migration channels, catalysed informal economies, and remained ignorant about the consequential precarity which obstructed integration and equality in welfare access.

The paper uses evidence based historical and comparative analysis to show how the policy regimes in the 1990s paved the way for the dilemmas of today. The Maastricht Treaty and Schengen helped ease mobility within the EU but at the same time, they triggered a hardening of attitudes toward non-EU migration, leading to what Hollifield called ‘the liberal paradox: the economic dependence on migrants with the increasing political resistance.’ As the demand for cheap migrant labourers grew, especially in Southern Europe’s agriculture and care sectors, EU and national policies tended to default to ad hoc solutions rather sustainable integration models. This paper traces this impact on social policy which has led to irregular migrants living in a situation of exclusion from the law and social provision which has even called into question the idea of European social citizenship.

Finally, the paper suggests that labour migration has to be considered not only as a technical economic adaptation process, but also as a core sociopolitical question. Europe's demographic challenges mean that comprehensive systems must be developed that link migration management with welfare support systems, integration doctrines and protection of rights. By locating labour migration in the politics of welfare and social integration, the paper speaks to continuing debates about how Europe might reconcile its demographic imperatives, economic requirements and equality commitment so that they enhance rather than undermine its social hold.

19.9 A novel Finnish register-based measure of precarious employment: affected employee groups and subjective and objective employment outcomes

Taina Leinonen, Laura Salonen ja Svetlana Solovieva, Työterveyslaitos
taina.leinonen@ttl.fi*

As precarious employment is an important driver of inequality in the labour market, it is crucial to develop ways to measure it. Most previous measures have been survey-based.

We used register data on wage-earners aged 20–64 residing in Finland in 2013 (N = 1 873 210) to develop a novel measure of precarious employment including items on job discontinuity, multijob holding, agency employment, underemployment, and employment income. We assessed the performance of the measure by examining the distribution of precarious employment by sociodemographic factors and occupation as well as its associations with subjective (job insecurity with survey information from the same year 2013 linked to the register data at an occupational-group-level) and objective (unemployment over a 5-year follow-up) employment outcomes.

In the total study population, around 5% had precarious employment. It was more common among women, younger age groups, those with foreign background, those with lower education, manual workers, and private sector employees. Large size occupations with large shares of precariously employed individuals included e.g. teachers' aides, waiters, food service counter attendants, car, taxi and van drivers, security guards, kitchen helpers, and cooks. Precarious employment was not consistently associated with subjective job insecurity. It was nevertheless associated with objective occurrence and length of unemployment.

Precarious employment, as captured by the novel register-based measure, has similar background factors as recognized in the previous literature, and it identifies occupations that can be expected to be characterized by precarious employment. Those who are classified as precariously employed based on objective characteristics of their employment relationship do not necessarily perceive their job as insecure, although they have a clearly increased risk of subsequent unemployment. The measure can be considered to perform well to be utilized in future studies applying Finnish register data.

19.10 Labor supply of gig workers. A register-based study of employment and earnings of light entrepreneurs in Finland

Susanna Sten-Gahmberg ja Aart-Jan Riekhoff, Eläketurvakeskus
Susanna.Sten-Gahmberg@etk.fi*

In this paper, we analyse employment and earnings trajectories of gig workers in Finland to better understand how the careers of gig workers evolve over time. Using register data from Statistics Finland and Finnish Centre for Pensions for 2012-2024, we identify gig workers through payments received from invoicing service companies. We use propensity score matching to identify comparable control groups and study employment and earnings of gig workers five years before and up to five years after the start of gig work using event study analysis. Since gig workers have different starting points in the labour market, we divide our sample into groups based on the labour market status at the onset of gig work. In particular, we analyse the role of unemployment around the time of entry into gig work.

We observe quite different career trajectories depending on the previous employment status of the gig worker. The entry into gig work is associated with higher employment probabilities in all groups, but we observe the largest changes relative to the control groups for those with the longest unemployment spells. Despite higher employment probabilities, gig work is not associated with higher income, except for those with the longest unemployment spells.

Employed gig work entrants even experienced lower slightly income levels after entry compared to the control group. For all groups studied, the entry into gig work is associated with lower pension accrual. This is in part explained by the fact that most income from gig work is below the pension insurance obligation level, but partly also by lower employment and higher unemployment for some groups. Taken together, our result indicate that gig work can be a way to enter employment and increase earnings, especially for the unemployed. Gig work does not seem to be associated with positive labour market outcomes among the employed. It remains unclear whether this is voluntary (e.g., due to downshifting) or involuntary (e.g., if gig work works as a trap or sends negative signals to employers). Our results could also reflect selection into gig work that our methods cannot account for, such as differences in motivation, skills, preferences for flexibility or risk-taking).

19.11 Green Jobs & Flexible Work: How Ready Are We?

Aparajita Mondal ja Arka Majhi, Tampereen yliopisto
aparajita.mondal@tuni.fi*

The general consensus and commitment for sustainability have been signalled, starting from the Paris Agreement adopted in 2015 to the Agenda for Sustainable Development 2030, without significantly slowing the digital and technological progress. Several investments and policy reforms are put together for greener production and consumption, which demand advanced

technical skills in areas like renewable energy, environmental management, and digital literacy. Digital advancements demand work arrangements to be sustainable and flexible [1]. Projects that facilitate industrial decarbonization and enhance energy efficiency are in Finland's strategic interest, as these efforts contribute to the transition towards a climate-neutral economy [5]. At the same time, the country faces rising unemployment with the second-highest unemployment rate in the European Union [6]. Employers in Finland face growing difficulties in recruiting workers with the technical competencies required for the sustainable sector [2], while job seekers encounter parallel challenges due to limited recognition of digital badges and new forms of certification [3] [4]. This misalignment highlights a labour market that is not yet adequately prepared for the transition to these jobs and flexible work without strong, inclusive measures.

Although the current labour workforce possesses theoretical knowledge in green and digital fields, they often lack advanced technical expertise and applied digital literacy. The benefits of flexible work and frequent reskilling are concentrated among highly educated urban professionals, while workers in rural areas, ageing employees, and those in low-skilled or temporary jobs face structural barriers. Limited access to training and digital infrastructure for the workforce poses a risk of exclusion from emerging opportunities and job roles demanding digital competencies [7] [8].

Addressing these challenges needs collaborative effort [9], inclusive policies, and programmes. Academic research points to the need to improve the current curricula to better align with the competencies demanded by green industries. This can be done by strengthening labour market intelligence and pedagogical approaches to cultivate both technical and soft skills [10]. Structured stakeholder participation and robust public–private partnerships are essential to prepare the workforce for the transition to green jobs, including provision for flexible work arrangements.

References:

- [1] Mathur, A., Arora, R., Nangia, R. (2025). Adoption of flexible work models and their contribution to organizational sustainability goals. *Journal of Management and Sustainability Research*, 2(3), 301–312. <https://jmsr-online.com/article/adoption-of-flexible-work-models-and-their-contribution-to-organizational-sustainability-goals-166>
- [2] Nikoloski, D., Sulich, A., Sołoducho-Pelc, L., Mancheski, G., Angelski, M., Petkoska, M. M. (2024). Identifying green skills gaps through labor market intelligence. *Journal of Industrial Policy and Development*, 8(6). <https://doi.org/10.24294/jipd.v8i6.4868>
- [3] Strachan S, Greig A, Jones A. Going Green Post COVID-19: Employer Perspectives on Skills Needs. *Local Economy*. 2023 Jan 27;37(6):481–506. doi:10.1177/02690942231151638.
- [4] Bouwmans M, Lub X, Orlowski M, Nguyen T-V. Developing the digital transformation skills framework: A systematic literature review approach. *PLoS ONE*. 2024;19(7):e0304127. doi:10.1371/journal.pone.0304127.
- [5] Business Finland. (2025, January 13). Business Finland opens a funding call for large clean transition investments. <https://www.businessfinland.fi/en/whats-new/news/2025/business-finland-opens-a-funding-call-for-large-clean-transition-investments>
- [6] YLE News. (2025, August 31). Finland’s unemployment rate ranks second highest in EU. YLE. <https://yle.fi/a/74-20175260>
- [7] Wikman, M., Nyrhilä, L., Roschier, S. (2022). The effects of the green transition to the employment and educational requirements of engineers in Finland. Gaia Consulting Oy.
- [8] European Training Foundation. (2023). Skills for the green transition: Evidence from the EU neighbourhood.
- [9] Kalnbalkite, A. (2023). Quality 4.0 in higher education: Reinventing academic-industry-government collaboration during disruptive times. *Total Quality Management Business Excellence*. <https://doi.org/10.1080/02660830.2024.2429886>

[10] Serbe, E., Serbe, R. (2025). Future-proofing the regional workforce: Using fuzzy cognitive mapping for low-carbon skills development. *Sustainable Economic Research*

19.12 Chronotype as a Dimension of Labour Market Inequality: Evidence from Finland

Aaro Hazak^{* 1, 2, 3, 4}, *Katri Kantojärvi*^{1, 2, 5}, *Johanna Liuhanen*^{1, 2, 4, 5}, *Sonja Sulkava*^{1, 2, 5, 6}, *Tuija Jääskeläinen*¹, *Veikko Salomaa*^{1, 7}, *Seppo Koskinen*¹, *Markus Perola*^{1, 8}, *Tiina Paunio*^{1, 2, 5}

aaro.hazak@taltech.ee

¹ *Finnish Institute for Health and Welfare, Department of Public Health, Helsinki, Finland,*

² *University of Helsinki, Department of Psychiatry / SleepWell Research Program, Faculty of Medicine, Helsinki, Finland,*

³ *Aalto University, Department of Finance, Espoo, Finland,*

⁴ *Tallinn University of Technology, Department of Economics and Finance, Tallinn, Estonia,*

⁵ *HUS Helsinki University Hospital, Department of Psychiatry, Helsinki, Finland,*

⁶ *HUS Helsinki University Hospital, Department of Clinical Genetics, Helsinki, Finland,*

⁷ *University of Turku, Department of Internal Medicine, Turku, Finland,*

⁸ *University of Helsinki, Research Program for Clinical and Molecular Metabolism, Faculty of Medicine, Helsinki, Finland*

Labour markets are undergoing profound changes, with increasing demands for flexible schedules, intensified competition, and shifting educational and skill requirements. These transformations interact not only with social and institutional structures but also with individual characteristics such as chronotype—the biological and behavioural predisposition toward morningness or eveningness in daily activity patterns. Chronotype is partly genetically influenced and has been linked to health, education, and labour market outcomes. Yet, little is known about how these predispositions translate into labour market inequalities.

This study draws on 25 years of Finnish population-based data to examine the association between genetic predisposition for morningness–eveningness and labour market disadvantage. Using polygenic scores for chronotype alongside rich registry-linked survey data, the study investigates whether individuals with a genetic predisposition for eveningness face greater risks of labour market disadvantage compared to their morning-oriented counterparts.

The findings demonstrate that individuals with higher genetic propensity for eveningness are more likely to be disadvantaged, while morningness is associated with more favourable outcomes. The findings suggest gender-specific vulnerabilities in how these biological predispositions interact with evolving labour market structures. The Finnish context—characterised by strong welfare institutions and high-latitude light variation—provides unique insight into how both environmental and institutional factors moderate these associations.

The study highlights chronotype as an often-overlooked dimension of inequality, with potential implications for social and labour market policies. In increasingly flexible but also demanding labour markets, individuals predisposed to eveningness may be disadvantaged by standardised early work and societal schedules, and cumulative effects of circadian disruption. Policies and practices that account for chronobiological diversity—such as flexible work arrangements, tailored

educational support, and health promotion strategies—could help mitigate risks of exclusion and disadvantage.

This project has received funding from the European Union's Horizon 2020 Research and Innovation program under Grant Agreement No 952574, Research Council of Finland (grant numbers 336234 and 357643) and HUS Helsinki University Hospital (grant number TYH2019315).

20 Luottamus ja henkinen kriisinkestävyys osana kokonaisturvallisuutta – Trust and psychological resilience as a part of comprehensive security

FI

Työryhmän vetäjät:

Tutkimusprofessori Sakari Karvonen, sakari.karvonen@thl.fi

Johtava tutkija Laura Kestilä, laura.kestila@thl.fi

THL, Sosiaalisesti kestävä yhteiskunta SKY

Työskentelypäivä:

Torstai 23.10.

Tila:

Kielikeskus sh. 203

Työryhmän kuvaus:

Kokonaisturvallisuuden näkökulmasta yhteiskunnan kriisinkestävyys rakentuu laajalle yhteistyölle, jossa viranomaiset, kansalaisyhteiskunta ja yksilöt toimivat yhdessä kriiseihin varautumisessa, niiden hallinnassa ja niistä toipumisessa. Viime vuosina on yhä paremmin ymmärretty, kuinka tärkeä rooli on väestön hyvinvoinnilla, yhteisöllisyydellä ja niitä tukevilla yhteiskunnallisilla rakenteilla osana tätä kokonaisuutta.

Tässä työryhmässä tarkastellaan erityisesti väestön henkistä kriisinkestävyyttä ja luottamusta kokonaisturvallisuuden kannalta keskeisinä tekijöinä.

Henkinen kriisinkestävyys tarkoittaa yksilöiden ja yhteisöjen kykyä kohdata, selvitä ja toipua erilaisista uhka- ja kriisitilanteista. Luottamus viranomaisiin, instituutioihin, mediaan ja kanssaihmiin on olennainen osa tätä kriisinkestävyyttä, mutta myös sisäistä turvallisuutta. Luottamus luo perustan yhteiskunnan vakaudelle ja tehokkaalle kriisinhallinnalle.

Sosiaalipolitiikka tukee näitä tavoitteita esimerkiksi palvelu- ja etuusjärjestelmien sekä osallisuuden ja oikeudenmukaisuuden edistämisen kautta. Näillä osa-alueilla on huomattava merkitys kokonaisturvallisuuden rakentamisessa ja ylläpitämisessä.

Työryhmään kutsutaan esityksiä, jotka voivat tarkastella esimerkiksi seuraavia teemoja:

Henkinen kriisinkestävyys ja luottamus eri väestöryhmissä (esim. nuoret, ikääntyneet, haavoittuvassa asemassa olevat väestöryhmät)

Luottamuksen rakentuminen ja mureneminen yhteiskunnallisissa kriiseissä

Sosiaalipoliittisten järjestelmien rooli resilienssin tukemisessa ja vahvistamisessa

Kansalaistoiminta, yhteisöllisyys ja vertaistuki osana kriisinkestävyyttä

Työryhmä on monitieteinen ja toivottaa tervetulleeksi sekä teoreettiset että empiiriset esitykset, jotka valottavat henkisen kriisinkestävyyden ja luottamuksen yhteyksiä kokonaisturvallisuuteen yhteiskunnallisena, järjestelmä- tai yhteisötason kysymyksenä.

EN

Chairs:

Research professor Sakari Karvonen, sakari.karvonen@thl.fi
Chief Researcher Laura Kestilä, laura.kestila@thl.fi
Finnish Institute for Health and Welfare, Socially Sustainable Society

Working day:

Thursday 23.10

Room:

Language Centre sh. 203

Description:

From the perspective of comprehensive security, the crisis resilience of society is built on extensive cooperation in which the authorities, civil society and individuals work together to prepare for crises, manage them and recover from them. In recent years, there has been a growing understanding of the importance of the population's well-being, sense of community and the social structures that support them as part of this whole.

This working group examines in particular the population's mental resilience to crises and trust as key factors in terms of comprehensive security.

Mental crisis resilience refers to the ability of individuals and communities to face, survive and recover from various threat and crisis situations. Trust in authorities, institutions, the media and fellow human beings is an essential part of this crisis resilience, but also of internal security. Trust lays the foundation for the stability of society and effective crisis management.

Social policy supports these goals through, for example, service and benefit systems and the promotion of inclusion and justice. These areas are of considerable importance in building and maintaining comprehensive security.

Presentations are invited to the working group, which can look at themes such as:

Mental resilience and trust in different population groups (e.g. young people, the elderly, vulnerable population groups)

Building and crumbling trust in social crises

The role of social policy systems in supporting and strengthening resilience

Civic engagement, community spirit and peer support as part of crisis resilience

The working group is multidisciplinary and welcomes both theoretical and empirical presentations that shed light on the links between mental crisis resilience and trust and comprehensive security as a societal, systemic or community-level issue.

20.1 Kylien yhteisöllinen varautuminen osana kokonaisturvallisuuden ketjua?

*Mari Kattilakoski & Maarit Sireni, Itä-Suomen yliopisto, Karjalan tutkimuslaitos,
mari.kattilakoski@uef.fi*

Kylissä tehtävästä turvallisuustyöstä on tullut 2000-luvulla entistä näkyvämpää ja strategisempaa. Taustalla vaikuttaa yhtäältä maaseudun palveluverkon harveneminen ja huoli arjen turvasta, ja toisaalta vahvistunut kokonaisturvallisuusajattelu, mikä on aktivoinut kansalaisia ja kansalaisjärjestöjä yhteisölliseen toimintaan ja varautumiseen. Kylien ja kyläyhdistysten merkitys paikallisina turvallisuustoimijoina korostuu myös maaseudun kehittämisen diskursseissa ja kylille sanoitetaan omaa roolia kokonaisturvallisuuden ketjussa. Laajemmin yhteiskunnallisessa keskustelussa ja tutkimuksellisesti kyläturvallisuustoiminta on jäänyt kuitenkin vielä katveeseen.

Esityksessä analysoidaan kyläturvallisuustoiminnan kehittymistä ja sisältöjä neljän maakunnan – Lappi, Keski-Suomi, Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala – alueella. Tarkasteltavissa maakunnissa kyläturvallisuustoimintaa on kehitetty jo pitkään ja alueet ovat olleet suunnannäyttäjinä myös muille alueille. Tutkimusaineistona on alueilla vuosina 2009–2024 toteutettujen (kylä)turvallisuushankkeiden loppuraportit sekä Pohjois-Karjalan osalta myös kyläturvallisuustoimintaa kehittävien kansalaisjärjestö- ja viranomaistahojen (n=12) haastattelut ja erinäisten turvallisuustilaisuuksien (n=6) havainnoinnit. Vastaavaa kokoavaa tutkimusta ei ole aiemmin tehty, eikä itse kyläturvallisuuden käsitettä jäsennetty.

Tutkimus osoittaa kyläturvallisuustyön tulleen osaksi kylätoiminnan sisältöjä ja laajentaneen kylien tehtäväkenttää. Kyläturvallisuus jäsentyy sekä arjen turvallisuutta tukevana yhteisöllisenä toimintana että yhteisöllisenä varautumisena häiriö- ja kriisitilanteisiin. Kyläturvallisuustoiminnan ylläpitäminen ja kehittäminen pohjaa kansalaisjärjestöjen ja kyläyhteisöjen hankeaktiivisuuteen sekä järjestö- ja viranomaisyhteistyöhön. Toimintaa kuitenkin myös sen hankeriippuvuus, inhimillisten ja taloudellisten resurssien oheneminen sekä haasteet ylläpitää ja kehittää yhteistyörakenteita suhteessa kuntiin ja hyvinvointialueisiin.

20.2 *I can and I manage!* – Local food growers' resilience practices

Riikka Aro, University Researcher, University of Jyväskylä, riikka.aro@jyu.fi

Local small-scale food provisioning is often discredited as marginal, anti-modern or peripheral but it has in recent years emerged as a strategy to address the problems of industrial food systems and accredited as holding underutilised potential for the development of sustainable food systems (e.g. Suomalainen et al. 2023) and responding to securities (e.g. National Emergency Supply Agency, 2022). Historically related to mentality of coping, food provisioning skills and knowhow, growing food in plots, gardens and fields have a key role in managing in crises situations: both practical understanding and knowhow particularly for food and water provisioning, and mental (crisis) resilience (MMM, 2017: 32), i.e., feeling of security, supported by both individual skills and the opportunity to utilize those skills, self-efficacy. Food citizenship as consumers' active agency and increasing role in the food system is promoted in national and international programs and strategies (e.g. MMM, 2017; EC 2020); These stress the role of subsistence gardening (SG) in e.g. part of “national and global food security and security of supply” (MMM, 2017: 31), and support the process of citizens becoming producers themselves and participating in local food communities by developing producer-consumer-collaboration models such as Community-Supported Agriculture (CSA).

This presentation is based on semi-structured interviews on *agroecological food citizenship* with home or market gardeners in SG and CSA in Finland as part of an ethnographic research process (KONE, 2023-2026).

Gardeners' experience of creating and achieving something meaningful and purposeful individually and collectively, "practical self-determination, consciousness, awareness and self-organization of inhabitants-cum-producers-cum-citizens" (Cristiano et al., 2021: 95), creates self-efficacy and self-reliance. Their social and ecological resilience practices (e.g. biomass and nutrients circulation, biodiversity work, self-sufficiency, knowledge and resource sharing, re-skilling) enhance key processes of future food systems and its' adaptive capacity (Wezel et al. 2009). Gardeners' trust in their capabilities to manage and succeed, create sense of mental and livelihood resilience; Economic diversification concerns provisioning food from various sources besides markets but also harvests as extended income. This holds food security and right to food aspects as the related debate deals mostly with food provisioned from markets leaving the vast self-provisioning and alternative sourcing practices unaccounted for. The practice of growing food raises an empowering sense of self-efficacy and trust as relevant citizenship skills, providing multisensory experiences and contact to good food. Those practices and experiences are potentially subversive concerning eaters' and cooks' food agency and their relationship to food. While often not actively pursued, these may extend to collective level of capability and possibilities to influence, and of altering power relations when the experience and practice of shared vision and objectives are realized and acted upon.

20.3 Väestökriisit, luottamus ja yhteiskunnan turvallisuus: yhteiskuntahistorian näkökulma

Minna Harjula ja Heikki Kokko, Tampereen yliopisto, minna.harjula@tuni.fi

Esitelmämme nostaa esiin historiantutkimuksen annin nykypäivän turvallisuus -problematiikalle. Esittelemme hankkeemme, jossa tarkastellaan suomalaisen yhteiskunnan väestökysymykseen kytkeytyviä kriisejä 1850–1970-luvuilla kansallisen turvallisuuden kehyksessä.

Tapaustutkimuksemme ovat:

- 1) nälkävuosien väestökatastrofi Euroopan vallankumousten, sisäisten levottomuuksien ja Krimin sodan kehyksessä 1850–70-luvuilla
- 2) uhka väestön riittämättömästä määrästä ja heikentyvästä laadusta sisällissodan ja maailmansotien 1914–45 kehyksessä
- 3) Euroopan sairaimpien aikuisten väestökriisi kylmän sodan ja talouskasvupaineen kehyksessä 1960–1970-luvuilla.

Käytämme yhteiskuntahistoriaa menetelmänä ja aineistona, joka avaa uudenlaisen näkökulman nyky-yhteiskunnan problematiikkaan ja antaa aineksia tulevaisuuden visioinnille. Lähdemme siitä, että kuulumista, osallisuutta ja luottamusta rakentava yksilön ja yhteiskunnan suhde on kansallisen turvallisuuden ydin. Juuri kriisitilanteissa yksilön ja yhteiskunnan suhdetta on uudelleenarvioitu ja sille on haettu uutta suuntaa rakentamalla uudenlaisia käytäntöjä ja tulkintoja. Kokemuksen yhteiskuntahistorian metodologian avulla analysoimme luottamusta ja turvallisuutta kokemuksen ja odotuksen jännitteiden pohjalta rakentuvina yhteiskunnallisina kokemukserrostumina.

Aiempien uhkakehysten ja niiden ratkaisujen tarkastelu osoittaa, kuinka demokratian, kansalaisoikeuksien ja tiedon saatavuuden edistäminen on tarjonnut kestävän ulospääsyn

suomalaisen yhteiskunnan kriiseistä. Tarkastelu nostaa esiin sosiaalipolitiikan merkityksen luottamuksen ja turvallisuuden rakentumisessa. Yksilön ja yhteiskunnan suhde määriteltiin uudella tavalla 1800-luvun vaivaishoitoasetuksissa, 1920–40-lukujen väestöpolitiikassa ja 1960–70-lukujen yhteiskuntapolitiikassa, jossa sosiaalinen turvallisuus nostettiin kansallisen turvallisuuden keskiöön.

Esitelmämme perustuu Koneen säätiön rahoittamaan, syksyllä 2025 käynnistyneeseen hankkeeseen ”Osallistava vai turvallistettu demokratia? Suomen demokratisoitumiskehitys 2020-luvun turvallistamispolitiikan vastakertomuksena”.

20.4 Luottamus monikielisen kriisiviestinnän onnistumisen edellytyksenä ja tuloksena: Kielivähemmistöjen kokemuksia monikielisestä kriisiviestinnästä koronaepidemian aikana

Laura Musta (THL, UEF), laura.musta@thl.fi, Natalia Skogberg (THL), Laura Kihlström (THL), Marko Lähteenmäki (THL), Svetlana Probirskaja (HY) ja Tomi Mäki-Opas (UEF, P-SHVA)

Tausta: Luottamus on perustavanlaatuinen osa onnistunutta monikielistä kriisiviestintää, jonka tavoitteena on tarjota tietoa yhdenvertaisesti myös kielivähemmistöille erilaisissa poikkeus- ja häiriötilanteissa. Aiempi tutkimus on nostanut esiin kiireellisen tarpeen löytää uusia, aiempaa vaikuttavampia keinoja tarjota oikea-aikaista, merkityksellistä, luotettavaa ja saavutettavaa tietoa eri väestöryhmille myös erilaisissa kriisitilanteissa. Koska luottamus on keskeinen osa tätä viestintää, tarkastelen tässä esityksessä työnalla olevan käsikirjoituksemme pohjalta a) miten kielivähemmistöt kokivat luottamuksen roolin monikielisessä kriisiviestinnässä koronaepidemian aikana Suomessa ja b) miten kielivähemmistöt uskovat monikielisen kriisiviestinnän vaikuttaneen heidän kokemuksiinsa luottamuksesta (tai epäluottamuksesta) viranomaisia kohtaan.

Menetelmät: Laadullinen aineisto koostuu kuudesta semistrukturoidusta ryhmähaastattelusta, joihin osallistui 32 henkilöä (äidinkielen jakauma: arabia n=9, venäjä n=12, somali n=11). Kaikki haastateltavat olivat muuttaneet Suomeen ennen koronaepidemiaa ja he arvioivat oman suomen kielen taitonsa enintään välttäväksi. Haastattelut toteutettiin joulukuun 2022 ja huhtikuun 2023 välisenä aikana ammattitulkien kanssa. Haastattelut analysoitiin teoriaohjaavalla laadullisella sisällönanalyysillä.

Tulokset: Kielivähemmistöt pitivät ennen koronaepidemiaa syntynyttä luottamusta suomalaista yhteiskuntaa, sen viranomaisia ja erilaisia järjestöjä kohtaan edellytyksenä sille, että epidemian aikana toteutettu monikielinen kriisiviestintä koettiin luotettavana ja uskottavana. Toisaalta haastateltavat kokivat, että kulttuurisensitiivinen, kielivähemmistöt huomioiva ja luottamusta herättävä viestintä epidemian aikana myös osaltaan vahvisti luottamusta viranomaisia ja suomalaista yhteiskuntaa kohtaan. Vastajat korostivat, että kriisiviestintä, joka huomioi kielivähemmistöjen kulttuuriset normit, uskomukset ja käytännöt, vahvisti luottamusta ja halua noudattaa virallisia ohjeita epidemian aikana.

Johtopäätökset: Luottamus yhteiskuntaa, viranomaisia ja järjestöjä kohtaan on sekä edellytys onnistuneelle monikieliselle kriisiviestinnälle, että onnistuneen monikielisen kriisiviestinnän tulos. Viranomaisten tulisi panostaa luottamuksen rakentamiseen kielivähemmistöjen kanssa jo ennen poikkeus- ja häiriötilanteita. Lisäksi keskeistä on vahvistaa yhteistyötä eri kieliyhteisöjen kanssa, jotta kriisitilanteessa on mahdollista kehittää yhdessä nopeasti erilaisia oikea-aikaisia, saavutettavia, vaikuttavia ja kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden huomioivia viestintäratkaisuja.

20.5 Vastavuoroisuuden odotus ja arvot auttamishalukkuuden taustalla katastrofeissa

Sanna Malinen, Canterburyn yliopisto

Maija Nikkanen, Helsingin yliopisto, maija.nikkanen@helsinki.fi

Tuula Kekki, Suomen pelastusalan keskusjärjestö

Katastrofien hallinnassa vastuun jakaminen useiden hallinnon tasojen, sektoreiden ja toimijoiden välillä on maailmanlaajuinen trendi. Suomalainen kokonaisturvallisuusmalli on hyvä esimerkki tällaisesta hajautetusta lähestymistavasta: jokaisen sektorin kansalaisia myöten odotetaan osallistuvan yhteiskunnan elintärkeistä toiminnoista huolehtimiseen.

Yksi tapa, jolla yksittäiset ihmiset voivat osallistua kokonaisturvallisuuden ylläpitämiseen, on vapaaehtoistyö. Erityisesti katastrofissa tai häiriötilanteessa, kuten laajassa sähkökatkossa tai metsäpalossa, pelastus- ja turvallisuusviranomaisten resurssit voivat ehtyä, jolloin kansalaisten vapaaehtoinen osallistuminen ja apu on arvokasta. Järjestöissä tapahtuvaa (ns. muodollista) vapaaehtoistyötä onkin tutkittu paljon, mutta epämuodollisen eli vakiintuneiden järjestörakenteiden ulkopuolella tapahtuvasta vapaaehtoisuudesta tiedetään vähemmän. Se voi kuitenkin merkitä paljon: esimerkiksi koronaviruspandemian aikana nähtiin, kuinka järjestöjen ulkopuolella toimivat vapaaehtoiset koordinoivat apua sitä tarvitseville naapureilleen.

Vaikka kansalaisten epämuodollista vapaaehtoisuutta pidetään Suomessa toivottavana, ei ole selvää, kuinka moni olisi tosiasiassa valmis auttamaan katastrofi- tai häiriötilanteessa, tai mitä tekijöitä on auttamishalun taustalla. Tässä tutkimuksessa selvitämme, mikä vaikuttaa ihmisten halukkuuteen tarjota apuaan laajassa häiriötilanteessa, joko oma-aloitteisesti tai viranomaisten pyynnöstä. Aineisto kerättiin Suomesta Taloustutkimuksen toteuttamalla verkkokyselyllä (N=1019). Käytimme sen analysointiin hierarkkista monimuuttujaregressiota, jolla voi arvioida useiden selittävien muuttujien vaikutusta. Tarkastelimme väestöllisiä taustamuuttujia, joiden on aiemmin arvioitu vaikuttavan vapaaehtoisuuteen ja auttamiskäyttäytymiseen, sekä sosiaaliseen pääomaan liittyviä muuttujia, kuten luottamusta viranomaisiin kohtaan ja odotuksia siitä, että itse saisi apua muilta katastrofitilanteessa. Tarkastelimme myös henkilökohtaisten arvojen merkitystä.

Tuloksemme osoittavat, että sekä luottamus viranomaisiin että usko siihen, että itse saisi tarvittaessa apua muilta, ovat yhteydessä auttamishalukkuuteen. Vaikka aiemmissa tutkimuksissa korkea luottamus viranomaisiin kohtaan on toisinaan yhdistetty passiivisuuteen ja vastuun siirtämiseen esimerkiksi pelastusviranomaisille, näiden tulosten valossa luottamus, auttamishalu ja vastavuoroisuuden odotus voivat kytkeytyä eräänlaiseksi positiiviseksi kierteeksi. Tämä on linjassa sosiaalisen pääoman teorian kanssa.

Myös yksilön arvoilla näyttää olevan merkittävä rooli epämuodollisen vapaaehtoisuuden aikomuksissa: vahvasti muita huomioivia arvoja korostavat vastaajat (Schwartzin *concern*-indeksi) olivat valmiimpia osallistumaan vapaaehtoistyöhön sekä oma-aloitteisesti että pyydettyinä. Sen sijaan väestöllisten taustamuuttujien (ikä, sukupuoli, asuinympäristö) yhteys auttamisvalmiuteen oli heikko.

20.6 Suomalaisen luottamus Ukrainan sotaan liittyvään tietoon ja tiedonvälityksen hyväntahtoisuuteen

Tiina Sotkasiira, Itä-Suomen yliopisto, tiina.sotkasiira@uef.fi

Kriisitilanteissa ihmiset etsivät tietoa saadakseen selvyuden siitä, mitä on tapahtumassa. Luotettavalla tiedolla on tällöin keskeinen rooli myös turvallisuuden tunteen rakentumisessa. Tieto voi vahvistaa turvallisuuden tunnetta, mutta myös heikentää sitä. Myös kokonaisturvallisuuden käsite korostaa yksilöiden tietojen, taitojen sekä turvallisuutta vahvistavan asenteen merkitystä yhteiskunnan kriisinkestävyydelle. Esitykseni perustuu haastatteluihin, jotka toteutin Suomessa Venäjän aloitettua suurhyökkäyksen Ukrainaan vuonna 2022. Haastattelujen pohjalta tarkastelen, miten suomalaiset arvioivat sotaan liittyvän tiedon luotettavuutta sekä luotettavuuden merkitystä heidän turvallisuuden tunteelleen keväällä 2022. Esityksessäni väitän, että tiedon saatavuudella ja luotettavuudella on keskeinen merkitys sille, millaiseksi kokemus sodasta ja omasta toimintakyvystä kriisitilanteessa muodostuu. Luotettavuuden rinnalle nostan tarkasteluun myös oletuksen tiedon tuottamisen prosessien hyväntahtoisuudesta sekä tähän informaatiovaikuttamisen aikakaudella kohdistuvat uhat. Lisäksi käsittelen lyhyesti luottamusta kansalaisten yhteisesti jakamien sotaa koskevien episteemisten tulkintakehysten pysyvyyteen ja pätevyyteen Ukrainan sodan kontekstissa.

21 Väkiältä luottamuksen kyseenalaistajana ja yhteiskuntapoliittisena kysymyksenä – Violence as a socio-political issue and a challenge to trust

FI

Työryhmän vetäjät:

Marita Husso, TAU, marita.husso@tuni.fi

Johanna Hietamäki, THL

Anniina Kaittila, UTU

Leo Nyqvist, UTU

Hanna Mielismäki, TAU

Työskentelypäivät:

Torstai 23.10., esitykset 21.1 – 21.4

Perjantai 24.10., esitykset 21.5 – 21.8

Tila:

Päärakennus U4078

Työryhmän kuvaus:

Väkiältä demokratian haasteena ja luottamuksen kyseenalaistajana on noussut näkyväksi keskustelunaiheeksi sotien, ympäristöongelmien ja globaalien poliittisten muutosten myötä. Lainsäädäntö ja kansainväliset sopimukset velvoittavat väkiältä puuttumiseen myös lähi-suhteissa, arjessa ja instituutioissa. Väkivallan tunnistamisessa ja puheeksi ottamisessa palvelujärjestelmissä on kuitenkin merkittäviä haasteita. Myös sote-uudistus on lisännyt huolta väkivallan ja hoivan laiminlyöntien katveeseen jäämisestä sekä luottamuksen murenemisestä palvelujärjestelmään ja avun saamiseen.

Työryhmässä pohdimme, miten 2020-luvulla jäsennetään väkiältä yhteiskuntapoliittisena ja -teoreettisena kysymyksenä. Miten eri väkivallan muotoja käsitteellistetään ja määritellään, ja miten esimerkiksi digitalisaation, luottamuksen ja kestävä hyvinvoinnin näkökulmia on hyödynnetty väkiältä koskevissa tutkimuksissa? Miten väkivallan eri muotojen yhteyksiä on mahdollista tunnistaa ja millaisia yhteiskuntapoliittisia toimenpiteitä luottamuksen vahvistaminen ja väkivallan vastainen työ edellyttää? Työryhmään kutsutaan esityksiä, joissa käsitellään väkivallan eri muotoja ja niiden tutkimisen tapoja sekä väkiältä puuttumisen haasteita ja mahdollisuuksia arjessa, instituutioissa ja ideologioissa. Toivotamme tervetulleiksi sekä teoreettisesti, menetelmällisesti että empiirisesti keskustelevia alustuksia.

EN

Chairs:

Marita Husso, TAU, marita.husso@tuni.fi

Johanna Hietamäki, THL

Anniina Kaittila, UTU

Leo Nyqvist, UTU

Hanna Mielismäki, TAU

Working days:

Thursday 23.10, presentations 21.1 – 21.4

Friday 24.10., presentations 21.5 – 21.8

Room:

Main Building U4078

Description:

In the wake of wars, environmental problems and global political changes, violence has become a prominent topic of debate, challenging democracy and trust. Legislation and international treaties impose obligations to address violence in intimate relationships, everyday life and institutions. Nevertheless, significant challenges remain in identifying and addressing violence, particularly within service systems. Reform of the social welfare system has also raised concerns about violence and neglect going unreported, and about the erosion of trust in the system, the welfare state, and access to help.

In the working group, we are considering how to address violence as a socio-political and theoretical issue in the 2020s. How are different forms of violence conceptualised and defined, and how have perspectives such as digitalisation, trust, and sustainable well-being been incorporated into studies on violence? How can we identify and explore the links between different forms of violence? What measures are needed to strengthen trust and combat violence? The working group invites contributions on the various types of violence, how they are studied, and the challenges and opportunities of addressing violence in everyday life, institutions, and ideologies. We welcome presentations that discuss theoretical, methodological and empirical issues.

21.1 Digitaalisen väkivallan seuraukset sosiaalialan ammattilaisten ja digitaalisen väkivallan kohteena olleiden kuvaamina

Elli Hyväri, Tampereen yliopisto, elli.hyvari@tuni.fi

Teknologiset laitteet ja digitaaliset viestintäkanavat ovat tulleet merkittäväksi osaksi arkista viestintää ja päivittäisiä toimintoja. Teknologian kehittyminen on mahdollistanut yhteydenpidon ja tiedon jakamisen ajasta ja paikasta riippumatta. Samalla se on nostanut esiin uusia digitaalisen väkivallan muotoja, joiden seurauksia väkivallan kohteena olleille on tutkittu toistaiseksi vähän.

Digitaalinen väkivalta on tieto- ja viestintäteknologian välityksellä tapahtuvaa väkivaltaa, kuten kontrollointia, tarkkailua ja vahingoittamista. Teoissa voidaan hyödyntää esimerkiksi pääte- äly- tai paikannuslaitteita, ohjelmistoja, sovelluksia tai pikaviestipalveluja. Digitaalinen väkivalta voi tapahtua lähisuhteissa tai tuntemattoman henkilön taholta ja sisältää niin lähi- ja parisuhdeväkivallan, taloudellisen-, seksuaalisen kuin henkisen väkivallan muotoja.

Esitys pohjautuu tutkimukseen, jossa tarkastellaan, millaisia seurauksia digitaalisella väkivallalla on sosiaalialan ammattilaisten näkemysten mukaan sekä digitaalista väkivaltaa kokeneiden kuvaamana. Tutkimuksessa hyödynnetään sekä määrällistä että laadullista aineistoa. Tutkimuksen määrällinen aineisto koostuu sosiaalialan ammattilaisille kohdennetusta kyselystä. Laadullinen aineisto koostuu kyselystä digitaalisen väkivallan kohteina olleille.

Tulosten mukaan digitaalisen väkivallan seuraukset ovat laaja-alaisia ulottuen psyykkisen ja fyysisen terveyden heikkenemisestä, sosiaaliin suhteisiin sekä työhön, opiskeluun, talouteen ja toimeentuloon. Sosiaalialan ammattilaiset raportoivat yleisimmin asiakkaiden kokeneen digitaalisen väkivallan aiheuttamia psyko-emotionaalisia seurauksia, kuten ahdistusta, masennusta sekä pelon ja turvattomuuden tunteita ja häpeää. Kolmasosa ammattilaisista raportoi lisäksi sosiaaliin suhteisiin ja talouteen liittyviä vaikeuksia. Digitaalisen väkivallan kohteena olleiden kokemuksissa korostuivat psyko-emotionaalisten, sosiaalisten ja taloudellisten seurausten väliset yhteydet sekä digitaalisen väkivallan seurausten erityispiirteet. Esimerkiksi väkivallan vuoksi lisääntynyt pelko, ahdistus ja epäluottamus voi johtaa pitkiin sairauslomiin, ammatillisen toimijuuden heikkenemiseen sekä työkyvyttömyyteen. Digitaalisen väkivallan erityispiirteenä näyttäytyy vaikeus saada väkivalta loppumaan sekä pääseminen vaiheeseen, jossa seurauksista toipuminen on mahdollista.

Tutkimus tuo esiin myös, kuinka digitaalinen väkivalta heikommin tunnistettuna väkivallan muotona voi aiheuttaa laaja-alaisia seurauksia väkivaltaa kokeneiden elämässä niin psyko-emotionaalisesti, sosiaalisesti kuin taloudellisesti. Digitaalisen väkivallan vakavia seurauksia ei toistaiseksi tunnisteta yhteiskunnassa ja sen instituutioissa riittävästi. Digitaaliselta väkivallalta voi olla erityisen vaikeaa suojautua ja vastuu jää usein väkivallan kohteena olleen harteille. Digitaalisen väkivallan torjuminen vaatii yhteiskunnallista tahtotilaa, uusien teknologisten ratkaisujen kehittämistä, sosiaalialan ammattilaisten tietoutta ja keinoja puuttua digitaaliseen väkivaltaan sekä väkivaltaa normalisoivien asenteiden muuttamista.

21.2 Lähisuhdeväkivallan turvakotien erityispiirteet eri maanosissa: maailmanlaajuinen näkökulma

Johanna Hietamäki, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, johanna.hietamaki@thl.fi

Global Domestic Violence Shelter Research Network -tutkimusverkosto on perustettu vuonna 2023. Sen tavoitteena on yhdistää turvakotitutkimusta tekeviä tutkijoita sekä tuottaa turvakotien kehittämistä edistävää tutkimustietoa.

Kerromme 79 turvakodin johtajan strukturoitujen haastattelujen pohjalta tuloksia maanosittain sisältäen seuraavat maat: Australia, Espanja, Islanti, Irak, Irlanti, Israel, Italia, Japani, Kanada, Kreikka, Norja, Saksa, Slovenia, Suomi, Ruotsi, Taiwan, Tanska, Turkki, Yhdistynyt kuningaskunta ja Yhdysvallat. Tutkimus kattaa turvakoteja neljältä mantereelta: Aasiasta, Australiasta, Euroopasta ja Pohjois-Amerikasta.

Tutkimuksessa käytettiin Global Shelter Survey Questionnaire -kyselylomaketta, jonka on kehittänyt Socialstyrelsen Ruotsissa ja sitä on onnistuneesti käytetty turvakotien johtajilta tiedon keräämiseen Ruotsissa vuodesta 2013 alkaen. Kyselylomake muokattiin tarvittavilta osin sopivaksi kansainväliseen kontekstiin sekä lisättiin kysymyksiä.

Kyselylomakkeessa kysyttiin turvakodin hallinnoinnista ja päärahoittajasta, asiakasmääristä ja asiakkaita hyväksyttävistä asiakasryhmistä, aikuisten ja lasten palveluista, turvakodin turvajärjestelyistä ja saavutettavuudesta, riskinarvioinnista ja turvasuunnitelmista, sekä yhteydenpidosta turvakodin jälkeen. Lisäksi kirjasimme turvakotien johtajien näkemyksiä keskeisimmistä toimista asiakkaiden turvallisuuden varmistamiseksi.

Tulokset tarjoavat alustavaa vertailevaa tietoa turvakotien toiminnasta, asiakasryhmien ominaispiirteistä sekä tarjotuista palveluista eri maissa ja maanosissa. Tietääksemme tämä on ensimmäinen tutkimus, joka vertaa turvakoteja globaalisti.

21.3 Väkivaltatyön ammattilaisten näkemyksiä yllirajaisien perheiden kokemasta pakottavasta kontrollista

Outi Kekkonen, Tampereen yliopisto, outi.kekkonen@tuni.fi

Digitaalisuus on mahdollistanut sen, että lähisuhdeväkivalta ja pakottava kontrolli ylittää teknologian kautta jopa valtioiden rajoja ja väkivalta on jatkuvasti läsnä. Esityksessä tarkastellaan väkivaltatyön ammattilaisten näkemyksiä lähisuhdeväkivallasta ja pakottavasta kontrollista yllirajaisissa perheissä, joissa kontrollin ja väkivallan muodot voivat ylittää valtioiden rajoja. Teoreettisena viitekehyksenä hyödynnetään Starkin (2009) määritelmää pakottavasta kontrollista sekä yllirajaiseen ja sukupuolistuneeseen väkivaltaan liittyviä keskusteluja. Analyysimenetelmänä käytettiin teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Aineisto koostuu kahdeksasta fokusryhmähaastattelusta, joihin osallistui yhteensä 27 väkivaltatyön ammattilaista turvakodeista ja väkivaltatyön avopalveluista.

Tulokset osoittavat, että yllirajaisissa perhesuhteissa tapahtuvaan väkivaltaan liittyy merkittäviä pakottamisen ja kontrollin muotoja, kuten fyysistä väkivaltaa, pelottelua, vainoa, häpäisyä, eristämistä ja rajoittamista, joissa teknologiaa hyödynnettiin monin tavoin. Pakottava kontrolli läpileikkaa väkivallan kohteena olevan arjen, vaikka väkivallan tekijä sijaitsee toisessa maassa. Yllirajaisissa perhesuhteissa kontrollin ja pakottamisen välineenä käytetään myös toisessa maassa asuvien perheenjäsenten satuttamisella uhkailua, jossa voidaan hyödyntää esimerkiksi lainsäädäntöön, ihmisoikeuksiin ja turvallisuuteen liittyviä valtioiden välisiä eroja. Yllirajaisessa pakottavassa kontrollissa väkivallan tekemiseen osallistuivat ensisijaisen tekijän lisäksi kolmannet osapuolet sekä yhteisö, mikä asettaa haasteita Suomen yksilökeskeiselle väkivaltatyölle ja palvelujärjestelmälle.

21.4 Seksuaaliväkivallan kokijat ja tekijät kansanedustajien määrittelyvallan kohteina

Minttu Viini, Helsingin yliopisto, minttu.viini@helsinki.fi

Suomea on tavattu pitää tasa-arvon mallimaana, jossa sukupuolten tasa-arvo on julkklausuttu, yhteiskunnan läpäisevä tavoite ja poliittisessa puheessa jopa jo saavutettu asiointila (Elomäki & Ylöstalo, 2017). Suomalainen sukupuolistuneen seksuaaliväkivallan todellisuus kuitenkin haastaa tätä ideaalia ja osoittaa pikemminkin kansallisen tasa-arvopolitiikan epäonnistumista; huomattava osa Suomessa asuvista naisista on kokenut seksuaalista häirintää, seksuaaliväkivalta on aliraportoitu ja luottamus viranomaisten oikeudenmukaiseen kohteluun on kärsinyt kolhuja (ks. Viini & Oksanen, 2025).

Valtion seksuaaliväkivallan vastaiset toimet tiivistyvät seksuaalirikoslainsäädäntöön. Seksuaalirikoslainsäädännön historia 1990-luvulta nykypäivään heijastelee muutoksia seksuaalimoraalissa ja kansalaisen intiimielämän suojassa; seksuaalinen tsemääräämisoikeus on noussut keskeiseksi suojeltavaksi oikeushyväksi siveellisyyden ja yhdenmukaisen

seksuaalikäyttäytymisen ohi. Kolmen vuosikymmenen aikana seksuaalirikoslainsäädäntöä on uudistettu huomattavasti, mutta vähitellen osauudistusten kautta (Leskinen, 2022): vuonna 1994 väkisinmakaamisesta (nykyisin raiskaus) avioliitossa tuli rangaistavaa, ja vuodesta 2023 lähtien suostumuksen puute on keskeinen vakavien seksuaalirikosten määrittäjä. Näistä kaikista uudistuksista on käyty aikaansa kuvastavaa keskustelua kansanedustajien kesken.

Seksuaaliväkivaltaa koskeva eduskuntakeskustelu ja asteittain seksuaalirikoslainsäädäntöön tehdyt uudistukset heijastelevat laajempaa sosiokulttuurista asennemuutosta sekä lisääntynyttä kansallista tietoisuutta ja keskustelua väkivallasta, joita ovat vauhdittaneet muun muassa aktiivinen kansalaisyhteiskunta sekä kansainvälinen #MeToo-liikehdintä. Sitykseni pohjautuu väitöskirjani ensimmäiseen, julkaisuprosessissa olevaan artikkeliin, jossa tarkastelen, millä tavoin kansanedustajat asemoivat seksuaaliväkivallan kokijoita ja tekijöitä seksuaalirikoslainsäädännön uudistamista koskevissa lähete keskusteluissa vuosina 2019 ja 2022. Asemointianalyysi on kriittisen diskurssianalyysin sovellus, jonka avulla voidaan tarkastella, minkälaisia identiteettejä, rooleja ja ominaisuuksia puhuja osoittaa itselleen ja muille. Tämän määrittämisen ymmärretään kiinnittyvän valtaan sekä kuvastavan ideologista kamppailua.

Lähetekeskusteluista ensimmäinen koskee Suostumus2018-kansalaisaloitetta ja jälkimmäinen Sanna Marinin hallituksen ohjelmaan kirjattua seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistusta. Eduskunnan lähete keskustelut ovat merkittäviä poliittisen debatin foorumeita, joissa kansanedustajat kuvailevat, määrittävät ja luokittelevat kansalaisia sekä näiden tarpeita ja arjen todellisuuksia. Lainsäädäntö- ja budjettivaltaa käyttävien päättäjien puheella on konkreettisia seurauksia: puheella ylläpidetään, toisinnetaan, haastetaan ja vastustetaan vallitsevia normeja, sillä tuotetaan ideaalikansalaisuutta sekä huomioidaan, tunnustetaan ja toiseutetaan kansalaisia.

Kansanedustajien puhe seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja kehollista koskemattomuutta turvaavasta lainsäädännöstä ei ole historiatonta. Argumentoin esityksessäni, että eduskuntakeskustelu ilmentää kamppailua intiimistä kansalaisuudesta (Plummer, 2003). Intiimillä kansalaisuudella viitataan kansalaisen oikeuksiin, velvollisuuksiin ja mahdollisuuksiin toteuttaa intiimillä sfäärillä monimuotoisia identiteettejään, elämisen ja olemisen tapojaan sekä ihmissuhteitaan valtion hallinnan alaisuudessa. Vaikka seksuaalisuutta, sukupuolta, parisuhdetta ja perhettä koskevia valintoja pidetään yksilöllisinä ja henkilökohtaisina, niitä määritetään jatkuvasti poliittisessa debattissa ja lainsäädännöllä.

Historiallisesti eri väestöryhmiin kuuluvat kansalaiset ovat voineet tehdä hyvin eri mahdollisuuksiin itsenäisiä päätöksiä omasta kehostaan, seksuaalisuudestaan ja intiimielämästään. Viimeisen vuosikymmenen aikana tasa-arvoisella avioliittolailalla, uudistetulla translailla ja äitiyslailalla on vapautettu kansalaisten mahdollisuuksia järjestää elämänsä ja intiimisuhteitaan haluamillaan tavoilla. Esitän, että seksuaalirikoslainsäädännön uudistus suostumusperusteiseksi on osa tätä samaa jatkumoa, ja nykyisin valtio pyrkii suojaamaan kansalaisen seksuaalioikeuksia ja kehollista autonomiaa aiempaa vahvemmin. Eduskuntapuhe seksuaaliväkivallasta ilmentää laajempaa yhteiskunnallista muutosta, jossa väkivaltaa on alettu vähitellen ymmärtää sukupuolistuneena ilmiönä myös julkisessa keskustelussa.

Lähteet:

Elomäki, A. & Ylöstalo, H. (2017). Tasa-arvopolitiikan u-käännös? Hallituksen tasa-arvo-ohjelmat hallinnan välineenä. *Politiikka: Valtiotieteellisen yhdistyksen julkaisu*, 59(2), 82–95.

Leskinen, M. (2022). Seksuaalinen itsemääräämisoikeus: Rikosoikeuden muutos ja feministisen oikeusfilosofian mahdollisuus (Turun yliopiston julkaisuja 596). Turun yliopisto.

Plummer, K. (2003). *Intimate Citizenship: Private Decisions and Public Dialogues*. Montreal: McGill-Queen's University Press.

Viini, M. & Oksanen, P. P. (2025). *Asenne esiin! Suostumuksen ymmärrys ja luottamus viranomaisiin Suomessa*. Helsinki: Amnesty International Suomen osasto.
<https://www.amnesty.fi/uploads/2025/02/amnesty-asenne-esiin-tutkimusraportti.pdf>.

21.5 Mental health service utilization among IPV victims: a register-based study comparing single and multiple reports

Tomomi Hisasue, Tampere University, Tomomi.hisasue@tuni.fi

Background

Intimate partner violence (IPV) is leading to mental health problems, and pre-existing mental disorders are also associated with future victimization. However, only limited evidence is available about patterns of mental health service utilization among individuals who are exposed to IPV revictimization.

Aims

This study aims to estimate the associations between IPV revictimization and mental health service utilization over a two-year period.

Methods

We conducted a register-based study including IPV victims identified from police reports in Finland, aged 19–54 years (N=10,195). We compared individuals with single report, indicating one isolated victimization (N=7,547) and multiple reports, indicating several reports (N=2,648) between 2016 and 2018. We applied a difference-in-differences approach to estimate the effects of revictimization on mental health service utilization one year before and after the IPV. In addition, we examined the associations between pre-existing mental health disorders and revictimization using multivariable logistic regression, adjusting for sociodemographic factors.

Results

In comparison with the single-event group, IPV victims with multiple reports showed higher mental health service utilization throughout the two-year study period. In both groups, mental health service use peaked sharply around the time of the IPV report. The increase in mental health service utilization for IPV revictimization was approximately 8.0%, with a 0.9 percentage point increase following the initial IPV report. Pre-existing substance use disorders were significant risk factor of revictimization for both genders.

Conclusion

Our main finding of higher mental health service use among IPV victims with multiple reports highlights the critical importance of early and timely intervention. These results may reflect underlying socioeconomic disadvantage, pre-existing mental disorders, and/or traumatic experience prior to the initial IPV report.

Keywords: Intimate partner violence, Mental health service use, Revictimization, Register study

21.6 Safe reporting of crime for migrants with precarious legal status: a cumulative segregation and state-induced impunity

Corina Tulbure, ICUB – University of Bucharest, GREC – University of Barcelona, corina.n.tulbure@ub.edu

Safe reporting of a crime has been linked to the fear of deportation. When migrants with an irregular status are victims of a crime, they face difficulties or are hesitant to fill a complaint before the police officers and juridical institutions due to the risk of deportation (Delivino, 2019; González, 2019). Yet, little attention has been paid to how the violation of basic rights, including the right to safe reporting of crimes, affects victims' trust in institutions.

We present an anthropological-legal study conducted in Barcelona with people living in the city under precarious legal status, *sin papeles*, for more than three years. The study examines the relationship between precarious legal status and the right to safe reporting of crime among migrants who have been victims of labor exploitation, physical assault, and fraud. Despite the formal recognition of basic rights, the findings show that these individuals are not acknowledged by the state in practice, when attempting to file complaints. As a result, respondents expressed a profound lack of trust that state institutions would protect them when they became victims of crime. The study further highlights the impossibility of defending the violated rights for people without residency permit, and the persistence of state-induced impunity regarding the perpetrators of such crimes. This dynamic reinforces cycles of vulnerability and exploitation, while deepening the erosion of trust in institutions.

21.7 Trust in Media in Ukraine During Wartime

Olena Goroshko, National Technical University, Kharkiv, Olena.goroshko1965@gmail.com

This study demonstrates that wartime has profoundly reshaped the Ukrainian media landscape and the foundations of public trust. Since the full-scale invasion in 2022, citizens increasingly rely on digital platforms—particularly Telegram, online portals, and social media—for fast, localized, and real-time information, while traditional media outlets maintain greater relevance for older audiences. This shift has been accompanied by a growing recognition of the need for real-time, localized, and emotionally resonant reporting.

The survey involved a two-stage process: CATI (Computer-Assisted Telephone Interviewing) and CAWI (Computer-Assisted Web Interviewing). This use of mobile phones limited the survey population to about 75 percent of the population of Ukraine, the percentage of the adult population with a mobile smartphone number. Rating Group fielded the survey from August 1 to August 6,

2024, across the entire territory of Ukraine, excluding temporarily occupied regions and areas where Ukrainian mobile communication was unavailable at the time of the survey. Of the 6,943 respondents initially invited, 4,359 began the questionnaire, and 2,024 completed it, resulting in a response rate of 46.4 %.

Simultaneously, the seventeen (17) in-depth expert interviews with journalists, public officials, opinion leaders, influencers, politicians, and researchers in Ukraine with direct involvement in media and information initiatives during this information war were conducted. The interviewees are selected from the lists assembled of Ukrainian journalists, politicians, civic leaders, and influencers.

The data obtained indicate that in wartime the traditional media outlets—television, radio, and print—continue to play an important but reduced role, particularly among older generations. Trust in state-aligned media has risen due to its capacity to provide verified military updates and safety information, while skepticism remains toward foreign media and Russian sources, which are widely regarded as tools of disinformation.

Importantly, the study reveals that trust is not uniform. It varies across age groups, regions, and social strata. Younger Ukrainians rely more heavily on social media and alternative channels, whereas older citizens maintain higher trust in established outlets. Furthermore, the wartime environment has amplified the role of government officials, local leaders, and volunteer networks as trusted intermediaries in communication.

Importantly, trust is segmented: younger generations prioritize alternative and interactive sources, while older citizens turn to established outlets and television. Local leaders, volunteer networks, and government officials have also emerged as vital and trusted communicators in crisis conditions.

Overall, trust in media during wartime in Ukraine is dynamic, context-driven, and aligned with national resilience. Its evolution depends on accuracy, speed, accessibility, and alignment with civic values, underlining the need for continuous adaptation of communication strategies in protracted crises. Also the research shows that media trust in Ukraine during wartime is deeply shaped by survival needs, political leadership, and regional/sociocultural contexts. Trust gravitates toward official, timely, and transparent sources, while misinformation is actively rejected. Citizens balance domestic and international news, guided by trusted figures ranging from the president of Ukraine Zelenskyi to church leaders.

22 Generatiiviset tekoälyt ja luottamus niiden muovaamassa yhteiskunnassa – Making sense of trust in a society being shaped by generative AIs

FI

Työryhmän vetäjät:

Visa Rantanen, LUT University, visa.rantanen@lut.fi

Marta Choroszewicz, University of Eastern Finland, marta.choroszewicz@uef.fi

Zhen Im, LUT University, zhen.im@lut.fi

Työskentelypäivä:

Perjantai 24.10.

Tila:

Päärakennus U3041

Työryhmän kuvaus:

Generatiiviset tekoälyteknologiat pystyvät augmentoimaan ja jopa automatisoimaan työtehtäviä ennennäkemättömällä tavalla jopa sellaisissa ammateissa, joissa automatisaation uhka on aiemmin nähty olemattomaksi. Generatiiviset tekoälyt muokkaavat työelämää ja taitojen kysyntää työmarkkinoilla. Organisaatiot navigoivat tekoälykokeiluja ja joutuvat kohtaamaan muutoksen hallinnan dilemmoja ja tekoälyassistenttien käytön oikeudellisia ja eettisiä reunaehtoja. Julkisten hyvinvointipalvelujen ja esimerkiksi koulutuslaitosten sisällä joudutaan miettimään, miten tekoälyä voidaan tai tulisi käyttää, missä määrin tekoälyn avulla tuotettuihin ratkaisuihin voidaan luottaa ja kuka kantaa tekoälyvälitteisistä ratkaisuista vastuun. Näin ollen generatiivisiin tekoälyihin voi liittyä yhteiskuntapoliittisia haasteita. Voi olla, että seisomme generatiivisten tekoälyjen tuoman kiihtyvän muutoksen suhteen vasta jyrkänteen reunalla, mutta toisaalta näiden muutosten konkreettisia seurauksia ei vielä tarkkaan tunneta, eikä myöskään sitä, että miten tekoälyn tuoma muutos vaikuttaa yhteiskunnallisiin eriarvoisuuksiin ja minkälaisia keskinäisriippuvuuksia sillä on muihin rakenteellisiin muutoksiin, kuten vihreään siirtymään tai väestön ikääntymiseen. On siis järkevää tarkastella ihmisten kokemuksia, ajatuksia ja tulevaisuuskuvia suhteessa tähän aluillaan olevaan yhteiskunnalliseen muutokseen. Tämä työryhmä kutsuu ehdotuksia esitelmistä, joissa tarkastellaan esimerkiksi, miten ihmiset, organisaatiot ja julkiset palvelut navigoivat generatiivisten tekoälyjen tuomia muutoksia, miten tekoälyä koskevat käsitykset vaikuttavat luottamukseen työelämää ja/tai sosioekonomista turvaa kohtaan tai toisaalta, missä määrin työ- ja elämäntapoja muovaavat generatiiviset tekoälyt itsessään koetaan luotettavina työvälineinä. Kutsumme abstrakteja laadullisista, määrällisistä ja käsitteellisistä tutkimuksista liittyen siis (mutta ei välttämättä rajoittuen) aiheisiin kuten:

- Generatiivisten tekoälyjen vaikutukset työelämään, koettuun työllisyysturvaan, jne.
- Julkiset palvelut ja sosiaaliturva generatiivisten tekoälyjen kontekstissa,
- Generatiiviset tekoälyt, työelämän muuttuvat vaatimukset, ja uudelleenkouluttautuminen,
- Generatiivinen tekoäly ja sosiaalinen luottamus,
- Generatiivinen tekoäly ja sen interaktiot muiden makroyhteiskunnallisten rakenteellisten muutosten kanssa.

EN

Chairs:

Visa Rantanen, LUT University, visa.rantanen@lut.fi

Marta Choroszewicz, University of Eastern Finland, marta.choroszewicz@uef.fi

Zhen Im, LUT University, zhen.im@lut.fi

Working day:

Friday 24.10

Room:

Main Building U3041

Description:

Generative AIs hold unprecedented potential in augmenting or even automating work tasks, including in jobs traditionally unaffected by automation. Generative AIs are changing how jobs are done and what kind of skills are being sought. Organizations navigate change management and legislative landscape as they experiment with and integrate AI assistants. Welfare services and educational institutions may face complex dilemmas in how AI can or should be used and to what extent outputs created by AI can be trusted or who carries responsibility for them. Generative AIs may pose challenges for social policy. We may be standing on the precipice of accelerated change from generative AIs but so far, not a lot is known about the consequences of this change and how it interacts with existing social cleavages and with other major societal transformations, like the green transition or population ageing. It makes sense to look at how people imagine, think of and experience emerging trajectories. This working group welcomes proposals exploring how people, organizations and public services navigate changes posed by generative AIs, how perceptions about AI affect people's sense of trust in relation to working life and socioeconomic security, and in turn, to what extent generative AIs are trusted as tools for remaking previous ways of working and living. We invite abstracts on qualitative, quantitative and conceptual studies on topics including, but not limited to:

- The impact of generative AIs on working lives, job security perceptions, etc.
- Public services, social security and generative AIs,
- Generative AIs, new job demands, and retraining,
- Generative AIs and social trust,
- Intersection of AI and other major societal transformations.

22.1 Knowledge workers' perceptions of surveillance and privacy implications of group-based communicative AI

Liisa A. Mäkinen

liisa.x.makinen@helsinki.fi

University of Helsinki, Centre for Consumer Society Research

Minna Koivula

University of Jyväskylä, Department of Language and Communication Studies

Mia Leppälä

Communicative AI has swooshed into workplaces as a technology that can aid in multiple different tasks ranging from translations and language assistance to organizing and systematizing information to producing content, aiding in creative processes, and operating as a conversation partner. By nature, communicative AI tools are based on large amounts of data and their operations build on collecting, combining, storing, and sharing data. Thus, considerations regarding privacy are pertinent when examining not only how the technology operates and is used, but also how users relate to and make sense of it.

Thus far, most studies examining the everyday uses and users' perspectives towards communicative AI have focused on one-on-one settings, where communicative AI tool is operated by a single user. In that context privacy-risks have mostly been conceptualized as data protection issues or relating to data ownership. This study examines privacy implications of communicative AI that is group-based. When communicative AI operates within a group of people, privacy issues are not necessarily only about protecting personal data, but also about maintaining social relationships and protecting communication privacy.

This research builds on 33 qualitative interviews with Finnish knowledge workers, who were presented with scenarios of communicative AI functioning as a "team member" in a work-related chat group. The scenarios were planned to prompt ideas and reflections on what communicative AI could be and do at the workplace in the future, as well as to specifically capture informant's thoughts on the technology's surveillance and privacy implications.

Our findings indicate that knowledge workers recognise several privacy-related risks in using group-based communicative AI at work, and that they commonly use surveillant reasoning and logics to make sense of the suggested technology and its privacy implications. This presentation discusses our findings, particularly three distinct approaches toward privacy we recognised among our informants: the detached, the compartmentalized, and the affective.

22.2 Adopting generative AI in university teaching: Disciplinary perspectives through the lens of diffusion of innovations theory

Nisha Yadav

nisha.yadav@lut.fi

LUT University, Department of Social Sciences

The rise of generative artificial intelligence (Generative AI) tools is reshaping higher education, compelling teachers to rethink pedagogical practices and their role in preparing students for the future work life. This study explores how university teachers adopt generative AI in their teaching through the lens of Rogers' Diffusion of Innovations (DOI) theory, with a particular focus on the innovation characteristics that influence adoption. It also examines the challenges teachers face, how they address them, and their perceptions of institutional responses and needed interventions. The study is based on qualitative focus groups with teachers from two disciplines -computer science and social sciences, highlighting both similarities and disciplinary differences. Teachers across fields share a sense that generative AI is "the future" and therefore unavoidable, and many frame adoption as part of preparing students for working life. Across both fields, teachers grapple with a shared difficulty: how to integrate generative AI pedagogically without undermining learning

objectives. Concerns include plagiarism, data privacy, academic integrity, unreliability of outputs, and the risk of students outsourcing critical thinking to AI. Computer science teachers are experimenting with technical and pedagogical solutions, such as developing customized chatbots, creating specialized tools, and assessment methods that minimize or prevent generative AI usage. They also integrate classroom activities that expose generative AI's inaccuracies, encouraging students to engage critically with outputs. Social science teachers employ overlapping strategies - modifying assessments and requiring students to explain their AI use but also express broader concerns. Beyond immediate classroom issues, they critically reflect on the societal and environmental implications of generative AI and anxieties about potential disciplinary erosion if students rely heavily on such technologies. Some expressed discomfort with the pressure to adopt generative AI, viewing the hype as externally imposed rather than pedagogically driven. While both groups recognize generative AI's relevance for employability and future skills, their perspectives diverge in orientation. Computer science teachers' concerns are largely centered on technical adaptation, academic integrity and learning outcomes. Social science teachers on the other hand adopt a more critical stance, situating generative AI within a larger societal context and questioning its implications for society and environment. Across both groups, there was a strong perception that institutional policies, training, and support lag behind the scale of the challenge. By highlighting teachers' experiences, this study shows how generative AI is transforming teaching practices and the skills required in higher education. It also raises important questions about teachers' trust in the pedagogical integration of generative AI in higher education. It reveals how disciplinary perspectives shape adoption, reflecting wider differences in how emerging technologies are understood and debated in education and society.

22.3 AI-augmented estrangement versus unalienated working life: A case study on employees' perspectives on generative artificial intelligence adoption at a large company.

Visa Rantanen

visa.rantanen@lut.fi

LUT University, Department of Social Sciences

Generative Artificial Intelligence (AI) is making its way into our working lives. Previous research has looked at topics such as AI-related fears among working people and AI technology adoption in companies, but people's perceptions of AI in the context of AI adoption are still not well understood. This article looks at the intersection of AI technology adoption and AI-related job concerns among office employees by exploring: 1) How is AI technology adoption managed? 2) How do employees perceive AI-related social risks concerning their working lives? 3) How are perceived risks related to AI accommodated? A rapid ethnographic case study of a Finnish company during its introduction of a gen AI tool was conducted. We utilized concepts from Marx's framework on alienation to analyze employees' AI-related job concerns and wider future perceptions. Concepts from improvisational change management theory were used to analyze the technology adoption process. AI-related concerns included both job security concerns and job-quality-related concerns, but AI-related concerns could also be countered via aspirational rhetoric about the alienation-reducing potential of AI and digital automation technologies. Narratives that depict AI and automation technologies as making working lives more humane and less alienated were used particularly by people in managerial roles to make the automation potential of these technologies seem less threatening. The AI technology adoption process seems to emphasize

employee initiative, which can create a situation where there is an increased need to emphasize the benefits that AI might offer to workers.

22.4 Obstacles to Human Oversight in the Use of Generative Work Support Tools in Public Administration

Marta Choroszewicz

marta.choroszewicz@uef.fi

University of Eastern Finland, Department of Social Sciences

Generative AI tools—such as Microsoft 365 Copilot and various AI assistants—are increasingly being adopted, developed and experimented with in public administration to streamline workflows. In Finnish public administration, the dominant discourse frames these tools not as a replacement for human labour, but as a supportive technology for frontline and administrative work. These tools are often portrayed as enablers of increased productivity, efficiency, and even improved wellbeing for public servants. However, despite growing scholarly attention to the opacity of AI systems, there remains a significant gap in empirical research on the lived experiences of public servants interacting with generative AI tools, which are offered by their employers, in their daily work.

This paper draws on recent research on AI augmentation of professional work, opacity of AI systems, and responsibility to explore how public servants may be positioned as “moral crumple zones”—individuals who absorb the ethical and operational risks of AI deployment.

Empirically, the paper is based on a two-year ethnographic study conducted in two Finnish public organizations and three types of work support generative AI tools. The findings capture four key obstacles to meaningful human oversight in the use of generative AI tools in frontline and administrative work: 1) immature tools marketed as “sparring buddies,” (2) trial-and-error learning offloaded to users, (3) limited transparency of AI tools development, and (4) the burden of vigilance placed on users. These challenges place users in roles that tend to shield these tools from broader scrutiny, effectively absorbing the burden of ethical and operational oversight. The paper contributes to interdisciplinary debates on AI ethics, responsibility, and the future of work in public administration, offering critical insights into the socio-technical dynamics shaping AI integration in public administration.

23 Opiskelijatyöryhmä – Working group for students

FI

Työryhmän vetäjät:

Sandra Mäkinen, SoPop, sandra.makinen@tuni.fi
Hanna Ikonen, Stigma ry, hanna.e.ikonen@helsinki.fi

Työskentelypäivä:

Torstai 23.10.

Tila:

Kielikeskus sh. 307

Työryhmän kuvaus:

Opiskelijatyöryhmä toteutetaan opinnäytetyöpajana, jossa sosiaali- ja yhteiskuntapolitiikan opiskelijat esittelevät omia kandidaatin- ja pro gradu -tutkielmiaan muille opiskelijoille. Työpajassa käsitellään muutama opinnäytetyö, jotka voivat olla missä vain vaiheessa. Työpajatyöskentelyyn liittyy oman opinnäytetyön esittely sekä siihen liittyvä keskustelu. Työryhmässä on mahdollisuus jakaa ajatuksia esimerkiksi opinnäytetyöprosessista, työn aiheuttamista haasteista, mutta myös oivalluksista. Sen tarkoitus on tarjota opiskelijoille mahdollisuus vertaistukeen ja keskusteluun opinnäyteprosessin eri vaiheissa.

Työryhmässä käsitellään sosiaali- ja yhteiskuntapolitiikkaan liittyviä opinnäytetöitä, mutta niiden teemaa ei ole rajoitettu. Sen rakenne pitää sisällään opinnäytetöiden esittelyn, mutta sen keskustelullisen ja vertaistuellisen luonteen vuoksi työryhmä on tarkoitus pitää suhteellisen vapaamuotoisena. Tilaisuuden tarkoitus on myös tarjota opiskelijoille verkostoitumisen mahdollisuus.

EN

Chairs:

Sandra Mäkinen, SoPop, sandra.makinen@tuni.fi
Hanna Ikonen, Stigma ry, hanna.e.ikonen@helsinki.fi

Working day:

Thursday 23.10

Room:

Language Centre sh. 307

Description:

The student working group is implemented as a thesis workshop, where social policy students present their own bachelor's and master's theses to other students. The workshop will discuss a few theses, which can be at any stage. It involves presenting one's own thesis and discussing it. There is opportunity, for example, to share thoughts about the thesis process and the challenges caused by the work, but also share insights. The purpose of the working group is to offer students the opportunity for peer support and discussion at different stages of the thesis process.

The working group discusses theses related to social policy, but their themes are not limited. The structure of the working group includes the presentation of theses, but due to its conversational and peer-support nature, we consider the event to be relatively free-form. The purpose of the event is also to provide students an opportunity to network.

23.1 Disability, Religion, and Climate Justice: Framing Perspectives and Inclusion in Practice — Master's thesis

Helena Kärppä, University of Helsinki

This master's thesis examines how scholars of religion and theology can engage disability perspectives within the context of the environmental crisis. While the humanities, sustainability studies, and social sciences increasingly address the vulnerabilities and contributions of disabled people, the world's largest marginalized group, scholars of religion have, with few exceptions, remained largely silent. By bringing disability studies into dialogue with the study of religion, this thesis seeks to document and analyze this still-emerging interdisciplinary field.

23.2 Psychiatrizing normal life? Conflicting pressures in general practitioners' views about psychiatric diagnosing in a psychiatrizing society — Master's thesis

Aleksiina Asell, University of Helsinki

Mental health issues have become an increasingly prominent societal concern in recent years. The demand for psychiatric care has grown, and psychiatric diagnoses have become a more significant part of our self-understanding. At times, the service system struggles to provide care for all those in need. In this thesis, I examine the conflicting pressures present in general practitioners' perspectives on psychiatric diagnosis through the theoretical lens of psychiatrization, the expansion of psychiatric thinking and practices. General practitioners represent a particularly relevant group for this study, as they are often the first point of contact for patients seeking help and the ones who decide whether a diagnosis is warranted and whether the patient is referred to specialized care.

23.3 E-Government in the Post-Soviet Space: A Case Study of the ASAN Xidmət Model in Azerbaijan — Master's thesis

Zofia Bizan, Adam Mickiewicz University in Poznań

My research examines the ASAN Xidmət system in Azerbaijan as a case study of digital bureaucracy in the post-Soviet region. Using e-government frameworks (UN, OECD), digital development indicators, and the SERVQUAL model, I analyse how ASAN has enhanced the efficiency, transparency, and inclusiveness of public services. The findings highlight both the system's role in reducing administrative corruption and improving citizen satisfaction, as well as ongoing challenges related to digital exclusion and unequal access to services in the region. In addition, the research situates ASAN within the broader trajectory of e-government development

across the post-Soviet space, allowing for a comparative perspective on the specific institutional and socio-cultural conditions that shape digital governance in transition Countries.

23.4 To live or not to live? Housing opportunities for low-income people in Helsinki through public housing — Bachelor's thesis

Neda Liljeroos, University of Helsinki

This article discusses how the norm of owner-occupied housing has evolved and how it affects housing for low-income people in Helsinki. The research question is what kind of housing opportunities are available to low-income people in Helsinki and how they are weighted towards public housing. The research delves into how low-income Helsinki residents have chosen rental housing as their only practical housing option, in particular ARA housing with state interest subsidies. The work thus explores the importance of subsidised rental housing for low-income earners, even though it is seen by society as a sign of inferiority compared to owner-occupied housing.

23.5 Public Health or Private Gain? A Utility Theory Analysis of Pharmaceutical Participation in COVID-19 Vaccine Alliances – Master's thesis

Aparajita Mondal, Tampere University

This study examines the participation of pharmaceutical companies in COVID-19 vaccine alliances through the lens of utility theory. We found that alliance participation was driven by profit maximization and reputational gains rather than solely public health concerns, offering insights for policymakers to better regulate the balance between corporate benefits and societal health needs.

24 Luottamuksen rajapinnat: Näkökulmia haavoittuvuuteen, mediaan ja sosiaalipolitiikkaan – Boundaries of trust: Perspectives on vulnerability, media and social policy

FI

Työryhmän vetäjä:

Paula Rautoja, Helsingin yliopisto

Työskentelypäivä:

Perjantai 24.10, aloitus **klo 9:30**

Tila:

Päärakennus U3031

EN

Chair:

Paula Rautoja, Helsingin yliopisto

Working day:

Friday 24.10, starting **at 9:30**

Room:

Main Building U3031

24.1 Youth Exposure to Audiovisual Alcohol Marketing in Finland: A Mixed-Method Study

Paula Rautoja

Doctoral researcher

CEACG, University of Helsinki

This presentation explores findings from a recent Finnish study examining youth exposure to alcohol marketing in audiovisual media. The study is part of a comparative research project titled CIPPAL-ADAM, which comprises results from six European countries. The study draws on three complementary datasets: a systematic literature review of alcohol marketing regulation in Finland, qualitative interviews with 20 young individuals aged 16-19, and a national survey of 544 respondents aged 15-21.

Despite Finland's stringent alcohol marketing regulations, the study found that young people are widely exposed to alcohol-related content, particularly through social media and peer networks. Quantitative results showed that 90% of respondents had encountered alcohol marketing in audiovisual media in the past 30 days. Influencer content, peer posts, and brand-generated material were the most common sources.

Exposure was associated with increased interest in alcohol products. Importantly, both qualitative and quantitative findings suggest that alcohol marketing may contribute to normalising alcohol use and reinforcing social pressures to drink — factors known to intersect with youth mental health outcomes, including anxiety, stress, and substance-related harm.

While many young people expressed critical views of alcohol marketing and supported regulatory measures, they also highlighted gaps in enforcement, particularly in digital environments. The findings underscore the need for updated regulatory frameworks that address the evolving nature of digital media consumption and marketing strategies.

This study contributes to the growing body of evidence linking alcohol marketing exposure to youth drinking behaviours and calls for stronger, youth-informed policy responses to mitigate harm.

24.2 Role of social media hashtag '#Veikkauskratia' advocacy for stricter gambling regulation in Finland: Analysis of X data.

Thomas Babila Sama
Postdoctoral Researcher
University of Helsinki

This study examines the arguments presented by individuals on the social media hashtag '#Veikkauskratia' in X (formerly Twitter), to advocate for stricter gambling regulation in Finland. **Primary data** were collected on the hashtag '#Veikkauskratia' (n = 210 tweets) between January and April 2023 and **analyzed** by coding using Microsoft Excel and thematic content analysis. The **results** identified six argument categories: (1) restricting the availability and marketing of gambling was viewed as essential for harm prevention, (2) gambling monopoly beneficiaries were seen as having vested interests that hinder regulatory reforms, (3) slot machines should be removed from shops and overall regulation should be further tightened as easy access was believed to increase gambling, (4) dismantling the gambling monopoly was seen as a way to reduce the perceived misuse of players' losses by the Finnish public, (5) gambling revenue should be transferred to the state budget without earmarking to eliminate lobbying incentives among beneficiary organizations, and (6) a licensing system was viewed as a potentially more effective model for enforcing gambling restrictions than the current Finnish State monopoly, though a more tightly controlled monopoly model was also presented as a possible alternative. The study **concluded** that X offered an opportunity for advocacy.

Keywords: gambling, social media, X (formerly Twitter), hashtag, Veikkauskratia, Finland

24.3 Talousvaikeudet, velkaantuminen ja avun hakeminen rahapeliongelman kanssa kipuilevissa lapsiperheissä

Johanna Järvinen-Tassopoulos
Tutkimuspäällikkö
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos
johanna.jarvinen-tassopoulos@thl.fi

Lapsiperheiden velkaantumisen voivat selittää erilaiset hankinnat, elämänmuutokset, yllättävät menoerät, kulutustottumukset, työelämän ulkopuolelle jääminen ja elinkustannusten nousu (Kohvakka, 2022; Majamaa & Rantala, 2020; Hiilamo, Luotonen & Hakovirta, 2023). Joissain lapsiperheissä taloudellista tilannetta saattaa lisäksi vaikeuttaa toisen vanhemman rahapeliongelma tai -riippuvuus, johon liittyvät usein vakuudettomien lainojen ottaminen ja joskus jopa muiden perheenjäsenten varojen kavaltaminen (Rantala & Tarkkala, 2010; Majamaa & Rantala, 2020; Järvinen-Tassopoulos, 2020; Järvinen-Tassopoulos & Marionneau, 2021).

Suomalaisten rahapelaaminen -väestökyselyn vuoden 2023 tulosten mukaan vastaajista 4,2 prosenttia (noin 151 000 henkilöä) pelasi kohtalaisen riskin tai ongelmallisen rahapelaamisen tasolla. Pieni osa (2,2 %) rahapelaajista tuotti puolet rahapelaamisen kokonaiskulutuksesta Suomessa. Kysyttäessä rahapelaamisen aiheuttamista haitoista miehet kokivat naisia enemmän taloudellisia haittoja. Joka viidennes vastaajista (noin 733 000 henkilöä) kertoi, että yksi tai useampi läheinen oli pelannut ongelmallisesti rahapelejä. Perheenjäsenen rahapeliongelma oli tavallisimmin entisellä puolisoilla, isällä tai sisaruksella. (Grönroos ym., 2024.)

Tutkimukseni perustuu Mieli ry:n Ylivelkaantuneiden mielenterveyden ja vanhemmuuden tukeminen -hankkeessa syksyllä 2022 kerättyyn verkkokyselyaineistoon (N=572). Sain analysoitavakseni talousvaikeuksiensa taustatekijöissä riippuvuuden (koskien rahapelaamista ja päihteiden käyttöä) maininneiden vanhempien vastaukset (N=66). Esityksessäni keskityn niihin vastaajiin, joilla on joko itsellään tai joiden puolisoilla on rahapeliongelma. Kysyn, minkälaisia talousvaikeuksia ja velkoja (mukaan lukien maksuhäiriöt) vastaajilla on, minkälaista apua vastaajat ovat hakeneet ongelmiinsa eri palveluista tai läheisiltään, ja onko saadusta avusta ollut heille hyötyä. Lopuksi pohdin, kuinka paljon rahapeliongelma rapauttaa luottamusta toisiin ja yhteiskuntaan.

25 Participatory Research as a Methodology for Building Trust in Transnational Families

Chairs:

Dr Patricia Kennedy, Lecturer in Social Policy, School of Applied Social Studies, University College Cork, Ireland. patricia.kennedy@ucc.ie

Doç. Dr./Associate Professor Atakan Durmaz, Department of Economics and Finances, Faculty of Political Sciences, Samsun University, Turkey. atakan.durmaz@samsun.edu.tr

Working day:

Friday 24.10

Room:

Main Building U4079

Description:

Transnational families are defined as: ‘...families that live some or most of the time separated from each other yet hold together and create something that can be seen as a feeling of collective welfare and unity, namely familyhood, even across national borders’ (Bryceson and Vuorela 2002, 18). Such families can meet challenges when accessing health, education, accommodation and social services. It is important to develop evidence based social policies to ensure their rights and needs are met. Participatory research enables researchers and service users to co-create knowledge and this in turn both requires and develops trust. Participatory action research (PAR) has been defined as: ‘...an approach to research that prioritizes the value of experiential knowledge for tackling problems caused by unequal and harmful social systems, and for envisioning and implementing alternatives. PAR involves the participation and leadership of those people experiencing issues, who take action to produce emancipatory social change, through conducting systematic research to generate new knowledge (Cornish et al, 2023).

This workshop is facilitated by members of CA21143 - Transnational Family Dynamics in Europe (TraFaDy) which from 2022 -2026 is bringing together researchers and stakeholders from different disciplines and countries to address the need for transnational insights and to formulate policy and practice-oriented recommendations with an impact on international, national, sub-local and local practices, with the shared goal of deepening and broadening the scientific and policy understanding of TNF.

This workshop explores the meaning of trust for transnational families in the context of uncertainty, attitudes towards migrants, and the complexities associated with exercising rights when belonging to a family spread across two or more countries. Drawing on examples from a range of countries, it explores the huge potential of participatory research to facilitate dialogue, break down barriers, challenge and change perceptions/ misperceptions and distrust and effectively co-create knowledge to shape and influence social policies.

Bryceson, D. and U. Vuorela (2002), ‘Transnational families in the twenty first century’, in D. Bryceson and U. Vuorela (eds), *The Transnational Family: New European Frontiers and Global Networks*, New York: Berg, pp. 3–30

Cornish, F., Breton, N., Moreno-Tabarez, U. et al. Participatory action research. *Nat Rev Methods Primers* 3, 34 (2023). <https://doi.org/10.1038/s43586-023-00214-1>

25.1 Diaspora Engagement, Trust, and Local Development in Albania: Evidence from Hoti and Dajçi

Prof. As. Dr. Bresena Kopliku
University of Shkodra "Luigj Gurakuqi"
bresena.kopliku@unishk.edu.al

Prof. As. Dr. Erka Çaro
University of Tirana
erkacaro@gmail.com

This paper contributes to the *Migration and Social Policy* working group by examining how diaspora engagement shapes local development in Albania, focusing on two rural communities in the northern district of Shkodër: Hoti and Dajçi. While the Albanian diaspora is widely recognized as a major development actor—remittances constitute 8.6% of Albania's GDP—the ways in which these contributions are mobilized remain uneven, fragmented, and reliant on informal networks. Using a qualitative case study approach informed by participatory research, the study explores how trust, mediation, and social capital shape the impact and sustainability of diaspora-led initiatives.

The research design combined fifteen in-depth interviews, three focus groups, and policy observation with participatory elements such as community workshops and dialogues with local stakeholders. These methods not only captured the voices of diaspora members, returnees, and local residents, but also positioned them as co-interpreters of the findings, offering insights into motivations, mechanisms of trust-building, and perceptions of institutional accountability. This participatory orientation ensured that both migrant and non-migrant perspectives were reflected, enhancing the validity and relevance of the results.

Findings highlight contrasting but interconnected models of engagement. In Hoti, the “old diaspora” in the United States supports infrastructure, cultural heritage, and community assistance, with the Catholic Church and diaspora associations serving as trusted mediators. In Dajçi, the “new diaspora” concentrated in Italy and other European countries has invested in productive enterprises—especially decorative plant cultivation—that sustain export networks and generate local employment. Here, return migrants and transnational entrepreneurs blend financial and social remittances into business models with broader developmental effects.

Across both sites, participatory engagement revealed recurring challenges. First, diaspora members consistently avoid cooperation with state institutions, citing corruption and clientelism, and instead rely on trusted community intermediaries such as religious institutions. Second, sustainability is fragile: projects are heavily dependent on first- and second-generation migrants' emotional ties, raising questions about intergenerational continuity. Third, while diaspora contributions have clearly improved infrastructure and livelihoods, scaling localized success stories into broader national strategies remains limited without stronger institutional frameworks that acknowledge and build on participatory practices.

By situating the Albanian case within broader debates on diaspora, transnationalism, and social policy, the paper makes two contributions. First, it demonstrates the centrality of *trust* as both a precondition and a resource for diaspora engagement, highlighting how participatory research can

reveal the mechanisms through which trust is constructed. Second, it shows how differentiated diaspora trajectories—old and new—require tailored policy approaches rather than “one-size-fits-all” strategies.

Ultimately, this study argues that diaspora engagement in Albania provides critical lifelines to depopulated rural communities but also risks reinforcing dependency on external actors. By using participatory research to center community voices, the paper advances the *Migration and Social Policy* group’s aim to understand how migration reshapes welfare, inequality, and local development, and how social policy frameworks can respond to these dynamics.

25.2 Co-researching trust with stay-at-home mothers in transnational families in Finland: methodological reflections

Liselott Sundbäck

Postdoctoral Researcher, Mobile Futures project, Åbo Akademi University

Hanna Kinnunen

Co-researcher, Familia ry (currently working at the Helsinki Deaconess Foundation)

This presentation explores co-research as a way of gaining insight into everyday life of transnational stay-at-home mothers and to co-create new knowledge on experiences of trust and distrust. Our presentation draws on a work-in-progress methodological article based on a co-research group with mothers in transnational families in Finland as part of the Mobile Futures research project. Migrant stay-at-home mothers seems to be a politicized social category being constructed as unproductive and socially disengaged in the Finnish political welfare state discourse. However, little is known on how mothers themselves make sense of and experience everyday life in Finland, especially from a trust perspective. In this research, we also strive to approach the issue of trust through a “de-migrantized” approach, scrutinizing a social phenomenon such as trust/distrust within a certain socially constructed group, namely stay-at-home mothers both with migrant and non-migrant background. In this presentation we outline our research process, starting in Autumn 2024 and continuing. We sketch out how the co-research process emerged from planning the co-research group, inviting mothers, creating a safe space for them and their children in an expert NGO premises to produce the new knowledge and disseminating the results. We reflect on methodological strengths and challenges in the “messiness” of co-research. Eight co-researching mothers joined the process of co-thinking about trust and part of the co-researchers also continued to co-produce knowledge, of which this methodological article is one outcome. Other outcomes will be a scientific article on the results of the co-research process exploring trust (in review) and a policy brief for professionals (to be published in September). In addition, the mothers will take part in trainings for professionals this Autumn. Theoretically, we draw on Kulmala et al. (2023) and suggest extending their framework of knowledge production by emphasizing setting the scene, documentation of process and data, continuous ethical considerations, reflecting on group dynamics and feedback loops, and reflection on changing roles among partners. Consequently, we argue that with a participatory research approach, the data on trust is more anchored in everyday experiences and within the situated knowledge among the one’s who the research focuses on.

25.3 Building legal trust through participatory research: Navigating rights and remedies for transnational families in Europe

Dr. Armela Maxhelaku

University of Tirana, Faculty of Law, Department of Civil Law

armela.maxhelaku@fdut.edu.al

The present contribution examines the jurisprudential implications of Participatory Action Research as a mechanism for enhancing the effectiveness of supranational and domestic legal instruments governing transnational family units within the European juridical space. The analysis proceeds from the premise that transnational families constitute legal subjects operating within multiple concurrent jurisdictions, thereby engaging complex questions of applicable law (*lex causae*), forum determination (*forum conveniens*), and mutual recognition of judicial decisions pursuant to Brussels II ter Regulation (EU) 2019/1111.

The doctrine of legitimate expectations, as articulated by the CJEU in cases C-316/85 Lebon and C-413/99 Baumbast, establishes that Member States must ensure predictable and coherent application of Union law. However, transnational families encounter systematic impediments to the enjoyment of rights conferred by primary legislation (Articles 20-21 TFEU), secondary legislation (notably Directive 2004/38/EC on citizens' rights), and fundamental rights instruments (Charter of Fundamental Rights of the European Union, Articles 7, 24, 33). These impediments manifest as: (i) conflicting choice-of-law rules in matters of personal status; (ii) non-recognition of family relationships validly constituted in other Member States; (iii) administrative *ultra vires* acts exceeding competences defined in implementing regulations.

Through application of socio-legal methodology, this study posits that PAR constitutes a *sui generis* evidentiary mechanism capable of documenting systemic breaches of the principle of sincere cooperation (Article 4(3) TEU) and the doctrine of direct effect established in *Van Gend en Loos*. The participatory paradigm generates probative material demonstrating: (a) discriminatory treatment contrary to Article 18 TFEU; (b) violations of procedural rights under Article 41 of the Charter (right to good administration); (c) infringement of the principle of proportionality in administrative decision-making affecting family reunification.

The legal-theoretical framework draws upon Habermas's discourse theory of law and Luhmann's systems theory to elucidate how PAR reconstitutes the relationship between legal subjects and norm-creating institutions. This reconstitution operates through transformation of affected parties from passive bearers of rights (*Rechtsträger*) to active participants in norm-generation processes, thereby enhancing the democratic legitimacy (*demokratische Legitimation*) of resulting legal instruments.

From a comparative law perspective, the analysis examines divergent approaches to incorporating empirical evidence in legislative processes across Member States, with particular attention to the admissibility of sociological evidence in constitutional review proceedings. The doctrine of margin of appreciation, as developed by the ECtHR, provides the analytical framework for assessing permissible variations in national implementation while maintaining minimum harmonization standards.

The contribution addresses procedural safeguards requisite for PAR implementation, including: compliance with Regulation (EU) 2016/679 (GDPR) regarding processing of special categories of personal data; observance of principles of legal professional privilege where participants disclose

legally sensitive information; adherence to ethical review procedures mandated by Regulation (EU) No 536/2014 on clinical trials where health data is collected.

The analysis concludes by proposing a normative framework for integrating PAR-generated evidence into existing mechanisms of legal reform, including: preliminary reference procedures under Article 267 TFEU; infringement proceedings pursuant to Articles 258-260 TFEU; and legislative initiatives under the ordinary legislative procedure (Article 294 TFEU). This framework demonstrates how participatory methodologies can serve as instruments of legal integration, facilitating convergence toward common European standards while respecting principles of subsidiarity and proportionality enshrined in Article 5 TEU.

Keywords

Transnational families, legal pluralism, access to justice, EU law, participatory action research, institutional trust, cross-border rights, procedural justice

25.4 'Love labour' across borders, lessons from 'experts by experience', Roma in Ireland

Dr. Patricia Kennedy

Lecturer in Social Policy, School of Applied Social Studies, University College Cork

Patricia.kennedy@ucc.ie

This paper discusses 'love labour' as practice for Roma across borders which was documented in a participatory research project where Roma 'experts by experience' developed a Health Strategy for Roma in the Southwest of Ireland in 2023. The participatory design facilitated open dialogue based on mutual trust and respect built over an eight-year period. In Ireland there are approximately 16,000 Roma (Census, 2022), the majority of whom were born outside of Ireland and so have extended families throughout Europe and beyond, and global care chains exist despite practical difficulties including financial, familial and administrative constraints. Roma have experienced persecution and discrimination throughout history and throughout the world. It is not surprising therefore that many people are reluctant to self-identify as Roma (Kósa and Adány 2007) and research with Roma can be challenging (Hajioff and McKee, 2000). More than 500,000 Roma were killed during the Romani Holocaust or *Porajmos* (The Devouring) which was facilitated by systematic record keeping and ethnic profiling (Commissioner for Human Rights 2008). The European Commission against Racism and Intolerance (ECRI) acknowledged the specific nature of the racism directed towards Roma as being persistent both historically and geographically (Council of Europe 2012b), referring to 'anti Gypsyism' as a specific form of racism. The European Fundamental Rights Agency (FRA) found that 50% of Roma respondents reported being discriminated against on the basis of their ethnicity at least once in the previous twelve months (EU MIDIS 2009). Thomas Hammarberg, Council of Europe Commissioner for Human Rights from 2006 to 2012 stated: 'Europe has a shameful history of discrimination and severe repression of the Roma. There are still widespread prejudices against them in country after country on our continent' (Hammarberg 2006). The European Roma Rights Centre documents current discrimination of Roma (ERRC.org).